بەشێک وەرگێڕاوەکانی

هاوڕێ کەماڵ حەسەن پوور

بەشی: سێهەم

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕحمان نەقشی

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: سێهەم

پێرست:

١- نارەزایەتییەکانی ئێران دژی درندەیی ڕێژیم گەیشتنە سێهەم شەو ..... ئورشەلیم پۆست - سێت جەی فرانتزمەن ٤
٢- بەرگریی ئوکراینی لە ناوچەکانی داگیرکراو لە لایەن ڕووسیەوە پەرە دەستێنێ ....
.... ئەی پی نیوز - یوراس کراماناو و هاننا ئارهیرۆڤا ٧
٣- کوردستان لە تاران: کوشتنی ژینا ئەمینی چ واتایەکی بۆ داهاتووی ئێران هەیە .... لوقمان ڕادپەی ١٢
٤- کاریگەریی دۆخی گەلی کورد لە ئێران لەسەر نارەزایەتییەکانی دوای کوژرانی ژنێک لەو وڵاتە ....
.... وتووێژی ڕادیۆی گشتیی نیشتمانی دەگەڵ مێگان بۆدێت ١٥
٥- ئێران دەیهەوێ نارەزایەتییەکان چۆن سەرکوت بکا و دنیا دەبێ چۆن وەڵام بداتەوە؟ ....
.... ماڵپەڕی ١٩٤٥ - مایکڵ ڕوبین ١٩
٦- ئێمە بۆ ناوی ئەو و ئاڵاکەمان خەبات دەکەین .... نەیشن. کیمرۆ - لوک جەیمز ٢٣
٧- ئازایەتیی بێوچانی خۆپێشاندەرە ئێرانییەکان، تاقیکارییەکی ئەخلاقیی بۆ دنیای ڕۆژاوایە ....
.... سی ئێن ئێن - فریدا غیتیس ٢٧
٨- وڵاتە یەکگرتووەکان پێ دەنێتە سەردەمێکی نوێی ڕووبەڕووبوونەوەی ڕاستەوخۆ لەگەڵ ئێران ....
.... نیویۆرک تایمز - دەیڤید ئی سانگەر ٣١
٩- مۆڵەتی کوشتن: چۆن ئورووپا ڕێگا بە ئێران و ڕووسیە دەدا بێ سزا مرۆڤ بکوژن ....
.... پۆلیتیکۆ - ماتیو کارنیشنیگ ٣٦
١٠- خۆپێشاندەرانی ئێران خوازیاری گۆڕینی ڕێژیمن، ئەمریکا دەبێ یارمەتییان بکات ....
.... فارین ئەفەیرز ئێریک ئێدێلمەن و ڕەی تاکیە ٤١
١١- ئورووپا پێویستیی بە ستراتیژییەکی نوێ لە هەمبەر ئێران هەیە ٤٦
١٢- تۆ دەجووڵێی، ئەوان وەدوات دەکەون ٤٩
١٣- ڕێککەوتنی ئێران و عەرەبستان .... پۆلیتیکۆ نەهال توسی، فەلیم کاین ٥٥
١٤- ئێران خەریکە لە چەند لاوە ئیسرائیل بەرەو ئاگر دەبات .... ئیسرئیل حەیوم - یاکۆب ناگەل ٦١
١٤- پشتئەستووریی پیشەسازیی نیزامیی ئێران بە تەکنەلۆژیای ڕۆژاوایی .... سی ئێن ئێن تیم لیستەر ٦٥
١٥- لێکنزیکبوونەوەی سعودی - ئێران لە هێورکردنەوەدا ناسەرکەوتوو بووە ... فارین پاڵیسی ستیڤن ئگگ. کووک ٦٩

سەرچاوە Serchawe

بەشی: سێهەم

١٦- ئورووپاییەکان بەتەمان درێژە بە گەمارۆکانی پەیوەندیدار بە هاژەکی بالیستیک دژی ئێران بدەن .... ڕۆیتەرز جان ئایریش، ئارەش محەممەد و پەریسا حافزی ٧٣
١٧- سەدەی بیستەم، دوایین سەدەی ڕێبەرانی تاقانە ٧٧
١٨- تێچووی ئێران بۆ یارمەتیدانی ڕووسیە لە دژی ئۆکراین .... کریستیان ساینس مۆنیتۆر سکات پیترسن ٨٢
١٩- هێزی پشت دەزگای تیرۆری ئێران .... سپای تاک جاناتان برۆدەر ٨٧
٢٠- لاسایی‌کردنەوەی مێتۆدەکانی ک.گ.ب. لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە ٩٦
٢١- کێشەی ئەرمەنستان - ئازەربایجان دەتوانێ هاوسەنگیی دەسەڵات لە ئێران، تورکیە، ڕووسیە هەتا چین بگۆڕێ .... فۆربز - مەلیک کایلان ١٠٢
٢٢- لێکدانەوەی پسپۆڕانی ئەنستیتۆی نێونەتەوەیی بۆ لێکۆڵینەوەی ستراتیژیک لەسەر شەڕی حەماس - ئیسرائیل و کاریگەرییە نێونەتەوەییەکانی ١٠٦
٢٣- کاتی هاتووە بایدن ستراتیژییە لاوازەکەی بەرانبەر بە ئێران بە بالادەستیی دەسەڵاتدارانە بگۆڕێتەوە .... فێدرالیست چاک دەڤۆر ١١٧
٢٤- ژەنراڵ جۆزەف ڤۆتەڵ: کێشەی غەززە ڕەنگبێ تەشەنە بکات، چونکە ئێران کۆنترۆڵی تەواوی بەسەر میلیشیا بەکرێگیراوەکانیەوە نییە .... پادکەستی ئەلمانیتۆر عەمبرین زەمان و جارێد زوویا ١٢١
٢٥- وڵاتە یەکگرتووەکان پێویستە پێداچوونەوە بە سیاسەتەکەی لەهەمبەر ئێراندا بکات .... ئاتلانتیک کاونسڵ - شوکریە برادۆست ١٣١
٢٦- ئێران بەرەوڕووی کێوێک لە کێشەی نێوخۆیی چارەسەرنەکراو بۆتەوە ...... ناوەندی ستیمسۆن نووسەر نهێنی ١٣٥
٢٧- لە کاتێکدا وڵاتە یەکگرتووەکان بەرەوڕووی بەکرێگیراوانی ئێران دەبێتەوە، بایدێن لەژێر گوشاردایە .... دیهیڵ برەد درێس ١٤٠
٢٨- ئێرانی خەیاڵیی بایدن .... نەیشناڵ ریڤیو ریچارد گۆلدبرگ ١٤٤
٢٩- ئێمە لەگەڵ مەلاکانی ئێران لەشەڕ داین، یەکێک دەبێ ئەوە بە جۆ بایدن بڵێ .... ئامێریکەن سپێکتەیتەر - جەیمز هگ. مەکگی ١٥٢
٣٠- ئایا ئەمریکا دەبێ هێرش بکاتە سەر ئێران؟ .... ئانهرد ڕوئەل مارک گەرەشت ١٥٨
٣١- ئایا واشینگتۆن لە جیهێشتنی عێراقدا جیددییە؟ .... نەیشناڵ ئینتەرێست . عەدنان ناسر ١٦٣
٣٢- ڕاگەیەندراوی کۆمیتەی دۆزینەوەی ڕاستییەکانی نەتەوە یەکگرتووەکان لەبارەی کۆماری ئیسلامی ١٦٧
٣٣- لەگەڵ نزیکبوونەوەی جەنگ لەگەڵ ئێران، ڕۆژانی چارەنووسسازی ئیسرائیل بەڕێوەن ١٧٢

سەرچاوە
Serchawe

بابەتی ساڵی ٢٠٢٢

ناڕەزایەتییەکانی ئێران دژی دڕندەیی ڕێژیم گەیشتنە سێهەم شەو

ئورشەلیم پۆست - سێت جەی فرانتزمەن

لە کاتێکدا کە ئێرانییەکان دژی توندوتیژیی پۆلیس دژی ژنان ناڕەزایەتی دەردەبڕن، خۆپیشاندانەکان بۆ سێهەمین شەو بەردەوام بوون. ناڕەزایەتییەکان دوای کوشتنی مەهسا ئەمینی، ژنێک کە لەلایەن گەشتی "ئیرشادی" ئێران لە کاتی سەفەرێک بۆ تاران دەگەڵ بنەماڵەکەی دەستبەسەر کرابوو، دەستیان پێ کرد.

هەواڵەکان لە ناوچەی کوردستانی ئێرانەوە، ناوچەیەک لە باکووری خۆرهەڵاتی ئێران، باس لەوە دەکەن کە ڕێکخراوەکانی مەدەنی "دژی ئەشکەنجە و کوشتنی ژینا مەهسا ئەمینی بەدەست هێزەکانی ئێران" داوای مانگرتنی گشتییان کردوە. ڕێکخراوە جیاجیاکانی کورد پشتیوانییان لەو ناڕەزایەتییانە دەربڕیوە. بەگوێرەی ڕاپۆرتە ئێرانییەکان، ژنە لاوەکە سێشەممەی ڕابردوو دەستبەسەر کرا و دوای لێدرانی لەلایەن پۆلیسەوە کەوتە دۆخی کۆماوە. ئەو بۆیە دەستبەسەر کرا چونکە ئێران پۆلیسی "ڕەوشتیی" حکوومەتی ئایینیی دڕندەی هەیە کە بە هۆی ئازار و ئەزیەتی ژنان بەناوبانگە و ئەوان بەوە تاوانبار دەکا کە داپۆشینی قژی سەریان بەگوێرەی ستانداردی دیاریکراو لەلایەن ڕێژیمەوە لە بەرچاو ناگرن.

دوای دەستبەسەرکران، ناوبراو بردرایە وێستگەیەکی پۆلیس و پاشان ڕاگەیەنرا کە لەوێ بێهۆش بووە و بردراوەتە نەخۆشخانە. پۆلیس ئیددیعای کرد کە ئەو جەڵدەی لێی داوە، بەڵام بنەماڵەکەی دەڵێن ئەو ئەشکەنجە کراوە و مێشکی خوێنبەر بووە. ڕۆژی هەینی هەواڵی کۆچی دوایی ناوبراو پشتڕاست کرایەوە و کاربەدەستانی ئێران تێگەیشتوون کە کوژرانی ژنێکی لاو بەدەستی پۆلیس، دەبێتە هۆی تووڕەیی خەڵکی ناوچە. ناوەندە پەیوەندیدارەکان هەوڵیان داوە پاساو بێننەوە و ڕەوایی بە مەرگی ئەمینی بدەن، ئەوان تەنانەت وێدەچی دانیان بە هەڵەش دانابێ، بەڵام تووڕەیی خەڵکی ئاسایی وای کردوە ئەوان بڕژێنە سەر شەقامەکان.

بەشی: سێهەم

کورد ڕژاونە سەر شەقامەکانی ئێران

نارەزایەتییەکان لە ناوچە کوردییەکانی ئێرانەوە دەستیان پێ کرد، هێندێک کورد لەسەر ئەو بڕوایەن کە کوشتنی ئەمینی پەیوەندی بە سەرکوتی کەمینەی کورد بە شێوەی گشتییەوە هەیە. هۆیەکەی ئەوەیە کە ناوچە کوردییەکان کولتووری تایبەتی خۆیان هەیە و ڕێژیم لە بەراوەرد لەگەڵ فارسان، هەڵسوکەوتی جیاوازی دەگەڵ کوردان لە تاران هەیە. بەگوێرەی هەواڵە ئێرانییەکان، نارەزایەتییەکان لە ورمێ، کرماشان، سەقز، ئیلام و سنە بەڕێوە چوون.

بە گوتەی کوردستان ٢٤ (K24) لە ناوچەی خۆبەڕێوەبەریی کوردستانی عێراق، ڕۆژی دووشەممە سەرۆکی پارتی دێموکراتی کوردستان مەسعود بارزانی، بە تەلەفۆن پەیوەندیی بە بنەماڵەی مەهسا (ژینا) ئەمینییەوە گرتوە. کەی ٢٤ گوتی "لە لێدوانێکی نووسینگەی ئەو ڕێبەرە کوردەدا هاتووە کە سەرۆک بارزانی سەرخۆشی لە بنەماڵەی کچە کوردە تەمەن ٢٢ ساڵەکە کردوە و هیوای هێمنی و خۆڕاگریی لەو کاتە دژوارەدا بۆ بەئاوات خواستوە." ئەو هیوای خواستوە کە دادپەروەری بەڕیوە بچێ.

بەگوێرەی ڕاپۆرتەکە ئەمینی حەوتووی ڕابردوو کاتێک دەگەڵ بنەماڵەکەی سەفەری بۆ تارانی پایتەخت کردبوو، بە شێوەیەکی توندوتیژانە لە لایەن پۆلیسی ڕەوشتەوە دەستبەسەر کرا. دواتر ناوبراو نێردرا بۆ نەخۆشخانە و هاوکات کە لە دەستبەسەریی پۆلیسدا بوو، سێ ڕۆژ لەوێ کەوتە کۆماوە. هەواڵەکان خێرا باسی ئەوەیان کرد کە مردنەکەی بە هۆی ئەو لێدانە بووە کە لە کاتی دەستبەسەربووندا لێی درابوو. دەوڵەت حاشای کرد و گوتی ئەو بەهۆی جەڵدەی دڵ مردوە. دایکی ئەمینی ئەو قسەی وەدرۆ خستەوە و گوتی "کچەکەی پێشینەی هیچ نەخۆشییەکی نەبووە".

کەی ٢٤ ڕایگەیاند کە "لە کاردانەوەیەک دژی مردنی گوماناوی ژنە کوردە ٢٢ ساڵەکە، مەهسا (ژینا) ئەمینی، کە دوای دەستبەسەرکران لەلایەن پۆلیسی ڕەوشت! و بە هۆی دانەپۆشینی خۆی بەشێوەی گونجاو دەستبەسەر کرابوو، مانگرتنێکی ڕێکوپێک لە شارەکانی کوردستانی ئێران بەڕێوە چووە ... گرتە ڤیدیۆی نێردراو لە لایەن چالاکانەوە ئاشکرای دەکەن کە دووکاندارەکان دووکانەکانی خۆیان لە شارەکانی سەقز، مەریوان، سنە، بانە، دیۆلان، بۆکان، مەهاباد، سەردەشت، شنۆ و جوانڕۆ بە نیشانەی نارەزایەتی داخستووە".

سەرچاوە
Serchawe

ئێران تەقەی لە خۆپیشاندەران کرد

ئێـران هەوڵـی سـەرکوتی نارەزایەتییەکـانی داوە. گـرتە ڤیـدیۆییەکانی سـەرهێڵ نیشـانی دەدەن کە تەقە لە خۆپیشـاندەران دەکرێ و پـۆلیس لە ژنـان دەدا. لەو شـارانەی نـارەزایەتی بەرێـوە دەچـن، هێڵـی ئینتەرنێت پچـڕاوە یـان خێـراییەکەی کەم کراوەتەوە. نێت بلاکس ئەوەی پشتڕاست کردەوە کە سنە دەستی بە ئینتەرنێت ڕاناگات.
هێزە ئەمنییەتییەکان بەوە تـاوانبار کراون کە لە هەوڵـی خۆیـان بۆ سەرکوتی خۆپیشـاندەران، تەقەیـان لە منـداڵێک کـردوە و گـرتە ڤیـدیۆ بـڵاو کـراونەوە کە نیشـان دەدا ژنـان بە نیشـانەی دەربڕینـی نـارەزایەتی دژی ڕێـژیم، لێچکەیـان لە سـەریان کردۆتەوە.

لە سەقز، شوێنێک کە نارەزایەتییەکـان چەنـد ڕۆژ لەوەپێش دەستیان پـێ کرد، خۆپیشـاندەران ئـاڵای ئێرانیـان داگرتـوە. هێندێک ماڵپەڕی کورد ڕێژیمی ئێران وەک "داگیرکەری" ئەو ناوچەیە ناو دەبەن.
چەند حیزبی سیاسیی کـورد دەیـان سـاڵە دژی ڕێژیم خۆڕاگریی دەکەن؛ لەنێویانـدا حیزبـی دێموکراتی کوردسـتانی ئێـران و پـژاک. لەو نـاوچەیە چەنـد تـاقمی کـورد چـالاکن کە دژی ڕێـژیمن. پرسیارەکە ئەوەیە ئـاخۆ ئێسـتا نارەزایەتییەکـان پەرە دەستێنن بۆ دەرەوەی ناوچە کوردییەکان و ناوچەکانی خۆراوای ئێران.

سەرکۆماری ئێران، ئیبـراهیم ڕەئیسی ئەو حەوتـوویە سەردانی نەتەوە یەکگرتووەکـان دەکـات. ئەو لەو دواییـانەدا لە لایەن بەرنامەی ٦٠ خولەکی سی بی ئێس وتووێژی دەگەڵدا کراوە و لەویدا لە بارەی کۆمەڵکوژیی جوولەکان پرسیاری لـێ کراوە. وێناچێ ئەو ڕێبەرەی ئێران لەبارەی پێشێلکاریی مافەکانی مرۆڤەوە، کوشتنی ژنێک کە حیجابی پێوە نییە، یـان پێشێلکاریی دژی کەمینەکان پرسیاری لێ کرابێ.

ڕێژیمی ئێران لە ڕابردوودا لەبەر توندوتیژیی پـۆلیس، وەک ئەوەی دوای کـوژرانی جـۆرج فلۆیـد ڕووی دا، ڕەخنەی لە وڵاتە یەکگرتووەکان گرتوە. ئاشکرا نییە ئاخۆ لەو ڕێژیمە لەمەڕ دەوری خۆی لە کوشـتنی ژنـانی وەک ئەمینی پرسیاری لـێ کـراوە یان نا.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا – ڕێکەوتی: ٢٠ی سێپتەمبەری ٢٠٢٢

بەرگریی ئوکراینی لە ناوچەکانی داگیرکراو لە لایەن ڕووسیەوە پەرە دەستێنێ

وەک ئالنگارییەکی پەرەئەستێن بۆ دەستبەسەرداگرتنی ناوچە داگیرکراوەکانی باشووری خۆرهەڵاتی ئوکراین لەلایەن ڕووسیەوە، هێزە گەریلاکانی وەفادار بە کییەڤ کاربەدەستانی لایەنگری موسکۆ دەکوژن، پرد و شەمەندەفەران دەتەقێننەوە و بە دەستنیشانکردنی ئامانجەکان، یارمەتیی سوپای ئوکراین دەکەن.

پەرەئەستاندنی خۆڕاگری، کۆنترۆڵی کرێملینی لەو ناوچانەدا لاواز کردوە و هەڕەشەیە بۆ سەر پلانەکانی بەڕێوەبردنی گشتپرسی لە چەند شاری جیاواز، وەک هەنگاوێک بۆ لکاندنی ئەوان بە ڕووسیەوە.

ئاندرەی، ڕێکخەرێکی تەمەن ۳۲ ساڵەی جووڵانەوەی گەریلا لە باشووری ناوچەی خەرسۆن گوتی: "ئامانجی ئێمە ئەوەیە ژیان لە داگیرکەرانی ڕووسیەیی تاڵ بکەین و لە هەموو ئامرازێک بۆ پەکخستنی پلانەکانیان کەڵک وەرگرین".

ئاندرەی وەک ئەندامێکی تاقمی بەرگریی ژۆڤتا ستریچکا، یان "قۆڵ زەرد"، بەو مەرجە دەگەڵ ئاسۆشیەیتدپرێس قسەی کرد کە بە تەواوی نهێنی بێ تا ڕووسیەییەکان نەتوانن شوێن پێی هەڵگرن. تاقمی ناوەکەی لە یەکێک لە ڕەنگەکانی ئاڵای ئوکراین وەرگرتووە و ئەندامەکانی لە کاتی دەستنیشانکردنی ئامانجەکان بۆ هێرش بۆ سەریان، پەڕۆیەکی زەرد لە قۆلیان دەبەستن.

هێزەکانی ئوکراین لەو دواییانەدا کەڵکیان لە سیستەمی فرە گەڕۆکی تۆپخانەی ئەمریکایی "هایمارس" بۆ کوتانی پردێکی ستراتیژیک لە سەر ڕووباری دنیپرۆ لە خەرسون وەرگرت، کە ئاڵقەی پەیوەندیی سەرەکیی هێزەکانی ڕووسیە بوو. شاری خەرسۆن کە ۵۰۰ هەزار دانیشتووی هەیە و لە سەرەتای جەنگدا لەلایەن هێزەکانی ڕووسیە داگیر کرا، بە لێشاو بڵاڤۆکی تێدا بڵاو کراوەتەوە کە لەواندا هەڕەشە لە کاربەدەستانی سەر بە ڕووسیە کراوە.

هەر بەر لە هێرش بۆ سەر پردەکە، بڵاڤۆک بڵاو کرابوونەوە کە تیایاندا نووسرابوو، "ئەگەر هایمارس نەتوانێ کارەکە بکات، پارتیزانێک یارمەتیی دەکات".

بەشی: سێهەم

ئاندرەی بە ئەی پی گوت: "ئێمە زانیاریی وردمان لەمەڕ شوێنی ئامانجی جیاواز داوە بە سوپای ئوکراین و پارمەتیی گەریلاکان چەکە دوورهاوێژەکان، بە تایبەتی هایمارس، بەهێزتریش دەکات. ئێمە لە پشت هێڵەکانی ڕووسیە نادیارین و ئەوە خاڵی بەهێزی ئێمەیە".

لەگەڵ هێرشی هێزەکانی ئوکراین لە ناوچەکەدا و گرتنەوەی هێندێک شوێن لە خۆراوای ڕووباری دنیپرۆ، چالاکییەکانی گەریلاش پەرە دەستێنێ. ئەوان لەگەڵ هێزەکانی ئۆپەراسیۆنە تایبەتییەکانی سوپای ئوکراین هاوئاهەنگی دەکەن، کە پارمەتییان دەکات ستراتێژیی و تاکتیکەکانیان گەشە پێ بدەن. ئەو هێزانە هەروەها ئامانجەکان هەڵدەبژێرن و ماڵپەڕیکیان وەرێ خستوە بە پێشنیار لەبارەی چۆنیەتیی ڕێکخستنی بەرگری، نانەوەی کەمین و خۆبواردن لە دەستبەسەر کران. ڕایەڵەیەک لە بنکەی چەکوچۆڵی شاراوە و شوێنی نهێنی بۆ خۆ حەشاردان لە ناوچە داگیرکراوەکاندا دروست کراون. لە نزیک بیناکانی بەڕێوەبەرایەتی، لە ماڵی کاربەدەستان و تەنانەت لە ڕێگای چوونە سەر کارەکانیان بۆمب داندراون. لە کاتی تێپەڕینی یەڤگێنی سۆبۆلەڤ، سەرۆکی بەندیخانەی خەرسۆن، بۆمبێک تەقیەوە کە لەسەر دارێک داندرابوو، بەڵام ئەو لەو هێرشە گیانی دەرباز کرد. ئۆتۆمبێلێکی پۆلیس کەوتە بەر پەلاماری بۆمبی تەڵەزمدار، دوو ئەفسەر بەتوندی بریندار بوون، کە یەکیان مرد. جێگری سەرۆکی بەڕێوەبەریی ناوچەیی لە نۆڤا کاخۆڤکا بە برینەکانی دوای هێرشێکی چەکداری لە کۆتایی حەوتوودا مرد.

بە گوێرەی ڕاپۆرت، گەریلا چەند جار هەوڵی کوشتنی ڤلادیمیر سالدۆ، سەرۆکی ناوچەی خەرسۆن، کە لایەنگرانی ڕووسیە بەڕێوەبەرایەتییەکی کاتییان لێ دامەزراندوە، داوە و دەستخۆشانەی ١ ملیۆن هەریڤنیا (نزیکەی ٢٥ هەزار دۆلار) بۆ کوشتنەکەی دیاری کراوە. یاریدەدەرەکەی، پاڤێل سلۆبۆدچیکۆڤ، لە ئوتومبێلێکدا تەقەی لێ کرا و کوژرا و کاربەدەستێکی دیکە، دیمیتری ساڤلوچەنکۆ، بە بۆمبی نێو ئوتومەبیل کوژرا. ساڵدۆ گوتی، هێرشەکان وای کردوە موسکۆ یەکەی دژی تێرۆر بنێرێتە خەرسۆن.

ساڵدۆ لە کەناڵی ڕاگەیاندنەکەیدا گوتی، "هەموو ڕۆژێ، یەکە ئەمنییەتییەکانی ڕووسیە دوو یان سێ کۆگای چەک بۆ چالاکیی تێرۆریستی دەدۆزنەوە. دەست بەسەرداگرتنی چەکوچۆڵ هەڕەشەی سابۆتاژ کەم دەکاتەوە." لە سەرەتای داگیرکارییەکەدا، هەزاران دانیشتوو نارەزایەتیی هێمنانەیان بەڕێوە برد. بەڵام سوپای ڕووسیە خێرا لێکی بڵاو کردنەوە و چالاکەکانی دەستبەسەر کرد، لە ئاکامدا بەرگریی توندوتیژانە دەستی پێ کرد.

وێنەگری زەماوەند، ئۆلێکساندەر خارچیکۆڤ، کە ئێستا بۆتە چالاک گوتی ئەو دوای دەستبەسەر کران لە ڕەشبگیرییەکی ڕووسیدا، لێی دراوە و ئەشکەنجە کراوە. خارچیکۆڤ لە وتووێژێکی تەلەفۆنیدا گوتی، "ڕووسییەکان بۆ ماوەیەکی دوور و درێژ منیان ئەشکەنجە کرد. ئەوان بە کوتکێکی بەیسباڵ لێیان دەدام، بە پلایس پەنجەکانمیان دەگووشی و بە تەزووی کارەبا ئەشکەنجەیان دەدام. من مێشکم شلەقا و پەراسوویەکم شکا، بەڵام هیچ زانیارییەکم نەدانێ و ئەوە ڕزگاریدەرم بوو." خارچیکۆڤ ١٥٥ ڕۆژ لە ژێر داگیرکاریی ڕووسیەدا بوو تا ڕای کرد. ئەو بە ئەی پی گوت، "سەرکوتی ڕووسیە چڕتر دەبێتەوە. ئەوان دۆخێکیان خوڵقاندووە کە بە ئوکراییینییەکان تەحەمول ناکرێ و هەر دێتو درێژەدان بە ژیان لەژێر داگیرکاریی ڕووسیە دژوارتر دەبێ".

ئەو گوتی ڕووسیەییەکان ١٠ هەزار ڕوبڵ (١٦٥ دۆلار) دەدەن بە هەر کەس داوای شارۆمەندیی ڕووسیە بکات تا ئەوان بتوانن دەسەڵاتی خۆیان بەسەر ناوچەکەدا بەهێز بکەن.

مۆسکۆ لەو ناوچانە ڕۆبڵی کردۆتە دراوی فەرمی، ڕایەڵەی تەلەفۆنی گەرۆکی دامەزراندوە و تەلەفزیۆنی ئوکراینی نەهێشتووە. لە مەیدانە سەرەکییەکانی شارەکان، شاشەی زەبەلاحیان داناون کە بەرنامەکانی تەلەفزیۆنی ڕووسیە بڵاو دەکەنەوە.

ئیڤان فێدۆرۆڤ، شارەداری مەلیتۆپۆل، کە ماوەیەکی زۆریش لە لایەن ڕووسیەییەکانەوە دەستبەسەر کرابوو، بە ئەی پی گوت کە نزیکەی ٥٠٠ چالاکی ئوکراینی دەستبەسەر کران و زۆریان ئەشکەنجە کران. هێندێکیان دوای دەستبەسەرکران بۆ ماوەی چەند مانگ بێ سەروشوێن کران.

فێدۆرۆڤ گوتی، لە مانگەکانی مای و جوون، گەریلا دوو پردی ڕێگای ئاسنی لە مەلیتۆپۆل تەقاندەوە و دوو شەمەندەفەری سەربازیی ڕووسیەی وەرگێڕان. ئەو هەروەها گوتی، "جووڵانەوەی بەرگریی بە دوای سێ ئامانجەوەیە، لەناو بردنی چەکوچۆڵی ڕووسیە و ئامرازەکانی گەیاندنیان، بێ ئیعتیبار کردن و چاوترسێن کردنی داگیرکەران و بەکرێگیراوەکانیان و گەیاندنی زانیاریی لەمەڕ شوێنی دوژمن بە هێزە تایبەتییەکانی ئوکراین".

ڕووسیە گەشتەکانی پەرە پێداوە و بەردەوام هێرش دەکاتە سەر ئەو کەسانە کە گومانی هاوکاریی دەگەڵ گریلایان لێ دەکرێ. لە هێرشی ئەوتۆدا، ئەوان تەلەفۆنەکان کۆنترۆڵ دەکەن و ئەو کەسانە دەستبەسەر دەکەن کە سیمبۆلی ئوکراینی

یان وێنەی ئەو خزمانەیان پێیە کە یونیفۆرمی سەربازییان لەبەرە.

فێدۆرۆڤ گوتی، "لە هێرشی بەربڵاوی دەستبەسەرکردنی خەڵکدا، ڕووسیەییەکان تەواوی گەڕەکێک دادەخەن، هاتوچۆی ئۆتۆمبێلان لە گەڕەکەکە ڕادەگرن و بە شێوەی مێتۆدیک لە ئاپارتمانێکەوە دەچن بۆ یەکی دیکە. بێتوو هەر سیمبۆلێکی ئوکراینی یان پەیوەندی بە سوپای ئوکراین بدۆزنەوە، سەرجەم ئەندامانی بنەماڵەکە لە کامپی پاڵاوتندا ڕادەگرن." لە حەشیمەتی ١٥٠ هەزار کەسی مەلیتۆپۆل بەر لە جەنگ، پتر لە ٦٠ هەزار کەس شاری بەجێ هێشتوە.

بە گوتەی فێدرۆڤ، کاربەدەستانی لایەنگری ڕووسیە خەریکی ئامادەکاری بۆ بەڕیوە بردنی گشتپرسی لە مەلیتۆپۆل و ناوچە داگیرکراوەکانی دیکەدان بۆ لکاندنیان بە ڕووسیەوە، ئەوان هەروەها هێرش دەکەنە سەر خەڵک و پاسپۆرتی ڕووسیە بڵاو دەکەنەوە. ئەو گوتی، "ئێمە هەوڵی گشتپرسی ڕووسیەمان پووچەڵ کردەوە. ئێمە ڕێگا بە دەنگدان لەژێر لوولەی تفەنگی ڕووسیە نادەین." ناوبراو ئەوەشی زیاد کرد کە ڕێژەی لایەنگرانی ڕووسیە لەنێو دانیشتواندا لە ١٠٪ تێنا پەڕێ و نیوەیان ڕایان کردوە.

گەریلا پەڕۆی زەردی لەو خانووانە داوە کە قەرار بوو تێیاندا دەنگدان بەڕێوە بچێ، هەڕەشەی لە دانیشتووان کرد کە لەوانەیە لە کاتی دەنگداندا ببنە ئامانجی بۆمبان.

هێزی بەرگری لە چالاکی ڕادیکاڵ تا مامۆستا و خانەنشینکراوەکانی تێدایە کە لە پارکەکان گۆرانی ئوکراینی دەڵێن و بە نهێنی باندی زرد و شین دەبەستن.

ئۆلێکسی ئالێکساندرۆڤ، کە خاوەنی ڕێستورانێک لە دەروازەی باشووری ماریوپۆل بوو گوتی، "ڕووسیەییەکان چاوەڕوان بوون بە گوڵ پێشوازییان لێ بکرێ، بەڵام ئەوان تووشی ئەو ڕاستییە بوو کە زۆربەی خەڵک خۆیان بە ئوکراینی دەزانن و ئامادەن بە شێوەی جۆراجۆر بەرگری بکەن، لە کۆکردنەوەی زانیاریی ڕا بگرە تا سووتاندن و تەقاندنەوەی داگیرکەران".
وەک نیشانەیەکی سەرپێچی کردن، لەو دواییانە لە ماریوپۆل، پیاوێکی لاو ئاڵای ئوکراینی لەخۆیەوە پێچا و لە شەقامی نزیک ئەو تیاترە وێستا کە بە بۆمبەکانی ڕووسیە وێران بوو. وێنەکە لە هەموو مێدیاکانی ئوکرایندا بڵاو بۆوە و سەرکۆمار ڤۆلۆدۆمیر زەلەنسکی لە وتارێکیدا بۆ گەل، دەستخۆشیی لێ کرد.

بەشی: سێهەم

زەلەنسکی گوتی، "ئەوە کارێکی گەلێک بوێرانە بوو و من پێم خۆشە سوپاسی بکەم بۆ ئەو کارەی کردی. ئەو پیاوە یەکێک لە ژمارەیەکی زۆر خەڵکە کە چاوەڕوانن ئوکراین بگەڕێتەوە و لە هیچ بارودۆخێکدا داگیرکاریی قبووڵ ناکەن".

ئەگەرچی حەزی لایەنگری لە مۆسکۆ لە ناوچە پیشەسازییەکانی دۆنباس کە بە زمانی ڕووسی دەدوێن بەهێزە، بەڵام جووڵانەوەیەکی گەریلایی لەوێش سەری هەڵداوە.

فەرمانداری لوهانسک، سەرهی هایدای، گوتی شەش کەس لە هێزەکانی ڕووسیە لە مانگی ڕابردوودا، کاتێک ئوتۆمبێلەکەیان لە لایەن گەریلاوە لە شاری سیەڤیەرۆدۆنێتسک، ماوەیەکی کورت دوای داگیرکردنی ئەو شارە، بریندار بوون. ئەوان هەروەها ڕێگای ئاسنیان کردۆتە ئامانج و گەیاندنی چەکوچۆڵ و پێداویستی دیکەی ڕووسیەیان وەستاندووە.

هایدای بە ئەی پی گوت، "گەریلاکان زۆر سەرکەوتوو بوون. ئەوان تەنیا بڵاڤۆکیان بڵاو نەکردووەتەوە، بەڵکو ژێرخانی گواستنەوەشیان لەناو بردوون. ئەوە یارمەتییەکی زۆر بە کەم کردنەوەی هێرەشەکانی ڕووسیە و بەرەوپێش چوونیان دەکات".

چاودێران دەڵێن جووڵانەوەی گەریلا لە ناوچەکاندا لێک جیاوازن و لەبەرژەوەندیی هەردوو لادایە لەبارەی گەورەیی ئەوان زێدەڕۆیی بکەن.

ڤادیم کاراسەڤ، سەرۆکی ئەنستیتۆی ستراتێژییە جیهانییەکان کە بنکەکەی لە کییەڤە، گوتی: "ڕووسیەییەکان بۆیە ئەوە دەکەن تا ڕەوایی بە سەرکوتی خۆیان لە ناوچە داگیرکراوەکان بدەن لە کاتێکدا لایەنی ئوکراینی لە هەوڵی دەبەزاندنی ورەی هێزە ڕووسییەکان و زیاتر نیشاندانی سەرکەوتنەکانیانن. بڕوا کردن بە هەواڵی دەرماناداو کردنی سەربازانی ڕووسیە بە کیکی ژەهراوی شتێکی دژوارە، بەڵام هێندێک جار ئەفسانە لە ڕاستی کاریگەرترن".

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٢ی ئاگۆستی ٢٠٢٢

کوردستان لە تاران: کوشتنی ژینا ئەمینی چ واتایەکی بۆ داهاتووی ئێران هەیە

لوقمان ڕادپەی

لێدانی بێ بەزەییانەی ژینا (مەهسا) ئەمینی بە هۆی نەپۆشینی "حیجابی گونجاو" و کوشتنەکەی لە ئاکامی ئەو لێدانە لە لایەن "گەشتی ئیرشادی" ڕێژیمەوە بۆتە مانشێتی سەرەکیی ڕۆژنامە و ماڵپەڕەکانی هەوال لە سەرانسەری دنیا. ئەوەی باسی ناکرێ ئەوەیە کە لە سەرەتای ناردنی هەواڵەکاندا باسی ئەتنیکی ڕاستقینەی ناوبراو نەدەکرا. قوربانییەکە فارس نەبوو. ئەو کورد بوو، خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بۆ سەردان چووبوو بۆ تاران. ئەو جلوبەرگێکی شایستەی لەبەر دابوو، تەنانەت بە زۆر پێوەری دنیای مودێرن، لەناویاندا خۆرهەڵاتی ناوەڕاست، کۆنەپارێزانە بوو.

ژینا ئەمینی بە شێوازی خۆی وەک ئەو جەنگاوەرە ژنانەی کۆنەپەرستانی داعشیان لە بەرەی جەنگی سووریە بەچۆکدا هێنا، بوێر بوو. ئەوەی لەوی قەوما "ئایین" نییە؛ بەڵکو لادەریی سێکسییە. ئەگەر کارێکی ئەوتۆ تەحەمول بکرێ و بە شێوەی سیستەماتیک بەڕێوە بچێ، ئەوە ناوێکە کە بە باشترین شێوە تایبەتمەندیی ڕێژیمی تاران پێناسە دەکات. مەرگی ناوبراو دەتوانێ پاڵنەری ئاڵوگۆڕی قووڵ بۆ کوردانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و هەروەها شارۆمەندانی ئێران بە گشتیی بێت.

ژنانی کورد لە ناوچەی خۆیان بە شێوەیەکی سەرکەوتووانە شێوەی جلوبەرگ پۆشینێکیان ڕەد کردەوە کە لە گۆترە لەلایەن ڕێبەرانی فارسەوە، کە لە سەردەمێک و شوێنێکی دیکەدا دەژین و کولتوورێکی جیاوازیان هەیە، سەپێنرابوو. لە سەرەتای دامەزرانیەوە لە ١٩٧٩، ڕێژیمی ئێران پلانی ئەوەبوو کە کوردان بەدناو بکات. ئەوان بەوە تۆمەتبار دەکران کە خەریکی دامەزراندنی "ئیسرائیلی دووهەم" لە ناوچەن. لە کۆتاییدا، لە دێسەمبەری ١٩٧٩، دەوڵەت لەگەڵ کوردان ڕێککەوت کە بە گوێرەی ئەو دانی بە خودموختاری بۆ کوردان دادێنرا، بەڵام ئەوە بە کردەوە لە لایەن حکوومەتی ئایینیی شیعەوە پێشی پێگیرا.

زۆرینەی کوردەکان، گەلێکی جیاوازی نافارس، مسوڵمانی سوننین بە ڕوانگەیەکی مودێرنەوەن. بەهۆی ئاماژە نەکردن بە مافەکانی کوردان لە یاسای بنەڕەتیی نوێدا، نزیکەی ٨٥ تا ٩٠ لە سەدی کوردەکان گشتپرسی مانگی مارچی ١٩٧٩ یان بایکۆت کرد. لە یەکەم هەڵبژاردنی پارلمانی لە دوای شۆڕش، زۆربەی کوردەکان پشتیوانییان لە حیزبی دێموکراتی

کوردستانی ئێران (حدکا) کرد، بەڵام ڕێبەرەکەی، دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملو، وەک کەسی نەخوازراو دیاریکرا و حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران وەک "حیزبی شەیتان" دەستنیشان کرا. ئاکامی هەڵبژاردنی ناوچە کوردنشینەکان بە پووچەڵ ناسێنرا. دوژمنایەتییەکان دەستیان پێ کردەوە و، ئایەتوڵڵا خومەینی حوکمی جیهادی دژی کوردان ڕاگەیاند، کە بووە هۆی قەڵاچۆکردنی پشتگریکراو لە لایەن دەوڵەت و ئیعدامی نایاسایی کوردان. ئەو 'خودموختارییەی" کوردەکان دەنگیان پێدابوو، لە لایەن ڕێژیمی ئێرانەوە وەک جیاییخوازیی سەیر دەکرا.

دەیەیەک دواتر، لە جولای ١٩٨٩، لە ڤییەن و لە کاتێکدا قاسملو، یاریدەدەرێکی و ناوبژیوانێک چاوەڕوانی وەفدێکی ئێرانییان دەکرد، لە لایەن نێردەکانی ڕێژیمەوە کوژران. سەدیق کەمانگەر، ئەندامێکی پلەبەرزی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران (کۆمەڵە) و جێگرەوەی قاسملو، دوکتور سادق شەرەفکەندی، لەگەڵ چەند هاوڕێی، بە نێوانی مانگێک و لە سێپتەمبەری ١٩٩٢، لە بەرلین بەرەوڕووی هەمان چارەنووس بوونەوە (کە بە تێرۆری میکۆنۆس ناسراوە). لە ئاپریلی ١٩٩٧، دادگای پێداچوونەوەی بەرلین حوکمی دا کە "ڕێبەرایەتی سیاسیی ئێران، بڕیاری ئەو تاوانەیان دابوو".

لە ماوەی دوو دەیەی ڕابردوودا، ژمارەیەکی زۆر لە چالاکانی حیزبە کوردییەکانی نیشتەجێ لە باشووری کوردستان (لە عێراق) بە هەمان شێوە لە لایەن بریکارەکانی ڕێژیمەوە تیرۆر کراون. ڕاپۆرتەکانی مافەکانی مرۆڤ ئاماژە بە کەڵکی لەڕادەبەدەر لە هێز و کوشتنی سیستەماتیک و نایاسایی دژی کوردان لە ئێران دەکەن. بێجگە لەوە، پێشێلکاریی مافەکانی ئابووری، کۆمەڵایەتی و کولتووریی کوردان بە گشتی لە نزیکەی سەرجەم ڕاپۆرتەکان لەمەڕ دۆخی مافەکانی مرۆڤ لە ئێران ئاماژەیان پێکراوە .دەرکردنی حوکمی سێدارە و ئیعدامی ڕێژەیەکی بێ ئەندازەی زیندانییە سیاسییەکانی کورد ئەوە دەسەلمێنێ. بە گوێرەی کۆمەڵەکانی ماڤەکانی مرۆڤ، تا ئەمڕۆ لە خۆپیشاندانەکانی ئەو دواییانەدا ١٧ کورد کوژراون و زیاتر لە ٨٠٠ کەس تەنیا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بریندار بوون. جا باسی دەستبەسەرکردنە بەکۆمەڵەکانیش کە هەر ئێستا لەئارا دان ناکەین.

لە ١٩٩٠ بەولاوە، کوردەکان وازیان لە خەباتی چەکداریی هێناوە تا لە جیاتان وزەی خۆیان بۆ گۆڕانی خشکەیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان تەرخان بکەن، ئەگەرچی چاروبار جووڵەیەکی سەربازییان لە ناوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەبووە، لە زۆربەی ئەو ماوەیەدا بێدەنگ بوون.

کوژرانی ژینا ئەمینی بۆتە هۆی سەرهەڵدانی نارەزایەتی بەربڵاو، کە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە دەستیان پێکرد. لە خۆپیشاندانە بەردەوامەکانی دژی ڕێژیمی ئێران، `بۆ یەکەم جار بەلوچ، عەرەب، فارس، ئازەری و کەمینە نەتەوەیی و

ئەتنیکییەکان بۆ پشتگیریی کوردان یەکیان گرتووە. ئەوان هاوار دەکەن "ژن، ژیان، ئازادی". ئەو دروشمە لە کاتی شەڕی ناوخۆی سووریە لە ٢٠١١، لە لایەن ژنە جەنگاوەرە کوردەکانەوە (یەکینەکانی پاراستنی ژنان) برەوی پێدراوە و لە ڕۆژاوا (ڕۆژاوای کوردستان لە سووریە) بە کردەیی کراوە. ئەوە بەو مانایەیە کە ناڕەزایەتییەکانی ئێستا لە پرسی حیجاب، کە قەت پرسی کوردان نەبووە، ئەگەرچی وەک پرسێکی سەرەکی بۆ ڕێژیم ماوەتەوە، تێپەڕ بوون.
ئەوەی لە ژینا قەوما وێدەچێ خەڵکی ئێرانی یەک خستبێ، تا ئەو ڕادەیە کە بۆتە خاڵی یەکگرتن لە نێوان داوای مافی چارەی خۆ نووسینی کوردان و خولیای ئێرانییان بۆ لەکۆڵ خۆ کردنەوەی ڕێژیم.

جێگای ئاماژەیە کە چین و توێژەکانی بەشەکانی دیکەی کوردستانیش پشتیوانیی خۆیان لە خۆپیشاندانەکان نیشان داوە. کوردەکانی ڕۆژهەڵات توانای گۆڕینی دۆخی هەنووکەیان هەیە چونکە ئەوان پێشتر لە ساڵی ١٩٤٦ دەوڵەتێکی کوردیی کەم تەمەن بە ناوی کۆماری کوردستانیان دامەزراند. لە سێ دەیەی ڕابردوودا، کوردانی باشوور (لە عێراق) و ڕۆژاوا لە سووریە توانیویانە سەقامگیریی، ئاسایش و گەشەی ئابووری لە ناوچەکانی ژێر کۆنترۆڵی خۆیان دەستەبەر بکەن، بە پێچەوانەی پشێویی و توندوتیژیی کە تایبەتمەندیی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست بە پانەوە بووە. لە ڕوانگەی دەوڵەتدارییەوە، ناوچە کوردییەکان زۆر باشتر لە دراوسێکانیان کار دەکەن. ئەوە بە دانی نرخێکی بەرز لە لایەن کوردانەوە بۆ مافە ڕەواکانیان دەستەبەر کراوە.
بێتوو ناڕەزایەتییە هەنووکەییەکان درێژەیان هەبێ، دەوڵەتی ئێران ڕەنگبێ کۆنترۆڵی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەکیس بدات، ئەوە، بە نۆرەی خۆی، دەتوانێ ڕێگا بۆ جێبەجێ کردنی مافی چارەی خۆ نووسینی کوردی خۆش بکات. کات ئاشکرای دەکات کام شێوە لە مافی چارەی خۆ نووسین جێبەجێ دەبێ. ڕەنگبێ لە شێوازی خۆبەڕێوەبەریی، فێدرالیزم یان سەربەخۆیی بێ. کوردەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە گوێرەی ڕێککەوتنی ١٩١٩ی ئینگلیز-پارس، دوای کۆتایی جەنگی جیهانیی یەکەم، بەربژێری مافی چارەی خۆنووسین نەبوون.

ناڕەزایەتییەکان لەسەر کوشتنی ژینا (کە بە کوردی بە مانای "ژیان و رووح وەبەرهێنان" و "تاهەتایی"یە) ئێستا پوتانسیەلی ئەوەی هەیە ڕێژیم بگۆڕێ، هەروەها ببێتە هۆی ئازادیی بۆ کوردستان. ئەوە دەستپێکی کۆتایی ناسەقامگیریی ناوچەیی، تێرۆریزمی دەوڵەتی و ڕەشبگیریی ناوکی دەبێ. ڕەنگبێ جیهان شاهیدی هاتنە دەری خۆر لە ڕۆژهەڵاتەوە بێ، وەک چۆن هەمیشە لە ڕۆژهەڵاتەوە بووە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا – ڕێکەوتی: ٢٦ی سێپتەمبەری ٢٠٢٢

کاریگەریی دۆخی گەلی کورد لە ئێران لەسەر ناڕەزایەتییەکانی دوای کوژرانی ژنێک لەو وڵاتە

(وتوویژی ڕادیۆی گشتیی نیشتمانی دەگەڵ مێگان بۆدێت، بەڕێوەبەری توێژینەوە لە ئەنستیتۆی ئاشتیی کوردی)

وتووێژی بێژەری ڕادیۆی گشتیی نیشتمانی، ئایلسا چانگ دەگەڵ مێگان بۆدێت، بەڕێوەبەری توێژینەوە لە ئەنستیتۆی ئاشتیی کوردی لەبارەی ناڕەزایەتییەکان لە ناوچە کوردییەکانی ئێران دوای کوژرانی ژنێکی لاو لە حەوتووی ڕابردوودا.

ئایلسا چانگ، بێژەر:

ناڕەزایەتیی سەرانسەری لە ئێران کە ئالنگاری بۆ ڕێبەرایەتیی ئەو وڵاتە دروست کردووە پێی نایە یازدەهەمین ڕۆژ و، ناڕەزایەتییەکان مەترسیدارتر دەبن. بە گوێرەی ڕاپۆرتی ئاسۆشییەتدپرێس، تەلەفزیۆنی دەوڵەتیی ئێران دەڵێ لانیکەم ٤١ خۆپیشاندەر و ئەفسەری پۆلیس کوژراون و، زیاتر لە ١٤٠٠ کەس دەستبەسەر کراون. بەڵام، لە کاتی خۆپیشاندانەکانی پێشوودا، سەلمێنراوە کە ئامارە فەرمییەکانی ڕاگەیەنراو لە لایەن سەرچاوەکانی دەوڵەتی ئێرانەوە کەمتر لە ڕێگەی ڕاستەقینە بووە، بۆیە وێدەچێ خەلکێکی زۆرتر کوژراو و دەستبەسەر کرابن. ناڕەزایەتییەکان دوای سەردانی ژنێکی لاوی کورد بۆ تاران و دەستبەسەرکرانی بەهۆی لەسەرکردنی لێچکە بە شێوەی نەگونجاو، دەستیان پێکرد. ژنەکە، "مەهسا ئەمینی"، کە هەروەها بە ناوە کوردییەکەی، "ژینا ئەمینی" ش ناسراوە، لە کاتی دەستبەسەرکراندا لە لایەن پۆلیسەوە مرد.

بۆ گفتوگۆ لەمەڕ کاریگەریی دۆخی گەلی کورد لەسەر ئەم ناڕەزایەتییانە، بانگهێشتی مێگان بۆدێتمان کردووە. ناوبراو بەڕێوەبەری توێژینەوە لە ئەنستیتۆی ئاشتیی کوردی لە واشینگتۆن دی سی یە. بەخێر بێی!

مێگان بۆدێت: سوپاس بۆ بانگهێشت کردنتان.

بەشی: سێهەم

چانگ: وا بزانم تۆ تازە دەگەڵ چالاکێک لە ناوخۆی ئێران قسەت کردووە. دەتوانی پێمان بڵێی چیت لە ناوبراو بیست؟

بودێت: بەڵێ. ئێمە دەگەڵ چالاکێک لە ناوچەی کوردستانی ئێران قسەمان کرد کە، بە کورتی، باسی دۆخی دژواری ئەوێ بۆ گەلی کورد و دژوارتربوونی دۆخەکە بەهۆی ئەو نارەزایەتییانەی کرد. ئەوەی تا ئێستا دیتوومانە و ئەوەی ئەو پێی گوتم و ئەوەی لە لایەن ڕێکخراوەکانی مافەکانی مرۆڤ لەو وڵاتەدا پشتڕاست کراوەتەوە، ئەوەیە کە دەیان خۆپیشاندەر کوژراون، سەدان بریندار بوون و تەنانەت ڕێژەیەکی زیاتریش بە گومانی بەشداریکردن لە خۆپیشاندانەکاندا دەستبەسەر کراون. زانیاریی ئەو دواییانە لەلایەن ڕێکخراوەکانی مافەکانی مرۆڤی چالاک لە ناوچە کوردییەکان، ڕێژەی دەستبەسەر کراوانی ئەو پارێزگایانە لە باکووری خۆراوای ئێران، بە تەنیا، زیاتر لە ١٠٠٠ کەسە.

چانگ: بەڵێ

بودێت: بۆ هەموو ئەو ئامارانە، ژمارە ڕاستەقینەکان وێدەچێ زیاتر بن. هەروەها ئەوەی پێم گوترا ئەوە بوو کە پێویستیی سەرنجی ناونەتەوەیی لە جاران زۆر زیاترە. کاتێک لە ڕابردوودا گەلی کورد چەوسێندراوەتەوە، گرینگییەکی زۆر کەمی نێودەوڵەتی بە دۆخی ئەوان لە ئێران دراوە، بەتایبەت کاتێک دەگەڵ خەباتی بەشەکانی دیکە لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و حەشیمەتەکانی دیکەی کورد بەراورد بکرێ.

چانگ: بەڵێ، دەمهەوێ باسی ئەوە بکەم چونکە ئێمە باسی ئەوەمان کرد کە ئەمینی کورد بوو، کە تاقمێکی کەمینە لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاستن. دەتوانی بۆمان شی بکەیەوە کوردەکانی ئێران کێن و بەگشتی لە ئێران چیان بەسەر هاتووە؟

بودێت: بەڵێ، ئەوان نزیکەی ١٠ لەسەدی حەشیمەتی ئەو وڵاتە پێکدێنن، نزیکەی ٨ بۆ ١٠ میلیۆن کەسن کە زۆرینەیان لە باکووری خۆراوای ئێران دەژین و ئەوان لەلایەن دەوڵەت - نەتەوەی ئێران چەوسێندراونەوە، هەم لە سەردەمی پاشایەتیدا و هەروەها لە سەردەمی کۆماری ئیسلامیی ئەمڕۆشدا. زمانیان، کە جیاوازە، سنووردار کراوە. فەرهەنگیان سنووردار کراوە. ئەوان نزیکەی نیوەی زیندانییانی سیاسیی ئەو وڵاتە پێکدێنن، سەرەڕای ئەوە کە بەشێکی کەمی دانیشتووانی ئەو وڵاتەن. نارازییەکانیان تەنانەت کاتێک کە وڵاتیشیان جێهێشتووە پارێزراو نین. ئێران ڕێبەرانی کوردی لە شوێنی وەک ئورووپا تیرۆر کردووە و پارێزگا کوردییەکان بەهۆی چەوساندنەوەی ئابووری لەلایەن دەوڵەتەوە، کە ژمارەیەکی زۆر ناچار دەکات بژێوی خۆیان بە کاری کوشندە وەک ئاڵوێری بازرگانیی نایاسایی سەر سنوور دابین بکەن، لە هەژارترینەکانی وڵاتن.

بەشی: سێهەم

کەوابوو، بێجگە لە توندوتیژی و دیکتاتۆری کە هەموو شارۆمەندانی ئێران بەرەورووی دەبنەوە، دۆخی ئەوان تەنانەت خراپتریشە.

چانگ: بەڵێ. باشە، چ شتێکی ئەو نارەزایەتییانە سەرنجراکێشە، بەتایبەتی کە ئێمە ژمارەیەکی زۆر ژن لە سەر شەقامەکان دەبینین. دەتوانی پێمان بڵێی ئەوە چەندە گرینگە، کە ژنان بەشێوەیەکی بەربڵاو و بە ئاشکرا نارەزایەتی دەردەبڕن؟

بودێت: ئەوە لە ڕادەبەدەر گرینگە چونکە، دەزانی دیسان، لە ژێر دەسەڵاتی دەوڵەتی هەنووکەیی ئێراندا، ژنان بە هیچ شێوەیەک تەنیا تاقمی سەرکوتکراو نین، بەڵام ئەوان یەکەم و مەزنترین تاقمن و یاسای جلوبەرگ پۆشین کە ئەو ژنانە نارەزایەتی لەبارەیدا دەردەبڕن، تەنیا بەشێکی بچووک لە گیروگرفتی گەلێک مەزنترە. یاساکانی ئێران دەسەڵات و کۆنترۆڵی لەڕادەبەدەری داوە بە پیاو و دەوڵەت بە سەر نزیکترین و کەسێتیترین لایەنی ژیانی ژنان، لە هاوسەرگیری و جیابوونەوە تا میرات و سەفەر، کار و پرسە یاساییەکان.

جێگای ئاماژەیە کە ئەوە یەکەم جار نییە ژنانی ئێرانی بەشێوەی بوێرانە دژی ئەو هەڵاواردنانە دەوێستن. بەڵام ئەوە یەکەم جارە کە ئەو داوا فێمینیستییانە، ئەو داواکارییانە بۆ یەکسانیی بنەڕەتیی ژنان، بۆتە هۆی وەها نارەزایەتییەکی بەردەوام لە سەرانسەری وڵات دژی تەواوەتی دیکتاتۆرییەت. چونکە سەرجەم ژنانی ئێران بەرەورووی سەرکوتی توند بوونەوە، داواکانیان خەڵکی لە هەموو هێڵە ئایینی و ئەتنیکییەکانی یەکگرتوو کردووە.

بەهۆی ئەوە کە نایەکسانیی زایەندی، بۆ دەوڵەت و دامەزراوە سەرکوتکەرەکانی ئەوەندە بنەڕەتییە کە داوای ئازادی بۆ ژنان سروشتییە، بە بۆچوونی من داوای دێموکراسی و ئازادی لە سەرجەم ئەو شێوازانەی پێشێلکاریی مافەکانی مرۆڤ کە ژن و پیاو بە شێوەی یەکسان بە دەستیانەوە دەناڵێنن، شتێکی ئاساییە.

چانگ: دەتوانم لێتان بپرسم، هاوکاری من ستیڤ ئینسکیپ قسەی دەگەڵ وەزیری کاروباری دەرەوەی ئێران، حوسێن ئەمیر-عەبدوڵڵاهییان کردووە. ئەوان لەو دواییانەدا بە یارمەتیی ورگێڕ دەگەڵ یەکتر دواون. ئەوە ئەو شتەیە کە وەزیری کاروباری دەرەوەی ئێران گوتوویەتی. ناوبراو لەبارەی نارەزایەتییەکان، بە هاوتا ڕۆژاواییەکانی دەڵێ: "من دڵنیایان دەکەمەوە کە هیچ شتێکی گرینگ لە ئێران لەئارادا نییە. هیچ ئاڵوگۆڕێکی ڕێژیم لە ئێران روو نادات. من یاری بە هەست و

سۆزی خەڵکی ئێران ناکەم".

چانگ: بیروڕات لەسەر ئەو لێدوانە چییە، کاتێک گوێت لە قسەکانی دەبێ کە دەڵێ ئەو نارەزایەتییانەی هەنووکە لە ئارادان شتێکی گرینگ نییە؟

بودێت: ئێ، کاتێک گوێ لەو قسەیە دەگرم، من دیزەبەدەرخۆنە کردنی سەرکوتی هەنووکەیی دەبینم، لەمەڕ کوشتنی خۆپیشاندەران، لەبەر برینداركردنیان، بۆ خەڵکی دەستبەسەرکراو بەگومانی بەشداری لەو جووڵانەوەدا یان لایەنگری لەو جووڵانەوەیە. ئەوان نایانهەوێ کۆمەڵگای نێونەتەوەیی ئەوانە وەک شتێکی گرینگ ببینن. ئەوان نایانهەوێ ڕاگەیاندنە گشتییەکان چاودێریی بکەن.

لە پساندنی هێلی ئینتەرنێتەوە دەردەکەوێ، ئەوان نایانهەوێ زانیارییەکان بێنە دەرەوە. یەکێک لە گرینگترین خاڵەکان کە لە خەڵکی بەشدار و ڕێکخراوەکانی مافەکانی مرۆڤ لەوێ دەمانبیست، گرینگیی ڕاگەیاندنی بەربڵاوی ئەو زانیارییە بوو، چونکە ئەوان نایانهەوێ خەڵک لێی ئاگادار بن. کەوابوو بۆ من ئەوە نیشانەی ترس لە ئەو جووڵانەوەی دێموکراسی و ئازادییە لە سەرجەم شێوازەکانی سەرکوت بە ڕێبەریی ژنانە و لەبەر ئەو هۆیەشە نابێ پاشگوێی بخەین. ئێمە دەبێ بەدواداچوونی بۆ بکەین و چاودێریی دۆخی ئەوێ بکەین.

چانگ: مێگان بۆدێت، بەڕێوەبەری توێژینەوە لە ئەنستیتۆی ئاشتیی کوردی، سوپاس بۆ بەشداریتان لە بەرنامەی ئێمەدا.

بودێت: سوپاس بۆ ئێوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا – ڕێکەوتی: ٢ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢٢

سەرچاوە
Serchawe

ئێران دەیهەوێ ناڕەزایەتییەکان چۆن سەرکوت بکا و دنیا دەبێ چۆن وەڵام بداتەوە؟

ماڵپەڕی ١٩٤٥ - مایکڵ ڕوبین

دوای مردنی مەهسا ئەمینی، کچێکی تەمەن ٢٢ ساڵەی ئێرانی، کە بە تاوانی دەرکەوتنی قژی دەستبەسەر کرابوو، ناڕەزایەتییەکان لە ئێران هەر وا لە تەشەنەکردندان. دەستبەسەرکردنی ئەوتۆ لەلایەن گەشتی ئێرشادەوە ئاساییین. کاتێک لە گەڕەکێکی خۆشبژێوی باکووری تاران خوێندکار بووم کە زۆرێک لە ژنان بەردەوام "حیجابی نەشیاویان" نیشان دەدا، من ناچار بووم چارەکێک بە پێیان بچم بۆ چوارڕێیانێکی سەرەکی تا لەوێ تاکسیی بگرم بۆ ئەوەی خۆم بگەیەنمە ناوەندی شار کە شوێنی ژیانم بوو. چەند جار، مسافیری بەپەلە بە سرتە ئەو خانمانەیان وشیار دەکردەوە کە بە پێیان بەرەو هەمان ئاراستەی ئێمە دەڕۆیشتن و دەیانگوت لە پرسگەی "حیزبوڵڵا" گەشتی ئێرشادی لێیە و خەریکی جاڕزکردن و گرتنی ژنانە. پرسگەکان زۆر جار کەمتر کاریان بە جێبەجێکردنی بڕیارە کۆمەڵایەتییەکانی ئایەتوڵڵاکان بوو تا گەندەڵی. گەشتی ئێرشاد، کە زۆربەیان هی ناوچە هەژارترەکانی کۆمەڵگەی خۆراوای تاران یان گەڕەکەکانی باشووری تاران بوون، داوای دراو یان دەکرد تا پێش بە دەستبەسەرکران بگرن. ئەوان تاقمێک لەو کەسانەی دراویان نەدەدا لە وانێتی پۆلیسدا کۆیان دەکردنەوە و دەیانبردنە بنکەیەک تا بە زۆرەملێ درواى زۆرتریان لێ بستێنن.

لە کاتێکدا ئەوانەی لە ڕوانگەی سیاسی و ئابوورییەوە بە ڕێبەری گەورە -عەلی خامنەییەوە- نەبستراونەوە بەو ناڕەزایەتییانەی ئێستا دڵخۆشن، خۆزگەخوازیی بە تەنیا نابێتە هۆی سەرکەوتن. کۆماری ئیسلامی کەڵک لە ژمارەیەک ستراتیژیی بۆ سەرکوتکردنی ویستی جەماوەریی وەردەگرێ.

سەرچاوەی ستراتیژیی کۆماری ئیسلامی دژی ناڕەزایەتی

ئێران لە یەکەم وڵاتانی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست بوو کە باوەشی بۆ ئینتەرنێت کردەوە. کاتێک من بۆ یەکەم جار لە ١٩٩٦ سەفەرم بۆ ئێران کرد، چاوەدێری هێشتا لەگۆترە بوو. لە کاتێکدا کە بێگومان هێندێک ئامرازی ئێلێکترۆنیک بوونیان هەبوو، بەشی هەواڵگریی زۆرتر پشتی بە هەواڵگریی مرۆیی بەستبوو: بەرتیلیان دەدا بە کارمەندانی کافینێتەکان تا

سیخوڕی بکەن یان داوایان لە بەڕێوەبەرەکان دەکرد مێژووی گەڕانەکان تۆمار بکەن.

ئەوە لە ١٩٩٩ ئاڵوگۆڕی بەسەردا هات، کاتێک کۆماری ئیسلامی ئەزموونی یەکەم نارەزایەتییە سەرانسەرییەکانی دوای شۆڕشی ئیسلامی تاقی کردەوە. چەخماخەی ئەو وەرسووڕانە بە هێرشی سپای پاسداران بۆ سەر شوێنی حەوانەوەی خوێندکاران لە ناوەندی تاران لێ درا. چەند کاتژمێر پێشتر، خوێندکارەکان بە شێوەی هێمنانە نارەزایەتییان دژی داخرانی ڕۆژنامەیەکی بەناوبانگ دەربڕیبوو. ئەندامانی سپای پاسداران بە جلوبەرگی مەدەنی ڕژانە شوێنی حەوانەوەی خوێندکاران، کەلوپەلی خوێندکارانیان تێکشکاند و دزییان و، خوێندکارانیان لە پەنجەرەوە فڕێ دا خوارەوە و لانیکەم کەسێکیان کوشت.

ئاستی تووڕەیی و خێرایی بڵاوبوونەوەی نارەزایەتییەکان ڕژێمی پەشۆکاند و تەنانەت ئێرانییەکانیشی تووشی سەرسوڕمان کرد. بە هەڵکەوت، من دیسان ئەوکاتی لە تاران بووم. پچڕاندنی هێڵی ئینتەرنێت یارمەتیی نەکرد. بەسیج درێژەی بە لێدانی سەری خەڵک دا، بەڵام دەگەڵ دەستکردنەوەی ئێرانییەکان ئاکامی پێچەوانەی لێ کەوتەوە. بە کەڵکوەرگرتن لە هێزی لە ڕادەبەدەر، ڕژێم شەقامەکانی ئارام کردەوە، بەڵام هەموو ڕووداوەکە هەناوی هێزە ئەمنییەتییەکانی هەژاند.

شەڕی دەروونیی کۆماری ئیسلامی

لە ئاکامدا ڕژێم ڕووی کردە چین تا یارمەتی بکات بۆ ناسینەوەی ڕوخسار . کاتێک دوو ساڵ دواتر دوای بڵاوبوونەوەی دەنگۆی ناچارکردنی یانەی نیشتمانیی تۆپی پێی ئێران بۆ دۆڕاندنی کێبڕکێیەکی چوون بۆ پاڵەوانەتیی جیهانی تا پێش بە جەژنگرتنی تێکەڵی ژن و پیاو لە سەر شەقام بگرێ، نارەزایەتییەکان سەریان هەڵدایەوە، ڕژێم وێنەی خۆپیشاندەرانی دەگرت و پاشان ئەوانی چەند ڕۆژ دواتر دەستبەسەر دەکرد، هێندێک جار پاش چەند حەوتوو و لە نیوەشەودا، کاتێک لە چاوی دنیا دوور بوون.

لایەنە بەد نییەتە ڕاستەقینەکەی ئەو ستراتیژییە ئەو کارانە بوون کە ڕژێم دەگەڵ دەستبەسەرکراوەکانی کرد. زۆر جار، بەرەوڕووی سزای گەلێک دژوار دەبوونەوە. زۆر جار، دوای ئەوەی پۆلیس دەیبردنە بەندیخانەی ئێڤین، هێزە ئەمنییەتییەکان ئەشکەنجەیان دەکردن. ژن و پیاو باسی لێدان، جارزکردنی سێکسی و، ئەشکەنجەی وەک سەر لە پیسایی‌نانیان کردووە. بەڵام ڕژێم ئەوانی تا هەتایە لە بەندیخانەدا ڕانەدەگرت. لەجیاتان، ئەوان پشوویان دەدا بە زیندانییەکانیان بۆ کۆتایی حەوتوویەک یان ڕەنگبێ زۆرتریش. زیندانییەکان دەگەڕانەوە ماڵەکانیان و نە تەنیا ئەندامانی بنەماڵەکانیان، بەڵکو

سەرچاوە
Serchawe

دۆست و هاوپۆلەکانیشیان دەیانـدیت کە هەڤـاڵ و خۆشەویسـتە بەنـدکراوەکانیان لە ڕوانـگەی فیزیکـی و دەروونـییەوە ئەو کەسەی چەند حەوتوو لەوەپێش نین. پەیـامەکە ڕوون بـوو: سنوورێک ببەزێنـی، ئەوە تـۆش دەگـرێتەوە. بـۆ تەکمیل کردنـی خراپەکارییەکەیان، ئەوانیان دەگێڕایەوە بەندیخانە.

ڕێکخستنەوەی سپای پاسداران بۆ تێکشکاندنی ناڕەزایەتییەکان

ڕێبەرایەتیـی ڕێـژیم خێـرا سـەرنجی دا کە سـەرەڕای هەوڵەکـانی، ڕێـژەی نارەزایەتییەکـان ڕوو لە زیـادبوونە. لە ٢٠٠٧، محەممەدعەلـی جەعفەری ڕێبەرایەتیـی سپای پاسـدارانی گرتە دەست. لێکدانەوەی نـاوبراو لەمەڕ ئەمنییەت لە بەرپرسی پێش خۆی، یەحیـا ڕەحیم سەفەوی کە ئێستا ڕاوێژکـاری سەربازیی تـایبەتیی خامنەییە، جیـاواز بـوو. ئەو پێـی وابـوو کە هەڕەشەی نێوخۆیی بۆ سەر ڕێژیم لە هی هێزی دەرەکی زیاترە، بە تایبەتی دوای لە سێدارەدانی سەرکۆماری عێراق سەددام حوسێن. لەبەر ئەو هۆیە، جەعـفەری سوپای پاسـدارانی لە سەرڕا ڕێکخسـتەوە تـا لە هەر پارێزگـایەک یەکەیەک بکـاتە بەرپرسـی ئاسایشـی هەمـان پارێزگا. ڕوونکـردنەوەی ئەوە کە ئـاخۆ کارمەنـدانی ئەو یەکەیـانە خـۆجێین یـان نـا، بۆشـایی هەواڵگریـی واشینگتۆنە، هەرچەنـدە وەڵامی ئەو پرسیارە ئەورۆ گـرینگە، چونکە ئاشکرای دەکـات ئـاخۆ لە کـاتی فەرمـانی تەقەکردن لە جەماوەری سەر شەقام، خزمایەتی لە ئایدیۆلۆژی گرینگترە. لە ٢٠٠٩، سـتراتیژیی گـۆڕدراوی دژی نـاڕەزایەتی کاریگەر بوو؛ ئەورۆ، نـاڕوونە ئاخۆ بە هەمان شێوە دەبێ.

ڕێـژیم بە هەمـان شیوە ستراتیژیی دەستبەسەرکردنی پێشگیرانەی ئەو کەسـانەی گرتـۆتە بەر کە چـالاکیی ئەوان لە هێڵە کـۆمەڵایەتی و ئابوورییەکـان تێـپەڕ دەبـێ. ئەوە هـۆی سـەرەکیی ئەوەیە کە بـۆچی ڕێـژیم چالاکـانی ژینـگە و سـەندیکا کرێکارییەکانی دەستبەسەر کرد.

لە پەیوەنـدی لەگەڵ ئەمنییەتەوە، ڕێـژیم پەیوەنـدییەکی ئاشق-نەفرەتیـی بەرانـبەر بە ئینتەرنێـتەوە هەیە. هێنـانەخواری خێرایی ئینتەرنێت و پچڕاندنی بەستەری ماڵپەڕەکانی سۆشیالمێدیا ستراتیژیی یەکلاکەرەوەی ڕێـژیمە، بـۆیە توانـایی ئیلان ماسـک بـۆ هێنانەکـایەی جێگرەوەیەکـی ڕایەڵەی پەیوەنـدیگرتن گـرینگە. هەر لەو کاتەشـدا، لە دەسـتپێکی نـاڕەزایەتییە ئابوورییەکانی ٢٠١٨، ئەو ڕێژیمە هەوڵی دا بۆ کۆکردنەوەی زانیاریی سەرکردەکانی نـاڕەزایەتییەکە کە ڕوخسـاری خۆیـان بـۆ ڕێگری لە ناسرانەوە حەشار دابوو، کەڵک لە تویتەر وەرگرێ.

بەرەوڕووبوونەوەی سەدەیەک سەرکوت

خولیای دەوڵەت بۆ کۆنترۆڵی زانیاریی تەنیا بۆ پێشگرتن بە هاوئاهەنگیی خۆپیشاندەران نییە، بەڵکوو بۆ ئەوەیە بتوانن دوور لە چاوی کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی، تاوانە دژی مرۆڤایەتییەکانیان بەڕێوە ببەن. تەنانەت کاتێک ڕێژیم لە سەرکوتکردنی خۆپیشاندەراندا پێشکەوتنی وەدەست هێناوە، کەڵکوەرگرتن لە هێزی ڕووت دوایین تیری نێو کەوانی ئەو دەمێنێتەوە. ئەوە پێشینەیەکی مێژوویی هەیە. ڕەزا خان، ئەوکاتی کە ئەفسەرێکی قەزاقی پارس لە خزمەت ئەحمەد شادا بوو، بە گێڕاندنەوەی نەزم لە پارێزگاکاندا پاش دەیان ساڵ پشێوی، پلەی بەرز بۆوە. لەکۆتاییدا، لە ١٩٢٥، پارێزەری خۆی لە سەر کار لابرد و، بۆخۆی دەستی بەسەر تاج و تەخت داگرت. لە کاتێکدا کە بریتانیاییەکان لە پاشخانی جەنگی جیهانیی دووهەم و بە گومانی هاوسۆزیی بۆ ئاڵمان ئەویان لە کۆتاییدا لە سەر کار لابرد، محەممەدڕەزای کوڕی، ئەو شایەی کە لە شۆڕشی ئیسلامیی ١٩٧٩ لە سەر کار لابرا، بۆ گەڕاندنەوەی نەزم، پاش ژمارەیەک ڕووداوی جیاییخوازانە لە کۆتاییەکانی چلەکانی زایینی، ڕەچاوی هەمان شێوە کاری کرد.

کۆماری ئیسلامیی تازە بەدەسەڵات گەیشتوو، کوردستانی ئێرانی لە ساڵەکانی دوای شۆڕشی ئیسلامی بە بێبەزەییەکی زیاتریش کردە ئامانج تا کوردەکان بەچۆک دابێنێ. وروژاندنی ناسیۆنالیستیی کوردان و هەروەها ناسنامەی سوننی ئەوان لە ڕوانگەی دەوڵەتی ئەمنییەتیی ئێران دوو تاوانی ئەوان بوون. ئەوە بە هەڵکەوت نییە کە کوردەکان زۆرترین ڕێژەی قوربانییانی نارەزایەتییەکانی ئەو دواییانەیان داون.

کۆماری ئیسلامیی بێ شەڕ چۆک دانادا. لە کاتێکدا کە شەڕەکە هی ئێرانە و دنیای دەرەوە ناتوانی لە دەرەوەڕا سەرکەوتنی بەسەر دا بسەپێنێ، بۆ سەرکەوتنی خۆپیشاندەران، پێویستییان بە پشتگیریی ئەخلاقی و تەکنیکی هەیە. وەک دەستپێک، ستارلینکی ماسک . سەندیکا نێونەتەوەییەکان دەتوانن بە دراوی مانگرتن پشتگیریی کرێکارانی ئێرانی بکەن تا بتوانن هاوکات کە بژێوی بنەماڵەکانیان دابین دەکەن، ڕێژیم لە پەلوپۆ بخەن. ئەوە هەروەها یەکلاکەرەوەیە کە زەرەر نەگەیەنین: هەڵگرتنی ئابلۆقە و دانی دراوی زۆرەملی بە ئێران، ڕاستەوخۆ دەچێتە گیرفانی سپای پاسدارانەوە. کاتی ئەوە هاتووە پشوویەک بدرێ، ئەگەر سیاسەتی ئەوپەڕی زەختیش نەگەڕێندرێتەوە. ئەوە هەروەها یەکلاکەرەوەیە کە هەواڵەکان لە کوردستانەوە تا کیش و لە بوشەهرەوە تا بەلوچستان بە بەردەوامی بڵاو ببنەوە تا خۆپیشاندەران ببینن کە ئەوان بەشێکن لە جووڵانەوەیەکی مەزنتر و ئەشکەنجە دەرانیان تێبگەن کە بۆ هەر جۆرە پێشێلکارییەک ناچار بە وەئەستۆ گرتنی بەرپرسیاریی دەبن.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا – ڕێکەوتی: ٦ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢٢

ئێمە بۆ ناوی ئەو و ئاڵاکەمان خەبات دەکەین

[ئێمە بۆ ناوی ئەو و ئاڵاکەمان خەبات دەکەین: بۆچی کوردەکانی وەیڵز دەترسن پێناسەکەیان لە نارەزایەتییەکانی ئێرانیدا پاک بکرێتەوە]

نەیشن. کیمرۆ – لوک جەیمز

زۆرینەی جیهان ئەو وەک مەهسا ئەمینی دەناسێ. ئەوە ناوی فەرمی ژنە ٢٢ ساڵانەکەیە کە مردنەکەی بە دەستی گەشتی ئێرشاد بووە هۆی نارەزایەتی بێ وێنە بۆ مافەکانی ژنان.

بەڵام بۆ بنەماڵەکەی، هەڤاڵەکانی و کۆمەڵگاکەی ئەو ژینا بوو، کە بە کوردی بە مانای "ژیانە". شوناسی دووانەی ئەو لە ئێران، ئەو شوێنەی ناوی کوردی و کەمینەکانی دیکە بەردەوام لە لایەن دەسەڵاتدارانەوە ڕەت دەکرێنەوە و بنەماڵەکان ناچار دەکرێن ناوی دیکە هەڵبژێرن، زۆر جار ناوی فارسی بۆ کەڵکوەرگرتن لە بەڵگەنامە فەرمییەکاندا، شتێکی ئاساییە.

شوناسی ڕاستەقینەی ژینا لە باشترین حاڵەتدا پاشگوێ خراوە و لە خەراپترینیاندا، لە بەسەر هاتەکەیدا پاک کراوەتەوە، تا تێگەیشتنی ئێمە لەمەڕ هۆی کوژرانی تێک بدات، ئەوە بۆچوونی ژمارەیەکی زۆر لە کوردانە.

دوکتور فەرەنگیس قادری لە زانستگای ئێکزێتەر بەشی لێکۆڵینەوەی عەرەب و ئیسلامی بە نەیشن.کیمرۆی گوت: "ئەوەی جێگای ناهومێدییە ئەوەیە کە ئەگەر، یان شیمانەی پەیوەندی کورد بوونی ناوبراو بە توندوتیژییە کوشندەکە هەر وا پاشگوێ بخرێ".

"لانی کەم ئێمە دەتوانین بڵێین ئەگەری ئەوە هەیە کە ئەو لەبەر ئەتنیکەکەیەوە تووشی ئەو بێ بەزەیییە بوو. چونکە پێویستە لەبیرمان بێ کە ئێمە توندوتیژیی گەشتی ئێرشادمان دژی ژنان بیستووە، ڕاپۆرتی باسکی شکاو، لاقی شکاو لە هێندێک دۆخدا، بەڵام قەت تا ئەو ڕادەیە نەبووە کە ژینا ئەزموونی کرد".

دروشم

ژینـا، خەڵکـی سـەقز لە ڕۆژهەڵاتـی کوردسـتان بـوو، کە بەشـێک لە ئێـرانە، و دەگەڵ بـرایەکەی خەریکـی هـاتنە دەر لە وێسـتگەی مێتـرۆ لە کـاتی سەردانی تـاران بـوو، کاتێک لە لایەن گەشتی ئیرشـاد لەبەر لەسـەر کردنـی "لـێچکە" بە شیوەی نەشـیاو، دەستبەسـەر کـرا. دوو کـاتژمێر دواتـر، ئەو بە بێهۆشـیی بـرایە نەخۆشـخانەی دەوڵەتیـی و لەوێ لە ڕۆژی ١٦ سێپتەمبەر گیانی سپارد.

نارەزایەتییەکان لە دەرەوەی نەخۆشخانە دەستیان پێکرد و ڕۆژی دواتر کاتێک سەدان کەس لە ناشتنی ژینـادا لە شـارەکەی، سەرەڕای هۆشداریی کاربەدەستان بۆ خۆ بواردن لەو کارە، بەشدار بـوون گرۆتێنێکـی نوێی گرتەوە. جووڵانەوەی نـارەزایەتی زۆر خێرا بەسەرانسەری ئێراندا بە دروشمی "ژن، ژیان، ئازادی"، ئاماژەیەک بە ناوە کوردییەکەی، بڵاو بۆوە.

بە گـوێرەی ڕێکخـراوی مافەکـانی مرۆڤـی ئێـران، لانـی کەم ٢٠١ کەس، لە ناویانـدا ٢٣ منـداڵ، تـا ئێسـتا لە سـەرکوت کردنەکانی نارەزایەتییەکاندا لە سەرانسەری ئێران کوژراون، لەواندا دیتراوە ژنان و کچان وەک سەرپێچیکردن لەچکەکانیان لادەبەن و دەیانسووتێنن.

بە گـوتەی دوکتـور قـادری، سـەرۆکی پێشـووی ناوەنـدی کوردسـتان بـۆ لێکـۆڵینەوەی زایەنـدی کە پێشـدا لە ئێـران ژیـاوە، جـووڵانەوەکە بـۆتە هـۆی یەکگرتـوویی "بـێ وێـنە" لە نێـوان کـوردان و ئێرانییەکـانی دیکەدا. ئەو گـوتی، "ئەوەی ئـێمە لە دەرەوەی ئێـران دەیبینـین، خەڵکـی ئێـران لە سـەر شـەقام لە پێناسـەی کـوردیی نـاوبراو ئاگـادارن و دانـی پێـدادەنێن. مـن پێموایە ئەوە بە هەڵکەوت نییە کە ئێرانییەکان بە شیوەیەکی بەربڵاو بڕیاریانداوە دروشمی 'ژن، ژیان، ئازادی' وەخۆ بگرن کە دروشمێکی کوردییە و یەکەم جار لە شاری ناوبراو و شارە کوردییەکانی دیکە بەرز کراوەتەوە".

بەڵام ئەوەی پێمـوایە هیـوابڕ و زیانبەخشـە ئەوەیە کە مـن شـرۆڤەکاران، پسـپۆڕان و ئادێمیسـییەنی ئەوتـۆ دەبیـنم کە ئەو توخمە ئەتنیکییە ڕەت دەکەنەوە یان بە کەمی دەگرن، ئەو سەرکوتە ئەتنیکییە بەکەم دەگرن. لەسـەر ئەو بـڕوایەم کە ئەوە بۆ ئەو هاوپشتییەی خەڵک لە سەر شەقام دروستیان کردووە، زیانبەخشە".

تووڕە

ئەوە یارمەتیدەری شوناسی ژینا بووە و، ئەگەری کاریگەریی لە سەر ڕەفتاری گەشتی ئیرشادی ئێران، تا ڕادەیەکی زۆر لە ئاستی ناونەتەوەییدا، لە ناویاندا لە وەیڵز، پاشگوێ خراوە.

چالاکان و ئەندامانی پارلمان ئەم حەوتوویە لە خۆپیشاندانی هاوپشتی لە دەرەوەی پارلمان لە کاردیف بەشدار بوون و ئەندامانی پارلمان وەک پشتیوانیی لە نارەزایەتییەکان لە پارلماندا قسەیان کرد و لێدوانێکیان بڵاو کردەوە کە نزیکەی نیوەی ئەندامان واژۆیان کرد. بەڵام، هیچ باسێک لە کورد بوونی ژینا لە لایەن ئەندامانی پارلمان، کە بە مەهسا ناویان برد، نەکرا.

نوێنەرانی کۆمەڵەی کوردانی وەیڵز (کاوا) گوتیان ئەوان تەنانەت پێیان گوترابوو ئاڵای کوردان دەگەڵ خۆیان نەبەن بۆ پارلمان. تەنیا ئاڵای دیار لە وێنەکاندا، ئاڵای ئێرانی پێش شۆڕشی ئیسلامی حەفتاکانی زایینی بوون.

نوێنەرێکی کاوا بە نەیشن.کیمرۆی گوت، "خەڵکی فارس زمان کە لایەنگری ڕێژیمی پێشوون بە کوردەکانیان گوتووە نابێ ئاڵای کوردی بێنن. لە بنەڕەتدا، ئەوان نارەزایەتییەکان بە قازانجی خۆیان بە بارمتە دەگرن." لە مانگی ڕابردوودا کوردەکانی وەیڵز دوو خۆپیشاندانیان لە کاریف بەڕێوە بردووە.

لەیلا حەسەنزارە، کە خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانە بەڵام ٢٠١٤ بەولاوە لە کاردیف دەژی، یەکێک لەو کەسانە بوو کە بەشدار بوو بۆ نەیشن.کیمرۆ باسی چۆنیەتی سەپاندنی زۆرە ملیی حیجاب تەنانەت پێش دروست کردنی گەشتی ئیرشاد لە ٢٠٠٥ی کرد. ئەو گوتی، "لە قوتابخانە، لە دەرێ، هەموو کاتێک، ئێمە حیجابمان دەپۆشی. ئێمە لە پۆلیس دەترساین. تەنانەت ئەو کاتەی گەشتی ئیرشادیش نەبوو، ئێمە هێشتا ناچار بووین وریا بین. بە تایبەتی لە قوتابخانە، ئەوان زۆر سەختگیر بوون".

لەیلا گوتی خەبات بۆ دانپێدانانی شوناسی ڕاستەقینەی ژینا هاوکات دەگەڵ خەبات بۆ مافەکانی ژنان و چاکسازیی دیموکراتیک "بەژانە."

بەشی: سێهەم

ئە وگوتی: "ئێمە تووڕەین چونکە لێرە دەیانهەوێ دەممان ببەستین و هیچ شتێک لەبارەی کوردستاندا نەڵێین. تەنانەت نەڵێین ژینا. ئەوە زۆر بەژانە. خەباتی ئێمە دژوارترە چونکە ئێمە دەبێ بۆ ناوی ئەو و بۆ ئالاکەمان بجەنگێین. لەبەر ئەو هۆیەیە من تووڕەم و هەموو شەوێ ناتوانم بخەوم، تەنیا دەگریم".

داماڵین لە مرۆڤ بوون

نزیکەی ٣٥ - ٢٥ ملیۆن کورد هەن کە زۆربەیان بە سەر چوار دەوڵەتی: تورکیە، ئێران، عێراق و سووریەدا دابەش بوون. لە ئێران، کوردەکان نزیکە ١٠% لە حەشیمەتن. بێجگە لە جیاوازیی ئەتنیکی و نەتەوەیی، سروشتی زۆرتر سێکولاری کومەڵگای کوردەواری ئەوان هێندەی دیکەش دەگەڵ دەوڵەتی ئایین تەوەری ئێران نەیار دەکات.

بە گوێرەی ڕێکخراوی لێبوردنی ناونەتەوەیی، کەمینە ئەتنیکییەکان، لە ناویاندا کورد، زۆرتر وێدەچی حوکمی ئێعدامیان لەبەر تاوانی ئایینی وەک "دوژمنایەتی خودا" بەسەردا بسەپێنرێ. ئەو ڕێکخراوەی مافەکانی مرۆڤ هەروەها دەڵێ هەڵاواردنی ئەتنیکی "بەربەستە بۆ دەستڕاگەیشتن بە خوێندن، دامەزراندن و پلەوپایەی سیاسی".

بە گوتەی دوکتور قادری، بێ دابڕان لە خەباتی مافی ژنان کە هەر ئێستا لە سەرانسەری ئێران لە ئارا دایە، پێداگریی لە دانپێدانانی شیاو بە شوناسی ژینا بەشێکی گەلێک گرینگە بۆ ئەوان.

ئەو گوتی، "ئەوە گرینگە کە هەڵاواردنی مێژوویی، سیستەماتیک و بەدامەزراوەییکراو دژی کوردان، داماڵین لە مرۆڤ بوونی کوردان، دانی پێدا بنرێت. ئەوە یەکەم هەنگاوە بۆ دروست کردنی وڵاتێکی دێموکراتیک".

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا – ڕێکەوتی: ٢٦ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢٢

ئازایەتیی بێوچانی خۆپیشاندەرە ئێرانییەکان، تاقیکارییەکی ئەخلاقیی بۆ دنیای ڕۆژاوایە

سی ئێن ئێن- فریدا غیتیس

چل ڕۆژ دوای کوژرانی مەهسا ئەمینی دوای گیرانی لەلایەن گەشتی خۆتێهەڵقوتێنەری ئیرشادی ئێرانەوە، ئەو خۆپیشاندانەی مردنی ناوبراو چەخماخەکەی لێدا، بەربڵاوتر، سەرکێشانەتر و بڕوابەخۆتر بووە. ئەوان هەروەها ئەرکی ئەخلاقیی دنیایان بۆ هەڵگرتنی هەنگاوی زیاتر قورستر کردووە.

لە شاری شوێنی لە دایکبوونی ئەمینی، سەقز، شوێنی ناشتنی ئەو کچە ٢٢ ساڵەیە، هەزاران کەس سەرپێچییان لە پۆلیس کرد و کۆ بوونەوە تا ڕۆژێکی گرینگ لە پرۆسەی ماتەمینەکەدا تۆمار بکەن، ئەگەرچی هێزە ئەمنییەتییەکان گوللە و گازی فرمێسکرێژیان پێوە دەنان. هەروەها خۆپیشاندان لە ژمارەیەک شاری دیکەش بەڕێوە چوون: لە ئیسفەهان، ژنان بە بڕوابەخۆبوونەوە لەچکەی ڕەشیان هەڵدەسووراند و هاواریان دەکرد "ئازادی، ئازادی!". لە شیراز ژنی لاو بە متمانەوە بە پیادەڕۆیەکانی شاردا بە سەری ڕووت دەگەڕان و پرچەکانیان بە شنەی با دەشەکایەوە کە ئەمە پێشێلکردنی یاسای ئێرانییە. لە ئامۆل، شوێنێک کە کاربەدەستان تەقەیان لە خۆپیشاندەران کرد و لێیان کوشتن، ژن و پیاوی بەبێ چەک ڕاستەوخۆ بەرەو هێزی ئەمنیەتی چەکدار دەڕۆیشتن، چۆکیان دادەدا، دەستەکانیان بەرز دەکردەوە و ڕایاندەگەیاند ئامادەن لە پێناو مافەکانیاندا بمرن.

لە کاتێکدا کوژرانی ئەمینی بۆتە چەخماخەی ئەو سەرهەڵدانە، ئەوە لەچکەی زۆرملێ، یان حیجابە کە بۆتە سیمبۆلەکەی، چونکە تێکهەڵچوونەکەی دەگەڵ گەشتی ئیرشاد بۆ ژمارەیەکی زۆر ژن ئاشنا بوو. ئەو مانگی ڕابردوو کاتێک لە شاری خۆیەوە لە ناوچە کوردییەکانی ئێران بە سەردان چوبوو بۆ تاران، بە بیانووی دانەپۆشینی خۆی بە شێوەی گونجاو، سووکایەتییەک کە ژنانی ئێرانی بەردەوام لەبەر پێشێلکردنی بچووکی یاسای حیجاب بەرەوڕووی دەبنەوە، دەستبەسەر کرا. دواتر کاربەدەستان ئیدیعایان کرد ئەمینی، کاتێک لە "ناوەندێکی ڕاهێنانەوە" بوو لەبەر نەخۆشی مردووە. بنەماڵەکەی دەڵێن ئەو تەندروستییەکی بێخەوشی هەبوو.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: سێهەم

لە حەوتووەکانی دوای ئەو ڕووداوەوە، ڕێژیم سەدان خۆپیشاندەری ئاشتیخوازی کوشتووە، لە نێویاندا ڕێژەیەکی زۆر منداڵ و لە پێش هەمووانەوە ژنی لاو. یەکێک لەو هەرزەکارانەی بوێرییەکەی و کوژرانەکەی بۆتە هۆی هاواری خۆپیشاندانەکان نیکا شاکەرەمی-یە، کیژێکی ١٦ ساڵە کە مانگی ڕابردوو دوای ڕاوەشاندنی لەچکەکەی لە خۆپیشاندانێکی تاران و پاشان ئاگرتێبەردانی لەچکەیەک لەبەر چاوی تاقمێکی بچووک، بێ سەرو شوێن بوو.

دواتر نیکا بە مردوویی دۆزرایەوە. ئەگەرچی مێدیاکانی دەوڵەتی ئێران ئیدیعایان کردووە مردنەکەی هیچ پەیوەندییەکی بە خۆپیشاندنەکانەوە نەبووە، بەگوێرەی لێکۆڵینەوەیەکی سی ئێن ئێن، گرتەیەکی ڤیدیۆیی و شایەتیی کەسێک ئاشکرای دەکەن ئەو دوای خۆپیشاندانەکە لەلایەن بەسیجی لیباس شەخسییەوە، هێزی ئەمنیەتی کە ڕێژیم کەڵکی لێ وەردەگرێ تا خۆپیشاندانەکان سەرکوت بکات، ڕاوەدوو نراوە.

شایەتحاڵان بە سی ئێن ئێن-یان گوت ئەوان ئەو شەوی دوای خۆپیشاندانەکان نیکایان لەنێو تاقمی خۆپیشاندەراندا دیتووە کە دەستبەسەر کراوە. ئەوە دوایین جار بوو کە ناوبراو دیتراوە، چەند ڕۆژ بەر لەوە جەستەی ئەشکەنجە کراوەکەی بدرێتەوە بنەماڵە تازیەبارەکەی. ئێستا دایکی نیکاش دەچێتە خۆپیشاندانەکان.

بوێریی ئێرانییان، لاو و بەساڵداچوو، کە هەموو شتێکیان دەخەنە مەترسییەوە بۆ ئەگەری ئازادی، بەپێچەوانەی پێشبینییەکانی چاودێرانی بیانییە. بە وەبیرهێنانەوەی سەرهەڵدانە ناسەرکەوتووەکانی پێشوو، زۆریان دەلیلیان دەهێناوە کە هێزی ئەو یەکەیان، بە هاواری "ژن، ژیان، ئازادی،" کەمێک لە تراویلکەی مەحکووم بە شکستی سۆشیال مێدیا بەهێزترە.

بەڵام ناڕەزایەتییەکان بەردەوامن. دوای حەوت حەوتوو، ئەوان لە سەرجەم سەرهەڵدانەکانی دوای شۆڕشی ساڵی ١٩٧٩ کە ڕێژیمی پەهلەویی ڕووخاند و بووە هۆی هاتنەسەرکاری حکوومەتی ئایینیی هەنووکەیی، بەردەوامتر بوون و ئەو ناڕەزایەتییانە لە ئەوانی پێشووتر جیاوازن. لە ٢٠٠٩، جووڵانەوەی سەوز پشتیوانیی لە کاندیدایەکی ڕیفۆرمخواز دەکرد. لە ٢٠١٩، خۆپیشاندەران باسی مەرجە دژوارەکانی ئابوورییان دەکرد. ئەمجارە، ژنان و ئەو پیاوانەی تێکەڵیان بوون هاوار دەکەن، "مردن بۆ دیکتاتۆر." ئەوە پرسی ڕیفۆرم نییە. ئەوە ئاڵوگۆڕێکی بنەڕەتییە.

با ڕووڕاست بین. لە یەکەم ڕۆژی خۆپیشاندانەکانەوە، ئەوە ئیلهامدەر، بەڵام هاوکات ترسێنەر بووە چاوی لێ بکەی. ئێمە

بەشی: سێهەم

نەماندەزانی کۆماری ئیسلامی توانایی ئەنجامدانی چ کارهایەکی هەیە. ئێمە بۆ سەلامەتیی ئەو خەڵکە ئازایە بەپەرۆشین و، هاندانیان نابەرپرسانە دێتە بەرچاو. هەر چۆنێک بێ شانسی سەرکەوتنیان زۆر نییە. لەگەڵ ئەوەشدا، ئەوان هەڵیانبژاردووە درێژە بە خەباتیان بدەن. ئەوان شایانی هاوپشتیی ئێمەن.

وەک تاقمێکی ١٢ کەسیی وەزیرانی ژنی کاروباری دەرەوە لە لێدوانێکدا لە ٢٦ی ئۆکتۆبر ڕایانگەیاند، "ئێمە ئەرکی ئەخلاقیمان هەیە" پشتیوانی لەو جووڵانەوە بە ڕێبەریی ژنان بکەین. بەڵام خەڵکی خوازیاری ئازادیی لە ئێران پێویستییان بە شتێکی زۆرتر لە پشتگیریی سیمبۆلیک هەیە، ئەگەرچی سیمبۆلیش گرینگە.

وڵاتە یەکگرتووەکان و زلهێزەکانی دیکەی ڕۆژاوایی هەمیشە لە پشتگیریی خۆپیشاندەرانی ئێرانی نیگەران بوون، چونکە ڕێژیم هەر ئێستا ئەوانەی دژایەتی دەکەن ڕەت دەکاتەوە و دەڵێ ئەوانە دەسکیسی ڕۆژاوان. بەڕێوەبەرایەتی ئۆباما ئیزنی دا نیگەرانییەکی ئەوتۆ پێشی بە وەڵامدانەوە لە کاتی نارەزایەتییەکانی ٢٠٠٩ بگرێ. بەڕێوەبەرایەتیی بایدن هەوڵ دەدا خۆ لە دووپاتکردنەوەی ئەو هەڵەیە ببوێرێ. هەر ئێستا، واشینگتۆن چەند جار پشتگیریی خۆی بۆ جووڵانەوەی ئەمجارە دەربڕیوە. ڕۆژی چوارشەممە، وەزارەتی کاروباری دەرەوە ئابلۆقەی نوێی دژی ئەو ئێرانییانەی لە سەرکوتی خۆپیشاندانەکانەوە تێوەگلاون ڕاگەیاند.

ئەوە دەستپێکێکی باشە. هەر کاربەدەستێکی ڕێژیم، میلیشیای بەسیج، سوپای پاسدارانی شۆڕشی ئێران، کە دەستیان لە سەرکوتی خۆپیشاندانەکاندا هەبووە دەبێ پێشیان پێ بگیرێت بێنە نێو خاکی ئەمریکا. وڵاتانی دیکەش دەبێ ئەو هەڵوێستە بگرنە بەر.

بەڵام دەکرێ زۆر کاری دیکەش بکرێن. ئەو حەوتوویە ئاڵمان ڕایگەیاند، بە لەبەرچاوگرتنی دۆخەکە، چیدیکە ناتوانن "وەک نە بای هاتبێ و نە باران" دەگەڵ ئێران هەڵسوکەوت بکەن، بۆیە وەڵامێکی بەربەرینی دیپلۆماتیک دەداتەوە کە پێداچوونەوە بە پەیوەندییە بازرگانی و دارایی دوولایەنە، پشتگیریی لە ڕێکخراوە ناحوکوومییەکانی چاودێری تاوانەکانی دژی خۆپیشاندەران و پەرەپێدان بە پارێزگاریی لە "ئەو ئێرانییانەی ئەگەری زەرەرمەندبوونیان لە سەرییە،" لەگەڵ هەوڵی دیکە، دەگرێتە خۆ.

وڵاتە یەکگرتووەکان و هاوپەیمانەکانی دیکەی، دیموکراسییەکان لە سەرانسەری دنیا و هەر وڵاتێک کە دژی ئاکارەکانی

بەشی: سێهەم

ڕژێمن دەبێ یەک بگرن تا ئێران لە ڕوانگەی دیپلۆماتیکەوە تەریک بخەنەوە. پەیوەندییە دیپلۆماتیکەکان دەبێ درێژەیان هەبێ، بەڵام تا ئەوکاتەی ئێران خۆپیشاندەران دەکووژێ، پەیوەندییەکان دەبێ لە ئاستێکی نزمدا بن. هەروەها ئێران دەبێ لە کۆمیسیۆنی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ دۆخی ژنان وەدەر بنرێ، چونکی بوونی ئەو لەویدا گاڵتەجارییە.

ئەوسا دەگاتە پرسی وەلانانی ڕێککەوتنی ناوکی ۲۰۱۵، بەرجام، کە بەرێوەبەرایەتیی بایدن لە هەوڵی زیندووکردنەوەیدا بووە. هەنووکە، دانوستانەکان بۆ ژیاندنەوەی ڕێککەوتنەکە، کە بەمەبەستی وەدوا خستنی توانایی ئێران بۆ دروستکردنی چەکی ناوکی دارێژراوە، بۆیە ڕاوەستاون چونکە ئێران بەردەوام مەرجەکان زیاتر دەکات. وەزیری کاروباری دەروە، ئانتۆنی بلینکەن گوتوویەتی ئەو چاوەڕوانی گەڕانەوە بۆ بەرجام لە "داهاتوویەکی نزیکدا" ناکات. لێدوانێکی ئەوتۆ بەو مانایەیە کە هەوڵی ژیاندنەوەکەی بەتەواوی کۆتایی نەهاتووە.

وڵاتە یەکگرتووەکان و هاوپەیمانانی دەیانهەوێ پێش بە ئێران بگرن تا دەستی بە چەکی ناوکی ڕابگات، ئەوە شتێکە کە ناکرێ بخرێتە ژێر پرسیار. بەڵام دەستپێکردنەوەی ڕێککەوتنەکە دەتوانێ سەدان میلیارد دۆلار بداتە ڕێژیمێک کە هەنووکە خۆپیشاندەری ئاشتیخواز دەکووژێ، ڕووسیە بە درۆنی کوشندە تەیار دەکات کە بۆ کوشتنی خەڵکی بێ تاوانی ئوکراین کەڵکیان لێ وەردەگرێت و درێژە بە پشتیوانیی لە تاقمی تێرۆریست لە سەرانسەری خۆرهەڵاتی ناوەڕاست دەدا. لانی کەم، ئاقڵانەبوونی زیندووکردنەوەی ڕێککەوتنی ناوکی دەبێ دیسان هەڵسەنگێندرێتەوە.

ئازایەتیی بێوچانی ژنانی ئێرانی، خەڵکی ئێران، تاقیکارییەکی بەووەختە بۆ باقی دنیا. ئەوان شایانی شتی زۆرتر لەوەن کە تا ئێستا پێیان دراوە.

ئەم بابەتە لە ژمارەی ۸۳٤ی ڕۆژنامەی کوردستان بڵاو کراوەتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا – ڕێکەوتی: ۷ی نۆڤەمبەری ۲۰۲۲

سەرچاوە
Serchawe

وڵاتە یەکگرتووەکان پێ دەنێتە سەردەمێکی نوێی ڕووبەڕووبوونەوەی ڕاستەوخۆ لەگەڵ ئێران

نیویۆرک تایمز - دەیڤید ئی سانگەر

لە کاتێکدا دەوڵەتی ئێران لە جەنگی نێوان ڕووسیە و ئوکراین، یارمەتی ڕووسیە دەکات و درێژە بە پیتاندنی ناوکی دەدات، بەڕێوەبەرایەتیی بایدن گەمارۆی نوێی خستوونە سەر تاران و پشتگیریی خۆی لە خۆپیشاندەران ڕاگەیاندووە.

لە چەند ڕۆژی ڕابردوودا، ئێران بە پشکێنەرانی نێونەتەوەیی ڕاگەیاندووە بەتەمایە دەست بە پیتاندنی سووتەمەنیی ناوکی تا نزیکی ئاستی بۆمبی ناوکی لە قووڵایی چیادا، شوێنێک کە بۆمبارانکردنەکەی دژوارە و بەرهەمهێنانی سووتەمەنیی ناوکیی خۆی، لە بنکەیەکدا کە ئیسرائیل و وڵاتە یەکگرتووەکان پەیتا پەیتا هەوڵی سابۆتاژیان داوە، بە شێوەیەکی بەرچاو پەرە پێ دەدات.

هێزە حکوومەتییەکان نارەزایەتییە دژی دەوڵەتییەکانیان سەرکوت کردوون، درۆنیان داون بە ڕووسیە تا لە جەنگی خۆی دژی ئوکراین کەڵکیان لێ وەرگرێ و، بە گوێرەی بەشێک لە هەواڵگریی ڕۆژاوایی، گومانی ئەوە هەیە خەریکی وتوێژ لە مەڕ بەرهەمهێنانی هاژەک بۆ جبەخانەی چۆڵی ڕووسیە بێ. وڵاتە یەکگرتووەکان ڕۆژی سێشەممە جارێکی دیکە ئێرانی تاوانبار کرد کە بە هێرشکردنە سەر هەرێمی کوردستان، دەستدرێژیی کردۆتە سەر خاکی عێراق.

سەردەمێکی نوێی ڕووبەڕووبوونەوەی ڕاستەوخۆ دەگەڵ ئێران دەستی پێ کردووە. بۆ ماوەیەک و لەبەر ڕووداوی دراماتیکی دیکە، لە ناویاندا داگیرکرانی ئوکراین و پەرەگرتنی کێبڕکێی وڵاتە یەکگرتووەکان دەگەڵ چین و، درێژە کێشانی وتوێژ دەگەڵ تاران بە شێوەی ناتەواو، بۆ ماوەی ١٨ مانگ، سەرهەڵدانەکەی شاراوە بوو.

ئێستا، هیوای سەرکۆمار بایدن بۆ گەڕانەوەی وڵاتە یەکگرتووەکان بۆ نێو ڕێککەوتنی ناوکی ٢٠١٥ دەگەڵ ئێران، کە سەرکۆمار ترامپ لێی کشابۆوە، بەتەواوی مردووە. وتووێژەکان لە مانگی سێپتەمبەردا ڕاگیران و، لەو چەند حەوتوویەی

بەشی: سێهەم

دواییدا بایدن گەمارۆی نوێی خستۆتە سەر ئێران و پشتیوانی لە نارەزایەتییەکان، کە توندئاژۆکانی ئێران وەک هەڕەشەی کوشندە باسیان کردووە، دەربڕیوە.

بە گوتەی چەند کاربەدەستی بەڕێوەبەرایەتییەکە لە کۆشکی سپی، کۆبوونەوەکانی ئاسایشی نەتەوەیی لە بارەی ئێراندا کەمتر بۆ ستراتێژیی وتووێژ و زۆرتر بۆ چۆنیەتیی بنکۆڵکردنی پلانەکانی ناوکیی ئێران، دابینکردنی کەرەستەی پەیوەندی گرتن بۆ خۆپیشاندەران و پساندنی زنجیرەی دابینکردنی چەکوچۆڵ بۆ رووسیە، تەرخان کراون.

جان کێربی، وتەبێژی ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوەیی لە کۆشکی سپی، مانگی ڕابردوو بەڕاشکاوی بە دەنگی ئەمریکای گوت، "لە ئێستادا هیچ دیپلۆماسییەک لە پەیوەندی دەگەڵ ڕێککەوتنی ئێران لە ئارادا نییە. ئێمە ئێستا لە دۆخێکی چەقبەستوو داین و، جەخت لەسەر ئەو ناکەینەوە." هێنری ڕۆم، هاوکارێکی پلەبەرزی ئەنستیتۆی واشینگتۆن بۆ سیاسەتی ڕۆژهەڵاتی نزیک، گوتی مەودای هەڕەشەکە گەلێک لەوە زیاترە کە بە تایبەتی بەرپرسانی پێنتاگۆنی نیگەران کردووە: گواستنەوەی چالاکیی نیگەرانکەرترین پیتاندنی ناوکی بۆ دامەزراوەی ژێرزەمینی بە ناوی فۆردۆ، کە دە ساڵ لەمەوبەر دروستکردنەکەی تەواو بووە. بەڕێز ڕۆم گوتی، "بیر لەوە بکەنەوە، بە بەڕێوەبەرایەتییەک کە لە ژانویەی ٢٠٢١ دەستی بە کار کرد بگوترابا لە ماوەی دوو ساڵدا، ئێران ئورانیۆم تا ئاستی نزیک بۆمبی ناوکی لە فۆردۆ دەپیتێنێ، ژمارەیەکی زۆر لە پێشکەوتووترین ئامرازەکانی پیتاندن وەگەڕ دەخات، ئۆرانیۆمی بەرز پیتێندراو بۆ چەند بۆمب کۆ دەکاتەوە و هەوڵە سیاسییەکان ڕەت دەکاتەوە. ئەوە خراپترین سەناریۆ نییە، بەڵام زۆر لێی نزیکە".

لە هاوینی ڕابردوودا، کاربەدەستانی ئەمریکایی هێشتا هیوادار بوون ڕێککەوتنە ناوکییەکە زیندوو بکەنەوە. ڕێککەوتنێک کە ئێران و وڵاتانی ئورووپایی وتووێژیان لەسەر کردبوو نزیکەی تەواوبوون بوو. نوێنەرانی بەڕێوەبەرایەتیی بایدن، کە ئێرانییەکان خۆیان لە وتووێژی ڕاستەوخۆ دەگەڵیان دەبوارد، هێلکارییەکانیان پەسەند کردبوو و چاوەڕوانی واژۆی ڕێبەری گەورە، عەلی خامنەیی بوون، کە قەت نەگەیشت.

کاربەدەستانی هەوالگریی وڵاتە یەکگرتووەکان گەیشتوونە ئەو لێکدانەوەیە کە زیندووکردنەوەی ڕێککەوتنەکە، لەنێو ئێرانییە کۆنەپارێزەکان و سوپای پاسداراندا، وەک لە نێو ڕەخنەگرانی ئەمریکایی ڕێککەوتنەکە، ناخۆشەویستە. ئێرانییەکان، ئەگەرچی تێیدا ناسەرکەوتوو بوون، بەڵام چاوەڕوان بوون وڵاتە یەکگرتوەکان بەڵێنی بدا کە قەت جارێکی دیکە بە شێوەی یەکلایەنانە لە ڕێککەوتنەکە ناکشێتەوە. ئەوان دەیانزانی کاتێک بگەڕێنەوە نێو ڕێککەوتنەکە، زۆربەی

سووتەمەنیی ناوکی، کە ئێران لە جوابی بڕیاری دۆناڵد ترامپدا بۆ کشانەوە کۆی کردۆتەوە، دەبێ بۆ دەرەوەی وڵات بەڕێ بکرێ.

ئەوسا ناڕەزایەتییەکانی سەرشەقام دەستیان پێ کرد و ڕێککەوتن دەگەڵ ڕووسیە لە بنەڕەتدا بووە هۆی ئەوە کە ئێران، دەگەڵ بێلاڕوس، بکەونە بەرەی یارمەتیدەری داگیرکاریی ڕووسیە.

ڕابێرت ماڵی، نێردەی تایبەتی وەزارەتی دەرەوە بۆ وتوویژ دەگەڵ ئێران، ڕۆژی سێ شەممە گوتی، "ڕێژیم تاقمێک هەلبژاردنی یەک لە دوای یەکی کردوون کە بە شێوەی پەرەئەستێن ئەوان لە خەڵکی خۆیان و تا ڕادەیەکی زۆریش لە کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی دادەبڕێ، لە نێویاندا لە وڵاتانی ئورووپایی کە بەشێکی زۆر لە ساڵەکانی دەسەڵاتداریی ترامپیان بۆ دۆزینەی ڕێگایەک بۆ ڕزگارکردنی ڕێککەوتنە ناوکییەکە تەرخان کردبوو".

بەڕێز ماڵی، زۆر جار لەبارەی ئەگەری ڕێگاچارەیەکی دیپلۆماتیکدا گەشبین بووە، بەڵام ڕوانگەکەی بەئاشکرا گۆڕاوە. ئەو گوتی، "ئێران پشتی لە ڕێککەوتنە ناوکییەکە کرد کە خەریک بوو دەگەیشتە ئاکام"، ناوبراو ئەوەشی زیاد کرد کە دەوڵەتی ئەو وڵاتە "لە تێوەگلان" دەگەڵ ئاژانسی نێونەتەوەیی وزەی ناوکی ناسەرکەوتوو بوو، کاتێک ئەوان داوای سەردانی زۆرتر و زانیاریی زیاتر لەمەڕ ئەو شوێنانەیان کرد کە ماددەی ناوکی لێیان بینرابۆوە. پاشان ئێران پلانی بنکەیەکی نوێی بەرهەمهێنانی ناوکی ڕاگەیاند.

بەڕێز ماڵی گوتی، ئاکامەکە "تاقمێک خولی خراپ بوون. سەرکوت دەبێتە هۆی ناڕەزایەتیی زیاتر. خۆپیشاندانی زۆرتر دەبێتە هۆی سەرکوتی زیاتر. هاوپەیمانی دەگەڵ ڕووسیە تەنیا ئێران زۆرتر تەریک دەخاتەوە، کە دەبێتە هۆی پەرە گرتنی ئەو هاوپەیمانییە و نەبوونی هیچ هاوبەشێکی دیکە".

نیگەرانیی سەرەکیی ئیسرائیل و خەڵکێکی زۆر لە وڵاتە یەکگرتووەکان، ڕاگەیاندنی پیتاندنی ئورانیۆم تا پلەی ٦٠ لە سەد لەلایەن ئێرانەوە لە بنکەی فۆردۆ، بنکەیەک کە لەنێو چیایەکدا هەڵکەتووە و بنکەیەکی سەربازییە، دوای هێرشی پەیتا پەیتای سایبەری و فیزیکی بۆ سەر بنکەی پیتاندنی ناوکیی نەتەنز، بوو. لە کاتی وتوویژی ناوکی لە نێوان ٢٠١٣ تا ٢٠١٥، بەڕیوەبەرایەتیی ئۆباما هەوڵی دا بنکەی فۆردۆ داخرێ. سەرۆکی وتوویژکاران، وێندی شێرمەن، کە ئێستا جێگری وزیری کاروباری دەرەوەیە، ئەوکات گوتی شکستی داخستنی فۆردۆ لە گەورەترین بێهیواییەکان بوو، ئەگەرچی ڕێککەوتنەکە

بەشی: سێهەم

بەڕوونی چالاکییەکی ناوکی ئەوتۆی قاچاغ کردبوو کە ئێرانییەکان لەو دواییانەدا گوتوویانە لەوێ بەڕێوەی دەبەن.

پرسیارەکە ئێستا ئەوەیە کە ئاخۆ دەوڵەتی نوێی ناسازشکارتری ئیسڕائیل کە بێنیامین نەتانیاهو خەریکە پێکی بێنێ گوشار دێنێ بۆ هێرش بۆ سەر ئەو بنکەیە، کە دژوارە وێران بکرێ مەگەر بە مەزنترین بۆمبی تێکشکاندنی بنکەی ژێر زەوی؟ وڵاتە یەکگرتوەکان و هەروەها ئیسڕائیل ڕاهێنانی هێرشی ئەوتۆیان کردووە و، بەڕێز نەتانیاهو، دوایین جار کە سەرۆک وەزیرانی ئیسڕائیل بوو، زۆری نەمابوو بڕیاری هێرشێکی ئەوتۆ بدات.

بەگوێرەی هەڵسەنگاندنێکی گشتی لە لایەن بەڕێوەبەرایەتییەوە، ئێران ئێستا هێندە گەشەی بە بەرنامە ناوکییەکەی داوە کە دەتوانێ سووتەمەنیی شیاوی بۆمب لە ماوەی چەند حەوتوودا کۆ بکاتەوە، لە کاتی ڕێککەوتنی ٢٠١٥ دا لێکدانەوەکە ئەوە بوو کە ئەو کارە کەمتر لە ساڵێک دەخایەنێ. بەڵام ڕۆژاوا هێشتا کاتی هەیە: کاربەدەستانی سی ئای ئەی و هەواڵگریی ئیسڕائیل دەڵێن چێکردنی سووتەمەنییەکە بە شێوەیەک کە بکری لە کڵاوی هاژەکێکدا جێگیر بکرێ، دوو ساڵی پێ دەچێ و، لەو دواییانەدا وڵاتە یەکگرتووەکان لێکدانەوەیەکی بڵاو کردەوە کە تێیدا گوترابوو هیچ بەڵگەیەک بۆ بوونی پڕۆژەی دروستکردنی بۆمب لە ئارادا نییە. بەڵام پێشمەرجی ئەوە، بوونی هەواڵگریی نزیک بێخەوش لەمەڕ دۆخی بەرنامەکانی ناوکی و هاژەکی دەخوازێ، لە کاتێکدا کە پشکنینەکان سنووردار کراون و کامێراکانی داندراو لە لایەن ئاژانسی نێونەتەوەیی وەزی ناوکی لە لایەن ئێرانییەکانەوە کوژێنراونەوە. مەودای پەرە ئەستێنی نێوان زانیاریی دەتوانێ دۆزینەوەی لادان لە بەرهەمهێنانی سووتەمەنی ناوکی دژوار بکات. چەند شارەزایەک ئاماژەیان بەوە کردووە کە ئێران خەریکی گەشە پێدان بە هاژەکی دەریایی مەزنترە کە دەتوانێ زۆرێک لە بەربەستەکانی بەردەم گەیاندنی چەکێک نەهێڵێ.

ئاڵۆزیی دیکەش لە ئارادان. دانی درۆن لە لایەن ئێرانەوە بە ڕووسیە، ئێستا بۆتە فاکتەرێکی گرینگ لە جەنگدا و، بێتوو ئەو هاوکارییە هاژەکیش بگرێتەوە -تا ئێستا ئەوە پشتڕاست نەکراوەتەوە- وڵاتە یەکگرتووەکان و ئوکراین لە هەوڵی وەستاندنی گەیاندنی ئەو چەکانەدا دەبن. بەڵام ئەوە مەترسیی بەرزکردنەوەی ڕیسکەکانی لێ دەکەوێتەوە چونکە ڕووسیە تا ئێستا لە هێرش بۆ سەر گەیاندنی چەکوچۆڵی ڕۆژاوایی بۆ ئوکراین دوودڵ بووە.

بەڕێز بایدن لە ڕاگەیاندنی پشتیوانی لە نارەزایەتییە دەژی دەوڵەتییەکان لە سەرکۆمار ئۆباما، کاتێک نارەزایەتی هاوشێوە لە سەرەتاکانی بەڕێوەبەرایەتی ئۆبامادا بەڕیوە دەچوون، ڕەوانبێژتر بووە. چەند یاریدەدەری بەڕێز بایدن، کە لە بەڕێوەبەرایەتیی ئۆبامادا خزمەتیان دەکرد گوتوویانە ئەوان جاری پێشوو لە ڕادەبەدەر وریا بوون، لە ترسی ئەوە کە

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: سێهەم

ناڕەزایەتییەکان مۆرکی ورووژێنەرانی پەیوەندیدار بە سی ئای ئەی-یان لێ بدرێ. بەڵام پرسیاری شێوەی گەیاندنی یارمەتی زۆرتری وڵاتە یەکگرتووەکان بە شێوەیەک کە زیاتر لە ڕەوانبێژی و پشتگیریی ئەخلاقیی لە خۆپیشاندەران بێ و ئاخۆ بەڕێز بایدن ڕیسکی کرداری شاراوە بۆ یارمەتی ئەوان دەکات، بە تایبەتی بە لەبەرچاوگرتنی مێژووی کۆن، لە پەنجاکانی زایینی، کە سی ئای ئەی لە سیاسەتی ئێرانیدا دەستێوەردانی کرد، بێ وەڵام دەهێڵێتەوە. لە کاتێکدا ئەو ڕووداوە تا ڕادەیەکی زۆر لە لای زۆربەی ئەمریکاییەکانەوە لەبیر کراوە، ئەوە بە وردەکاریی زۆرەوە فێری ئێرانییە لاوەکان دەکرێ.

ڕەنگبێ زۆر شت بەوەوە بەسترابێتەوە کە ئاخۆ ئێستا بەڕێز بایدن و یاریدەدەرەکانی ئێران وەک هەڕەشەیەکی مەزنتر لە بەراورد دەگەڵ کاتێک کە سەرکۆمار دەسەلاتی بەدەستەوە گرت، سەیر دەکەن.

بەڕێز ڕۆم گوتی، "بەڕێوەبەرایەتییەکە زۆر جار دەیگوت دەیهەوێ بەرنامەی ناوکیی ئێران بخاتەوە نێو سندووقەکەوە و، من لەو بڕوایەدام ئەوە ڕەنگدانەوەی بیرۆکەی بەربڵاوتری وەلانانی ئالنگاریی ئێران دوای گەیشتن بە ڕێککەوتن بوو. بەڵام ئێستا بەڕێوەبەرایەتییەکە دەبێ خەریکی ململانێ دەگەڵ ئەو ڕاستییە بێ کە، لە بنەڕەتدا لە هەموو بوارەکاندا، ئێستا هەڕەشەی ئێران بۆ سەر ئاشتی جیهانی لە ساڵێک لەوەپێش زیاتر و گەورەترە".

* نیویۆرک تایمز - دەیڤید ئی سانگەر

ئەم بابەتە لە ژمارەی ٨٣٦ی ڕۆژنامەی کوردستان بڵاو کراوەتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا – ڕێکەوتی: ٦ی دێسەمبەری ٢٠٢٢

مۆڵەتی کوشتن: چۆن ئورووپا ڕێگا بە ئێران و ڕووسیە دەدا بێ سزا مرۆڤ بکوژن (١-٢)

پۆلیتیکۆ – ماتیو کارنیشنیگ

بەرلین- لە ئێوارەیەکی گەرمی سێپتەمبەری ساڵی ڕابردوودا، پیاوێکی ئازەریی هەڵگری پاسپۆرتی ڕووسیەیی لە سنووری باکووری قوبرس بۆ باشووری قوبرس پەڕیەوە. ئەو بە سووکی سەفەری دەکرد: دەمانچەیەک، مشتێک فیشەک و دەنگبڕێک. قەرار بوو ئەوە هەڵمەتێکی بێخەوش بێ.

پاشان، دروست ئەوکاتەی پیاوەکە خەریکی چوونەژوور بۆ شوێنێکی بەکرێدانی ئوتومبێل بوو تا مەئمورییەتەکەی جێبەجێ بکات، کە داواکارانی گشتی دەڵێن بۆ کوشتنی پێنج بازرگانی جوولەکە، لە نێویاندا میلیاردێرێکی ئیسرائیلی بوو، پۆلیس دەورەیان دا.

هەڵمەتە ناسەرکەوتوویەکە تەنیا یەکێک لە لانی کەم دەرزەنێکن لە ئورووپا لەو ساڵانەی دواییدا، بەشێکیان سەرکەوتوو بوون، هێندیکیان نا، کە بە گوتەی کاربەدەستە ئەمنییەتییەکان ئامانجی "نەرم" بوون، کە کوشتن، ڕفاندن یان هەردووکیان دەگرنە خۆ. ئۆپەراسیۆنەکان لە ڕووی چەمکیەوە بە شێوەیەکی بەرفراوان هاوشێوە بوون، بە شێوەیەکی گشتی پشت بە چەکی بەکرێگیراوی نێوخۆیی دەبەستن. کاربەدەستانی هەواڵگریی دەڵێن، گرینگترین پەیوەندییەکە، ئەوەیە کە هێرشەکان لەلایەن هەمان بەڵێندەرەوە ڕاسپێردرابوون: کۆماری ئیسلامیی ئێران.

لە قوبرس، کاربەدەستان پێیان وایە ئێران کە ئیسرائیل بە کوشتنی پسپۆڕە ناوکییەکانی چالاک لە بەرنامەی ناوکی ئەو وڵاتە تاوانبار دەکات، هەوڵی داوە ئەو پەیامە بگەیەنێ کە دەتوانێ لە شوێنێک هێرش بکاتەوە کە ئیسرائیل کەمترین چاوەڕوانیی هەیە.

دەیڤید بارنیا، سەرۆکی ئاژانسی هەواڵگریی ئیسرائیل، موساد، لە لێدوانێکی گشتی دەگمەندا لە سێپتەمبەر گوتی، "ئەوە ڕێژیمێکە کە دەسەڵاتەکەی لەسەر ترساندن و توندوتیژی دامەزراندووە و توندوتیژی وەک ئامرازێکی ڕەوا سەیر دەکات."

ناوبراو لە شیکردنەوەی لێدوانەکەیدا گوتی پیلانی توندوتیژانە لەو دوایییانەدا زیادیان کردووە، "ئەوە لە گۆترە نین. ئەوانە تیرۆریزمی دەوڵەتیی پلانبۆداڕێژراو و سیستەماتیکن، تیرۆریزمی ستراتیژیک".

ئەو ئاماژەی بە وردەکارییەکی گرینگ نەکرد: ئەو کار دەکات. ئەو سەرکەوتوویییە تا ڕادەیەکی زۆر لەبەر ترسی ئورووپا، گۆڕەپانی جێبەجێکردنی زۆربەی ئۆپەراسیۆنەکانی ئێرانی لەو ساڵانەی دوایییدا، لە ناچارکردنی ئێران بۆ وەئەستۆگرتنی تاوانەکان بووە. کاربەدەستانی ئەمنییەتی دەڵێن لە ٢٠١٥ بەولاوە، ئێران نزیکەی دەرزەنێک عەمەلیاتی لە ئورووپا بەڕێوە بردوون، کە لەواندا لانی کەم سێ کەسی کوشتووە و چەند کەسی دیکەشی ڕفاندووە.

مەسیح عەلینـژاد، نووسەری ئێرانی-ئەمریکایی و چالاکی مافەکانی ژنان، بە تیشک خستنەسەر ئامادەیی بەردەوامی ڕێبەرانی دەوڵەتانی ئورووپا بۆ دیدار لەگەڵ سەرکردەکانی ئێران گوتی، ئورووپایییەکان تەنیا بەرانبەر بە ئێران نەرم ونیان نەبوون، ئەوان لەگەڵیان هەوکارییان کردووە و ڕەوایییشیان بە بکوژەکان داوە".

عەلینژاد، یەکێک لە ڕاشکاوترین ڕەخنەگرانی ڕێژیم، کە بە زەحمەت لە هەردوو هەوڵەکانی بارمتەگیران و کوژران ڕزگاری بوو، لە زۆر کەس باشتر لەوە تێدەگا کە ڕێبەریی ئێران ئامادەیە دەست بۆ چ کارهایەک ببات. ئەو گوتی، "ئەگەر کۆماری ئیسلامی سزا نەدرێ، هیچ هۆیەکیان هەیە دەست لە بارمتەگرتن، ڕفاندن یان کوشتن هەڵگرن؟" پاشان وەڵامی دایەوە: "نا".

شێوازی یەکەم ڕێگاچارە

لەو کاتەوە کە بروتوس و هاوپیلانگێڕەکانی جولیوس سێزاریان هەنجن هەنجن کرد، کوشتن تیژترین ئامرازی سندووقی ئامرازەکانی سیاسەت بووە. بەدرێژایی هەزاران ساڵ، ئاشکرا بووە کە ئەوە کارێکی پڕ مەترسییە کە زۆر جار دەبێتە هۆی ئاسەواری نەخوازراوی کارەساتبار (بڕوانە کوشتنی ئیمپراتوری ڕۆم سەزار یان ئورووپا دوای تیرۆری شازادەی مەزن فرانتز فەردیناند لە سارایەڤۆ). لەگەڵ ئەوەشدا، هەم بۆ دەوڵەتی بێ پرەنسیپی وەک ئێران، ڕووسیە و کۆرەی باکوور و، وڵاتانی دێموکراتیک وەک وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل، سەرنجڕاکێشیی چارەسەرکردنی کێشەیەک بە لابردنی ئەو زۆر جار هێندە زۆرە کە ناکرێ خۆی لێ ببوێرێ.

تەنانەت بەو شێوەیەش، جیاوازییەکی بنەڕەتی لەنێوان ئەو دوو بەرەیەدا هەیە: لە خۆراوا، کوشتن دوایین ڕێگاچارەیە (بیر لە ئوسامە بین لادن بکەرەوە)؛ لە وڵاتانی دیکتاتۆردا، ئەو یەکەمینە (کێ دەتوانێ کوشتنی ٢٠١٧ ی کیم جونگنام

زڕبرای دیکتاتۆری کۆرەی باکوور، کیم یونگ ئون، بە گازی دەمار لە کاتی دابەزین لە کوالالامپور لەبیر بکات؟). بۆ دەوڵەتانی بێ‌پرەنسیپ، تەنانەت بێتوو پیلانی کوشتنەکان پووچەڵ بکرێنەوە، ڕێژیمەکان هێشتا بە چاندنی ترس لە دڵ و مێشکی دوژمنەکانیاندا، براوەن.

ئەوە بۆ شیکردنەوەی ڕێژەی ئەو جۆرە ڕووداوانە لەو دواییانەدا یارمەتیدەرە. لە ماوەی چەند مانگی ساڵی ڕابردوودا، ئێران هێرشێکی زۆری لە ئەمریکای لاتینەوە تا ئەفریقا بەڕێوە بردن. لە کۆلۆمبیا، پۆلیس دوو پیاوی لە بۆگۆتا بە گومانی داڕشتنی پیلانی کوشتنی تاقمێک ئەمریکایی و ئەفسەرێکی پێشووی هەواڵگریی ئیسرائیل بۆ ١٠٠ هەزار دۆلار، دەستگیر کرد؛ شانۆیەکی هاوشێوە لە ئەفریقا قەوما، کاتێک کاربەدەستان لە تانزانیا، غەنا و سێنێگال پێنج پیاویان بە گومانی پلاندانان بۆ هێرش بۆ سەر ئامانجی ئیسرائیلی، لە نێویاندا توریست لە سەفاری دەستبەسەر کردن؛ لە فێوریەی ئەمساڵ، پۆلیسی تورکیە پیلانێکی ئاڵۆزی ئێرانی بۆ کوشتنی کەسێکی ٧٥ ساڵەی ئیسرائیلی - تورکیەیی کە کۆمپانیایەکی نێوخۆیی فرۆکەوانی هەیە هەڵوەشاند و؛ لە نۆڤەمبەر، کاربەدەستان لە گورجستان گوتیان پیلانێکیان کە لەلایەن سوپای قودسی ئێران بۆ کوشتنی بازرگانێکی ٦٢ ساڵەی ئیسرائیلی-گورجستانییان لە تفلیس ئامادە کرابوو، پووچەڵ کردۆتەوە.

ئەو جۆرە ئۆپەراسیۆنانە سەرکەون یان نا، وڵاتی پشتی ئۆپەراسیۆنەکان دەتوانن لە شتێک دڵنیا بن: ئەوان ناچار ناکرێن تێچووی هەوڵدانیان وەئەستۆ بگرن. بە تێپەڕبوونی ساڵان، ڕێژیمەکانی ڕووسیە و ئێران ڕێژەیەکی لە ئەژمار نەهاتووی نارازییان، خیانەتکاران و دوژمنی جۆراجۆریان (ڕاستەقینە و گومانکراو) لە شەقامەکانی پاریس، بەرلین و تەنانەت واشینگتۆن، زۆر جار بە ڕۆژی ڕووناک، لەنێو بردوون. بەشێکی دیکە بە بێدەنگی ڕفێنراون و نێردراونەوە ماڵ، لەوێ بەرەورووی دادگایی ساختەبوونەوە و پاشان بە بیانووی خیانەت لە سێدارە دراون.

ئەگەرچی ڕەخنەی ڕۆژاوا لەبەر ئەو تاوانانە کەم نەبووە، زۆر بەدەگمەن دەرئەنجامی ڕاستەقینەیان هەبووە. ئەوە بە تایبەتی بۆ ئورووپا ڕاستە، شوێنێک کە ڕێبەران لە ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ پێشێلکاریی جۆراجۆر بە هیوای ژیاندنەوەی ڕێککەوتنێک بۆ کۆنترۆڵکردنی بەرنامەی چەکی ناوکی ئێران و بووژاندنەوەی پەیوەندییە بازرگانییەکان، دیزەبەدەرخۆنەیان کردوون.

بە پێچەوانەی وڵاتە یەکگرتووەکان و ئیسرائیل، کە هەڵوێستێکی توندیان لە سەرەتای بە دەسەڵات گەیشتنی مەلاکان لە ١٩٧٩ گرتە بەر، ئورووپا بۆ ڕێژیم ئاواڵاتر بووە. زۆرێک لە کاربەدەستانی یەکیەتیی ئورووپا تووڕەیی خۆیان لە

سەرچاوە
Serchawe

هەڵوێستی توندی ئەمریکا بەرانبەر بە ئێران ناشارنەوە.

سەرۆکی سیاسەتی دەرەوەی یەکیەتیی ئورووپا، جۆزێف بۆرێل، لە ٢٠١٩ ، کاتێک هێشتا وەزیری کاروباری دەرەوەی ئیسپانیا بوو بە پۆلیتیکۆی گوت، " ئێران دەیهەوێ ئیسڕائیل لەنێو بەرێ، ئەوە شتێکی نوێ نییە. ئێوە دەبێ لەگەڵیدا بژین".

مێژووی تیرۆر

خۆشەویستیی ئێران بۆ تیرۆر شتێکی نوێ نییە. بەڕاستی، گەلێک زانا شوێنپێی وشەی = assassin "بکوژ" دەگێڕنەوە بۆ حەسەن سەباح، میسیۆنەرێکی پارسی سەدەی ١٢ی زایینی کە "ڕێبازی حەشاشین"ی دامەزراند، هێزێکی دڕندە کە بە کوشتنی بێدەنگی دژبەرانی ناسراوە.

ڕوحی حەسەن لە ئایەتوڵڵا خومەینی، مەلای توندئاژۆیەکە کە شۆڕشی ئیسلامیی ئێرانی ڕێبەریی کرد و لە ١٩٧٩ دەسەڵاتی بەدەستەوە گرت، دەژیا. لە یەکەمین قوربانییانی ڕێبەری گەورە شەهریار شەفیق، کاپیتانێکی پێشووی هێزی دەریایی و خوشکەزای شای دەرکراوی ئێران بوو. ئەو لە دیسەمبەری ١٩٧٩ لە لایەن دوو کەسی دەمامکدارەوە، لە دەرەوەی ماڵی دایکی لە شەقامی پەرگۆلێز، لە ناوچەی مودێرنی ئارۆندیسمۆن، دوو فیشەک لە سەری درا. لە ساڵەکانی دواتر، کۆماندۆکانی مەرگی ئێرانی ئەندامان و لایەنگرانی شا و دژبەرەکانی دیکەیان لە سەرانسەری ئورووپا، لە فەڕانسەوە تا سوید، ئاڵمان، سویس و ئوتریش، کوشت. لە زۆربەی ئەو ڕووداوانەدا، بکەرەکان قەت نەگیران.

بۆ وێنە، لە ١٩٨٩، عەبدولڕەحمان قاسملو، ڕێبەرێکی کوردەکانی کەمینە نەتەوەی ئێران کە پشتگیریی لە خودموختاری بۆ گەلەکەی دەکرد، دەگەڵ دوو هاوکاری دیکەی لەلایەن بکوژانی ئێرانی لە ئاپارتمانێکدا لە ڤییەن کوژرا. چەکدارەکان خۆیان لە باڵوێزخانەی ئێران حەشار دا. ئەوان پاش ئەوەی باڵوێزی ئێران لە ڤییەن بە دەوڵەتی گوت ئەگەر بکوژەکان دەستگیر بکرێن، مەترسی ئەوە هەیە هاووڵاتیانی ئوتریشی لە وڵاتەکەیاندا گیانیان لە مەترسی بکەوێ، ڕێگایان پێ درا ئوتریش جێ بهێڵن. یەکێک لەو پیاوانەی کە گوایە لە ئۆپەراسیۆنی ڤییەندا بەشدار بووە، دواتر بوو بە یەکێک لە دیارترین کەسایەتییەکانی وڵاتەکەی: مەحموود ئەحمەدینژاد، سەرکۆماری ئێران لە ٢٠٠٥ تا ٢٠١٣.

بەشی: سێهەم

تەنانەت بانگەشە خراپەکانی دەوروبەری ئەو کەیسەش، هەوڵەکانی کوشتنی ڕێژیمی کەم نەکردەوە. لە ساڵەکانی دواتردا، ڕێژەی کوژراوەکان تەنیا زیاتر بوو. هێندێک لە کوشتنەکان بەئانقەست ترسناک بوون تا پەیامێکی ئاشکرا بنێرن. بۆ وێنە، فەرەیدون فەڕوخزاد، ئەستێرەیەکی موسیقای پاپ، بە ڕەچەڵەک ئێرانی کە لە تاراوگە و لە ئاڵمان دەژیا لە ١٩٩٢ لە بۆن بە کوژراوی دۆزرایەوە. بکوژەکان ئەندامی نێرینە، زمان و سەریان بڕیبوونەوە.

کوشتنی ناوبراو تەنیا یەکێک لە دەرزەنێک بوون کە لە ئێران بە "کوشتنی زنجیرەیی" ناسراوە، هەڵمەتێکی دە ساڵەی کوشتن کە لەویدا دەوڵەت هونەرمەند و نارازییانی لە ناوخۆ و دەرەوە کردە ئامانج. نارەزایەتیی گشتی لەبەر کوشتنی سێ نووسەری بەناوبانگ لە ١٩٩٨، لە نێویاندا ژن و مێردێک، توندڕەوەکانی ڕێژیمی بەرپرسی کوشتنەکانی ناچار کرد پاشەکشە بکەن. بەڵام تەنیا بۆ ماوەیەک.

ئەوکاتی و ئێستاش هاندەری عەقڵانی بۆ کوشتنی لەو جۆرە، پاراستنی خۆیان بووە. سەرچاوەیەکی هەواڵگریی ڕۆژاوایی گوتی، "بەرزترین پێشتریەتی بۆ ڕێژیمی ئێران هێمنیی نێوخۆییە. ڕێژیم دژبەرەکانی لە نێوخۆ و دەرەوەی ئێران وەک هەڕەشەی مەزن بۆ سەقامگیریی خۆی سەیر دەکات".

بەشێکی زۆری ئەو پارانۆیایە ڕیشەی لە مێژووی خودی کۆماری ئیسلامیدایە. بەر لە گەڕانەوە بۆ ئێران لە ١٩٧٩، خومەینی ١٥ ساڵی لە تاراوگە تێپەڕ کرد، لە نێویاندا لە پاریس، ئەزموونێک کە هێزی تاراوگەی لە میتۆلۆژی کۆماری ئیسلامیدا چەسپاند. بە واتایەکی دیکە، ئەگەر خومەینی توانی شۆڕشێک لە دەرەوە ڕا بەڕێوە ببات، دوژمنەکانی ڕێژیمیش دەتوانن.

ئەم بابەتە لە ژمارەی٨٣٧ی ڕۆژنامەی کوردستان بڵاو کراوەتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا – ڕێکەوتی: ٢٢ی دێسەمبەری ٢٠٢٢

خۆپیشاندەرانی ئێران خوازیاری گۆڕینی ڕێژیمن
ئەمریکا دەبێ یارمەتییان بکات

فارین ئەفەیرز - ئێریک ئێدێلمەن و ڕەی تاکیە

لە سێپتەمبەری ٢٠٢٢، مەهسا ئەمینی، کوردێکی ئێرانیی تەمەن ٢٢ ساڵ، لە کاتی دەستبەسەرکرانی لەلایەن پۆلیسەوە، دوای بەندکران بە هۆی ئەوە کە بە ڕواڵەت قژەکانی بەجوانی دانەپۆشیوە، کوژرا. ئەمینی نە یەکەم ژن بوو دەستبەسەر بکرێ و نە یەکەم کەس بوو لەلایەن پۆلیسەوە بکوژرێ. بەڵام، مردنی ناوبراو چەخماخەی جووڵانەوەیەکی ناڕەزایەتی بوو کە بوو بە دەنگی تووڕەیی گشتی و جارزبوونێک کە چەند مانگ بوو پەنگی خواردبۆوە. وەرزێڕان لە نەبوونی ئاو سکاڵایان کردبوو، خوێندکاران لەبەر نەبوونی ئازادی، مامۆستایان لەبەر نزمبوونی ئاستی مووچە و، خانەنشینکراوان لەبەر نەبوونی خزمەتگوزاری. ئێمە لە ٢٠٢٠، لە فارین ئەفەیرزدا باسمان کردبوو کە کۆماری ئیسلامی لەوە لاوازترە کە لێکۆڵەرەوان و سیاسەتوانانی ڕۆژاوایی بیری لێ دەکەنەوە. ناڕەزایەتییەکانی ئەمڕۆ دەیسەلمێنن کە ئێمە ڕاستمان دەکرد. کۆماری ئیسلامی خۆگونجێنە، بەڵام لە بەرانبەر هێزە کۆمەڵایەتییەکانی نێو کۆمەڵگەی ئێراندا ناتوانێ خۆ ڕاگرێ.

لە سەرەتای دەستپێکیەوە چوار دەیە لەمەوبەر، ڕێژیمی تیۆکراتیکی ئێران بەهۆی خۆپیشاندانان هەژاوە. لە ١٩٩٩، خوێندکاران وەک ناڕەزایەتی دژی داخرانی ڕۆژنامەیەکی ڕیفۆرمخواز ڕژانە سەر شەقامەکان. لە ٢٠٠٩، مەحمود ئەحمەدینژاد لە هەڵبژاردنێکی ساختەدا بوو بە سەرکۆمار، کە بوو بەهۆی دەستپێکی جووڵانەوەی سەوز، سەرهەڵدانێکی چینی مامناوەند کە داوای هەڵبژاردنی بێفرتوفێڵی دەکرد. لە ٢٠١٧ و ٢٠١٩، گرانبوونی سووتەمەنی و نان بوو بە هۆی سەرهەڵدان لەنێو هەژارانی ئێراندا. سەرهەڵدانەکانی پێشوو بە سەر چینەکاندا دابەش ببوون. بە پێچەوانە، ئەورۆ ئێرانییەکان لەژێر دروشمی "ژن، ژیان، ئازادی"دا یەکیان گرتووە. ئەوە سەرهەڵدانێکە بۆ کەرامەت، ئازادی و لێپرسینەوە لە دەوڵەت، وەکوو جووڵانەوەی بەهاری عەرەبی، زنجیرەیەک خۆپیشاندان لە وڵاتانی عەرەبی کە بە خۆسووتاندنی محەممەد بوعەزیزی، میوەفرۆشێکی تونسی، دەستی پێ کرد. ئەورۆ خۆپیشاندەرانی ئێرانی داوای چاکسازیی ناکەن، بەڵکوو نەمانی کۆماری ئیسلامی. ئەوان گۆڕینی ڕێژیمیان دەوێ. وڵاتە یەکگرتووەکان دەبێ لە دوورەوە بە زیادکردنی گەمارۆ و باشترکردنی پەیوەندیگرتنی نێوان خۆپیشاندەران، یارمەتییان بدا.

شەیتانێک کە دەیناسی

ڕێبەری گەورە عەلی خامنەیی نارەزایەتییەکانی وەک پیلانی بیانییان ڕەت کردوونەوە و ئیدیعای کردووە ئەوان "لەلایەن ئەمریکا و ڕژێمی داگیرکەر و ساختەی زایۆنی" پلانیان بۆ دارێژراوە. بێجگە لەو بەلاڕێدابردنە، شێوەی نەریتییانەی ڕژێم، واتە بەرەوڕووبوونەوەی توندوتیژانەی خێرا دژی خۆپیشاندەران، لەکارخستنی پلاتفۆرمەکانی سۆشیال‌میدیا بۆ پێشگرتن بە هاوئاهەنگیی نێوان خۆپیشاندەران، دەستبەسەرکردنی ڕێبەرە مەیدانییەکان و چاوەڕوانبوون بۆ هێوربوونەوەی شەپۆلی نارەزایەتییەکان بووە. سەرەڕای ناوبانگیان بۆ دڕندەیی، مەلاکان لە بەکارهێنانی هێز بەبێ جیاوازیی دوودڵ بوون. وەک دیکتاتۆرەکانی دیکە، ئەوان لەوە دەترسن هێزە بەکرێگیراوەکانیان ڕەنگبێ لە تەقەکردن لە هاونیشتمانانیان دوودڵ بن. بەڵام، خودی بەردەوامیی نارەزایەتییەکان و، بڵاوبوونەوەیان لە سەرانسەری وڵات، سەریان لە حکوومەت شێواندووە و ستراتێژییە ئامادەکراوەکەیان بۆ بەرەوڕووبوونەوە لەگەڵ نارەزایەتی بێکەڵک کردووە.

ئاماژەکان پێمان دەڵێن ئەو جووڵانەوەیە لە ئەوانی ڕابردوو خۆڕاگرتر دەبێ. سەرهەڵدانە ساواکەی ئێران هێشتا ڕێبەرانی ناسراو و پێکهاتەیەکی ڕێکخستووی نییە و هیچ شۆڕشێک بێ شۆڕشگێڕان سەر ناکەوێ. بەڵام چەند مانگ دوای دەستپێکی نارەزایەتییەکان، تاقمی وەک لاوانی تاران سەریان هەڵداوە و بە سەرکەوتوویی داوای خۆپیشاندانیان کردووە. ئۆپۆزیسیۆن هەروەها لە پارێزگاکانی ئێران مانگرتنیان ڕێکخستوون: بازاڕەکان داخراون و شوێنە بازرگانییەکان وەک ئاماژەیەک بۆ هاودەنگی لەگەڵ خۆپیشاندەران داخراون. لەگەڵ بەردەوامیی خۆپیشاندانەکان، وێدەچێ هێزە ئەمنیەتییەکان شەکەتتر بن. سەرکوتی خۆپیشاندەران تێچووی دەروونی هەیە.

خۆپیشاندانەکانی ئێران نوخبەی سیاسیی تووشی دووبەرەکی کردووە، کە ئەوەش پێشمەرجێکی گرینگ بۆ ئاڵوگۆڕی شۆڕشگێڕانەیە. خامنەیی وێدەچی لەوە بترسێ کە ڕێژەیەکی زۆرتر لە کۆنەپارێزانی لایەنگری دەسەڵات خۆیان لە حکوومەت بەدوور بگرن. عەلی لاریجانی، سەرۆکی پێشووی پارلمان گوتی، "ئێمە دەبێ شوێنی گشتی بۆ دەربڕینی نارەزایەتی و ئامرازی گفتوگۆ دابین بکەین." محەممەد خاتەمی، سەرکۆماری پێشوو، لێدوانێکی بڵاو کردەوە کە خوێنەری زۆری هەبوون و لەوێدا ستایشی مەبەست و دروشمەکانی خۆپیشاندەرانی کردبوو. تەنانەت "کۆماری ئیسلامی"، ڕۆژنامەیەک کە خاتەمی دایمەزراندووە، ئیدیعای ڕێبەری گەورەی لەمەڕ بوونی دەستی دەرەکی لە پشت نارەزایەتییەکان ڕەت کردبۆوە و گوتبووی "گیروگرفتی هەڵاوسانی نرخەکان، بێکاری، بێئاوی، و وێرانیی ژینگە بۆتە هۆی ئەوەی خەڵک، لە هەموو چین و

توێژەکانی وەک خانەنشینکراوەکان، مامۆستایان و خوێندکاران، ناڕەزایەتی دەرببڕن." پشتیوانییەکی لەو شێوەیە لەلایەن سیاسەتوانانی سەرەکی بێوێنەیە و نیشانەی لاوازبوونی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامییە.

لە تەواوی ماوەی ئەو قەیرانەدا، ڕێژیم لەرزۆک دەرکەوتووە. خامنەیی بەساڵداچوو، چەند ساڵی ڕابردووی تەرخانی دەرکردنی هەموو کەس لە بازنەی دەسەڵات، بێجگە لە کەسانی ماستاوچی کردووە و ئێستا لەلایەن کەسانی کەم توانا دەورەی دراوە. سەرکۆماری ئێران، ئیبراهیم ڕەئیسی مۆرەیەکی کەمدوێی سیستەمە کە خەیاڵی هەڵسوکەوت دەگەڵ دۆخی ئاڵۆزی نییە. غولام حوسێن موحسینی-ئێژەیی، سەرۆکی سیستەمی دادوەری، لەنێوان داوای گفتوگۆ لەگەڵ ئۆپۆزیسیۆن و هەڕەشەکردندا لە هاتوچۆدایە. ناوەندە بەفروفیشاڵەکانی هەواڵگریی ئێرانی نەیانتوانی پێشبینی سەرهەڵدانەکە بکەن و لە تێگەیشتن لە ڕەهەندەکانی شکستیان هێناوە. ستراتیژیی بەرزکردنەوەی ئاستی توندوتیژیی لەلایەن ڕێژیمەوە تا ئێستا بۆتە هۆی کوژرانی زیاتر لە ٥٠٠ کەس کە نەیتوانیوە خەڵک چاوترسێن بکات. ئیعدامکردنی خۆپیشاندەران لە لایەن ڕێژیم بۆتە هۆی پرینگانەوەی زۆرتری خەڵک لێی. وێدەچی کۆماری ئیسلامی پێگەی خۆی لەکیس بدا.

بە یارمەتیی واشینگتۆن

وەکو ئێمە لە ٢٠٢٠ باسمان کرد، وڵاتە یەکگرتووەکان دەبێ لە هەوڵی گۆڕینی ڕێژیم لە ئێراندا بێ. سەرەڕای ئاکامی نادیار، ڕەنگبێ ئەوە تەنیا ڕێگا بۆ هێواشکردنەوەی هەوڵەکانی ئێران بۆ دەستڕاگەیشتن بە چەکی ناوکی بێ و، ئەوە دەستێوەردانە بەردەوامەکانی ئێران لە کاروباری وڵاتانی دراوسێ لەنێو نابا، بەڵام سنووورداری دەکات. بەڵام سەرچاوە سەرەکییەکانی ئاڵوگۆڕی سیاسی ئێران لە نێوخۆ دەمێننەوە. لەگەڵ ئەوەشدا، بەڕێوەبەرایەتیی سەرکۆمار جۆ بایدن دەتوانێ هەنگاو بەرەو پشتگیریی، خێراکردن و ڕەنگبێ تەنانەت ڕێنوێنی پرۆسەی شۆڕشگێرانەش هەڵێنێ.

یەکەم، وڵاتە یەگرتووەکان دەبێ بە فەرمی کۆتایی بە وتوویژ لەگەڵ ئێران لەمەڕ گەڕانەوەی گومانـاوی بەرجام، ڕێککەوتنێک کە پێشوەچوونەکانی ئێران بەرەو چەکی ناوکی لە بەرانبەر سووککردنی گەمارۆکان، هێواش دەکاتەوە، بێنێ. وڵاتە یەکگرتووەکان هەروەها دەبێ ڕوونی بکاتەوە کە لەگەڵ دەوڵەتێکی ئێرانی کە خەڵکی ئێران سەرکوت و وڵاتانی دراوسێ ناسەقامگیر دەکات، وتوویژ ناکات. ڕاگەیاندنی ئەوتۆ توانایی ڕێژیم بۆ دروستکردنی هیوا لەنێو جەماوەر بە ئەگەری هەڵگیرانی گەمارۆکان لە ژێر دەسەڵاتداریی ئەواندا لەناو دەبا.

داخستنی دەرگای دانوستان بەئاشکرا هەروەها دەتوانێ دەستی بەڕێوەبەرایەتیی بایدن بۆ چەسپاندنی تەواوەتی ئەو گەمارۆیانەی کە هەر ئێستا ڕاگەیەنراون ئاوالا بکات. ولاتە یەکگرتووەکان دەبێ ئەو کاربەدەستە ئێرانییانە بکاتە ئامانج کە بەرپرسی گەورەترین پێشێلکارییەکانی مافەکانی مرۆڤن، کە دەبێتە هۆی بووژانەوەی هیوا لە ناو خەڵکی ئێراندا بۆ بەرپرسیار کردنی دەوڵەت. ئەوە دەبێ هاوکات بێ لەگەڵ لێدوانەکانی دەوڵەتی ولاتە یەکگرتووەکان لەمەڕ پشتیوانی لە خۆپیشاندەران بە هەموو توانا و ڕاکێشانی سەرەنج بەرەو خراپترین لایەنەکانی سەرکوت.

ولاتە یەکگرتووەکان دەبێ هەروەها هەوڵ بدا سانسۆر نەهێڵێ و پشتگیریی دابەشینەوەی زانیاریی لەنێو خۆپیشاندەران بکات. ناردنی وەرگری ستارلینک، کە لەلایەن ئیلان ماسک پێشنیار کرابوو، دەتوانێ هەوڵێکی ئەوتۆ بێ بۆ یارمەتیدانی ئۆپۆزیسیۆن بۆ دەور لێدانەوەی سانسۆری ڕێژیم و داخستنی پلاتفۆرمەکانی سۆشیال مێدیا. ئاپی دیکە، وەک یوشاهیدی، بۆ چاودێریی هەڵبژاردن لە ولاتانی ژێر سەحرای ئەفریقا کەلکی لێ وەرگیراوە تا ڕێگا بە دەنگدەران بدەن وێنەی شوێنەکانی دەنگدان بلاو بکەنەوە. بەرنامەی ئەوتۆ دەتوانن بۆ مەبەستی دیکە بەکار بێن، وەک ڕێگادان بە ئێرانییەکان تا وێنەی ئاکارە نارەزایەتییەکانیان لە شوێنە جیاجیاکانی ولات بلاو بکەنەوە و بەو شێوەیە ڕێگا بە تاقمە جیاوازەکانی خۆپیشاندەران بدەن تا خۆیان ڕێک بخەن و، هێزە ئەمنییەتییەکان لە پەلوپۆ بخەن و کاری ڕێژیم بۆ سەرکوتی نارەزایەتییەکان دژوارتر بکەن. ولاتە یەکگرتووەکان دەبێ کەڵک لە کاناڵەکانی پڕ خوازیاری سۆشیال مێدیا، وەک تێلێگرام، وەرگرێ تا زانیاریی دروست لەمەڕ ئەوەی لە سەرانسەری ولاتدا لە ئارا دایە بدات بە خۆپیشاندەران، لەنێویاندا خۆپیشاندان، پێشێلکاریی مافەکانی مرۆڤ، و ئیعدامەکان. پەرە پێدان و کەڵکوەرگرتنی داهێنەرانە لە کاناڵی پەیوەندیگرتنی ئەوتۆ دەتوانێ یارمەتیدەری سەرهەڵدانی ڕێبەرانی خۆپیشاندانەکان بێ و پرۆپاگاندای ڕێژیم پووچەڵ بکاتەوە.

لەگەڵ ئەوانەدا، ولاتە یەکگرتووەکان دەبێ پەرە بە بەرنامەکانی "دەنگی ئەمریکای فارسی" و "ڕادیۆ فەردا" بدا و پشتیوانی دارایی بۆ کاناڵە تاکییەکانی تەلەفزیۆنیی کە ئێرانییەکانی تاراوگە بەڕێوەیان دەبەن پێشکەش بکات کە دەتوانێ سووتەمەنیی زۆرتر بۆ ئاگری سەرشەقامەکانی شارەکانی ئێران دەستەبەر دەکات. هەنووکە، پێشبینی دەکرێ ولاتە یەکگرتووەکان کەمتر لە ٣٠ میلیۆن دۆلار لە ساڵی ٢٠٢٣ بۆ بلاوکردنەوەی بەرنامە بەرەو ئێران تەرخان بکات. ئەوە نموونەیەکە کە تەرخانکردنی برە پارەیەکی کەم بەسەر کێشەکەدا، دەتوانێت کاریگەرییەکی ناهاوڕێژەی هەبێ.

بە گوێرەی نیویۆرک تایمز، لە دیسەمبەری ٢٠٢٢، کرێکارانی بەشی نەوت و پۆلا وەک پشتیوانی لە نارەزایەتییەکانی ئێران

بەشی: سێهەم

دەستیان لە کار کێشایەوە و بەو شێوەیە مەزنترین مانگرتنی گشتیی ئێرانیان خولّقاند. واشینگتۆن دەبێ هەموو هەوڵی خۆی بۆ پشتگیریی لەو کردەوانە بدات و یارمەتیی چالاکانی سەندیکاکانی کرێکاریی بدات تا هاوکاریی یەکتر بکەن. یارمەتی وڵاتە یەکگرتووەکان بۆ جووڵانەوەی دژە دیکتاتۆریی هاوپشتی لە کۆتاییەکانی ١٩٨٠ یارمەتیدەری هەرەسهێنانی یەکیەتیی سۆڤیەت بوو. هەوڵێکی هاوشێوە لە ئێرانی ئەمڕۆ، دەتوانێ یارمەتیدەری تێکرمانێکی ئەوتۆی کۆماری ئیسلامی بێ.

ڕێژیمی ئێران نزیکی نیو سەدەیە دەسەڵاتی وڵاتی بەدەستەوەیە. لەو ماوەیەدا، بە شێوەیەکی سەرەنجڕاکێش خۆڕاگر بووە، داواکانی مافەکانی مرۆڤ و مودێڕن کردنی ڕەت کردوونەوە. لە ئێستادا، وێناچی نارەزایەتییەکان دەوڵەت بڕووخێنن، بەڵام شۆڕشەکان لەخۆیاندا پێشبینی نەکراون. لەبەر جەماوەری ئێرانی و بەرژەوەندییەکانی ئەمنییەتیی وڵاتە یەکگرتووەکان لە ناوچەدا، بەڕێوەبەرایەتی بایدن دەبێ هەموو کارێک بکات تا دڵنیا بێ ئەو ئێرانییانەی گیانیان لە مەترسی داوێن تا ئاڵوگۆڕ پێک بێنن، لە وەرگرتنەوەی وڵاتەکەیاندا سەر کەون.

ئەم بابەتە لە ژمارەی ٨٣٩ی ڕۆژنامەی کوردستان بڵاو کراوەتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢ی ڕێبەندانی ٢٧٢٢

ئوورووپا پێویستیی بە ستراتیژییەکی نوێ لە هەمبەر ئێران هەیە

ساڵی نوێ لە ئێران وەک چۆن ئەوەی پێشوو کۆتایی هات، دەستی پێ کرد: بە ئێعدام. ٢٠٢٣ قەرارە لە ٢٠٢٢ دەرئەنجامانەتر بێ، کە هەر ئێستا بناغەی کۆماری ئیسلامیی هێناوەتە هەژان. کاتی ئەوە هاتووە ئوورووپا لە وەڵامدا ڕەوتی خۆی بگۆڕێ.

دوو پیاو کە لە دادگاییەکی ساختەدا بە کوشتنی ئەندامێکی بەسیج لە کاتی خۆپیشاندانەکانی کەرەج لە نزیک تاران -دوو مانگ پێشتر- تاوانبار کرابوون، لە ٧ی جانیوەری ٢٠٢٣ هەڵواسران. محەممەد مەهدی کەرەمی و محەممەد حوسێنی، قارەمانێکی کاراتە و ڕاهێنەرێکی خۆبەخشی منداڵان، هەردوو، بوونە هاوچارەنووسی موحسین شکاری و مەجید ڕەزا ڕەهنەوەرد، کە لە دێسەمبەری ٢٠٢٢ بە تاوانی هاوشێوە هەڵواسرابوون.

ئامانجی کوشتنی تۆڵەئەستێنانەی ڕێگاپێدراو لەلایەن دەوڵەتەوە ڕوونە: چاوترسێنکردنی ناڕازییان بۆ ملکەچی و، ئەگەرچی خۆپیشاندانەکان بەهۆی سەرکوتی دڕندانەی ڕێژیم کەمیان کردووە، ناکرێ کات بۆ دواوە بگەڕێندرێتەوە. ئەوەی ناڕوونە ئەوەیە کە ئاخۆ وڵات ئاڵوگۆڕی ئەرێنی ئەزموون دەکات کە خەڵک هاواریان دەکرد و گیانیان بۆ دەبەخشی، یان تەنانەت نارەزایەتی زۆرتر ڕوو دەدەن؟

سێ هەواڵی چەند ڕۆژی ڕابردوو پیشان دەدەن چ شتێک هەر ئێستا لە ئێران گۆڕاوە و بۆچی ئەوە پەیوەندیی بە ئوورووپا و باقی دنیاوە هەیە.

یەکەم، لە ڕێبەری گەورە عەلی خامنەییان گێڕاوەتەوە کە گوتوویەتی ژنان نابێ لەبەر دانەپۆشینی قژ، بەو شێوەیە کە بڕیارەکانی ئایینی و یاساکانی کۆماری ئیسلامی دەخوازن، پەراوێز بخرێن. ئەوە تەنیا دەرخەری ئەو ڕاستییەیە کە ڕێبەرانی ئێران چەندە لە خەڵکی خۆیان دابڕاون: پاش چوار مانگ سەرهەڵدان کە هۆیەکەی کوشتنی مەهسا - ژینا - ئەمینی لەبەر ئەوەی ئێستا خامنەیی بە "حیجابی لاواز" ناوی دەبا، ئەو ددانپێدانانە دڵخوازە. بەڵام خۆپیشاندەران دەمێکە لە پرسی کۆدی جلوبەرگ و هەڵاواردنی لێبڕاوانەی ژنان تێپەڕ بوون و داوای ئازادییە بنەڕەتییەکان و مافەکانی مرۆڤ

دەکەن. ئەوەی ئاشکرایە ئەوەیە کە ئەوانە بەو چاکسازییانە دەستەبەر نابن کە دەمێکە لە کۆماری ئیسلامیدا حاشایان لێ دەکرێ، بەڵکوو تەنیا بە گۆڕینی سیستەم. دەڵێی خامنەیی ویستوویەتی ئەو ڕاسییە پشتڕاست بکاتەوە، بۆیە بناژۆخوازێکی دیکەی وەک فەرماندەی هێزی پۆلیسی وڵات دەستنیشان کردووە.

دووهەم؛ هەواڵی ئێعدامێکی دیکە بڵاو بۆتەوە، ئەمجارەیان هی جێگری پێشووی وەزیری بەرگری کە بە سیخوڕی بۆ دامودەزگای هەواڵگریی بریتانیا (MI6) تاوانبار کراوە. عەلیڕەزا ئەکبەری، کە هاووڵاتیی دووانەی ئێرانی-بریتانیایی هەبوو، لە ٢٠١٩ دەستبەسەر کرابوو، بەڵام ئەمجار بە سیخوڕی تاوانبار کرا و ماوەیەکی کورت دواتر ئێعدام کرا. لە کاتێکدا کە ئەوە بەتایبەتی گاڵتەجارانە دێتە بەرچاو کە ئێستا ڕێژیم خەڵکی خۆی دەکوژێ، حوکمە چاوەڕوان نەکراوەکە ڕەنگبێ ئاماژە بە شەڕی دەسەڵات لەنێو ئێلیتی دەسەڵاتداریش بێ. چەند کەس لە نێوخۆوە لەو چەند حەوتووی دواییدا دەلیلیان بۆ چاکسازیی نێوەرۆکدارتر بۆ چارەسەری ناڕەزایەتییەکانی خۆپیشاندەران هێناوەتەوە، لە نێویاندا سەرۆکی پێشووی پارلەمان، عەلی لاریجانی، جێگرەوەکەی باقر قالیباف و سەرۆکی ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوەیی عەلی شەمخانی. لە ماوەی ژیانی کاریدا، ئەکبەری پەیوەندییەکی نزیکی لەگەڵ هەرسێکیان هەبووە، کەوابوو هێندێک چاودێر ئەو سزادانە وەک هەڕەشەیەکی بچووکی خشکەیی بۆ ئەو سێ کەسایەتییەی باڵادەستی خاوەندەسەڵات سەیر دەکەن.

لە کۆتاییدا، پشتیوانیی ئێران لە ڕووسیە دژی ئۆکراین وێدەچێ پێ بنێتە نێو برگەیەکی نوێوە، بێتوو هەواڵەکان لەمەڕ پلانی ناوەندی بەرهەمهێنانی فڕۆکەی بێ فڕۆکەوان، لە شاری تۆلیاتی لە خۆراوای ڕووسیە پشتڕاست بکرێتەوە. ئەوە شەرمەزارییەکی بەرچاوە بۆ وڵاتە یەکگرتووەکان وەک بەرپرسی سەرەکیی جێبەجێکردنی گەمارۆکان، کە ئەو درۆنە هێرشبەرانەی بەسەر شارەکانی ئۆکرایندا دەبارێن، ڕێژەیەکی بەرچاو لە پارچەکانیان بەرهەمی کۆمپانیای ئەمریکایین.

بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ڕاستییە کە ئەگەرچی لە یەکەمین ساڵڕۆژی شەڕی ئوکراین نزیک دەبینەوە و هێشتا کۆتایی جەنگەکە لە ئاسۆ دیار نییە، کۆتایی گەمارۆی چەکوچۆڵی نەتەوە یەکگرتووەکان دژی ئێران، لە ئۆکتۆبری ٢٠٢٣، لەناکاو لە ئاسۆی سیاسەتوانان سەر هەڵدەدا. بەگوێرەی بڕیاری ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان کە لە ڕێککەوتنی ناوکی ٢٠١٥ دا هاتووە، لە ئوکتۆبرەوە بەولاوە تاران هەمدیس ئیزنی هەناردەکردنی هاژەکی بالیستیکی کورتمەودای پێ دەدەرێ. بێتوو دۆخەکە ئاڵوگۆڕی بەسەردا نەیەت، وێدەچێ مۆسکۆ یەکەم کڕیاری ئێران بێ.

لەو ڕوانگەیەوە، ئاکامی کێشمەکێشی نێوخۆیی ئێران و هەروەها هەڵوێستی ڕێژیم لە پەیوەندی لەگەڵ ڕووسیە دەتوانێ

بەشی: سێهەم

ئاسەواری جیددیی بۆ سەر ئاکامی جەنگ لە ئوکراین هەبێ. ئاخۆ پێش کۆتاییهاتنی گەمارۆی نەتەوە یەکگرتووەکان، خۆراوا زەختی دەخرێتە سەر تا بۆ گەیشتن بە ئاکامی دڵخواز تانکی شەڕکەر بدا بە کییەڤ؟ بە پێچەوانە، ئاخۆ تا هاوین زەخت دەخرێتە سەر ئوکراینییەکان تا ڕەزامەندی بدەن ئاگربڕ بکرێ تا پێش بە پەرەئەستاندنی گرژییەکان بگیرێت؟ ئاخۆ ئیسرائیل بە دەوڵەتە دەستە ڕاستییە توندڕەوەکەی کە وەسوەسەی ئێرانی هەیە، لە کۆتاییدا مل دەدا و سیستەمی بەرگریی خەڵاتکراوی -گومبەزی ئاسنین- دەدا بە ئوکراین؟

گەشەکردنەکان بەو شێوەیەن، لە نێوخۆی ڕێژیم و هەروەها لە پەیوەندی لەگەڵ هاوبەشە نێونەتەوەییەکان، کە گۆڕەپانەکە بۆ ڕووبەڕووبوونەوەیەکی بەرفراوانتر دەگەڵ ئێران لە ئەمساڵدا دیاری دەکەن. ئەوان تەنیا بە گەشەکردنە بەردەوام، بەڵام نهێنییەکانی پیتاندنی ئۆرانیۆم لەلایەن ئێرانەوە زیاد دەبن، کە مەترسییەکەی بەرچاوی بڵاوکردنەوەی ناوکین کە ئاژانسی نێونەتەوەیی وزەی ناوکی هەر دێتوو کەمتر دەتوانێ چاودێریی بکات. لە کاتێکدا کە هەواڵەکان لەمەڕ سەرهەڵدان کەمتر دەبنە مانشێتی هەواڵدەرییەکان و تەنانەت ئێعدامەکانیش تەنیا دەبنە هۆی تووڕەیی کورتخایەن لە سەرانسەری دنیا، ئەم ڕووداوانەی ژێرەوە بۆ چاودێریکردن گرینگن.

دوای ساڵانێکی زۆر کە تەنیا جەخت لەسەر هەڕەشەی ناوکی لە لایەن ئێران دەکرایەوە، و ئێستا چەند مانگ هەوڵی ناهومێدانە بۆ وەڵامدانەوە هەم بە بوێریی ئەوانەی بە دروشمی "ژن، ژیان، ئازادی" ناڕەزایەتی دەردەبڕن و هەروەها سەرکوتی دڕندانەی ڕێژیم، یەکیەتیی ئورووپا دەبێ لە کۆتاییدا ڕێبازێکی هەمەلایەنە بۆ ئێران و ناوچەکە بدۆزێتەوە. ئاکامی ڕووداوەکان لە ئێران دەتوانن باش، خراپ یان ناشیرین بن. تەنیا شتێکی جێگای متمانە ئەوەیە کە ستراتێژیی دوێنێ بەکەڵک نایەت.

ئەم بابەتە لە ژمارەی٨٤٠ی ڕۆژنامەی کوردستان بڵاو کراوەتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٥ی ڕێبەندانی ٢٧٢٢

سەرچاوە
Serchawe

تۆ دەجووڵێی، ئەوان وەدوات دەکەون (ئاشکراکردنی سیستەمی گوێهەڵخستنی یاسایی موبایل لە ئێران)

پێشەکی

وەک دەزانین بە سەردەمی ئێمە دەڵێن سەردەمی تەکنەلۆژیای زانیاری. لەو سەردەمەدا کەلکوەرگرتن لە ئینتەرنێت، تەلەفۆنی مۆبایل و پلاتفۆرمە جیاوازەکانی سۆشیالمێدیا بوونە بەشێک لە ژیانی ڕۆژانەی مرۆڤ. ئەگەر بڵێین دەستڕاگەیشتن بەو خزمەتگوزارییانە بەشێک لە مافەکانی مرۆڤن، شتێکی دوور لە ڕاستیمان نەگوتووە. دەستڕاگەیشتنی ئازاد بە ئینتەرنێت و خزمەتگوزارییەکانی پەیوەندییەکانی موبایل بە شێوەیەک کە هەرێمی تاکەکەسیی بەکارهێنەران پارێزراو بێ، پەیوەندیی ڕاستەخۆیان بە ئازادیی بیروڕاوە هەیە کە یەکێک لە مافە سەرەکییەکانی مرۆڤە.

لە کاتێکدا کە سیستەمە ئازاد و دێموکراتیکەکان هەوڵ دەدەن لەگەڵ دەستەبەرکردنی مافی دەستڕاگەیشتن بە زانیاریی سەرهێڵ بۆ خەڵکی وڵاتەکەیان، پارێزگاری لە هەرێمی تاکەکەسیی بەکارهێنەرانیش بکەن. لە زۆر وڵاتی دێموکراتیکدا جگە لەوانە، بودجەی تایبەتی بۆ بەربەرەکانی لەگەڵ هەواڵ و زانیاریی چەواشەکارانە، کە لە هێندێک لاوە بۆ بەلاڕێدابردنی بیروڕای خەڵکی ئەو وڵاتە بەڕێوە دەچن، تەرخان دەکرێ. بە پێچەوانە لە وڵاتانی دیکتاتۆر و یەکێک لەوان لە ئێرانی ژێر دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیدا، نەتەنیا دەستڕاگەیشتن بە زانیاریی سەرهێڵ ئاسانکاریی بۆ ناکرێ، بەڵکوو بە زۆر شێوە سنووردار دەکرێ و پێشی پێ دەگیرێت. هاوکات بودجەی تایبەتی بۆ چەواشەکردنی ڕووداوەکان تەرخان دەکرێ تا بیروڕای جەماوەریی بەلاڕێدا ببەن، لەو خزمەتگوزارییە کەمەشدا کە پێشکەش دەکرێ، ئەوەی لەلای دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی گرینگ نییە، هەرێمی تاکە کەسیی بەکارهێنەرانی ئەو خزمەتگوزارییانەیە. بێجگە لە سیخوڕی و گوێهەڵخستن، کۆماری ئیسلامی لە هەوڵی ئەوەدایە تا هەرکات پێی خۆش بێ دەستڕاگەیشتنی تاک یان جەماوەر بە ئینتەرنێت، خزمەتگوزارییەکانی سیستەمی پەیوەندیی موبایل و پلاتفۆرمەکانی سۆشیالمێدیا بپچڕێنێ یان سنووردارییان بکات.

لە کاتی سەرهەڵدانە جەماوەرییەکانی چەند ساڵی ڕابردوودا و هەروەها لە شۆڕشی هەنووکەی ژیناشدا، کۆماری ئیسلامی هێندێک جار هێڵی ئینتەرنێتی بەتەواوی پچڕاندووە یان تا ڕادەیەکی زۆر سنووورداری کردووە، باسی سانسۆڕیش ناکەین کە

هەمیشە بەڕێوە چووە و دەچێت.

ئەو وتارە کورتکراوەی ڕاپۆرتێکە کە سیتیزێن لاب(Cityzen lab) ، تاقیگایەکی سەر بە زانستگای تۆرۆنتۆی کانادا بۆ توێژینەوە و گەشەپێدانی سیاسەتی ستراتیژیک لە ئاستی بالادا بۆ تێوەگلانی یاسایی لە یەکبڕینی تەکنەلۆژیاکانی زانیاریی، پەیوەندیی و هەروەها مافەکانی مرۆڤ و ئاسایشی جیهانییە، بڵاوی کردۆتەوە. وتارەکە پشت بە ڕێژەیەکی زۆر بەڵگەنامە دەبەستێ کە سەرچاوەیەکی نهێنی بۆ ڕێکخراوی هەواڵی سەرهێڵی ئینتەرسێپتی ناردووە و ئەوانیش لەگەڵ سیتیزێن لاب بەشیان کردووە. لە وتارەکەدا باس لە هەوڵەکانی کۆماری ئیسلامی بۆ کۆنترۆڵی پەیوەندیی موبایل و ئینتەرنێت و هەروەها سیخوڕیی و کۆکردنەوەی زانیاری لە سەرجەم تاکی ئێرانی کە کەلک لە خزمەتگوزارییەکانی پەیوەندیی موبایل وەردەگرن کراوە. ئەگەرچی ئەو پرۆژەیە هێشتا بەتەواوی جێبەجێ نەکراوە بەڵام بەشێکی هەر ئێستا جێبەجێ کراوە و بێتوو ڕێژیم لەو پرۆژەیەدا سەرکەوێ، ئەو وڵاتە یەکێک لە داخراوترین وڵاتان لە ڕوانگەی دەستڕاگەیشتن بە ئینتەرنێت و زانیاریی سەرهێڵ دەبێ.

یەکێک لە تایبەتمەندییە سەرەکییەکانی ڕێژیمی ئێران، توندوتیژیی بەردەوام دژی مافەکانی ئازادیی دەربڕینی بیروڕا، کۆبوونەوەی ئاشتیخوازانە، ئازادیی ئایینی و دەستڕاگەیشتن بە زانیارییە. کۆماری ئیسلامی بۆ سنووردارکردنی دەستڕاگەیشتن بە زانیاریی ڕێکاری جیاوازی بۆ کۆنترۆڵکردنی چالاکییەکانی گۆڕەپانی دیجیتال هەڵبژاردووە، لەناویاندا گوێهەڵخستنی سەرهێڵ، سانسۆڕ، سیخوڕیی سایبەری و یاسای کۆنترۆڵکردنی زانیاریی پەسەند کردوون و هەوڵ دەدا ببێتە پۆلیسی گوتاری سەرهێڵ.

ئێران لە مەزەندەکردنی ئاستی ئازادیی چاپەمەنیدا لە ساڵی ٢٠٢٢، لە نێوان ١٨٠ وڵاتدا پلەی ١٧٨ی وەدەست هێنا و لە مەزەندەکردنی ئازادیی ئینتەرنێتدا وەک وڵاتێکی "گەلێک سنووردار کراو" سەیر دەکرێ. ئەو ڕێژیمە کەلک لە ژمارەیەک ڕێوشوێنی پێشکەوتووی کۆنترۆڵکردنی زانیاریی بە مەبەستی کارتێکەری لەسەر و بەربەستدانان بۆ دەستڕاگەیشتن بە زانیاری، فۆرمدان بە نێوەڕۆکی سەرهێڵ و دامرکاندنی ناڕەزایەتی وەردەگرێ. یەکێک لە گرینگترینی ئەو ڕێوشوێنانە ڕایەڵەی زانیاریی نەتەوەییە کە بە ناوی "ئینتەرنێتی حەلاڵ" ناسراوە و وەها نیشان دەدرێ کە گوایە بە مەبەستی باشترکردنی پانتایی ئینتەرنێت، بەرفراوانکردنی رووبەری ناوچەی خاوەن ئینتەرنێت، پارێزگاری لە ئاسایشی زانیاریی و پێشگرتن بە گوێهەڵخستنی ناودەوڵەتی دامەزرێندراوە، بەڵام لە ڕاستیدا بەکارهێنەران لەژێر چاودێریی بەردەوامدان و ئامانج لەوە پێشگرتن بە بەشێک لە نێوەرۆک و فیلتەرکردنە. بەگوێرەی ناوەندی ئازادیی سەرهێڵ، کاربەدەستانی ئێران

بەشی: سێهەم

توانایی ئەوەیان هەیە لە ماوەی چەند کاتژمێردا دەستڕاگەیشتن بە ماڵپەڕان نەهێڵن.

یاسای تازەپەسەندکراو، بە تایبەتی یاسای پارێزگاری لە بەکارهێنەران، دەتوانێ ئێران بەتەواوی لە ڕوانگەی دیجیتاڵییەوە تەریک بخاتەوە. بەگوێرەی ئەو یاسایە کۆنترۆڵی دەروازەکانی ئینتەرنێت (Internet Gateway) لە ئێران دەکەوێتە دەست هێزە ئەمنیەتییەکان، دابینکارانی خزمەتگوزاریی ئینتەرنێتی بیانی ناچار بە ملکەچ بوون بۆ یاساکانی کۆماری ئیسلامی دەکرێن و کەڵکوەرگرتن لە vpn لەلایەن ئێرانییەکانەوە بە مەبەستی دەورلێدانەوەی سانسۆڕ بە تاوان دێتە ئەژمار. وەک بەشێک لە جێبەجێکردنی ئەو یاسایە، دەوڵەت کەلک لە شێوازی پشکنینی قووڵی پاکەتان بۆ دیتنەوە و لەکارخستنی پەیوەندیی بە vpn وەردەگرێ.

کاربەدەستانی ئێرانی بە شێوەی ستراتێژیک کەلک لە پچڕاندنی هێڵێ ئینتەرنێت لە کاتی هەڵبژاردنەکان و نارەزایەتیی جەماوەریی وەردەگرن، ئەوان هەروەها زۆرجار خزمەتگوزارییەکانی سێ کۆمپانیای سەرەکی دابینکردنی پەیوەندیی موبایل واتە "ایرانسل"، "رایتل" و "همراه اول"یان وەستاندووە.

بەگوێرەی لێکۆڵینەوەی سیتیزێن لاب لەو بەڵگەنامە و ئیمەیلانەی لەبەر دەستیاندا بوون، چوار کۆمپانیا و ناوەند لە پرۆژەی سیخوڕیی و کۆنترۆڵی پەیوەندییە سەرهێڵەکانی بەکارهێنەرانی ئێرانی بەشدارن کە بریتین لە:

- ئاریانتێل (Ariantel) ئۆپەراتۆرێکی ڕایەڵەی مەجازی موبایلە لە ئێران.
- تێلینسۆل (Telinsol) کۆمپانیایەکی بریتانیایی ڕاوێژکاری پەیوەندیی ساتەلایتی کە بە نوێنەرایەتیی ئاریانتێل مامەڵەی بازرگانیی لەگەڵ هێندێک کۆمپانیای ناودەوڵەتی کردووە.
- پرۆتەی (PROTEI) فرۆشیارێکی ناودەوڵەتیی سیستەمی پەیوەندییەکانە کە لە ڕووسیە دامەزراوە و لەلایەن ئاریانتێلەوە بۆ دابینکردنی پێکهاتە سەرەکییەکانی تۆڕ وەک ئامێری ناسینەوەی ڕەسەنایەتی بەکارهێنەر، بەڕێوەبەریی داتا، پشکنینی قووڵی پاکەت، گەیاندنی کورتەپەیام و ئاماژەدانی تۆڕی موبایل، هەڵبژێردراوە .
- پۆرتا وان (PortaOne) کۆمپانیایەکی کانادایی و فرۆشیاری سیستەمی پشتگیریی سیستەمی موبایلە و وەک لە بەڵگەنامەکان دەردەکەوێ لە لایەن ئاریانتێل وەک دابینکەری دروستکردنی ئەژماری موبایل، دابینکردنی خزمەتگوزاریی، سیستەمی وەرگرتنی پارەی خزمەتگوزارییەکە و جێگیر کردنی تایبەتی لەگەڵ سیستەمی چاودێریی یاسایی ئێران، هەڵبژێردراوە.

- دەسەڵاتی تۆمارکردنی پەیوەندییەکانی ئێران دامودەزگای ڕێکخستنی پەیوەندییەکانی ئێرانە کە ئەرکی جێبەجێکردنی دەسەڵاتە حکومییەکان، چاودێریکردن و دەسەڵاتە جێبەجێکارەکەی وەزارەتی تەکنەلۆژیای زانیاری و پەیوەندییەکانی لە ئەستۆیە.

وردەکارییە تەکنیکییەکانی نێو بەڵگەنامەکان، تیشکی نوێ دەخەنە سەر ئاستی پێشکەوتوویی ئەو ئامرازانە کە کاربەدەستانی ئێران بەتەمان بە یارمەتیی ئەوان ئۆپەراسیۆنی چاودێری و کۆنترۆڵی دەستڕاگەیشتن بە زانیاری و پەیوەندییەکانی موبایل دەستەبەر بکەن. نەرمەواڵە و خزمەتگوزارییە پێشکەشکراوەکانی فرۆشیاران ڕێگا بە دەسەڵاتی تۆمارکردنی پەیوەندییەکانی ئێران دەدەن تا ئەی پی ئای (API) تایبەتی لە ناو ئامێرەکانی ئۆپەراتۆرەکانی پێشکەشکاری خزمەتگوزاریی ئینتەرنێتدا کە بۆ وەرگرتنی پارەی خزمەتگوزاری، چالاککردنی خزمەتگوزاریی و ئەرکەکانی بەڕێوەبردن کەڵکیان لێ وەردەگیرێت، جێگیر بکات. یەکێک لەو ئەی پی ئایانە ناوی "سیام"ە کە بۆ شوێنهەڵگرتن و کۆنترۆڵی تەلەفۆنی موبایل کەلکی لێ وەردەگیرێت.

بەگوێرەی بەڵگەنامەکان سیستەمی چاودێریی یاسایی لە چەند بەش پێک هاتوون کە لە سەرانسەری ئێران کاریان پێ دەکرێ و بریتین لە:

١- سیستەمی چاودێریی یاسایی. ئەو بەشە بۆ چالاکیی کۆنترۆڵ و چاودێریی کەڵکی لێ وەردەگیرێ. ئەو سیستەمە زانیاریی لە بارەی کەلکوەرگرتن لە خزمەتگوزارییەک لەلایەن بەکارهێنەری موبایل کۆ دەکاتەوە و دەتوانێ دەستڕاگەیشتن بە خزمەتگوزارییەکە لەکار بخات یان دەستکاریی بکات. سیستەمی چاودێریی یاسایی دەتوانێ داوای تۆماری بەکارهێنانی ورد بکات و خزمەتگوزارییە هاوبەشەکان لەکار بخات. بۆ ئەو کارە ئەی پی ئای سیام لە لای سەرجەم دابینکارانی خزمەتگوزاریی موبایل لە ئێران جێگیر کراوە.

٢- سیستەمی کۆنترۆڵی ئامێری نایاسایی. ئەو بەشە بۆ ئاگادارکردنەوەی سیستەمی چاودێریی یاسایی لە ئاڵوگۆڕەکانی پرۆفایلی خزمەتگوزاریی سیمکارتی بەکارهێنەر کەلکی لێ وەردەگیرێ. سیستەمی کۆنترۆڵی ئامێری نایاسایی، سیستەمی چاودێریی یاسایی لە دۆخی هەنووکەیی سیم کارتی چالاک کە بە ناوی بەکارهێنەرێک تۆمار کراوە یان خەریکی تۆمار کردنە ئاگادار دەکاتەوە.

٣- سیستەمی شاهکار. کۆگایەکی داتایە کە زانیاریی لەسەر سەرجەم بەکارهێنەرانی موبایل لە ئێران بۆ پشکنینی "ڕەوایی بەکارهێنەر" کۆ دەکاتەوە و بێتوو سیستەمی چاودێریی یاسایی بڕیار لەسەر ناڕەوایی هەوڵەکە بدا، پێش بە هەر

هەوڵێکی تۆمار کردن دەگرێ. ئامانجی سیستەمی شاهکار ئاگادارکردنەوەی سیستەمی چاودێریی یاساییە لە هەوڵی بەکارهێنەران بۆ گواستنەوە بۆ پێشکەشکارێکی دیکەی خزمەتگوزاریی ، گۆڕینی زانیاریی ئابوونەکەیان یان گۆڕینی ژمارە تەلەفۆنەکەیان. شاهکار پێش بە بەکارهێنەران دەگرێ ئەژماری موبایلی نوێ لە پێشکەشکاری خزمەتگوزاریی دیکە وەرگرن. بەتایبەتی، لە بەڵگەنامەکاندا ئاماژە بە نموونەیەک کراوە کە لەویدا هەوڵی تۆمار کردن دراوە: "شاهکار لەو زانیارییەی بۆی نێردراوە دەکۆڵێتەوە و دەبینێ بەکارهێنەر لە لای پێشکارێکی دیکە تۆمار کراوە، بۆیە تۆمار کردنەکە قەدەغە دەکرێ." ئەو شیکردنەوە ئەوە دەگەیەنێ کە ئێران بڕیاریداوە هەر بەکارهێنەرێک یەک سیم کارتی هەبێ تا ئاسانکاریی بۆ ئۆپەراسیۆنی چاودێرییەکەی بکات. ئەوە بە سیستەمی چاودێریی یاسایی ئەو توانایە دەبەخشێ تا دەستبەجێ داوای ئەژمارێکی موبایل لە لایەن بەکارهێنەرێک یان ئاڵوگۆڕ لە هەژماری هەنووکەیی ئەودا هەڵوەشێنێتەوە.

٤- شەمسا. ئەو بەشە وەک ڕووکارێک بۆ کۆکردنەوەی دەنگ، کورتەپەیام، وردەکاریی پەیوەندییەکان و وردەکاریی داتای پرۆتۆکۆلی ئینتەرنێت، کەڵکی لێ وەردەگیرێ.

جێگای ئاماژەیە کە ئەو سیستەمەی خزمەتگوزاریی یاسایی کە لە بەڵگەنامەکاندا باسی دەکرێ تا ڕادەیەکی زۆر لە ستانداردە یاساییەکانی چاودێریی، گەشەپێدراو لەلایەن تاقمە کارییەکانی جی پی پی ٣ (gpp3) و کۆمیتەکانی ستانداردی ئێتسی (ETSI) جیاوازە.

دۆزینەوە سەرەکییەکان

ڕێساکانی دەسەڵاتی تۆمار کردنی پەیوەندییەکان لە ئێران دەڵێن سەرجەم ئۆپەراتۆرەکانی پەیوەندیی موبایل لە ئێران دەبێ دەستڕاگەیشتنی ڕاستەوخۆ بە سیستەمەکەیان بۆ کۆکردنەوەی زانیاریی و وەرگرتنی پارەی خزمەتگوزارییەکان لە بەکارهێنەران، بدەن بەو ناوەندە. بە ئاماژە بە پێناسەی بەرینی "گوێهەڵخستنی یاسایی" لە لایەن خۆیانەوە، ئەو ناوەندە بەتەمای کەڵکوەرگرتن لە سیستەمی پێشکەوتوویە بۆ پاشەکەوتکردنی زانیاریی بەکارهێنەران، ڕێگاپێدان یان ڕەتکردنەوەی دەستڕاگەیشتنی بەکارهێنەر بە خزمەتگوزارییەکانی موبایل و، سەیر کردنی مێژووی کەڵکوەرگرتنی دەنگیی، کورتەپەیام و داتا.

سیستەمی چاودێریی یاسایی دەسەڵاتی تۆمار کردنی پەیوەندییەکان، بۆ جێگیرکردنی ڕاستەخۆ لە ناو سیستەمی کارپێکردنی ئۆپەراتۆرەکاندا کەڵک لە ئەی پی ئای وەردەگرێ تا بتوانێ زانیاریی ورد لەسەر خزمەتگوزاریی کەڵک لێ وەرگیراو،

بەشی: سێهەم

ئاستی دابین کردنی خزمەتگوزاریی و مێژووی دانی تێچووی خزمەتگوزارییەکان، وەدەست بێنێ. هەر داوایەکی نوێ، کۆتاییهێنان و داوای ئاڵوگۆڕ لە سیم کارتی بەکارهێنەران دەبێ بە کەڵکوەرگرتن لە ئەی پی ئاییەکانی ئەو ناوەندە پەسەند بکرێ.

ئەو جۆرە سیستەمی پشتگیریکراو لە لایەن دەوڵەتەوە بۆ بەڕێوەبردنی کاروباری ڕایەڵەی موبایلی سەربەخۆ لە وڵاتیکدا لە ناو پیشەسازیی مودێڕنی پەیوەندیگرتنی موبایلدا لە ڕادەبەدەر دەگمەنە. بێتوو ئەوە بەو شێوەیەی لەو بەڵگەنامانەی ئێمە لێمان کۆڵیونەوە بەتەواوی جێبەجێ بکرێ، توانایی ئەوە بە دامودەستگای دەوڵەتی دەبەخشێ تا سەرجەم پەیوەندییە مۆبایلییەکانی خەڵکی ئێران، لە ناویاندا ئەوانەی ئالنگاریی بۆ ڕێژیم دروست دەکەن، ڕاستەوخۆ چاودێریی بکات، گوێهەڵخات، لادا، کەم بکاتەوە یان بە تەواوی بیپچڕێنێ.

بەڵگەنامەکان نیشان دەدەن کە کۆمپانیای ڕووسیەیی، بریتانیایی و کانادایی خەریکی گفتوگۆی بەربڵاون بۆ پێشکەش کردنی خزمەتگوزاریی بازرگانی و تەکنەلۆژیا بۆ پشتگیریی لە داواکانی گوێهەڵخستنی یاسایی ئێران بۆ چاودێریی، کۆنترۆڵی خزمەتگوزاری و بەڕێوەبرایەتی ئەژمار. لە کاتێکدا ئەو بەڵگەنامانەی ئێمە پێداچوونمان بۆ کردوون باسی جێبەجێ کردنی ئەو ڕێککەوتنانە ناکەن، دانوستانەکان لە نێوان لایەنە پەیوەندیدارە سەرەکییەکاندا مەودایەکی باشیان بڕیوە و وردەکاریی بەربڵاو لەمەڕ سیستەمی گوێهەڵخستنی ئێران و شێوەی خزمەتگوزاریی و ئەو تەکنەلۆژیایەی کە لە کەرتی تایبەتییەوە بۆ ئەو مەبەستە دەتوانن دابین بکرێن، لە خۆ دەگرن.

ئەم بابەتە لە ژمارەی ٨٤١ی ڕۆژنامەی کوردستان بڵاو کراوەتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١ی ڕەشەمەی ٢٧٢٢

٢٧٢٣

ڕێککەوتنی ئێران و عەرەبستان

پۆلیتیکۆ - نەهال توسی، فەلیم کاین

ئەو ئاشتییەی چین وەک ناوبژیوان لەنێوان ئێران و عەرەبستانی سعودی هێناویەتە ئاراوە، بۆتە هۆی هەناسەساریی هێندیک لایەن لەمەڕ گۆڕانی پارادایم و تەنانەت باس لە سەرهەڵدانی پەرگالێکی نوێی جیهانیی دەکا کە لەویدا چین دەبێتە ناوەند.

بەڵام پوختەی کاردانەوەی بەڕێوەبەرایەتیی بایدن بەو شێوەیە: خەڵکینە، ئێرە هیچ شتێکی بۆ سەیر کردن لێ نییە.

کاربەدەستانی وڵاتە یەکگرتووەکان لە لێدوانی کورتی گشتیدا ویستوویانە لە گرینگیی ئەو دەستپێشخەرییە کەم بکەنەوە. کاتێک لە وتووێژەکاندا لەبارەی وردەکارییەکان پرسیار کراوە، لەنێو شتی دیکەدا ئەوان گوتوویانە: ئەوە دیاردەیەکی یەکجارەیە؛ ئەوە لە بەرژەوەندیی ئابووریی چیندا بووە نێوبژیوانیی ئەو ڕێککەوتنە بکات؛ ئەوە بە مانای هاوپەیمانیی درێژخایەن نییە و، هەر شتێک یارمەتی بە ئارامکردنەوەی ناوچەکە بکات لە بەرژەوەندیی ئەمریکادایە.

ئەو بەکەمگرتنە هەروەها نیشانەی ئەوەیە بەڕێوەبەرایەتییەکە بۆ ڕەواندنەوەی نیگەرانییەکان لەمەڕ بنکۆڵکرانی دەستڕۆیشتوویی جیهانیی ئەمریکا لەلایەن چینەوە، لە کاتێکدا کە بەڕێوەبەرایەتیی بایدن لەگەڵ هاوبەش و هاوپەیمانەکانی لە هەوڵی کۆکردنەوەی هاوپشتییە بۆ بەربەرەکانی دژی ئەوەی وەزیری کاروباری دەرەوە، ئانتۆنی بلینکەن، وەک هەڕەشەی بەیژینگ بۆ سەر "پەرگالی خاوەن ڕێسای نێونەتەوەیی" باسی دەکات، بەپەرۆشە.

لە ڕاگەیەندراوی ڕۆژی هەینیدا، کاربەدەستێکی وڵاتە یەکگرتووەکان گوتی، "لە کۆتاییدا، ئەوە شتێکی باشە،" کە بەیژینگ نێوبژیوانیی گرێبەستێکی کردووە تا بە گوێرەی ئەو، عەرەبستانی سعوودی و ئێران پەیوەندییە سیاسییەکانیان دەست پێ بکەنەوە. "ئێمە خوازیاری دامرکاندنەوەی قەیرانەکان لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستین و بەرەو ئەو ئاراستەیە کارمان کردووە. خەڵک نابێ زۆر بەو شتەوە ماندوو بن کە لە کۆتاییدا ئەوە چینییەکان بوون کە جێبەجێیان کرد." چوار کاربەدەستی دیکەش لێدوانی هاوشێوەیان دا و لە گرینگیی ڕێککەوتنەکەیان کەم کردەوە.

خاڵێکی دیکە: کاربەدەستانی وڵاتە یەکگرتووەکان پێداگرن کە ئەمریکا لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست زۆر چالاک دەمێنێتەوە و ئاماژە بە ڕاهێنانە سەربازییەکانی ئەو دواییانە، سەردانەکانی دیپلۆماتەکان و وتوویژی تەلەفۆنیی سەرکۆمار جۆ بایدن لەگەڵ سوڵتانی عوممان لە سەرەتای ئەو مانگەدا دەکەن. بە لەبەرچاو گرتنی ڕەوانبێژیی پەرەئەستێن لەمەڕ شەڕی ساردی وڵاتە یەکگرتووەکان - چین، شتێکی ئەقڵانییە کە وا دەرنەکەون کە پەشۆکاون، چونکە نیشانەی لاوازییە. بێجگە لەوە، هەردوو واشینگتۆن و بەیژینگ بەرژەوەندییان لە ڕۆژهەڵاتێکی نێوەڕاستی سەقامگیردایە، هیچ نەبێ لەبەر ئەوە کە ئەو ناوچەیە ناوەندی دابینکردنی وزەی جیهانە. وڵاتە یەکگرتووەکان زۆرتر بەرژەوەندیی ئەمنییەتی هەیە، لە کاتێکدا چین زۆرتر بەرژەوەندیی ئابووریی هەیە.

ڕایان هاس، ئەندامێکی پێشووی ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوەیی و پسپۆڕی کاروباری چین لە سەردەمی بەڕێوەبەرایەتی ئۆباما، پرسیاری کرد: "بێتوو بەڕێوەبەرایەتییەکە بەتەواوی لەو ڕووداوە دەهری بێ، چییان پێ دەکرێ؟" ناوبراو ئەوەشی زیاد کرد: لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست "لە بەرزایی ٦٠ هەزار پێ، ئێمە لە بنەڕەتدا لەگەڵ یەکتر کێشەکمان نییە". بەڵام، لێکدانەوەیەکی ئەوتۆ لەگەڵ ئیدیعاکانی بایدن، کە وڵاتە یەکگرتووەکان لەگەڵ چین لە ئاستی جیهانیدا و لە ڕوانگەی ئابووری و لایەنی دیکەشەوە لە کێبڕکێدایە، ناتەبایە. لە کاتێکدا بایدن پێداگرە کە بەدوای کێشەدا ناگەڕێ، ئەو و تیمەکەی زەخت دەخەنە سەر هاوپەیمانە ئورووپایی و ئاسیاییەکانیان تا بەستراوەیی خۆیان بە چینەوە کەم بکەنەوە.

لە کاتێکدا بەیژینگ گوتوویەتی "هیچ جۆرە بەرژەوەندییەکی تاکی" لە ڕێککەوتنی سعودی و ئێراندا نییە، ئەو وڵاتە خەریکی چنینەوەی بەرهەمی ئەو ڕێککەوتنەیە. بەگوێرەی ڕاپۆرتی واڵ ستریت جورناڵ لە ڕۆژی یەکشەممە، چین پلانی کۆبوونەی شەش نەتەوەی پێکهێنەری ئەنجومەنی هاوکاریی و ئێرانی، لە ئەوساڵدا هەیە. هەر بە گوێرەی هەواڵەکان ڕێبەری چین، شی جینپینگ، دوای سەردانەکەی لە مۆسکۆ و چاوپێکەوتنی لەگەڵ سەرکۆماری ڕووسیە، ڤلادیمیر پوتین، بەرنامەی گفتوگۆ لەگەڵ سەرکۆمار ڤۆلۆدۆمیر زەلەنسکی لە حەوتووی داهاتوودا هەیە. چاوەڕوان دەکرێ ناوبراو لە هەوڵی

جێبەجێکردنی پێشنیاری ئەو دواییانەی چین بۆ کۆتاییهێنان بە جەنگ دابێ. ئەو کۆبوونەوانە لە کاتێکدا بەڕێوە دەچن کە وڵاتە یەکگرتووەکان ئاگاداریی داون کە چین لەوانەیە چەکوچۆڵ بۆ ڕووسیە بنێرێ تا لە جەنگی ئوکرایندا یارمەتیی بکات.
بەگوێرەی ڕێککەوتنەکە، عەرەبستانی سعوودی و ئێران پەیوەندییە دیپلۆماتیکەکانیان کە ماوەی حەوت ساڵە پچڕاون گرێ دەدەنەوە و لە ماوەی دوو مانگدا باڵوێزخانەکانیان لە خاکی یەکتردا دەکەنەوە. ئەوە هەروەها بەڵێنی هاوکاریی ئەمنییەتییش دەگرێتە، بەو مەبەستە کە هێرشی ڕاستەخۆ و ناڕاستەوخۆ بۆ سەر بەرژەوەندیی یەکتر لە سەرانسەری ناوچەکەدا کەم بکەنەوە. کاربەدەستانی وڵاتە یەکگرتووەکان بەتایبەتی هیوادارن ئەوە ببێتە هۆی کەمکردنەوەی بەشمەینەتی لە یەمەن، شوێنێک کە سعوودییەکان و ئێرانییەکان خەریکی جەنگی ناڕاستەوخۆن کە هەنووکە ئاگربڕێک لە ئارادایە.

مایکڵ سینگ، بەڕێوەبەری پلەبەرزی کاروباری ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست لە ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوەییدا، پێشبینی دەکات دەستپێشخەریی بەیژینگ وێدەچی کەلێنەکانی نێو بەڕێوەبەرایەتیی بایدن ئاشکرا بکات.

سینگ گوتی، "لایەنێک دەڵێ ... "هێور کردنەوە بۆ وڵاتە یەکگرتووەکان باشە، بەڵێ، چینییەکان هەلی بانگەشەکردنی خۆیان دەست دەکەوێ، بەڵام ئەوە شتێکی کاتییە. لایەنێکی دیکە لەناو بەڕێوەبەرایەتییەکەدا بەو ئاکامگیرییە وەڵام دەداتەوە کە بێهودەیە وەدوای ئەو دەوڵەتانەی کەنداو بکەوین، ئەوان خەریکی دوورکەوتنەوە لە ئێمەن، و تەنانەت بێتوو ئەوان نەبنە هاوپەیمانی چینیەکان ... ئەوەندە ناهێنێ ڕێککەوتنی ئەمنییەتییان لەگەڵ واژۆ بکەین".

لەگەڵ ئەوەشدا سینگ پێداگر بوو، "ئێمە نابێ تووشی پەشۆکان بین، سووککردنی کێشەی نێوان سعوودی و ئێرانییەکان بەڕاستی لە بەرژەوەندیی نەتەوەیی وڵاتە یەکگرتووەکاندایە".

ئەو ڕێککەوتنە بێگومان خاڵێکی یەکلاکەرەوە بوو بۆ چین چونکە لە هەوڵی دەسەڵاتی جیهانیی زۆرتر دایە. شی دەستپێشخەرییەکی ئاسایشی نێونەتەویی تایبەت بە خۆی ئاشکرا کردووە کە بەیژینگ خەریکی بانگەشە بۆکردن وەک جێگرەوەیەک بۆ سیستەمی نێونەتەویی بە ڕێبەریی ئەمریکایە کە بە هۆی ناسەقامگیریی وێران بووە.

هەنگاو هەڵێنانەوە لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، قامکنان لە چاوی واشینگتۆن بوو. بەڵام چین لەو بارودۆخە تایبەتەشدا

سوودی لە هێندێک لایەنی باش وەرگرتووە. بەپێچەوانەی وڵاتە یەکگرتووەکان، بەیژینگ پەیوەندیی سیاسی لەگەڵ ئێران هەیە، کە وابوو تاران گوێی لێ دەگرێ، پەیوەندییەکانی وڵاتە یەکگرتووەکانیش لەگەڵ ڕیاز، لە بەر ناکۆکییەکان لەمەڕ مافەکانی مرۆڤ، بەرهەمهێنانی وزە و شتی دیکە، لە دۆخێکی خراپدایە. لە هەمان کاتدا، سعودییەکان چەند ساڵە لە هەوڵی هێورکردنەوەی کێشەکان لەگەڵ ئێران بوون، پرۆسەیەک کە وڵاتە یەکگرتووەکان پشتگیریی کردووە و چین لە پرۆسیەکدا کە هەر ئێستا لە ئارادابوو، لە بەئەنجام گەیاندنەکەی نزیکتر بۆوە.

هێندێک چاودێر دەڵێن کاربەدەستانی وڵاتە یەکگرتووەکان ڕەنگبێ خەریکی کایەیەکی درێژخایەنتر بن، بە تایبەتی بە لەبەرچاوگرتنی بێمتمانەیی بە بەڵێنییەکانی ئێران و نیگەرانییە بەردەوامە جیهانییەکان لەمەڕ بەرنامەی ناوکیی ئەو وڵاتە.

دان شاپیرۆ، باڵوێزی پێشووی وڵاتە یەکگرتووەکان لە ئیسرائیل گوتی، "کاتێک ئێران بێ ئەملا و ئەولا بەڵێنییەکانی ژێر پێ دەنێ، ئەوە چینە وەک لایەنێک دەردەکەوێ کە هیچ وەڵامێکی بۆ پێداویستییە ئەمنییەتییەکانی سعودی پێ نییە. ئەوکات لایەنە ئەقڵانییەکەی هاوبەشیی ئەمنیەتیی عەرەبستانی سعودی لەگەڵ وڵاتە یەکگرتووەکان ئاشکرا دەبێ".

واشینگتۆن بۆ دەستپێشخەرییەکی دیکەی ئاشتی یەکلاکەرەوەیە کە بێگومان لە ناوچەکەدا ڕەچەشکێنە: بەرینترکردنەوەی ڕێککەوتننامەی ئیبراهیم، کە بووە هۆی پەیوەندیی سیاسی لەنێوان ئیسرائیل و وڵاتانی عەرەبی، بە شێوەیەک کە عەرەبستانی سعوودیش بگرێتەوە. ئیسرائیل، کە تاران وەک هەڕەشەی سەرەکی سەیری دەکات، وێدەچوو بە دەوری چین لە ڕێککەوتنی سعودی-ئێران سەری سوڕ مابێ. بەڵام ئەوان لەمێژە دەزانن کە ڕیاز و تاران بەرەو ئاساییکردنەوەی پەیوەندییەکانیان هەنگاو دەنێن.

هێندێک کاربەدەستی ئەمریکایی دەڵێن سعودییەکان، بەو هەنگاوانەی ئەو دواییانە، ئەو پەیامە نانێرن کە ڕیاز دەیهەوێ بەرەو تاران، بەیژینگ، یان مۆسکۆ بڕوات.

سعودییەکان دوای هێرشی ساڵی ٢٠١٩ بۆ سەر دامەزراوە نەوتییەکانیان، کە گریمانە دەکرێ ئێرانییەکان لە پشتی بوون، هەوڵەکانی بۆ چارەسەری کێشەکەی لەگەڵ ئێران خێراتر کردن. ئەوە نیشان دەدا ئەوان ملکەچی زەختی ئێرانییەکان بوون. ئیزندان بە بەیژینگ کە ببێتە مابەینی وتووێژە کۆتاییەکان، تەنانەت کاتێک کە مەترسیی ناردنی چەکوچۆڵ بۆ ڕووسیە

لە ئارادایە، بۆ زۆرتر هاوتەریبکردنی سعوودی لەگەڵ بەرەیەکی دیکتاتۆرییە کە لە ڕوانگەی هێندێک لایەنەوە هەڕەشە لە دێموکراسییەکانی ڕۆژاوا بە ڕێبەریی وڵاتە یەکگرتووەکان دەکات.

کاربەدەستێکی بەڕێوەبەرایەتی بایدن گوتی، "مەترسییەکە ئەوەیە کە ئەوان بە تەوەرێکی بەدخواز دەبەسێتەوە کە هیچ سوودێکی هەستپێکراوی بۆیان نییە. مەترسیی ناردنی ئەو سیگناڵە هەیە کە بێتوو ئێران زەخت و هەڕەشەکانی چڕتر بکاتەوە، دەوڵەتانی عەرەبی لەگەڵی ڕێک بکەون".

کاربەدەستانی عەرەبستانی سعوودی و عەرەب لەو ساڵانەی دواییدا گلەییان کردووە کە وڵاتە یەکگرتووەکان بۆ متمانەپێکردن نابێ. ئەوان ئاماژە بە خۆپاراستنی دۆناڵد ترامپ لە دانی یارمەتیی سەربازی و گفتوگۆکانی سەرکۆماری پێشوو باراک ئۆباما لە گەڵ ئێران لەبارەی بەرنامەی ناوکی ئەو وڵاتە دەکەن. کاربەدەستانی وڵاتە یەکگرتووەکان گوتیان عەرەبستانی سعودی و هێندێک لە دەوڵەتانی عەرەب زۆر بە دەگمەن لە ڕادەی پشتیوانیی ئەمریکا لێیان ڕازین. کاربەدەستێکی پلەبەرزی بەڕێوەبەرایەتیی بایدن گوتی، "هاوبەشەکانمان لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست هەمیشە شتی زۆرتریان لە ئێمە دەوێ، زەمانەتی ئەمنییەتیی بەهێزتر، ناردنی خێراتری چەکوچۆڵی پێشکەوتوو بە پێشمەرجی کەمترەوە. ئەوان زۆرتریان دەوێ و کاتێک جێبەجێی ناکەین، گلەیی دەکەن." کاربەدەستێکی دیکە ئەوەشی زیاد کرد کە، بەو شێوە نییە کە چینییەکان یان ڕووسیەییەکان قەرەبووی لایەنی ئەمنییەتی بکەنەوە. ژێرخانی سەربازیی عەرەبەکانی کەنداو ئاراستەی ئەمریکایی هەیە و چین و ڕووسیە لە هەمان ئاستدا ناتوانن چەکوچۆڵیان پێشکەش بکەن.

ڕەخنەی وڵاتە یەکگرتووەکان لە دەوری چین بۆ ناوبژیوانی ڕێککەوتنی نێوان ئێران-سعوودی، سەرەڕای بەڵگەهێناوەکان بۆ سوودی هەستپێکراو بۆ ناوچەکە، ڕەنگبێ بیانوو بداتە چین بۆ ئیدیعای بەردەوامیی ئەوان لەمەڕ ئەقڵییەتی شەڕی سارد لە ایەن وڵاتە یەکگرتووەکانەوە.

ڕۆبەرت س. فۆرد، باڵوێزی پێشووی وڵاتە یەکگرتووەکان لە سووریە گوتی، "ئەو بیرکردنەوە کە هەر کاتێک بەرهەڵستکارێکی ئێمە لە هەر شوێنێکی دنیا هەر جۆرە سوودێک ببینێ، بە شێوەی ئۆتوماتیک بە زەرەری وڵاتە یەکگرتووەکانە، باش نییە.

فۆرد بە ئاماژە بە هەوڵی چین بۆ هێور کردنەوەی کێشەکانی ڕیاز و تاران گوتی، "ئەوە بەو مانایە نییە کە وڵاتانی

بەشی: سێهەم

کەنداو ئەمریکاییەکان وەدەر دەنێن. بە پێچەوانە، سعوودییەکان، ئیماراتییەکان و قەتەرییەکان هێشتا زۆر بۆ پاراستنی پەیوەندییە سەربازییەکان لەگەڵ وڵاتە یەکگرتووەکان بە پەرۆشن".

کاربەدەستێکی پێشوو گوتی، بەڵام ڕەنگبێ پێویست بە چاککردنەوەی دیپلۆماتیکی وڵاتە یەکگرتووەکان و حوزوورێکی زۆرتر هەبێ. ڕۆبەر جۆردان، باڵوێزێکی پێشووی ئەمریکا لە ڕیاز گوتی، "ئێمە لە هەموو دەورانی بەڕێوەبەرایەتی بایدندا باڵوێزێکمان لە عەرەبستانی سعوودی نەبووە ".

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢ی خاکەلێوەی ٢٧٢٣

ئێران خەریکە لە چەند لاوە ئیسرائیل بەرەو ئاگر دەبات

ئیسڕئیل حەیوم – یاکۆب ناگەل

دوای پشوویەکی دوورودرێژ لە وتووێژەکانی ناوکیدا، کە ئێران لەو ماوەیەدا لە توانای ناوکی (بەتایبەتی بە کۆکردنەوەی ماددەی پیتێنراوی پێویست بۆ بۆمبەکە) نزیکتر بۆوە، زانیاریی "دزەپێکراو" لەبارەی خولیای ئەمریکا لەمەڕ پێشنیاری ڕێککەوتنێکی بەشەکی و گەڕانەوە بۆ سەر مێزی وتووێژ بڵاو بۆوە. ئەگەرچی ڕێککەوتنی پێشنیارکراو بیرۆکەیەکی نوێ نییە، گەلێک گرینگە لە ئێستا ڕا دەنگۆیەکان ڕەت بکرێنەوە و مەترسییەکانی ڕێککەوتنی "کەم بۆ کەم" ڕوون بکرێنەوە.

بیرۆکەی "کەم بۆ کەم"، کە بەکردەوە "زۆر بۆ زۆرە"، لەسەر هێندێک سنووردارکردن و سڕکردنی بەرنامەی ناوکیی ئێرانە، کە تا ڕادەیەکی زۆر بە مانای ڕاگرتنی گەشەکردنی زیاتر لە بەرانبەر سووککردنی ڕێژەیی ئابلۆقەکان دامەزراوە.

گاڵتەجاڕیی پێشنیارەکە ئەمڕۆ زیاتر لە جاران ئاشکرایە. ئامانجی دەستپێکی وڵاتە یەکگرتووەکان لە دووڕاگرتنی ئێران بۆ مەودای ساڵێک لە تێپەڕین لە خاڵی بێگەڕانەوە (کۆکردنەوەی هێندە ماددەی پتێنراو کە بۆ بۆمبی یەکەم پێویستە)، زۆر دەمێکە "بابردەڵەیە". ڕێککەوتن، تەنانەت یەکێکی بەربەرینیش، تەنیا چەند حەوتوو یان چەند مانگێک کات بۆ دنیا بەدیاری دێنێ کە هاوکات لەگەڵ سووک کردنی بەرچاوی ئابلۆقەکان، ڕێگا بە ڕێژیم دەدا تا لە بواری ئابوورییەوە ببووژێتەوە و درێژە بە پشتیگری و پشتیوانیی دارایی لە تیرۆریزم لە سەرانسەری دنیادا بدات.

گومان لەوەدا نییە کە ئێران لە پشت هێرشەکانی ئەو دواییانە بۆ سەر ئیسرائیل لە باکوور و باشوور، بە هۆی حەماس و حیزبوڵڵایە. ئێران بە چوار سێناریۆ زەخت دێنێ بۆ بەرەورووبوونەوە: لوبنان و سووریە، غەززە، جودێیا و ساماریا و ئورشەلیم. کاتی ئەوە هاتووە کۆتایی بە ستراتیژیی ئاسایشی نەتەوەیی ئیسڕائیل، هی ٢٠١٨، بهێنرێ و بەتوندی نەتەنیا سزای هێرشبەران بدرێ بەڵکو ئەو وڵاتەی سەرچاوەی هێرشەکانە و ئەو وڵاتەی ناردوونی.

لەو کاتیەوە بیرۆکەکە سەری هەڵدا، تاران ئورانیۆمی تا ئاستی ٦٠٪ پیتاندووە و تەنانەت "کایە"ی بە پیتاندنی ٨٤٪

کردووە (ئەگەرچی گیروگرفتی ڕاستەقینە ڕێژەی زۆری ئورانیۆمی پیتێنراو بۆ ٢٠٪ بووە). ئەو هەروەها کانزای ئۆرانیۆمی بەرهەم هێناوە، پێشی بە پشکێنەرانی ئاژانسی نێونەتەوەیی وزەی ناوکی گرتووە دەستیان بە پێگە گوماناوییەکان ڕا بگا و، چاوەڕوانی زۆرترین ئاستی لابردنی ئابلۆقەکان لەبەرانبەر چەند بەربەستێک لەسەر بەرنامە ناوکییەکەی دەکات، هەموو ئەوانە لە کاتێکدایە کە ڕێگا بەرەو بۆمبەکە دەهێڵێتەوە.

کەوابوو، بۆچی پێشنیارەکە مەترسیدارە؟

ڕێککەوتنەکە ئامادەکارییەک بەرەو ڕێککەوتنێکی بەرینتر، درێژمەوداتر و باشتر نییە، وەک لایەنگرەکانی (کە هەم ئەمریکایی و هەروەها ئیسرائیلییەکان بانگەشەی بۆ دەکەن)، چونکە ئەوە دوایین ڕێککەوتن دەبێ. تاران وا دەنوێنێ کە ملکەچی چەند سنووردارکردنێک بووە و لە بەرانبەردا چەندین قازانجی بە نسیب دەبن. ئەوە چەند ساڵ لەوە پێش ڕاست بوو و ئێستا، لە ژێر ڕووناکایی ئاڵوگۆڕەکان لەو کاتیەوە زۆرتریش ڕاستە. ڕێککەوتنەکە ڕەوایی دەبەخشێتە زۆربەی پێشێلکارییەکانی ئێران و ئیزنی پێ دەدا دەستی بەو سامانانە ڕابگات کە بە هۆی پێشێلکردنی بەرجام و پەیماننامەی پەرەپێنەدانی پرۆژە ئەتۆمییەکانی (NPT) وەدەستی هێناون. بەرهەمهێنانی سانتریفیوژی پێشکەوتوو بە ڕێژەیەکی ئێجگار زۆر و بەنهێنی هێشتنەوەی پێگەکانی پێتاندن.

چونکە ڕێژەیەکی زۆر کەمتر سانتریفیوژ پێویست دەبن، دەرفەت بۆ تاران دەڕەخسێ "بەدزی" خەریکی بۆمبەکە بێ. ئێرانییەکان درێژە بە دەستڕاگەیشتن بە هاژەکی بالیستیک بە توانایی هەڵگرتنی کڵاوی ناوکی دەدەن، لە کاتێکدا دۆخی ڕاستەقینەی تیمەکانی چەکەکە، کە لە ڕاستیدا تەنیا بڕگەی دەستڕاگەیشتنی ئێران بە توانایی ناوکییە، بەردەوام بەنهێنی دەمێنێتەوە.

بۆ پاراستنی شانسی ڕێککەوتنێک، ئێران وڵاتە یەکگرتوەکان و یەکیەتیی ئورووپای ناچار کرد ڕێنوێنیی سەرۆکی ئاژانسی ناونەتەوەیی وزەی ناوکی بکەن تا خۆ لە بڵاوکردنەوەی ڕاپۆرتی توندوتیژ لە بارەی پێشێلکارییەکانی ئێران، یان داوای کۆبوونەوەی دەستەی بەڕێوەبەری و، تەنانەت گواستنەوەی پرسەکە بۆ ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان، ببوێرێ. واژۆکردنی ڕێککەوتنێکی ئەوتۆ دەبێتە هۆی وەستانی کار لەسەر بەرنامەی ناوکیی ئێران لە وڵاتە یەکگرتووەکان، بەو گریمانە هەڵەیە کە "گەڕاوەتەوە بۆ نێو سندووقەکە"، وەک جەیک ساڵیوان لە ڕابردوودا گوتوویەتی. ئێمە دەبێ لەبیرمان بێ کە ئەو پلانە لە ساڵیوانەوە سەرچاوەی گرتووە، چونکە ئەو ئەندازیاری ڕێککەوتنێکی کاتیی هاوشێوە لە ٢٠١٣ بوو

(بەرجام) و ئەو ڕەنگبێ -بێتوو دەنگۆیەکان ڕاست بن- ئەو کەسەیە کە هەوڵەکانی ئێستا بەرەو پێش دەبا. کاتێک ئێرانییەکان ئیمتیازاتی بەرچاویان دەست کەوتن، ڕێککەوتنێکی مەزنتر و بەربڵاوتری دوایی تەنیا وەک تراویلکە دەمێنێتەوە. ڕێبەرانی ئێران زۆر باشتر لە سەرکۆمار بایدن و خەڵکەکەی دەزانن چۆن ئەو پرسە مودیرییەت بکەن.

لێکۆڵینەوە لە ڕوانگەی وڵاتانی کەنداویش سەرنجڕاکێش و گرینگە، بە تایبەتی لەژێر ڕووناکایی لێکنزیکبوونەوەی عەرەبستانی سعوودی و ئێران و کاردانەوەکانی وڵاتانی بەشدار لە پەیمانی ئیبراهیم. هەر ئەو حەوتوویە، کاربەدەستە باڵاکانی ئێرانی و سعوودی بە میوانداریی چین یەکتریان بینی تا پەیوەندییەکانیان نوێ بکەنەوە.

زانیاریی سەرنجڕاکێش و سەرسوڕهێنەر کە لەلایەن کاربەدەستانی ئیسرائیلییەوە پێشکەش کراوە، ئەو ئەگەرە سەرسوڕهێنەرە بەرز دەکاتەوە لە کاتێکدا کە هەنگاوی سعوودی بەڕاستی بە مەبەستی سەقامگیریی هەرێمی و ناردنی پەیام بۆ ئەمریکا و ئیسرائیل بوو، لە هەمان کاتدا دەتوانێ بۆ بەهێزکردنی دەستڕۆیشتوویی ئابووری و مەدەنی سعوودی لەنێو ئێران و لە درێژخایەندا یارمەتیدەری بنکۆڵکردنی دەسەڵات و ڕووخاندنی ڕێژیم بێ. سعودییەکان تێدەگەن کە پەرەپێدانەکانی ئێران درێژەی دەبێ و، لەگەڵ لێنەهاتوویی ئەمریکایی، سعودییەکان بڕیاریان دا بە کەڵکوەرگرتن لە دراو و دیپلۆماسی و جێبەجێکردنی بەرژەوەندییەکانی سعودی دژی ڕێژیم، دەستڕۆیشتوویی خۆیان لە نێوەوە تاقی بکەنەوە.
لەلایەکی دیکەوە، ترسێکی ڕەوا لە کەنداو بوونی هەیە کە هێرشێکی ئیسرائیلی بۆ سەر ئێران، بە لەبەرچاوگرتنی نزیکیی جوگرافیایی و پەیمانی ئیبراهیم، کە بە مانای هاوکاریی ئەوان لەگەڵ ئیسرائیل لێک دەدرێتەوە، بە مانای تێچووی دەستبەجێ بۆ ئەوان دەبێ. بەپێچەوانەی ئەوەی لە سەرەوە ئاماژەیان پێ کرا، هەنگاوەکانی سعودییەکان دەتوانێ لەلایەن ئێران وەک لاوازیی سعودی لێک بدرێتەوە و، ببێتە هۆی باوەڕبەخۆبوونی زێدەڕۆیانە. ئەو هەڵسەنگاندنە، لەگەڵ دەربڕینەکانی ئیسرائیل، لەمەڕ بژاردەی سەربازی، دەبنە ئالنگاریی بۆ سەر سەقامگیریی ڕێککەوتنەکان و توانایی ئەوان بۆ تەشەنەکردن بۆ وڵاتانی دیکە.

چالاکییەکانی سعودی بەرانبەر بە میسر و سووریەش دەکرێ بە دوو ئاراستەدا لێکدانەوەیان بۆ بکرێ و چاودێریی ورد دەخوازن.

ئێرانییەکان دەزانن، سەرەڕای پێشێلکارییەکانی بەردەوامی ئەو وڵاتە، پێشێلکاریی ناوکی، هێرش بۆ سەر بەرژەوەندییەکانی ئەمریکا لە کەنداو و خۆرهەڵاتی نێوەڕاست، پێشێلکارییەکانی مافەکانی مرۆڤ و کوشتنی ژن و پیاو لە ئێران، لە نێویاندا

بەشی: سێهەم

ئەگەری کەڵکوەرگرتن کە چەکی شیمیایی کە لەو دواییانەدا هەواڵەکانی بڵاو بوونەوە، پشتگیریی بەربڵاو لە ڕووسیە لە شەڕ دەگەڵ ئوکراین، گواستنەوەی چەکوچۆڵ بۆ ڕووسیەییەکان و یارمەتیدانیان لە کوشتنی ژن و منداڵی ئوکراینی، واشینگتۆن نایهەوێ وەڵام بداتەوە.

ئەمریکاییەکان نایانهەوێ وەڵامی ئەو هەموو پێشێلکارییانە بدەنەوە و تەنانەت پێشنیاری ڕێککەوتنێکی بەشەکی پێ دەکەن، کەوابوو بۆچی ڕێژیم هەر جۆرە سنووردارکردنی بەرنامە هاژەکییەکەیان قبووڵ بکات، کاتێک ئەوان تەقریبەن هەموو ئەو شتانەی دەیانهەوێ لە ڕێککەوتنێکی بچووکدا دەستەبەر دەکەن، لە کاتێکدا کە سەرکۆماری ئەمریکا جۆ بایدن هەڕەشەی باوەڕپێکراوی سەربازی لەسەر مێز دانەنێ؟ بۆچی وڵاتانی کەنداو بڕوا بە وڵاتە یەکگرتووەکان بکەن؟
بۆیە، واشینگتۆن و ئیسرائیل بە هەماهەنگی لەگەڵ وڵاتانی کەنداو، دەبێ هەڵسوکەوت لەگەڵ هەر سێ بەشەکانی بەرنامەی ناوکی ئێران بکەن: ماددەی پیتێنراو (ئەگەرچی خەریکە زۆر درەنگ بێ)، گەشەپێدانی سیستەمی چەکوچۆڵ (ئەوە پێشترییەتی سەرەکی دەبێ) و، ئامرازی بەرێکردنی، لەگەڵ زەختی ئابووری و هەڕەشەی سەربازیی باوەڕپێکراو. واژۆ کردنی ڕێککەوتنێکی لاواز پەیامی ساختە دەگەیەنێتە ئێران (و بازاڕەکان) کە خۆراوا ملکەچی هەموو شتێک دەبێ کە ئەوان بیکەن، لە کاتێکدا کە ئیسرائیل بەتەنیایی فرە لاوازە و هێرش ناکات.

لە ڕێککەوتنێکی خراپدا، ئیسرائیل ناچار دەبێ زۆرترین تێچوو بدات، بۆیە دەبێ بە یەکگرتوویی دژی کار بکات. ئەو پرسە گرینگە دەبێ لە سەرووی هەر جۆرە ناکۆکیی سیاسییەوە بمێنێتەوە و لە ڕاستیدا هیچ پەیوەندییەکی بە کێشمەکێشەکانی نێوخۆیی نییە، کە یارمەتی دوژمنانمان دەدەن وەک لاوازیی لێک بدرێتەوە (بە ڕاست یان بەهەڵە).
کاربەدەستان دەبێ زانیارییە نهێنییەکانیان، کە دەبێ بدرێنە ڕێبەرانی ئیسرائیل، لە پشت دەرگا داخراوەکانەوە بدەن.

ئیسرائیل دەبێ درێژە بە باشترکردنی تواناییەکانی (سەربازیی و هی دیکە) بدا، لە نێویاندا لە جەنگی نێوان جەنگەکان و لقەکانی تا بتوانێ لەگەڵ هەڕەشەی ئێرانی هەوڵسوکەوت بکات. ناچارکردنی ئیسرائیل بە هەڵسەندگاندنی قازانجەکانی ڕێککەوتنێکی سنووردار لە ڕادە بەدەر مەترسیدارە و پەیامی هەڵە دەداتە وڵاتە یەکگرتووەکان و وڵاتانی کەنداو.
وڵاتە یەکگرتووەکان گریمانەی ئەوە دەکات کە ئیسرائیل ڕێککەوتنێکی ئەوتۆ قبووڵ دەکات و وڵاتانی کەنداو گریمانەی ئەوە دەکەن کە ئیسرائیلیش وەک وڵاتە یەکگرتووەکان لاوازە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣ی بانەمەڕی ٢٧٢٣

پشت ئەستووریی پیشەسازیی نیزامیی ئێران بە تەکنەلۆژیای ڕۆژاوایی

سی ئێن ئێن – تیم لیستەر

توێژینەوەی نوێ ڕادەی پشتئەستووریی پیشەسازیی بەهێزی چەکوچۆڵی ئێرانی بە تەکنەلۆژیای ڕۆژاوایی و چۆنییەتی کەڵک وەرگرتن لەو تەکنەلۆژیایە لە لایەن ڕووسیەوە دژی شارەکانی ئوکراینی، ئاشکرا کردووە.

توێژینەوەی چەکی ناکۆکی (CAR)، ڕێکخراوێکە کە بنکەکەی لە بریتانیایە و ئەو ڕێکخراوەیە کە لە سەر بەشەکانی پێکهێنەری چەکوچۆڵ توێژینەوە دەکات، ڕایگەیاندووە فڕۆکەی بێ فڕۆکەوانی "شاهید - ١٣٦" کە ئێران بە ڕووسیەی فرۆشتوون، ماتۆڕەکەیان لە سەر تەکنەلۆژیای ئاڵمانی دامەزراوە، تەکنەلۆژیایەک کە بە شێوەی نایاسایی نزیکەی بیست ساڵ لەوەپێش وەدەست ئێران کەوتووە.

دۆزینەوەکە دوای پشکنینی چڕ لەو بەشانە وەدەست هاتووە کە لە ئوکراین دۆزراونەوە و زانیارییەکەیان تەنیا دراوە بە سی ئێن ئێن، جەخت لەسەر توانایی ئێران بۆ لاساییکردنەوە و گەشەپێدانی تەکنەلۆژیای سەربازیی، کە بە نایاسایی وەدەستی هێناون، دەکاتەوە.

کاربەدەستانی ڕۆژاوایی جیا لەوە لەوەش نیگەرانن کە ڕووسیە ڕەنگبێ چەکوچۆڵ و کەرستەی سەربازیی پتر بدا بە ئێرانییەکان کە لە بەرەی ئوکرایندا دەستی بەسەردا گرتوون؛ ئەگەرچی تا ئێستا، هیچ بەڵگەیەکی قایم لەگۆڕیدا نییە تا بسەلمێنێ ڕووسیە ئەو کارەی کردووە. بەڵام پەیوەندیی نێوان تاران و مۆسکۆ پەرەی ئەستاندووە و ئەو دوو وڵاتە زۆر لە یەکتر نزیکتر بوونەتەوە. ڕووسیە خوازیاری فڕۆکەی بێفڕۆکەوان و هاژەکە بالیستیکییەکانی ئێرانە؛ ئێران خوازیاری وەبەرهێنان و بازرگانیی ڕووسیەیە. بەگوێرەی کاربەدەستانی ئێرانی، ڕووسیە بۆتە مەزنترین وەبەرهێنەری بیانی لە ئێران لە ساڵی ڕابردوودا.

بەگوێرەی بۆچوونی کاربەدەستانی ڕۆژاوایی، فڕۆکە بێفڕۆکەوانەکانی ئێرانی دەتوانێ بۆ ڕووسیە ببنە جێگرەوەی هاژەکی

بەشی: سێهەم

گرانبایی کە خەریکە ژمارەیان لە عەمبارەکانیاندا لە تەنکایی بدا. پسپۆڕان لەو بڕوایەدان، بۆ وێنە درۆنی شاهید - ١٨٦ دانەی نزیکەی بیست هەزار دۆلارە کە دەکاتە بەشێکی زۆر کەم لە نرخی هاژەکی دەریایی کالیبر.

لە ئۆکتۆبری ڕابردوو، سەرۆکی هەواڵگریی سەربازیی ئوکراین، کریلیو بودانۆڤ، گوتی ڕووسیە بڕیاری کڕینی نزیکەی ١٧٠٠ فڕۆکەی بێفڕۆکەوانی ئێرانی لە مودێلی جۆراجۆردا داوە. ئوکراین شارەزایی خۆی لە خستنەخوارەوەی درۆنی شاهید - ١٣٦ سەلماندووە، بەڵام ئەوە دەبێتە هۆی دارمانی پاشەکەوتی چەکوچۆڵی بەرگریی ئاسمانیی ئەو وڵاتە. سەرەڕای ڕێژەی کەمی تەقەمەنی بارگەکراو لەنێو درۆنی شاهید - ١٣٦ کە نزیکەی ٤٠ کیلۆ گرامە، بێتوو ئەو درۆنە شوێنی مەبەست بە دروستی بپێکێ، دەبێتە هۆی زەرەر گەیاندنی بەرچاو.

بەهێزکراو بە تەکنەلۆژیای ئاڵمانی

لە نێوان نۆڤەمبەری ڕابردوو تا مانگی مارچی ٢٠٢٣، ڕێکخراوی توێژینەوەی چەکی ناکۆکی توانی لێکۆڵینەوە لەسەر ٢٠ درۆن و تەقەمەنیی ئێرانی لە ئوکراین بکات، بەڵام تەنیا نیوەیان درۆنی شاهید - ١٣٦ بوون.

ئەو ڕێکخراوە توانی پشتڕاستی بکاتەوە کە ماتۆڕی شاهید - ١٣٦ لە لایەن کۆمپانیایەکی ئێرانی بە ناوی "اوج پرواز ما دو نفر" ناسراو بە مادۆ، کە بنکەکەی لە شاری شکوهیە لە پارێزگای قومە، ئەندازیاریی پێچەوانەی بۆ کراوە. کۆمپانیاکە لەلایەن بریتانیا و یەکیەتی ئورووپاوە لە دیسەمبەری ڕابردوودا ئابلۆقەی بەسەردا سەپێنراوە.

توێژینەوەی ئەو ڕێکخراوە مۆرکی مادۆی بەسەر کڵاوی پلاک (شەمع)ی ماتۆڕی درۆنەکان و هەروەها زنجیرەی ژمارەیی کەڵکوەرگیراو لەلایەن مادۆی دۆزیوەتەوە.

بە گوێرەی دەوڵەتانی ڕۆژاوایی و وڵاتە یەکگرتووەکان، مادۆ دەورێکی یەکلاکەرەوەی لە پیشەسازیی گەشەئەستێنی فڕۆکەی بێفڕۆکەوانی ئێراندا هەیە. نموونەی زنجیرەی ژمارەیی مادۆ هەروەها لەلایەن پشکێنەرانی نەتەوە یەکگرتووەکانیشەوە دۆزراوەتەوە کە لە هێرشی فڕۆکەی بێ فڕۆکەوان بۆ سەر عەرەبستانی سعودی و هەروەها هێرشەکانی ساڵی ڕابردوو بۆ سەر ئەبو زەبی، یەکێک لە ئیمارەتەکانی ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی کۆڵیوەتەوە، کە گوایە لە لایەن حوسییەکانی یەمەن، هاوپەیمانی ئێران، بەڕیوە چووە.

تەیمورخـان، تـوێژەری خەلـیج کە بـۆ ڕێکخـراوی تـوێژینەوەی چەکـی نـاکۆکی کـار دەکـات بە سی ئـێن ئێنـی گـوت کە سیستەمەکانی فڕۆکە بێفڕۆکەوانەکانی ئێرانی بەردەوام لە گەشەکردن و بەرۆژکرانەوەدان و "توانیویانە بیسەلمێنن کە لە ڕوانگەی هەنگیوی، سیستەمی ڕینوێنیکار بۆ بەئامانجگرتن و هەروەها توانـایی دژی خنکاندنی شەپۆلی ئێلێکترۆنیکی، هەر دێتوو کاریگەرتر دەبن".

هەوڵێکی درێژخایەن

دیزاینی ماتۆڕی مادۆ دەرخەری هەوڵە چڕەکانی ئێران لە ٢٠ ساڵ لەوەپێشەوە بـۆ وەدەستهێنانی تەکنەلۆژیای ڕۆژاوایی بـۆ فڕۆکەی بێفڕۆکەوان و هاژەک، هاوکات لەگەڵ بەرەوڕووبوونەوە لەگەڵ ئـابلۆقەی بەربڵاوی نێونەتەوەییە. لە ٢٠٠٦، ئێران بە شێوەی نایاسایی دەستی بەسەر ماتۆڕی فڕۆکەی بێفڕۆکەوان داگرت کە لە لایەن کۆمپانیای لیمباخ فلوگ موتـورێن دروست دەکـران. سێ سـاڵ دواتـر، ئەنـدازیارێکی ئێرانـی بە نـاوی یوسف ئەبوتـالێبی، ڕایگەیانـد کۆمپانیـاکەی مـاتۆڕی فـڕۆکەی بێفڕۆکەوانی دروست کردووە. ئەو کۆمپانیـایە بـوو بە مـادۆ. بەگوێرەی ڕێکخراوی تـوێژینەوەی چەکـی نـاکۆکی، وێدەچی ئەو کۆمپانیـایە ویسـتبێتی دەوری خـۆی لە بەرهەمهێنـانی فـڕۆکەی بێفرۆکەوانـی شـاهیددا بشـارێتەوە. پشـکێنەرەکانی ئەو ڕێکخـراوەیە دیتوویـانە کە زنجیـرە ژمـارەی بەرهەمهێنـان لە سـەر بەشـەکانی ئەو درۆنـانەی لە ئـوکراین دۆزراونەوە، لە هەوڵێکـی ئاشـکرا بـۆ شـاردنەوەی سـەرچاوەکەیان، پـاک کـراونەوە. ڕێکخـراوی تـوێژینەوەی چەکـی نـاکۆکی دەڵـێ، "ئەو دەستکارییانە پێشیان بە لێکۆڵینەوە لە دەستنیشـان کردنـی ڕایەڵەی دابینکـاری نێونەتەوەیی، کە بەشە سەرەکییەکان بـۆ ناوخۆی ئێران دابین دەکەن، گرتووە".

لە نێو بەشی دیکەی ڕۆژاواییدا کە ئێـران کڕیـونی و کۆپی کردوون، هێنـدێک بەشی هـاژەکی وڵاتـی چێـک-ـە. ڕاپـۆرتێکی نەتەوە یەکگرتووەکـان لە ٢٠٢٠ گـوتی کە مـاتۆڕی هـاژەکی قـودس-١ کە لە هێـرش بـۆ سـەر دامەزراوەی پـاڵاوتنی نەوت لە عەرەبستانی سعودی، سـاڵێک پێشتر کەڵکی لـێ وەرگیرابـوو "کـۆپییەکی ڕێگـاپێنەدارو لە مـاتۆڕی جێتی تـی جەی - ١٠٠ (TJ100) بەرهەمهێنراو لە لایەن کۆمپانیای پی بی ئێس ڤێلکا بیتەش" لە کۆماری چێک بووە.

پسپۆڕان دەڵێن وێدەچی ماتۆڕی چێکی هەروەها لە هاژەکی حیدەر – ٢ی ئێرانیشدا کەڵکی لێ وەرگیرابێ.

کۆمپانیـاکە دەڵـی قەت لەو مـاتۆڕانەی بە ئێـران یـان یەمەن نەفرۆشـتووە، بەڵام ئێـران پسـپۆری خۆبـواردن لە کـۆنترۆڵی هەناردەکردنی تەکنەلۆژیای هەستیارە و لە هێندێک دۆخدا کەڵک لە کۆمپانیای ڕووکەشی وەردەگرێ. پانێلەکەی نەتەوە

بەشی: سێهەم

یەکگرتووەکان بەو ئاکامە گەیشت کە ئەو بەشانەی کۆمپانیاکەی وڵاتی چێک لە ساڵی ٢٠١٠ هەناردەی کۆمپانیایەک لە هۆنگ کۆنگی کردبوو و پاشان گەیشتۆتە دەست ئێران و لە ٢٠١٩ لە هاژەکی ئێرانیدا کەڵکی لێ وەرگیراوە.

تەیمور خان دەڵێ، ئێران "بەشەکان و تەکنەلۆژیای ڕۆژاوایی بۆ فڕۆکەی بێفڕۆکەوانی بە کەڵکوەرگرتن لە نەبوونی شەفافیەت لە زنجیرەی دابینکارانی بەشەکان، وەدەست هێناوە،" کە دەبێتە هۆی باشتر بوونی سیستەمی دەستنیشانکردنی بەش و تەکنەلۆژیای هەستیار لە کاتی هەناردە کردندا و باشتر کردنی مێکانیزمەکانی سەپاندنی ئابلۆقە.

هاوبەشییەکی گەشەئەستێن

فرۆشتنی فڕۆکەی بێفڕۆکەوانی ئێرانی بە ڕووسیە بۆتە هۆی قووڵتربوونی پەیوەندییەکانی ئەو دوو وڵاتە، کە لە پێشداش لەبەر تەریککەوتنەوەی ئەو دوو وڵاتە لە بازرگانیی جیهانی و سیستەمی دارایی، دەستی بە گەشەکردن کردبوو.

وەزیری ئابووری ئێران، ئێحسان خانوەزیری، مانگی ڕابردوو بە فاینەنشاڵ تایمزی گوت، "ئێمە پەیوەندییەکەمان لەگەڵ ڕووسیە وەک پەیوەندییەکی ستراتیژیک پێناسە دەکەین و لە زۆر بوارەوە، بە تایبەتی لە بواری پەیوەندیی ئابوورییەوە، هاوکاریی یەکتر دەکەین." داهاتی فرۆشتنی سەدان درۆنی شاهید - ١٣٦ وێدەچی بۆ باشتر کردنی زۆرتری پێشەسازییەکە تەرخان بکرێ و هاوبەشییەکە ڕەنگبێ لایەنی نوێش بگرێتەوە. خان لەسەر ئەو بڕوایەیە کە، "بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ڕاستییە کە ڕووسیە دەست بەسەر چەکۆچۆڵی خاوەن تەکنەلۆژیای پێشکەوتووی ڕۆژاوایی لە بەرەکان ئوکرایندا دەگرێ، وەک هاژەکی دژە تانکی جاڤەلین، و هاوکاریی پەرە ئەستێن کە لە نێوان ئەو وڵاتەدا لە ئارادایە و ئەو ڕاستییە کە ئێران تواناییەکانی لەو ڕوانگەیەوە سەلماندووە، من وای بۆ دەچم کە ئەوان هاوکارییەکان بۆ کۆپیکردنی ئەو جۆرە سیستەمانە پەرە پێ بدەن." هەروەها ئەگەری ئەوە هەیە کە ڕووسیە کەڵک لەو هاوکارییە وەرگرێ تا تواناییەکانی خۆی لە پیشەسازیی فڕۆکەی بێ فڕۆکەواندا گەشە پی بدا.

بەڵام تا ئەو کاتی، هێزی سەربازیی ڕووسیە وێدەچی کریارێکی لێبڕاو بۆ سەدان درۆنی دیکەی ئێران، وڵاتێک کە خۆ بواردن لە ئابلۆقان بۆ گەشە پێدان بە پێشەسازیی چەکوچۆڵی ڕەسەنی کردۆتە هونەرێکی جوان، بمێنێتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٨ی بانەمەڕی ٢٧٢٣

سەرچاوە Serchawe

لێک نزیکبوونەوەی سعودی - ئێران لە هێورکردنەوەدا ناسەرکەوتوو بووە

فارین پاڵیسی - ستیڤن ئـ. کووک

کاتێک ڕیککەوتننامەی نێوان عەرەبستانی سعودی و ئێران لەمەڕ دەستپێکردنەوەی پەیوەندییە سیاسییەکان لە ١٠ی مانگی مارسدا ڕاگەیەندرا، ژمارەیەکی زۆر لە کاربەدەستانی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا و شرۆڤەکاران پێشوازییان لێ کرد. هەر چەندە ڕێککەوتنەکە بە نێوبژیوانیی چین، نسکۆیەکی ئاشکرا بۆ پێگەی وڵاتە یەکگرتووەکان لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست بوو، پسپۆڕان گریمانەی ئەوەیان دەکرد کە ئاساییبوونەوەی پەیوەندییەکانی نێوان سعودییەکانی ڕیاز و ئێرانییەکانی تاران ببێتە هۆی هێور بوونەوەی ناوچەیی.

ناوەندی خاوەن پرەستیژی یەکەی هەواڵگریی ئابووری ئەو ڕوانگەیەی بەو شێوەیە کورت کردەوە: "وتووێژ و هاوکاریی زیاتری نێوان عەرەبستانی سعودی و ئێران لەجیاتی دوژمنایەتیی یەکتر کردن و پشتگیریکردنی چالاکانە لە لایەنە دژبەرەکان، دەبێتە هۆی نەهێشتنی فاکتەرێکی گرینگی دینامیزمی ناسەقامگیری لە شوێنە خاوەن کێشەکانی ناوچە". ئەگەرچی نووسەرە نەدرکاوەکان دانیان بەوەدا نابوو کە ئەگەری توندوتیژییش بوونی هەیە. بەشێکی دیکە گوتیان کە ڕێککەوتنەکە دەتوانێ تاقمێک سوود لەوبەری شوێنەکانی کێشە دەستەبەر بکات، لە نێویاندا کۆتاییهێنان بە دەستێوەردانەکانی ئێران لە بەحرەین، دەستپێکردنەوەی وەبەرهێنانەکانی عەرەبستانی سعودی لە ئێران و، تەنانەت باشترکردنی ئەگەری تەشەنەپێنەکردنی ناوکی.

بێگومان، گفتوگۆی زیاتر لە نێوان سعودییەکان و ئێرانییەکاندا شتێکی ئەرێنییە. لەگەڵ ئەوەشدا پلانی گۆڕینەوەی باڵوێزان و بانگهێشتکردنی سەرکۆمار ئیبراهیم ڕەئیسی لە لایەن پاشای سعودی، مەلیک سەلمان، هێشتا جێبەجێ نەکراون. گەڕانێک بە ناوچەکەدا، لە سووریەوە بۆ سنوورەکانی ئیسرائیل، تا گەرووی هورموز، پێچەوانەکەیمان بۆ دەر دەخا. هەڵبەت، هێشتا زوویە. ئەو ڕێککەوتنەی بە نێوبژیوانیی چین هاتە ئاراوە تەنیا سێ مانگ تەمەنیەتی. بەڵام تا ئێرە، وێدەچێ ئێرانییەکان کەڵک لە ئاساییبوونەوە بۆ بەرەو پێشبردنی دەستکەوتە ناوچەییەکانیان کەڵکی لێ وەرگرن تا هێور کردنەوەی ناکۆکییەکان.

بەشی: سێهەم

مەزنترین بەڵێنییەکانی ئاسایی‌بوونەوەی پەیوەندییەکانی ئێران - عەرەبستانی سعودی، ئاشتی لە یەمەنە. سعودییەکان دەیانەوێ کۆتایی بە دەستێوەردانی سەربازی لەوێ بێنن و هیوایان بە یارمەتیی تارانە، کە بۆتە سەرۆکی دژبەرانی ڕیاز، واتە حوسییەکان. بەڵام تا ئێرە، ئەو ئاسایی‌بوونەوە کاریگەرییەکی فرە بەرچاوی لەسەر دۆخەکە نەبووە.

ئاگربڕێک لە ئارادایە، پاپۆڕەکان دەتوانن یارمەتییەکان و کەلوپەل لەو بەندەرانە بخەن کە پێشدا گەمارۆ درابوون و، فڕۆکەخانەی پێتەختی یەمەن، سەنعا، ئاوالایە. ئەوانە هەموو هەواڵە خۆشەکانن، بەڵام ئەو ڕووداوانە پێش ڕێککەوتنەکەی سعودی-ئێران-چین جێبەجێ کرابوون. وتووێژی ئاشتی لە ئارادان، بەڵام کۆتایی‌هێنان بە قەیرانی یەمەن تا ڕادەیەکی زۆر لەبەر لاساریی حوسییەکان بێ‌ئاکام ماوەتەوە. ڕەنگبێ ئەوە ئاڵوگۆڕی بەسەردا بێ و ڕەنگبێ ئاکامەکەی وتووێژی نوێ لە نێوان دەوڵەتەکانی سعودی و ئێران بێ، بەڵام تا ئێستا بە دژواری دەتوانین بڵێین ئاراستەی کێشەی یەمەن لە ئاکامی ڕێککەوتنەکەدا گۆڕانی بەسەردا هاتووە.

لە شوێنی دیکەی خۆرهەڵاتی نێوەڕاستیش شتەکان باشتر نین. تەنیا سێ حەوتوو پاش ڕێککەوتنی سعودییەکان و ئێرانییەکان، بەکرێگیراوانی ئێران هێرشیان کردە سەر هێزەکانی ئەمریکایی لە سووریە، بەڵێندەرێکی ئەمریکاییان کوشت و چەند سەربازی دیکەی ئەمریکاییان بریندار کردن. هێزەکانی سەر بە ئێران بەردەوام هێزی ٩٠٠ کەسی (و ژمارەیەکی نەزانراو بەڵێندەری) وڵاتە یەکگرتووەکان لە سووریە دەکەنە ئامانج، بەڵام دەستپێکردنەوەی پەیوەندییەکانی عەرەبستان و ئێران قەرار بوو کاریگەریی ئەرێنی لەسەر هێور کردنەوەی گشت کێشەکانی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست هەبێ.

مرۆڤ دەتوانێ بڵێ وڵاتە یەکگرتووەکان بۆ لە سووریەیە؟ بەڵام ئەگەر تاران خوازیاری هێورکردنەوەی دۆخی ناوچەکە بوایە، هاوپەیمانەکانی دەبوو خۆ لە شەڕ ببوێرن. لە جیاتان، ئێران لەسەر وەدەرنانی ئەمریکا لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست سوورە و؛ ئاشکرایە ئامادەیە بۆ ئەو مەبەستە ئەمریکاییەکان بێنێتە ژێر ڕەهێڵەی ئاگر.

ماوەیەکی کورت پاش بەرپەرچدانەوەی هێرشی فڕۆکەی بێفڕۆکەوان لەلایەن سەربازانی وڵاتە یەکگرتووەکانەوە، ئیسماعیل قائانی، فەرماندەی سوپای قودسی سەر بە سوپای پاسداران، کۆبوونەوەیەکی لەگەڵ ڕێبەرانی حەماس، حیزبوڵڵا و جیهادی ئیسلامیی فەلەستینی لە بەیروت کرد. ئاکامەکەی هێرشی هاوکاتی هاژەکی بۆ سەر ئیسرائیل لە لوبنان، سووریە و کەرتی غەززەوە بوو. نزیکەی مانگێک دواتر، لە پێتەختی سووریە، دیمەشق، ڕەئیسی چاوی بە ڕێبەرانی میلیشیاکانی فەلەستینی کەوت کە بەگوێرەی ڕاپۆرت سوپاسی پشتگیرییەکانی تارانیان کرد.

سەرچاوە
Serchawe

وێدەچێ ئامانجی ئێران خۆش کردنی ئاگری شەڕی ناڕاستەوخۆی لەگەڵ ئیسرائیل بێ. تا ئێرە، ئیسرائیلییەکان لەپێشترن، ئەوان بەردەوام ئێرانییەکان و تاقمە هاوپەیمانەکانی ئێران لە سووریە و عێراق دەکەنە ئامانج. تا ئێستا، ئێران لە بەرپەرچدانەوەی کاریگەر لە گۆڕەپانی جەنگدا بێتوانا بووە؛ بەڵام وا دیارە قائانی لای وایە ئەگەر بەکرێگیراوەکانی ئێران یەک بخات، بتوانێ بەختی ئێران وەرسووڕێنێ. بەڵام، وێناچی سوپای قودس ئەو ئاواتەی بێتە دی. ئیسرائیلییەکان چەند فەرماندەی جیهادی ئیسلامیی فەلەستینیان لە شەڕەکانی سەرەتای مانگی مای، کاتێک حەماس لە پەناوە تەماشاوان بوو، کوشتن. بەڵام هیچ نیشانەیەک دیار نییە کە بیسەلمێنێ ئەو شکستە بۆتە هۆی پێداچوونەی قائانی بە بیرۆکەی قووڵترکردنەوەی کێشەکان لەگەڵ ئیسرائیل.

ئاوەکانی کەنداوی فارسیشمان هەیە. لە مانگی مای، پێنتاگۆن ڕایگەیاند "هێمای بەرگریکارانەی" خۆی لە ناوچەدا بەهێزتر دەکات. بۆ؟ چونکە ئێرانییەکان، جارێکی دیکە، هەڕەشەیان لە هێڵە دەریاییەکان دەکرد. پاش کۆبوونەوەکەی قائانی لە بەیروت، وڵاتە یەکگرتووەکان زانیاریی کۆ کردبۆوە کە تاران پیلانی هێرش بۆ سەر پاپۆڕە بازرگانییەکان لە ئاوەکانی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست دارشتووە. لە ماوەی تەنیا حەوتوویەکدا لە کۆتاییەکانی ئاپریل و سەرەتای مای، هێزە ئێرانییەکان دەستیان بە سەر دوو پاپۆڕی نەوت هەڵگر داگرت؛ بەگوێرەی کاربەدەستانی وڵاتە یەکگرتووەکان، ئێران لە ماوەی دوو ساڵی ڕابردوودا دەستی لە جارز کردن، هێرش و دەستێوەردانی ١٥ پاپۆڕی بازرگانیی خاوەن ئاڵای وڵاتانی جۆراجۆردا هەبووە. وێدەچی ئەوە وەڵامی ئێران بۆ سەپاندنی ئابلۆقەکان لەلایەن وڵاتە یەکگرتووەکانەوە بێ و گریمانە دەکات کە کەشتیوانیی، هەر کەشتیوانییەک لە کەنداو دابێ، ئامانجێکی ڕەوایە. یەکێک لەو پاپۆڕە نەوتهەڵگرانەی دەستی بەسەردا گرت، لە نێوان بەندەرەکانی ئیماڕات لە نێوان دوبەی و فوجەیڕات لە هاتووچۆ دابوو، تەنانەت لە کاتێکدا کە ئیماڕات پەیوەندییەکانی لەگەڵ ئێران ئاسایی کردوونەوە. ئەوە وێناچی هێورکردنەوەی گژرییەکان بێ، وایە؟

باسی سەرەکی ڕێککەوتنی ئێران - سعودی - چین گەشەپێدانی خۆرهەڵاتی نێوەڕاستێکی سەقامگیرتر، ئاشتیخوازانەترە کە لەویدا یاریکەرانی ناوچەیی کاروبارەکان بە دەستەوە دەگرن تا داهاتوویەکی باشتر بۆخۆیان مسۆگەر بکەن. ئەوە لە ڕاستیدا شتێکی ڕاشکاوانەترە: عەرەبستانییەکان دۆڕاندیان و ئاساییکردنەوەی پەیوەندییە دیپلۆماتیکەکان لەگەڵ ئێران تەنیا بۆ پەردەپۆشکردنی ئەو شکستەیە.

بە چەند شێوەی جۆراجۆر، وێدەچێ سعودییەکان پەرە بە دەسەڵاتی خۆیان بدەن: نزیکەی تەواوی پی جی ئەی تور دەکرێ؛ سیاسەتی سەربەخۆ لە سەرۆکی خۆی، وڵاتە یەکگرتووەکان، دەگرێتە بەر و لە هەموو شوێنێک لە بەیژینگ تا ڕۆخی

سانفراسیسکۆ وەبەرهێنــان دەکــات. بەڵام لە خــۆرهەڵاتی نێوەڕاســت، بە تــایبەتی یەمەن، لوبنــان، ســووریە و عێــراق، سعودییەکان نەیانتوانیوە ئێرانییەکان وەدەر نێن، کە لەو ساڵانەی دواییدا لە هەر چوار وڵات، ئێران یــان دەستڕۆیشتوویی خــۆی پــتەو کــردووە یــان پەرەی پــێ داوە. ڕەنگبــێ بەرچــاوترین نیشــانەکانی ئەوە، ڕەزامەنــدیی عەرەبســتانی سعودی بــۆ هاتنەوەی سەرکۆماری سووریە، بەشار ئەسەد، کە مانەوەی لە سەر دەسەڵات بەشێکی قەرزداری ئێرانە، بــۆ نــاو کۆمکــاری عەرەبی بێ.

ڕەنگبێ سعودییەکان ئاغای کایەی نێونەتەوەیی گوڵف بن، ئێرانییەکان لەو شوێنە بردوویانەتەوە کە دێتە ئەژمار. ئێستا، کە عەرەبســتان لە گۆڕەپــانەکەدا نەمــاوە، تــاران خەریکــی بنکــوڵکردنی پاشــماوەی هاوپەیمــانیی نــاوچەیی دژی ئێــرانە، سیاسەتێک کە هێرش بۆ سەر ئیسرائیل و وڵاتە یەکگرتووەکان دەگرێتەوە.

بــۆ ماوەیەکی دوور و درێــژ، گریمانەی خراپ دارێــژەری بنــاخەی سیاسەتی ئەمریکا لەمەڕ خۆرهەڵاتی نێوەڕاست بــووە، لە نێویانــدا ئەو بیــرۆکەیە کە ڕێبەرانــی ئێــران دەیــانهەوێ پەیوەنــدییەکانیان لەگەڵ دراوســێیەکانیان ئــاسایی بــکەنەوە. لە ڕاستیدا، ئێــران نــایهەوێ نــاوچەکە لەگەڵ کەس بەش بکــات و ئێســتا خــاوەن دەســەڵاتی هەمــوو نــاوچەکەش نییە. ئــامانجی ڕێژیم ئەوەیە ناوچەکە بەشێوەیەک دارێــژێتەوە کە لە بەرژەوەنــدیی تارانــدا بــێ و، ئێســتا کە سعودییەکان بەڵێنــی نــاردنی بــاڵوێز و وەبەرهێنــان دەدەن، ئێرانییەکــان لەو بــڕوایەدان کە بــۆ بەرەو پێشــبردنی بەرنامەکەیــان دەســتیان ئــاواڵاترە. بە واتایەکی دیکە، هیچ هێور کردنەوەیەک لە ئارادا نابێ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١ی پووشپەڕی ٢٧٢٣

ئورووپاییەکان بەتەمان درێژە بە گەمارۆکانی پەیوەندیدار بە هاژەکی بالیستیک دژی ئێران بدەن

ڕۆیتەرز - جان ئایریش، ئارەش محەممەد و پەریسا حافزی

چوار سەرچاوە گوتوویانە سیاسەتوانانی ئورووپایی بە ئێرانیان گوتووە کە ئەوان بەتەمان گەمارۆکانی پەیوەندیدار بە هاژەکی بالیستیکی، پەسەندکراو لەلایەن یەکیەتیی ئورووپاوە کە قەرارە وەک بەشێک لە ڕێککەوتنی بەرجام لە ئۆکتۆبری ئەوساڵ ماوەکەی تەواو بێ، درێژە پێ بدەن و ئەو هەنگاوە دەتوانێ پەیوەندییەکان لەگەڵ ئێران تووشی قەیران بکات.
سەرچاوەکان بۆ درێژەپێدان بە گەمارۆکان ئاماژەیان بە سێ هۆ کردووە: کەلکوەرگرتنی ڕووسیە لە فڕۆکەی بێفڕۆکەوانی ئێرانی لەدژی ئوکراین؛ ئەگەری گواستنەوەی هاژەکی بالیستیکی لە ئێران بۆ ڕووسیە و ئەستاندنەوەی ئیمتیازاتی بەرجام، بە لەبەرچاوگرتنی پێشێلکاریی ئەو ڕێککەوتنە لەلایەن ئێرانەوە، ئەگەرچی ئەو پێشێلکارییانە دوای کشانەوەی وڵاتە یەکگرتووەکان لەو ڕێککەوتنە جێبەجێ کراون.

هێشتنەوەی گەمارۆکانی یەکیەتیی ئورووپا، ڕەنگدانەوەی هەوڵەکانی ڕۆژاوا بۆ پێشگرتن بە گەشەپێدانی چەکی ناوکی و ئامرازی بەرێکردنی ئەوانە، سەرەڕای تێکڕمانی ڕێککەوتنی ٢٠١٥، کە سەرکۆماری وڵاتە یەکگرتووەکان دۆناڵد ترامپ لە ٢٠١٨ لێی کشایەوە. نێوەرۆکی ئەو ڕێککەوتنەی ئێران لەگەڵ بریتانیا، چین، فەڕانسە، ئاڵمان، ڕووسیە و وڵاتە یەکگرتووەکان واژۆی کرد، سنووردار کردنی بەرنامەی ناوکیی ئێران بۆ دژوارترکردنی وەدەستهێنانی ڕێژەی پێویست ئۆرانیۆمی پیتێندراو بۆ بومبی ناوکی لە بەرانبەر سووککردنی گەمارۆی ئابووریدا بوو.

بەگوێرەی بەراوردی وڵاتە یەکگرتووەکان، لە ئاکامی کشانەوەی ترامپ لە بەرجام و ناسەرکەوتوویی سەرکۆمار بایدن لە زیندووکردنەوەکەیدا، ئێران دەتوانێ لە ماوەی ١٢ ڕۆژدا ئۆرانیۆمی پیتێندراوی پێویست بۆ بۆمبێک دروست بکات. ئەوە لە کاتێکدایە کە لە کاتی واژۆ کرانی بەرجامدا ئەو ماوەیە ساڵێک بوو.

چونکە بەرجام نەماوە، پێوەندییەکانی ئێران لەگەڵ دنیای ڕۆژاوا لە ساڵی ڕابردوودا خراپتر بووە، بە شێوەیەک کە

بەشی: سێهەم

واشینگتۆن و هاوپەیمانەکانی لە هەوڵی دۆزینەوەی ڕێگای هێورکردنەوەی گرژییەکاندان و ئەگەر لەو کارەدا سەرکەوتن، بەتەمان ڕێگاچارەی جۆرێک سنووردار کردنی بەرنامەی ناوکی بدۆزنەوە. ئێران حاشا لەوە دەکات بەدوای چەکی ناوکییەوە بێ، کە ڕۆژاوا وەک هەڕەشەیەک بۆ سەر ئیسرائیل و هەناردە کردنی نەوتی وڵاتانی عەرەبی کەنداو سەیری دەکەن.

ئەگەری تۆڵە ئەستاندنەوەی ئێران

سیاسەتوانێک بە مەرجی نەدرکاندنی ناوەکەی گوتی، "بەئاشکرا بە ئێرانییەکان گوتراوە کە گەمارۆکان وەک خۆیان دەمێننەوە و ئێستا پرسیار ئەوەیە ئێرانییەکان لەوانەیە کام هەنگاوی تۆڵەئەستێنانە بگرنە بەر (ئەگەر هەنگاوێکی ئەوتۆ بگرنە بەر) و چۆن چاوەڕوانی ئەو هەنگاوە بین".

گەمارۆکانی یەکیەتیی ئورووپا قەرارە ١٨ی مانگی ئۆکتۆبر بەگوێرەی بڕیاری نەتەوە یەکگرتووەکان لە چوارچێوەی ڕێککەوتنی ناوکی (٢٠١٥) هەڵگیرێن. ئەوان "داوایان" لە ئێران کردبوو لە هەر کارێک بۆ گەشەپێدانی هاژەکی بالیستیک کە بتوانێ هەڵگری چەکی ناوکی بێ خۆ ببوێرن، فۆرموولە کردنێک کە بۆنی قەدەغە کردنی لێوە نایە.

ئەوان بە هەمان شێوە کڕین، فرۆشتن یان گواستنەوەی فڕۆکەی بێفڕۆکەوان و بەشەکانیان کە بتوانێ زیاتر لە مەودای ٣٠٠ کیلۆمیتر لە ئێرانەوە یان بەرەو ئێران بفڕێ، پێش ئیزنی ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان، لە هەموو کەس و لایەنێک قەدەغە کرد. لە ٢٠١٧ بەولاوە، بە پێچەوانەی بڕیارنامەی نەتەوە یەکگرتووەکان، ئێران تاقمێک تاقیکردنەوەی هاژەکی بالیستیک و ناردنی مانگی دەستکردی بەڕێوە بردوون و لە مانگی مای، هاژەکێکی تاقی کردەوە کە مەوداکەی دەگاتە ٢٠٠٠ کیلۆمیتر.

زلهێزانی ئورووپایی نیگەرانی پەرەئەستاندنی پەیوەندییەکانی بەرگریی نێوان تاران و مۆسکۆن و کاربەدەستانی ڕۆژاوایی دەڵێن بەڵگەیان بۆ کەلکوەرگرتنی ڕووسیە لە فڕۆکەی بێفڕۆکەوانی ئێرانی دژی ئوکراین بەدەستەوەیە و ئەگەری ئەوەش هەیە ئێران هاژەکی بالیستیک هەناردەی ڕووسیە بکات.

هێشتا ڕوون نییە تاقمە سێ قۆڵییەکەی ئورووپا، پێکهاتوو لە بریتانیا، فەڕانسە و ئاڵمان، لە کاتی چاوپێکەوتنی کاربەدەستە پلەبەرزەکەیان لەگەڵ عەلی باقریکەنی لە ١٢ی جوون لە ئەبوزەبی، بە ئێرانیان گوتووە کە بەتەمان

گەمارۆکان درێژە پێ بدەن.

کاربەدەستێکی ئێرانی بە مەرجی نهێنیمانەوەی ناوەکەی بە ڕۆیتەرزی گوتووە، سیاسەتوانی ئورووپایی، ئێنریکە مۆرا، کە ڕێکخەری وتووێژەکان لەمەڕ ڕێککەوتنی ٢٠١٥یە، پرسی پاراستنی گەمارۆکانی یەکیەتیی ئورووپای لە ٢١ی مانگی جوون لە دۆحە بە باقری کەنی گوتووە، بەڵام ئەو کاربەدەستە ئێرانییە خۆی لە باس لەو پرسە بواردووە.

کاربەدەستێکی دیکەی ئێرانی خۆی لە باس لەبارەی ئەگەری پاراستنی گەمارۆکانی یەکیەتی ئورووپا بواردووە و گوتوویەتی ئێران سەرەڕای گەمارۆکانی ڕۆژاوا، بەرنامەی ناوکی و هاژەکی خۆی گەشە پێداوە. ئەو کاربەدەستە ئێرانییە، کە ئەویش داوای بەنهێنیمانەوەی ناوەکەی کردووە گوتی، درێژە پێدانی گەمارۆکان، لە هەر ئاست و بە هەر شێوەیەک، پێش بە پێشکەوتنە هەنووکەییەکانی ئێران ناگرێ. ئەوە بیرهێنەرەوەی ئەو ڕاستییەیە کە ڕۆژاوا بۆ پشت پێبەستن و متمانە پێکردن نابێ".

ڕێککەوتنە ناوکییەکە "چیدیکە لە ئارادا نییە"

وەزارەتی کاروباری دەرەوەی بریتانیا هێچ لێدوانێکی لەمەڕ پاراستنی گەمارۆکان لەلایەن سێ زلهێزی ئورووپایی یان ئاخۆ هیچ بڕیارێکیان بە ئێران ڕاگەیاندووە، نەداوە. بەڵام، وتەبێژێکی وەزارەتی کاروباری دەرەوەی بریتانیا لەبارەی وتووێژەکانی ١٢ی جوون لە ئەبوزەبی گوتی، "لەو چاوپێکەوتنەدا تاقمێک نیگەرانی لەبارەی هەڵسوکوتی ئێران، لە ناویاندا پەرەپێدانی بەرنامەی ناوکی، هاتبوونە ژێر باس".

وەزیرانی دەرەوەی فەڕانسە و ئاڵمانیش لێدوانی هاوشێوەیان لەبارەی ئەو تووووێژە هەبوون. سیاستەوانێکی ئورووپایی گوتی مۆرا دەستی بە داڕشتنی بناغەی یاسایی بۆ پاراستنی گەمارۆکان کردووە کە قەرارە لەلایەن ٢٧ ئەندامی یەکیەتیی ئورووپاوە پەسەند بکرێ، دوو سەرچاوە گوتیان پرسەکە هێشتا لەنێوان ئەندامانی وڵاتانی یەکیەتی ئورووپا نەهاتۆتە ژێر باس. ئەو سیاسەتوانە گوتی، "هەڵگیرانی گەمارۆکان بە گوێرەی ئەو گریمانە بوو کە بڕیاری ٢٢٣١ (مەبەست بڕیاری ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکانە کە لە ڕێککەوتنی بەرجامدا هاتووە) ڕێزی لێ بگیرێ. ئەو داوایە جێبەجێ نەکراوە، کەوابوو وتووێژێک لەگەڵ ئێرانییەکان لە ئارادایە کە ئێمە ئەو گەمارۆیانە هەڵناگرین".

بەشی: سێهەم

وتەبێژی یەکیەتیی ئورووپا، نەبیلە ماسرالی، گوتی بەرجام هێندێک وردەکاریی لە بارەی ئەرکەکانی لایەنە جیاوازەکانی بەناو ڕۆژی گواستنەوە کە هێشتا چەند مانگی ماوە (١٨ی ئۆکتۆبر) شی کردوونە. ئەو لە وەڵامی پرسیارەکانی ڕۆیتەرزدا گوتی، "ئێمە زانیاریی زیاتر لەمەڕ لایەنەکانی پەیوەندیدار بە یەکیەتیی ئورووپارە، لە کاتی پێویستدا، بڵاو دەکەینەوە." بەگوێرەی ڕێککەوتنی ناوکیی ٢٠١٥، هەرکام لە لایەنەکان دەتوانێ "مێکانیزمی پەلەپیتکە" یان گەڕاندەوەی سەرجەم گەمارۆکان، کارا بکات. زۆربەی گەمارۆکانی وڵاتە یەکگرتووەکان دوای کشانەوەی ترامپ، سەپێنراونەوە.

بەڵام، سێ سەرچاوە گوتیان کە سێ زلهێزە ئورووپاییەکە زۆرتر لەبەر ئەو هۆیە پێیان خۆش نەبوو ئەو کارە بکەن چونکە ئەوە بنکۆڵکردنی ئەو هەڕەشەیە بوو کە ئەوان ساڵی ڕابردوو لە نامەیەکدا بە وەزیری کاروباری دەرەوەی ئێرانیان ڕاگەیاند، واتە بێتوو ئێران ئۆرانیۆم بۆ ئاستی کەڵک لێ وەرگیران بۆ بۆمبی ناوکی بپیتێنێ، ئەوان "مێکانیزمی پەلەپیتکە" کارا دەکەن.

ئێران ئۆرانیۆمی تا ئاستی ٦٠٪ پیتاندووە و ناوەندی چاودێریی ناوکی سەر بە نەتەوە یەکگرتووەکان ئاسەواری ئورانیۆمی پیتێنەدراو بە پلەی ٨٣،٧٪ دیتۆتەوە کە کەمێک لە پلەی ٩٠٪ کەمترە کە بۆ چەکی ناوکی پێویستە. ڕێککەوتنی ٢٠١٥ سنووری پیتاندنی ٣،٦٧٪ دیاری کردبوو.

هێنری ڕۆم، لێکۆڵەرەوەیەکی ئەنستیتۆی سیاسەتی ڕۆژهەڵاتی نزیک لە واشینگتۆنە، گوتی بڕیاری یەکیەتی ئورووپا بۆ پاراستنی گەمارۆکان دەتوانێ یەکەم هەنگاوی بەرچاوی سێ وڵاتی زلهێزی ئورووپایی بێ کە بە مانای پێشێلکردنی ڕێککەوتنی ناوکی ٢٠١٥ یە. ڕۆم گوتی، "ئەوە جێگرەوەی بڕیاراتی نەتەوە یەکگرتووەکان نییە، بەڵام دەتوانێ لانی کەم لە چوارچێوەی دەسەڵاتی دەوڵەتانی ئورووپاییدا، بەو مانایە بێ کە ئەوان ملکەچی ئەو جۆرە کردارانەی ئێرانییەکان نابن و، ڕەنگدانەوەی ئەو بۆچوونەیە کە ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان ڕێککەوتنێکی چەسپاندووە کە بە هێچ شێوەیەک بوونی نەماوە ".

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٦ی پووشپەڕی ٢٧٢٣

سەدەی بیستەم دوایین سەدەی ڕێبەرانی تاقانە

سەدەی بیستەم لە زۆر ڕوانگەوە سەدەی ڕچەشکاندن بوو و بەشێک لە ڕووداوەکانی ئەو سەدەیە لە مێژووی مرۆڤایەتیدا وێنەیان نەبووە. لەو سەدەیەدا دوو جار جەنگی جیهانی ڕووی دا، چەند ئیمپراتوری دوای سەدان ساڵ دەسەڵاتداریی هەرەسیان هێنا و زانست پێشکەوتنێکی پێوانەیی تۆمار کرد. مرۆڤ لەو سەدەیەدا توانی ئەتۆم لەت بکات و لە وزەکەی هەم بە شێوەی ماڵوێرانکەر و هەروەها بۆ پێشکەوتن و خۆشبژێوی و ئاوەدانی کەلکی لێ وەرگیرا. لەو سەدەیەدا بوو کە تیۆرییەکانی دژە کۆلۆنیالیستی داڕێژران و گەلێک جووڵانەوەی ڕزگاریخوازانە سەریان هەڵدا و بەشێکی بەرچاویان سەرکەوتن.

لەو سەدەیەدا چەندین ڕێبەری تاقانە سەریان هەڵدا و ناوی خۆیان لە لاپەڕەکانی مێژوودا تۆمار کرد. لە ئاستی نێونەتەوەییدا دەتوانین باسی، گاندی، لێنین، مائۆ، چرچیل، ڕوزڤێلت و ماندێلا بکەین و لە ئاستی کوردستاندا دەکرێ باسی شێخ مەحمودی بەرزەنجی، سمکۆی شکاک، قازی محەممەد، مەلا مستەفای بارزانی، جەلال تاڵەبانی، دوکتور قاسملوو، فوئاد مستەفاسوڵتانی و عەبدوڵلا ئۆجەلان بکەین. تایبەتمەندی هەموو ئەو سەرکردانە ئەوە بوو کە هیچکامیان بە قەولی پێشینیان "لە پڕێک نەبوونە کورێک،" بەڵکوو پێگەی ئەوان لە ئاکامی چالاکیی دوورودرێژ و کۆڵنەدەرانەی خۆیاندا بوو. دوکتور قاسملوو کە هاندەری نووسینی ئەو وتارەیە، لە هەرەتی لاوەتیدا هاتە نێو گۆڕەپانی جووڵانەوە و چالاکیی سیاسی و لە ماوەی چەند دەیەدا توانی بیسەلمێنێ کە بەشێکی زۆر لە تایبەتمەندییەکانی ڕێبەرێکی بلیمەتی هەیە.

لەنێو تایبەتمەندییەکانی پێویست بۆ بوون بە ڕێبەرێکی باش، باسی ئەوانە دەکرێ: دیدی دوور، توانایی پێدانی ئیلهام بە دەوروبەر، بیری ستراتێژیک و ڕەخنەگرانە، توانایی پەیوەندیگرتن و دروستکردنی ڕایەڵە، ڕەسەنایەتی و خۆبواردن لە لاساییکردنەوە، خۆگونجاندن، وەئەستۆگرتنی بەرپرسیاری، پشوودرێژی و خۆڕاگری و هەروەها دڵئاوالایی بۆ چاکسازیی بەردەوام.

گومان لەوەدا نییە هەرکام لە ئێمە کە تا ڕادەیەک دوکتور قاسملوو دەناسین، دەتوانین چەند نموونە لە هەرکام لەو تایبەتمەندییانە باس بکەین کە یان بە چاوی خۆمان لە ناوبراودا دیتوومانن یان لە نووسراوە و لێدوانەکانی ئەو

سەرچاوە
Serchawe

کەسانەی لە نزیکەوە ناسیویانە، بە دۆست و نەیارەوە، خوێندوومانەوە یان بیستوومانن. لێرەدا من تەنیا دەچمە سەر بەشێک لەو تایبەتمەندییانە کە شەهید دوکتور قاسملوو هەیبوون و دۆست و نەیار دانیان پێدا ناون.

لەبارەی دیدی دوور دەتوانین بە پشتبەستن بە کتێبی "کوردستان و کورد"، دروشمی ستراتێژیکیی حیزب لەو کاتدا، جێخستنی نەریتی گرتنی کۆنگرە و دژایەتیکردنی تاکپەرستی، بیسەلمێنین کە دوکتور قاسملوو خاوەنی دیدی دوور بوو. لەمەڕ بوونی توانایی ئیلهامدان بە دەوروبەرییەکانی، دەتوانین بۆ سەلماندنی بوونی ئەو تایبەتمەندییە لە ناوبراودا، بە گێڕانەوەکانی هەڤاڵان و دۆستانی چ لە نێو حیزب و چ لە دەرەوەی کاری حیزبیدا پشتڕاست بکەینەوە. هێشتا ٣٤ چوار ساڵ پاش شەهیدبوونی دوکتور قاسملوو، وتەکان و بۆچونەکانی ئیلهامدەری ئەویندارانی ڕێگای ئازادین. بۆ نموونەی بیری ستراتێژیک و ڕەخنەگرانە تەنیا ئاماژە بە دوو شت دەکەم کە سەلمێنەری ئەو تایبەتمەندییە لەلای دوکتور قاسملو بوون، یەکیان هێنانەدەری حیزبی دێموکڕات لەژێر هێژمۆنیی حیزبی توودە و ئەوی دیکەش نامیلکەی کورتەباس. توانایی پەیوەندیگرتن و دروستکردنی ڕایەڵە یەکێک لە تایبەتمەندییە هەرە بەرزەکانی دوکتور قاسملو بوو، بە شێوەیەک کە دەکرێ بڵێین ناوبراو بە کەلکوەرگرتن لەو توانایییە، توانیبووی کورد و پرسەکەی بە تایبەتی لە ئورووپادا بە شێوەیەکی زۆر کاریگەر بناسێنێ و هێندێک دۆستی بۆ کورد پەیدا کردن کە وەفایان بۆ کورد و پرسە ڕەواکەی تا دواهەناسەی ژیانیان بەردەوام بوو و بەردەوام دەبێ. حاشا لەوە ناکرێ کە دوکتور قاسملو سیاسەتوانێکی کەتوارگەرا بوو و لەبەر ئەو هۆیەش خۆی لەگەڵ هەلومەرجی خەبات دەگونجاند. لە پەیوەندی لەگەڵ وەئەستۆگرتنی بەرپرسیاریی نە تەنیا بۆخۆی نموونەی ڕاستەقینەی ئەو تایبەتمەندییە بوو بەڵکوو هەوڵی دەدا هەموو گەلی کورد لەو ڕاستییە تێبگەیەنێ بۆیە وتەی، "گەلێک ئازادیی بوێ دەبێ نرخی ئەو ئازادییەش بدا،" ئاماژە بەو ڕاستییەیە.

کاتێک چاو بە ڕووداوەکانی دەسپێکی سەدەی بیست و یەک تا ئێستا دەخشێنین، بۆمان دەر دەکەوێ کە لەگەڵ گەشەکردنی تەکنەلۆژیای پەیوەندیگرتن و ئینتەرنێت، دیاردەی ڕێبەری تاقانەش هەر دێت و دەگمەنتر دەبێ و بوار بۆ جۆرێکی دیکە لە ڕێبەری بلیمەت دەڕەخسێ.

سەتەلایت، ئینتەرنێت و سۆسیالمێدیا بۆ یەکەم جار لە مێژووی مرۆڤایەتیدا ئیزن بە تاکەکان دەدەن تا وەک تاک بیروڕای خۆیان بە ڕێژەیەکی بەربڵاو بەردەنگ بگەیەنن و هەروەها بۆخۆشیان بتوانن لە دید و بۆچوونی تاکەکانی دیکە ئاگادار بن. ئەو دیاردەیە دەتوانێ هەم ئەرێنی بێ و هەم نەرێنی.

لایەنە ئەرێنییەکەی ساکاربوونی گەیاندنی پەیام بە جەماوەرە کە دەتوانێ لە سازکردنی شەپۆلی بەربەرینی جەماوەریی دژی ڕێژیمی دیکتاتۆڕدا کاریگەر بێ، وەک چۆن لە شۆڕشەکانی بیست ساڵی ڕابردوودا لە چەند وڵاتی جیاواز دیتوومانن. ئێستا بۆ کەس شاراوە نییە کە کاناڵە سەتەلایتییەکان و بە تایبەت سۆسیال‌مێدیا بۆ دروستکردنی ڕایەڵە لەنێوان سەدان هەزار و بگرە میلیۆنان مرۆڤ لە دەرەوەی سنووورە جوغرافییەکان چەندە کاریگەرن.

لایەنە نەرێنییەکەی ئەو تەکنەلۆژیایە، تەوژمی بەلاڕێدابردن بە هۆی بڵاوکردنەوەی زانیاریی هەڵە و سەرهەڵدانی دیاردەی ڕێبەرانێکن کە "لە پڕێک بوونە کورێک،" و هەروەها دیاردەی ئینفلوئەنسەر. مەترسیی ڕێبەری پۆپۆلیست و ئینفلوئەنسەری نائاگا بۆ کۆمەڵگە حاشایان لێ ناکرێ.

هەڕەشەیەکی دیکە کە دەتوانێ لەو سەدەیەدا دەوری زۆر خراپ بگێڕێ، دەوری کۆمپانیا زەبەلاحەکانی بواری ژیریی دەستکرد و تەکنەلۆژیای زانیارییە کە بە تێکەڵکردنی تواناییەکانی کۆکردنەوەی زانیاریی بەربڵاوی تاکەکان، دەتوانن کاریگەرییان لەسەر دروستکردنی بیروڕا بە شێوەیەک بێ کە لە بەرژەوەندیی ئەو کەسانە دابێ کە خزمەتگوزارییەکانیان دەکڕن. نموونەی ئەو دیاردەیە لە ئابڕووچوونەکەی کەمبریج ئانالیتیکادا بینرا، کە ئاشکرا بوو فەیسبووک لەو بوارەدا و بۆ کاریگەریی لەسەر بۆچوونی بەردەنگەکان لە کاتی هەڵبژاردندا، زانیاریی بەکارهێنەرەکانی فرۆشتووە.

لە ئاستی وڵاتانی دیموکراتیکیشدا دەبینین لە سەدەی بیست و یەکدا زۆر بەدەگمەن لە هەڵبژاردنەکاندا حیزبێک دەتوانێ زۆرینەی دەنگی دەنگدەران بۆخۆی مسۆگەر بکات تا لەو ڕێگایەوە بتوانێ دەوڵەتی زۆرینە پێکبێنێ. ئێستا دەمێکە یان دەوڵەتی هاوپەیمانیی بوونە باو، یان دەوڵەتی کەمینەی لاواز کە حیزبی دەسەڵاتدار لە سەپاندنی سیاسەتەکانی خۆیدا ناسەرکەوتووە، چونکە ناتوانێ ڕێژەی دەنگی پێویست لە پارلەمانی وڵاتەکەیدا بۆ سیاسەتەکانی خۆی مسۆگەر بکات.
چەند نموونە تا ئێستا ڕوویان داوە کە کەسێکی دەوڵەمەند کە چەند کاناڵی ڕاگەیاندنی لە بەردەستدا بوون توانیویەتی دەنگی دەنگدەران بۆخۆی مسۆگەر بکات و بەو شێوەیە ببێتە سەرۆکوەزیران یان سەرۆککۆمار. یەکێک لەو کەسانە سیلڤیۆ بەرلوسکۆنی، لە ئیتالیا بوو کە ماوەیەک لەوە پێش کۆچی دوایی کرد.

ڕەنگبێ بەشێک لە خوێنەران بڵێن، ئەو دیاردەیانە لە وڵاتانی پێشکەوتوو ڕوو دەدەن و پەیوەندییان بە کۆمەڵگەی کوردستانەوە نییە. بەڵام لەبەر ئەوە کە کۆمەڵگەی کوردستان (بەتایبەتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان) هێشتا لەژێر دەسەڵاتی سیستەمی دیکتاتۆڕیدایە، مەترسی بەلاڕێدابردنی بیروڕای جەماوەر هەمیشە مەترسییەکی ڕاستەقینەیە.

دیاردەیەکی دیکە کە لە زۆر وڵات باوە، بوونی ناوەندکانی لێکۆڵینەوە و دانانی ستراتیژیی جۆراجۆرە کە بە ئینگلیزی پێی دەڵێن تینک تانک .(Think tank) ئەو ناوەندانە کاریان لێکۆڵینەوە و داڕشتنی ستراتیژی لە بوارەکانی جۆراوجۆرەکانە و دەورێکی مەزن لە بەڕێوەبەریی سیاسەتەکانی وڵاتێکدا دەگێڕن. واتە لە جیاتی ئەوە کە ڕێبەری حیزبێک یان وڵاتێک بۆخۆی سیاسەتەکانی حیزبی خۆی بۆخۆی یان بە یارمەتیی دەوروبەرییەکانی داڕێژێ. ناوەندی تایبەتی بە کەلکوەرگرتن لە کەسانی پسپۆڕ لە بوارە جیاجیاکان، داڕێژەی سیاستی و ستراتێژیی بەڕێوەبەریی وڵاتن.

ئاخۆ ئەوە بەو مانایەیە کە ئیتر نابێ چاوەڕوانی ڕێبەری مەزن بین؟ بێگومان ڕێبەری مەزن ئێستاش بوونیان هەیە و لە داهاتووشدا دەبن بەڵام مەبەستی من ئەوەیە کە ڕێبەری تاقانە بە شێوەیەک کە هێژمۆنیی فکریی بەسەر بەشێکی بەرچاو لە خەڵکدا هەبێ، لە سەدەی تەکنەلۆژیای زانیارییدا هەر دێت و دەگمەنتر دەبێ. چونکە تایبەتمەندیی ئەو سەدەیە پەرتەوازەبوونی بیروبۆچوونی خەڵک و هەڕەشەی شکڵدانی بیروبۆچوون و تەنانەت حەز و خولیا، لەلایەن کەسان و لایەنێکانەوەیە کە دەسەڵاتیان بەسەر تەکنەلۆژیای زانیاریدا هەیە.

گومان لەوەدا نییە کە تایبەتمەندییەکانی ڕێبەرێکی باش هەر ئەوانەن کە لە سەرەوە ئاماژەیان پێ کرا، بەڵام سەرکەوتوو ترین ڕێبەر (لەسەر ئاستی کوردستان)، بە بۆچوونی من کەسێک دەبێ کە لە پەیوەندیگرین لەگەڵ تاکەکان، دروستکردنی ڕایەڵە و هەروەها دروستکردنی هاوپەیمانیی لەگەڵ لایەنەکانی دیکەدا سەرکەوتوو بێ. سەدەی بیست و یەکەم سەدەی ئاڵوگۆڕی بەردەوامە، کە وابوو ڕێبەری سەرکەوتوو کەسێکە کە خۆی و جەماوەر بۆ خۆ گونجاندن لەگەڵ ئەو سەردەمە نوێیە و پڕ لە ئاڵوگۆڕە ئامادە بکات.

ڕێبەرانی سەرکەوتووی دنیای پێشکەوتووی ئەمڕۆ، ژمارەیەکی زۆر ڕاوێژکاری بە توانا لە بوارە جۆراجۆرەکانیان هەن. ئەوان لە ڕاستیدا وەک ڕێبەری ئۆرکێستران، کار و ئەرکەکان بەسەر کەسانی لێزاندا دابەش دەکەن و بۆخۆیان ئەرکی خوڵقاندنی هاوئاهەنگی و ڕێکخستنی هەوڵەکان بەرەو ئاراستەی سەرکەوتن وە ئەستۆ دەگرن.

ئەگەر سەردەمێک ڕێبەران بڕیاردەری چارەنووسی گەلان و وڵاتان بوون، لە دەیەکانی داهاتوودا ئەوە ژیریی دەستکرد و لێکگرێدانی زانستەکانی زانیاریی و بایۆلۆژیایە کە کۆمەڵگەکانی داهاتوو شکڵ دەدەن.

مانەوە لە کەشوهەوای سەدەی بیستەمدا، لە لایەن هەر ڕێبەرێک و ڕێکخراوێکەوە بێ، دەتوانێ ئاسەواری کارەساتباری

بەشی: سێهەم

بەدواوە بێ، بۆیە دەبێ ئەزموونەکانی سەدەی ڕابردوومان، بە سەرکەوتن و نسکۆکانیەوە، بکرێنە وانە و چرای ڕێنیشاندەر بۆ خەباتی داهاتوو. دەبێ هەر کام لە ئێمە بەگوێرەی توانا ئەرک وەخۆ بگرین و بۆ بەرەوپێشبردنی خەباتی گەلەکەمان بۆ ڕزگاریی هەوڵ بدەین.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١ی گەلاوێژی ٢٧٢٣

سەرچاوە
Serchawe

تێچووی ئێران بۆ یارمەتیدانی ڕووسیە لە دژی ئۆکراین

کریستیان ساینس مۆنیتۆر - سکات پیترسن

یەکەم کاریگەریی فڕۆکە بێفڕۆکەوانەکانی ئێران لە جەنگی ئۆکرایندا لە کۆتاییەکانی ئاگوست ئاشکرا بوو، کاتێک ڕووسیە کەڵکی لە شاهید - ١٣٦ وەرگرت تا تۆپخانەی جۆری M777 ی ئەمریکایی لەنێو بەرێ، کە هێزەکانی ئۆکراین کەڵکیان لێ وەردەگرت. لەو کاتەوە، درۆنە کامیکازە و جۆرەکانی دیکەی ئێرانی، دەورێکی بەرچاویان لە هەڵمەتی ڕووسیە لە ئۆکرایندا گێڕاوە. یەکەم بە هۆی پەشۆکاندنی هێزەکانی ئۆکراینی لە بەرەی جەنگ بە درۆنی هەنگیو کە ٨٠ کیلۆ تەقەمەنی هەڵدەگرن و، پاشان بە ناردنی شەپۆلی ئەوان دژی ئامانجەکانی مەدەنی و ژێرخانی ئەو وڵاتە لە سەرانسەری ئۆکراین.

هێزەکانی ئۆکراینی ئێستا فێری خستنەخوارەوەی درۆنە هێواش و بەژاوەژاوی ئێرانی، کە دەنگی ماتۆڕەکەیان وەک هی ئامێری چیمەنبڕ دەچێ، بوون. لەگەڵ ئەوەشدا، هاوپەیمانیی ئێران-ڕووسیە، بە دروستکردنی ناوەندی بەرهەمهێنانی درۆن بۆ کەرتی کشتوکاڵ، لە ناوچەی تاتارستان کە سەدان کیلۆمیتر لە مۆسکۆ دوورە، خەریکی پەرەئەستاندنە، گوایە ئێستا ئەو شوێنە بۆتە ناوەندی بەرهەمهێنانی هاوبەشی درۆنی ئێرانی. ئەوەش ئاکامەکەی بۆ ئێران جێگای ڕەزامەندی بووە، چونکە دەوری نەریتیی ڕووسیە وەک پارێزەر-مشتەری، پێچەوانە بۆتەوە. ئەوە نیشانەی هاوپشتی دژەئەمریکایی لە ڕووسیە لە کاتی پێویستدا بووە، هەردوو وڵات کەوتوونە ژێر گەمارۆی بەربڵاوی ئەمریکایی و ئورووپاییەوە. ئێران هیوادارە بتوانێ دەسەڵاتی ژێۆپۆلیتیکی خۆی گەشە پێ بدا و ببێتە هۆی دەستڕاگەیشتن بە سیستەمی پێشکەوتووی پارێزگاریی ئاسمانیی S-400 و فڕۆکەی شەڕکەری سوخۆ ٣٥.

لەگەڵ ئەوەشدا، تێچووی ئێران گەلێک زۆر بووە. لایەنگری لە ڕووسیە لە جەنگ دژی ئۆکراین تەنانەت هەڵگرتنی بەشێک لە گەمارۆکانی وڵاتە یەکگرتووەکانی زۆرتر وەدوا خستووە و، بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ڕاستییە کە ئەگەری ڕێککەوتنێک لەمەڕ خاوکردنەوەی گەشەی بەرنامەی ناوکیی ئێران تەنانەت پێش داگیرکاریی ڕووسیە، لاواز ببوو، دوورە دیمەنی داهاتووی ئابووری پڕ لە کێشەی ئێران تاریکە.

عەلی واعیز، سەرۆکی پرۆژەی ئێران سەر بە گرووپی کێشەی نێونەتەوەیی دەڵێ، "ئێران هیچ بژاردەیەکی جێگرەوەی نەبوو و نەیدەتوانی پشتگیریی ڕووسیە نەکات، چونکە ئێران دۆستی زۆر نین." ئاغای واعیز دەڵێ، "ڕووسیە تاقە وڵاتێکە کە کەڵکی لە ڤیتۆ وەرگرتووە تا لە ئەنجومەنی ئاسایش پارێزگاری لە ئێران بکات. تەنیا وڵاتێکە کە لە ساڵانی ڕابردوودا تەکنەلۆژیی بەرگریی داوە بە ئێران؛ و لە سووریە ئێرانی ڕزگار کرد. شوێنێک کە بە بۆچوونی من ئێران لێکدانەوەی هەڵەی کرد... ئەوان ئاستی کاردانەوەی ئورووپاییەکان لەمەڕ پرسی ئۆکراین وهەروەها چەندە بە سەر ئێراندا دەشکێتەوەیان بە کەم گرت".

کاردانەوە لەسەر دیپلۆماسی ناوکی

وڵاتە یەکگرتووەکان، کە تا ئێستا بایی دەیان میلیارد دۆلار کەرەستەی سەربازیی بۆ ئۆکراین دابین کردووە، وەک "هاوبەشییەکی بێوێنە" باسی پەیوەندییەکانی کرێملین لەگەڵ ئێرانی لە جەنگێکدا کردووە کە ڕووسیە تووشی زەختی سەربازیی و سیاسی بووە.

ڕەنگبێ ئێران وای دانابێ کە شتێکی کەمی بۆ لەکیسدان لە ئورووپا هەیە چونکە بازرگانییەکەی لەگەڵ ئەوێ تێدا چووبوو. هەروەها ئێران متمانەی بە ئورووپا نەمابوو، چونکە لە جێبەجێکردنی بەڵێنییەکانی بۆ بووژاندنەوەی ئابووری ئێران، دوای کشانەوەی سەرکۆمار ترامپ لە ڕێککەوتننامەی ناوکی لە ٢٠١٨، شکستیان هێنابوو. لەگەڵ ئەوەشدا، پشتگیریی ئێران لە ڕووسیە، کاریگەریی لەسەر لێکدانەوەکانی واشینگتۆنیش هەیە.

ئاغای واعیز هەروەها دەڵێ، "ئەوە بۆتە هۆی دژوارتر بوون و لە ڕوانگەی سیاسییەوە پڕتێچووتربوونی دیپلۆماسیی ناوکی. چونکە هەر ڕێککەوتنێک کە لەویدا ئێران لە بواری ئابوورییەوە سوودی پێ بگا، لە ڕوانگەی توندئاژۆیان لە واشینگتۆن وەک دابینکردنی دارایی بۆ ئەو دوو لایەنەی جەنگ لە ئۆکراین سەیر دەکرێ".

ئەو هاوکارییە لەگەڵ مۆسکۆ لە ئاگوستی ساڵی ڕابردوو دەستی پێ کرد، کاتێک ئێران یەکەم درۆنەکانی بۆ دابین کردن. بەگوێرەی ڕاپۆرت، ڕووسیە بە فڕۆکەیەکدا ١٤٥ میلیۆن دۆلار دراوی نەغد و سێ هاژەکی بۆ ئەندازیاریی پێچەوانە ناردە ئێران: یەکی جاڤەلین و یەکی ستینگەر، هەر دووکیان ئەمریکایی و یەک دانە جیلی داهاتووی چەکی سووکی دژە تانک (NLAW)، هی بریتانیا کە هەموویان بۆ ئۆکراین نێردرابوون بەڵام کەوتبوونە دەست ڕووسیە.

وڵایەتە یەکگرتووەکان لە مانگی مایدا گوتی ڕووسیە ٤٠٠ درۆنی ئێرانی وەرگرتوون، ئەگەرچی ئۆکراین دەڵێ ١٧٠٠ دانەن. ڕاگەیاندنە دەوڵەتییەکانی ئێران لە مانگی مارچدا گوتیان گرێبەستی کڕینی فڕۆکەی شەڕکەری سوخۆ ٣٥ تەواو بووە.

پرۆفیسۆر عەبدولڕەسوڵ فەرزام دیوسالار، پسپۆڕی ئێران لە زانکۆی کاتۆلیکا دێل ساکرۆ کۆری لە میلان دەڵێ، "ئەوانە دوو دەوڵەتن کە ڕوانگەکانیان لەمەڕ هەڕەشە هاوشێوەیە و لە پەیوەندی لەگەڵ یەرمەتیدانی یەکتر لە بواری ئاسایشی وڵاتەوە خۆیان وەک هاوکاری باشی یەکتر دەزانن." ئەو دەڵێ، سەرەڕای مێژووی ڕووسیە لە وەدواخستندا " ڕووسیەییەکان ئەوەی بەڵێنیان دابوو، پێشکەشیان کرد. ئەوان لە پەیوەندی لەگەڵ پشتگیری لە کاکڵەی ئاسایشی ئێران نەگۆڕن".

گەشەی دەیان ساڵە

بەرنامەی درۆنی ئێران لە کاتی جەنگی ئێران-عێراق لە هەشتاکانی زایینیدا، وەک ئامرازێکی ستراتیژی ناهاوشێوە بۆ بەرپەرچدانەوەی کێبڕکێکارانی ناوچەیی دەستی پێ کرد کە لە لایەن وڵاتە یەکگرتووەکانەوە تەیار کرابوون و هەروەها بۆ بەربەرەکانی لەگەڵ خودی وڵاتە یەکگرتووەکان، دەستی پێ کرد.

بەرنامەی ئێران هاوکات لەگەڵ دەستبەسەرداگرتن و ئەندازیاریی پێچەوانەی درۆنی پێشکەوتووی ئەمریکایی کە لە عێراق و ئەفغانستان کەڵکیان لێ وەرگیرابوو، لە ناویاندا درۆنی دژە ڕاداری RQ-170 کە "سی ئای ئەی" کەڵکی لێ وەردەگرتن و بە ساغی لە خاکی ئێران لە ٢٠١١ لە لایەن سوپای پاسدارانەوە بەردرابۆوە، گەشەی کرد.

ئێران ئەزموونەکانی لەگەڵ میلیشیا شیعەکان، لە حیزبوڵڵای لوبنان تا حوسییەکانی یەمەن بەش دەکات هەتا جەنگی ئۆکراین. ترۆپکی نموونەی تواناییەکانی درۆنی ئێرانی لە سێپتەمبەری ٢٠١٩ ئاشکرا بوو، کاتێک بنکەی پاڵاوتنی نەوت لە خۆرهەڵاتی عەرەبستانی سعودی بە ١٨ درۆنان لە عەبقیق هەنگێوتران.

ئێران بە فەرمی حاشا لە گواستنەوەی درۆن بۆ ڕووسیە لە کاتی جەنگدا دەکات و ئیدیعای بێلایەنی دەکات. بەڵام کەڵکوەرگرتنی ڕووسیە لە "هێزی درۆنی" ئێرانی لە ئۆکراین سەرچاوەی شانازی بووە بۆ ئێران. ئایەتوڵڵا عەلی خامنەیی، ڕێبەری گەورەی ئێران لە ئۆکتۆبری ڕابردوودا گوتی، "چەند ساڵ لەوەپێش دەیگوت وێنەکانی درۆنەکانی ئێرانی و هاژەکەکانی نموونەی فۆتۆشاپ کراون. ئێستا دەڵێن درۆنەکانی ئێرانی گەلێک مەترسیدارن س؛ بۆچی ئەوان بە وڵاتێکی

تایبەت دەفرۆشن؟"

ڕۆژنامەی توندئاژۆی کەیهان لە فیبرواری بەو "ئالنگارییە" خۆی هەڵناوە کە هەناردەکردنی کەرەستەی سەربازی، بەتایبەتی فڕۆکەی بێفڕۆکەوان بۆ وڵاتە یەکگرتووەکانی دروست کردووە و ئیدیعای کرد "سەرجەم باڵادەستی سەربازیی وڵاتە یەکگرتووەکانی لە دوای جەنگی جیهانیی دووهەمەوە هێناوەتە ژێر پرسیار".

بەڕاستی، بۆ بڕیاردەرانی ئێران، نزیکتر بوونەوە لە ڕووسیە ئاکامی سروشتیی ساڵانێکی زۆر مامەڵەی خراپ لەگەڵ خۆراوایە. هەنگاوی یەکلاکەرەوە کاتێک بوو کە دۆناڵد ترامپ لە ڕێککەوتنی ناوکی ٢٠١٥، کە بە بەرجام ناسراوە، کشایەوە و گەمارۆکانی سەپاندنەوە.

مامەڵەی ڕووسیە - ئێرانیش دژواریی خۆیان هەبووە: بۆ وێنە، لە ساڵەکانی ٢٠٠٠ی زایینی، ڕووسیە بۆ ماوەی چەند ساڵ تەواوکردنی ڕێئاکتۆری وزەی ناوکیی بوشەهر، کە بۆ ئێرانی دروست کردبوو، وەدوا خست. یاساغکردنی چەند ساڵە لەلایەن ڕووسیەوە دژی کڕینی سیستەمی هاژەکی بەرگریی ئاسمانیی **S-300** نموونەیەکی دیکەیە.

مۆسکۆ هەروەها پشتیوانیی لە گەمارۆکانی نەتەوە یەکگرتووەکان دژی ئێرانی کرد کە بووە هۆی ڕێککەوتنی ناوکی ٢٠١٥. بەڵام لە هەمان ساڵ، کاتێک هێزە زەمینییەکانی ئێران و میلیشیا هاوپەیمانەکانی بۆ مانەوەی دەسەڵاتی سەرکۆمار بەشار ئەلئەسەد شەڕیان دەکرد، ڕووسیە هێزی سەربازیی نارد تا هەوشانی ئێران، لە سەرکەوتنی ئەسەد دڵنیا بێ.

سنووردانانەکانی ئێران

لەگەڵ ئەوەشدا، وێدەچێ ئێران خۆی سنووردار کردبێ. بەگوێرەی ڕاپۆرت، ئێران ڕاهێنەری ناردنە بنکەکانی ڕووسیە لە دوورگەی کەریمە و ئەولاتر تا ڕاهێنان بە ئەفسەرانی ڕووسیە بکات چۆن کەڵک لە درۆنەکان وەرگرن. بەڵام هاژەکی بالیستیکی هەنارده نەکردوون، سەرەڕای کەمبوونەوەی ڕێژەی هاژەکەکانی ڕووسیە و ڕاپۆرتە سەرەتاییەکان لەمەڕ وتووێژ لەو بوارەدا. هەروەها ئیدیعاکانی ئێران لەمەڕ بێلایەنی، ئەوە دەگەیێنن کە دەرگای بۆ هاندەرە ئەرێنییەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان و هەروەها خۆبواردن لە ڕەخنەی نێوخۆیی بۆ پشتگیریی لە داگیرکردنی وڵاتێک، لە کاتێکدا کە ئێران لە هەشتاکانی زایینیدا لەلایەن عێراقەوە داگیر کرابوو، ئاواڵا هێشتۆتەوە.

بەشی: سێهەم

ڕۆژنامەی ڕیفۆرخوازی "ئیعتیماد" لە ئوکتوبردا هۆشداریی دا: "بەڕاستی هەناردەکردنی چەکوچۆڵ بۆ وڵاتێک کە خەریکی جەنگە "هەنگاوێکی گەلێک ڕیسکدارە، بە تایبەتی کاتێک کە وەرگرەکە بەفەرمی وەک لایەنی هێرشبەر ناسراوە." هەروەها نووسیبووی، "ئێمە بۆخۆمان لە کاتی جەنگ لەگەڵ عێراق تووشی هەمان نەهامەتی بووینەوە. ئێران دەبێ چاوەڕوانی کاردانەوەکانی بێ ... بەو گرینگییە ستراتێژیکییەی خۆراوا دەڕوانێتە ئۆکراین، مەسەلەکە گیروگرفتێکی جیددی دیکە بە لیستەی کێشەکانمانەوە زیاد دەکات".

وێدەچێ ڕووسیەش گەیشتبێتە هەمان ئەو سنووردارییە. حەوتووی ڕابردوو بە پشتگیریی لە لێدوانێک لەگەڵ ئەنجومەنی هاوکاریی کەنداو، دوای کۆبوونەوەی ئەو ئەنجومەنە لە مۆسکۆ، دەسەڵاتی ئێرانی بەسەر سێ دوورگەی کەنداوی فارسدا هێنابوو ژێر پرسیار، کە ئیمارەتەکانی یەکگرتووی عەرەبی ئیدیعای خاوەندارییەکەیانی دەکات، و ئەوە بووە هۆی تووڕەیی لە ڕادەبەدەری ئێران.

پرۆفیسۆر دیوسالار دەڵێ: "زۆر باسی 'مەزنترین' پشتگیریی ئێران لە ڕووسیە دەکرێ، بەڵام ئەوە دەیتوانی زۆرتر بێ. ئێران وریا بوو کە خاکی ئۆکراین بە هی ڕووسیە نەزانێ؛ ئەو وریا بوو چرای سەوز هەڵنەکات... و ڕووسیە لەوە تووڕە بوو." ناوبراو هەروەها دەڵێ، ئێران تاقمێک ناکۆکی لە سەر خاک لەگەڵ دراوسێکانی هەن کە دانپێدانانی کارێکی پڕ مەترسی دەبێ. "لە ڕوانگەی ڕووسیەوە، پشتیوانی تەواو نییە. لە ڕوانگەی ئێرانەوە، ئەوە ئەوپەڕی ئەو شتەیە ئەوان دەتوانن پێشکەشی بکەن".

ئاغای واعیز لە گرووپی کێشەی نێونەتەوەیی دەڵێ، بەڕاستی ئەگەر ئێران بە پشتیوانییەکەی لە ڕووسیە گەڕانەوە بۆ جۆرێک ڕێککەوتنی ناوکی ئاڵۆز کردووە، کە بۆتە هۆی سەپاندنی گەمارۆ بەسەر ئەو وڵاتەدا، کشانەوەی ترامپ لە ڕێککەوتنەکەش تێچوویەکی خستۆتە سەر جەنگی ئۆکراین کە بۆ وڵاتە یەکگرتووەکان گەلێک گرینگە.
ئەو دەڵێ، "ئەمن پێموایە، بهاتبا بەرجام بووژاباوە و ئێران شتی زۆرتری بۆ لەکیسچوون هەبا، ئەوکات گەلێک زۆرتر لە پشتگیریی لە ڕووسیە لە جەنگە دەستدرێژیکارانەکەی دژی ئۆکراین، بەگومان دەبوو".

توێژەرێکی ئێرانی یارمەتیی بەو ڕاپۆرتە کردووە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٦ی گەلاوێژی ٢٧٢٣

سەرچاوە
Serchawe

هێزی پشت دەزگای تیرۆری ئێران

سپای تاک – جاناتان برۆدەر

بۆ ماوەی دەیان ساڵ سوپای پاسدارانی ئێران یەک ڕوخساری بەرەو دنیای دەرەوەدا هەبوو: ژەنراڵ قاسم سولەیمانی، داڕێژەری بڕوابەخۆ و خاوەن کاریزمای ئۆپەراسیۆنە سەربازی و هەواڵگرییەکانی تاران لە سەرانسەری خۆرهەڵاتی نێوەڕاست. کاتێک لە جانیوەری ٢٠٢٠، هێرشێکی فڕۆکەی بێفڕۆکەوانی ئەمریکایی ئەوی لە بەغدا کوشت، ڕێژیمی ئێران تازیەباری لەکیس چوونی قارەمانێکی پلەبەرزی خۆی بوو. بەڵام ئێرانییەک هەبوو کە ڕەنگبێ بەوە خەمبار نەبوو: بەرپرسی سولەیمانی، ژەنراڵ حوسێن سەلامی، فەرماندەی گشتیی سوپای پاسداران لە تا کوژرانی سولەیمانی، کەسێکی خاوەن دەسەڵات بەڵام بیرۆکراتێکی ناوبزر لە دامودەزگای تەشەنەستێنی ئەمنییەتیی ئێران بوو. بەڵام لە دوای ئەوە، سەلامیی ٦٣ ساڵە بە هێزەوە هاتۆتە سەر شانۆ و بەردەوام دێتە بەر دیدی جەماوەر تا وتاری ئاگرین پێشکەش بکات و لەواندا هەڕەشە لە وڵاتە یەکگرتووەکان دەکات و بەڵێنی سڕینەوەی ئیسرائیل لەسەر نەخشەکان دەدات و، لە ماوەی ساڵی ڕابردوودا سوپای پاسداران ڕۆڵی سەرەکیی بووە لە قەڵاچۆکردنی ئەو ژنانەی دژی داواکارییە دواکەوتووەکانی حیجاب و پێشێلکارییەکانی گەشتی ئیرشاد وێستاونەوە. ئەوەی ئەو سەرۆکە تیرۆریستە لە کاریزمادا کەمی دێنێ، بەزیادەوە لە هێزی ڕووتدا تێی هەڵدێنێتەوە.

داگلاس لەندەن، کارمەندێکی ٣٤ ساڵەی خاوەنئەزموونی سی ئای ئەی کە لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاستدا خزمەتی کردووە دەڵێ، "ڕەنگبێ سەلامی تاکە فرمێسکێکی لە کاتی کوژرانی سولەیمانیدا نەڕشتبێ، چونکە کاتێک سەلامی فەرماندەی سوپای پاسداران بوو، ئەوە هەمیشە سولەیمانی بوو لەلای ڕاستی ڕێبەری گەورە عەلی خامنەیی دادەنیشت. ڕەنگبێ سەلامی هەستی کردبێ دەتوانێ کەڵک لە کوژرانی سولەیمانی بۆ پڕکردنەوەی بۆشاییەکەی بە لێدوانی وروژێنەرانە وەرگرێ".

لەو دواییانەدا سەلامی لە لێدوانەکانیدا زۆرتر باسی ناردنی هێزی زیاتر لەلایەن وڵاتە یەکگرتووەکانەوە بۆ کەنداوی فارسی کردووە کە بەڕێوەبەرایەتیی بایدن دەڵێ بۆ بەرپەرچدانەوەی دەستبەسەرداگرتنەکان و جاڕزکردنەکانی سوپای پاسدارن دژی پاپۆڕەوانیی نێودەوڵەتی لە ڕێگا ئاوییەکانی ستراتێژیکدا ڕەچاوی کردووە. تەنیا لە دوو ساڵی ڕابردوودا،

هێزی دەریایی ئەمریکا ٢٠ ڕووداوی بژاردوون کە لەواندا سوپای پاسداران لە کەنداو هێرشی کردووە، دەستی بە سەر پاپۆڕی بازرگانی داگرتووە یان جاڕزی کردوون و ئێران وەک "هەڕەشەیەکی ئاشکرا بۆ سەر ئاسایشی دەریایی ناوچە و ئابووری جیهان" وەسف دەکرێ.
لە وەڵامێکی سەرکێشانەدا لە مانگی جولای، سەلامی فەرمانی مانۆڕی سەربازیی سوپای پاسدارانی لە کەنداو دا کە هێزی دەریایی و وشکانی دەگرتنە خۆ. سەلامی لە کاتی مانۆڕەکەدا گوتی، "پێویست بە هێزی سەربازیی ئەمریکایی یان ئوورووپایی لە کەنداو ناکات،" و هەڕەشەی کرد سوپای پاسداران "توانای وەڵامدانەوەی هەر کردەوەی هەڵەی ئەمریکاییەکانی هەیە، لە ناویاندا بە دەستبەسەرداگرتنی پاپۆڕان".

لەگەڵ ئەوەشدا، سەرەڕای دەرکەوتنی بە ژاوەژاوی سەلامی، چەند پسپۆڕی کاروباری ئێران لە خۆرئاوا، لەناویاندا چەند کاربەدەستی پێشووی سەربازی و هەواڵگریی وڵاتە یەکگرتووەکان کە "سپای تاک" وتووێژی لەگەڵدا کردوون، گوتیان شتێکی زیاتر لە ژیاننامەی فەرمیی ناوبراو نازانن. سی ئای ئەی کە بە شێوەی نەریتی پرۆفایلی نەیارانی بەرچاوی خۆی ئامادە دەکات، خۆی لە درکاندنی وردەکارییەکانی ژیانی تاکەکەسیی سەلامی یان بۆچوونەکانی زیاتر لە کەسایەتییە توندئاژۆیە فەرمییەکەی بوارد. هەواڵگریی ئەوتۆ دەتوانێ لە کاتێکدا بەڕێوەبەرایەتیی بایدن و تاران بەرەو گۆڕینەوەی زیندانییان و ئازادکردنی دراوی سڕکراوی ئێران و ئەگەری سنووردارکردنی بەرنامەی ناوکی ئێران، یەکلاکەرەوە بێ.

چیرۆکی ڕەچەڵەک

بەگوێرەی زانیاریی ئێرانی، ئەمریکایی و ئیسرائیلی، سەلامی لە ساڵی ١٩٦٠ لە گوندی بچووکی گوڵپایەگان لە ناوەندی ئێران و پارێزگای کەمئاوی ئیسفەهان لەدایک بووە. پاش تێپەڕکردنی قۆناغەکانی سەرەتایی و ناوەندی لەو گوندە، سەلامی لە تاقیکارییەکدا بە مەبەستی بورسیەی خوێندن لە زانکۆی زانست و تەکنەلۆژیی تاران لە ١٩٧٨ دا بەشدار بوو.
عەلی ئالفۆنە، پسپۆڕێکی پرسی ئێران لە ئەنستیتۆی وڵاتانی عەرەبی کەنداو لە واشینگتۆن دەڵێ، "گواستنەوە لە لە ١٩٦٠ لە گوندێکی بچووکی پارێزگای ئیسفەهان بۆ تاران، وەکوو گواستنەوە لە شوێنێکی گەلێک بچووکی میشیگان بۆ مانهاتانە. ئەو ئەوکارەی بەهۆی پەیوەندیی بنەماڵەیی یان دەوڵەمەندیی نەکرد، بەڵکو ئەو خوێندکارێکی ژیر بوو و گەلێک کاری بۆ کردبوو".

بەڵام خوێندنی زانکۆ لە تاران بۆ سەلامی هاوکات بوو لەگەڵ شۆڕشی جەماوەریی دژی دەسەڵاتی دیکتاتۆری لەو وڵاتە،

سەرچاوە
Serchawe

واتە محەممەدڕەزا پەهلەوی، کە بووە هۆی ڕووخانی دەسەڵاتەکەی لە ١٩٧٩. بە گوتەی ئالفۆنە و پسپۆڕی دیکەی پرسی ئێران، هیچ بەڵگەیەک بۆ پشتڕاستکردنەوەی بوونی ڕوانگەی شۆڕشگێڕیی سەلامی و بەشداریی ناوبراو لە خۆپیشاندانەکانی خوێندکاران دژی شا لەگۆڕێدا نییە. لە ١٩٨٠دەسەڵاتدارە نوێیەکانی ئێران زانکۆکانی وڵاتیان داخست و مامۆستا سێکولارەکانیان لەسەر کار لابرد و پلانی خوێندنی ئیسلامییان بۆ خوێندکارەکان دارشت. پاشان، لە سێپتەمبەری ئەوساڵە، عێراق ئێرانی داگیر کرد. بە داخرانی زانکۆکەی و بوونی ئێران لەژێر هێرشدا، سەلامیی تەمەن ٢٠ ساڵ، وەک زۆرێک لە لاوە کۆنەپارێزەکانی دیکە وەک کارێکی نیشتمانپەروەرانە و پراگماتیستی، چوونە نێو سوپای پاسداران کە ئەوکات تازە دامەزرابوو. بە گوتەی ئالفۆنە، سوپای پاسداران مووچەی دەدا و شوێنی حاوانە و خواردنی دابین دەکرد.

سەلامی پێشدا لە پارێزگاکانی باکووری خۆرئاوای ئێران، شوێنێک کە کوردەکان خەریکی شەڕ دژی دەسەڵاتی ناوەندیی تاران بوون، چاوی بە شەڕ کەوت. ساڵێک دواتر، تیپی ناوبراو نێردرا بۆ باشوور دژی داگیرکەرانی عێراق. لەوێ سەلامی شاهیدی شەپۆلە مرۆییەکانی سوپای پاسداران لە کاتی هێرشدا بوو کە دەبوونە هۆی کوژرانی هەزاران کەس، بەڵام لە کۆتاییدا عێراقییەکان لە خاکی ئێران وەدەر نران. ئەوە وانەی بەرگری بوو کە ئەو قەت لەبیری نەکرد و لێیان فێر بوو. ئاننی-ترەیسی ساموئێل، پسپۆڕێکی پرسی ئێران لە زانکۆی تێنێسی و نووسەری کتێبی تازە چاپکراوی "چیرۆکی ناتەواوی جەنگی ئێران-عێراق" دەڵێ، "لە نووسراوەکان و لێدوانەکانیدا، سەلامی بەردەوام جەخت لەسەر گرینگیی وانەکانی جەنگی ئێران-عێراق و شێوەی کەڵکوەرگرتنیان لە ئاسایشی ئەمڕۆی ئێراندا دەکاتەوە. ئەو هەمیشە باسی گرینگیی ستراتێژییە ناهاوشێوە و ئەو تاکتیکانە دەکات کە ئیزن بە ئێران دەدەن بەرەوڕووی ڕکەبەری بەهێزتر بێتەوە".

چوون بۆ دەریا

لە سێپتەمبەری ١٩٨٥، سەلامی پلەی بەرز کرایەوە و گوسترایەوە بۆ یەکەی دەریایی سوپای پاسداران، کە دەستپێشخەری ئۆپەراسیۆنی سەر زەوی و دەریایی لە ناوچە قامیشەڵانەکانی عێراق و دەوروبەری ئابادان و شاری ڕۆخیی خورەمشار لە ڕێگا ئاوییەکەی شەتولعەرەب بوو.

کاتێک شەڕ بە شێوەی بێئاکام لە ١٩٨٨ کۆتایی هات، سەلامی بڕیاری دا برەو بە پیشەی خۆی لە نێو سوپای پاسداراندا بدا. لە کاتێکدا گەلێک لە هاوپیشەکانی لە سوپای پاسداران ڕوویان کردە کۆمپانیای بیناسازی کە هی سوپای پاسداران بوون، فەرماندەکانی سەلامی ناوبراویان ناردەوە زانکۆ تا بەڵگەنامەی زانکۆ لە ئەندازیاریی میکانیک وەرگرێ. لە ١٩٩٢،

بەشی: سێهەم

ئەو وەک فەرماندەی کۆلێژی کارمەندانی سوپای پاسداران دەستنیشان کرا و لەوێ بۆ ماوەی پێنج ساڵ خزمەتی کرد و پلانی خوێندنی شەڕی ناهاوشێوەی سوپای پاسدارانی دارشت. ئالفۆنە دەڵێ، ئەوە لەوێ بوو کە سەلامی پەیوەندیی پتەوی لەگەڵ ئەفسەرانی سوپای پاسداران دامەزراند کە دواتر ڕێگایان بۆ هەڵکشان لەنێو سوپای پاسداراندا خۆش کرد. ئەو دەڵێ، "سەلامی بوو بە بەشێک لە ڕایەڵەی کورە دێرینەکانی سوپای پاسداران".

لە ١٩٩٧ سەلامی پلەی بەرز کرایەوە و ئەمجارە بوو بە جێگری فەرماندەی ئۆپەراسیۆنەکانی سوپای پاسداران، پلەیەک کە بۆ ماوەی نۆ ساڵی دواتر هەیبوو. لەو ماوەیەدا، پێکدادانی توند لە نێوان ئێلیتی سیاسی و هێندێک لە فەرماندەکانی سوپای پاسداران هاتە ئاراوە، بەڵام سەلامی سەلماندی لە ڕوانگەی سیاسییەوە خۆگونجێنە و لەو ڕکەبەرییانە تێپەڕ بوو. لە ٢٠٠٦، ئەو بوو بە فەرماندەی هێزی ئاسمانیی سوپای پاسداران کە بەرپرسی یەکەکانی مووشەکی و فڕۆکەی بێفڕۆکەوانی ئێرانە.

جەختکردنەوە لەسەر ئەو بەرنامانەش وانەیەکی بەنرخی جەنگی ئێران-عێراق بوو، واتە گەشەپێدانی پیشەسازیی چەکوچۆڵی نێوخۆیی. ئالفۆنە دەڵێ لە ژێر ڕێبەریی سەلامیدا، لقی هێزی ئاسمانیی سوپای پاسداران توانی دوو فڕۆکەی بێفڕۆکەوانی ئەمریکایی کە لە ئەفغانستان دەستیان کەوتبوون، ئەندازیاریی پێچەوانە بکاتەوە. ئەو کارە ڕێگای دامەزراندنی ناوەندی بەرهەمهێنانی چەکوچۆڵی بۆ سوپای پاسداران خۆش کرد. ئالفۆنە دەڵێ، "هۆیەکەی ئەوە بوو سەلامی توانی پەیوەندییەکانی بۆ دابینکردنی دراوی پێویست بۆ بەرنامەکەی بەکار بێنێ ".

جەیسۆن برادسکی، پسپۆڕێکی هێزی سەربازیی ئێران لە ڕێکخراوی یەکگرتوو دژی ئێرانی ناوکی، دەڵێ لە کاتی فەرماندەیی سەلامی لە هێزی ئاسمانیی سوپای پاسداران، ئەو عەمباری مووشەکیی ئێرانی دروست کرد تا جێگرەوەی فڕۆکەی ئێف چواری ئەمریکایی بن کە لە سەردەمی شادا لە ئەمریکا کڕدرابوون. سەلامی چاودێریی چەند تاقیکاریی سەرکەوتووانەی هاژەکی مەودامامناوەند و درێژمەودای کرد کە بەشێکیان دەتوانن چەند کڵاو هەڵگرن، خۆ لە ئاشکرابوون لە ڕادار ببوێرن و دەتوانن بگەنە ئیسرائیل و بنکەکانی ئەمریکا لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست.

ئاشقی تەقەکردن

بە گوێرەی نووسراوەیەکی برادسکی لەسەر سەلامی لە ٢٠٢٠، ناوبراو گوتوویەتی، "قامکەکانی ئێمە هەمیشە لەسەر

پەلەپیتکەن و هاژەکەکانمان ئامادی هاویشتنن." لە جێیەکی دیکەدا هەڕەشەی کردووە، "ئێران دەتوانێ هەر کات بیهەوێ کاریگەریی لەسەر گواستنەوەی نیوەی وزەی دنیا هەبێ." لە ٢٠٠٩، سەرکەوتنەکانی سەلامی وەک فەرماندەی هێزی ئاسمانیی سوپای پاسداران بووە هۆی بەرزبوونەوەی پلەکەی وەک جێگری فەرماندەی گشتیی سوپا کە دبێتە پلەی دووهەمی ئەو ڕێکخراوەیە.

ئەو چەند ساڵ دوتر لە کاتێکدا لە پەسندی دەستڕاگەیشتوویی ستراتیژیکیی ئێران بۆ ئەوبەری سنوورەکانی کردوونی، خۆی بە پشتیوانیکردنی سوپای پاسداران لە شیعەکانی عێراق، حوسیییەکانی یەمەن هەڵنایەوە و داوای لە شیعەکانی بەحرەین کرد دژی پاشایەتی کەمینەی سوننی وڵاتەکەیان سەرهەڵدان بکەن. ئەو قیڕاندی کە سوپای پاسداران حیزبووڵلای -میلیشیا بەکرێگیراوەکەی لە لوبنان- بە سەد هەزار هاژەک پڕ چەک کردووە کە بەرەو ئیسڕائیل سیرەیان گرتووە. سەلامی لە یەکێک لە لێدوانەکانیدا دژی ئیسڕائیل گوتی، "فەرماندەکانی حیزبوڵلا تەنیا چاوەڕوانی فەرمانن، بە شێوەیەک کاتێک دەستیان بە پەلەپیتکاندا هێنا، خاڵە ڕەشە نەفرەتییەکە لەسەر نەخشەی ژیۆپۆلیتیکی دنیا بۆ هەمیشە پاک دەکرێتەوە." ئەو هەروەها گاڵتەی بە بنیامین نەتانیاهوو، سەرۆکوەزیرانی ئیسڕائیل کرد و گوتی، "نەتانیاهوو دەبێ بزانێ هیچ ڕێگایەکی بێجگە لە ڕاکردن لە ناوچەکە نییە، کە وابوو پێویستە فێری مەلەکردن لە دەریای مەدیتەرانە بێ".

برادسکی دەڵێ، بەڵام سەلامی لە ٢٠١٤ لەگەڵ سەرکۆمار حەسەن ڕوحانی لەسەر دەستڕۆیشتوویی سیاسیی سوپای پاسداران تووشی کێشە بوو. کاتێک ڕوحانی دەستی بە دانوستان لەمەڕ ڕێککەوتنی ناوکی لەگەڵ وڵاتە یەکگرتووەکان و زلهێزەکانی دیکەی خۆرئاوا کرد، سەلامی بەئاشکرا دژی هەر جۆرە ڕێککەوتنێک کە ببێتە هۆی سنووردار کردنی بەرنامەی ناوکی ئێران یان ئێزن بە پشکنینی بیانی دامەزراوە ناوکییەکان بدرێ، هەڵوێستی گرت. تەنانەت دوای جێبەجێکردنی ڕێککەوتنی ناوکی لە ٢٠١٥، سەلامی ئەوەی ڕەت کردەوە و گوتی، "ئێمە گوێ نادەینە بڕیارنامان. ئەوە ئەرکی ئێمەیە دەسەڵاتی خۆمان گەشە پێ بدەین و هیچ کەسێک فەرمانمان پێ ناکات".
ڕوانگە شەڕخوازانەکانی سەلامی لە ٢٠١٨، کاتێک سەرکۆمار دۆناڵد ترامپ لە ڕێککەوتنە "خاوەن کەموکورییەکە" کشایەوە و تاکلایەنە گەمارۆی ئابووری خستنە سەر ئێران تا ئابووریەکەی لە پەلوپۆ بخات، بەهێزتر بوون.

هەڵکشان بەرەو سەرەوە

ساڵێک دواتر، ماوەیەکی کورت دوای دەستنیشانکرانی سوپای پاسداران وەک ڕێکخراوێکی تیرۆریست لەلایەن

بەڕێوەبەرایەتیی ترامپەوە، خامنەیی سەلامی کردە فەرماندەی سوپای پاسداران. بەرزکردنەوەی پلەکەی هاوکات بوو لەگەڵ جێکردنەوەی ناوبراو لە ئەنجومەنی باڵای ئاسایشی نیشتمانی، شوێنێک کە هەڵوێستە سەرپێچیکارانەکانی سەلامی دژی وڵاتە یەکگرتووەکان زۆر زوو بەسەر ئەو یەکەیەی دیاریکەری سیاسەتی وڵاتدا زاڵ بوو.

ماوەیەکی کورت پاش دەستنیشانکرانی سەلامی وەک فەرماندەی سوپای پاسداران، ئێران دەستی بە پیتاندنەوەی ئورانیۆم تا نزیک پلەی ٩٠٪ کە بۆ بۆمبی ناوکی پێویستە، کردەوە. لە یەکەم لێدوانەکەیدا وەک سەرۆکی سوپای پاسداران، سەلامی وێ دەچوو زۆر حەزی لە بەرەوڕووبوونەوەی سوپای پاسداران لەگەڵ وڵاتە یەکگرتووەکان لە ئاستی جیهانیدا بێ. ئەو لە شوێنێک دەڵێ، "ئێمە لێهاتوویەکانمان لە ناوچەکەوە بۆ هەموو دنیا پەرە پێداوە، بە شێوەیەک کە دوژمن هیچ شوێنێکی ئەمینی نییە." بەڵام سەرەڕای خەیاڵپڵاوەکانی سەلامی بۆ سوپای پاسداران، ڕووداوی نەخوازراو و هێرش لە نێوخۆوە ئەوی سەرقاڵی پێشگرتن و کۆنترۆڵی زەرەر و زیانی زیاتر کرد.

دوای کوژرانی قام سولەیمانی، فەرماندەی سوپای قودس لە جانیوەری ٢٠٢٠، پاسەوانیی هاژەکیی سوپای پاسداران کە لە ئامادەباشیدا بوو فڕۆکەیەکی مەدەنیی ئوکراینیان لەگەڵ هاژەکی ئەمریکایی لێ تێک چوو و خستیانە خوارەوە کە بووە هۆی کوژرانی ١٧٦ مسافیر و سەرنشین. لە کاتێکدا سەربازەکانی سوپای پاسداران کە بەرپرسی خستنەخوارەوەی فڕۆکەکە بوون سزای زیندانیان لە ١٣ ساڵ بۆ سەرەوە بۆ بڕایەوە، هیچکام لە فەرماندە پلەبەرزەکان سزا نەدران.

لە هەمان ساڵدا، ئابڕووچوونی زیاتر بەدوایدا هاتن. بریکارانی موسادی ئیسرائیل، ژمارەیەک ئۆپەراسیۆنیان لە نێوخۆی ئێراندا بەڕێوەبردن، بۆمبی بەهێزیان لە بنکەیەکی هاژەکی نزیک پارچین و بنکەیەکی پیتاندنی ئورانیۆم لە نەتەنز تەقاندنەوە. هەروەها بریکارە ئیسرائیلییەکان توێژەرێکی پلەبەرزی ناوکیی ئێرانیان کوشت و سەرجەم ئارشیوی ناوکیی ئێرانیان لە عەمبارێکی ناوەندیی تارانەوە دزی.

لە کاتێکدا ڕووداوی ئەوتۆ لێهاتوویی بریکارە ئیسرائیلییەکانیان بۆ هێرش لە نێوخۆی ئێران پشتڕاست کردەوە، وێدەچی سەلامی هیچ ڕێکارێکی بۆ چارەسەریی کەمایەسییەکان تا مانگی جوونی ساڵی ڕابردوو نەگرتبێتە بەر. پاش کوژرانی سێ ئەفسەری پلەبەرزی سوپای پاسداران لە لایەن بریکارانی ئیسرائیل، ئەو سەرۆکی درێژمەودای هەواڵگریی سوپای پاسداران، حوسێن تائیب، مەلایەک کە هیچ ئەزموونێکی هەواڵگریی نەبوو، لەسەر کار لابرد. سەلامی لەجێی تائیب، ژەنڕاڵ محەممەد کازمی، ئەفسەرێکی خاوەن ڕابردووی هەواڵگریی دانا.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: سێهەم

لە ماوەی ساڵی ڕابردوودا، سەلامی چاودێریی هەوڵەکان بۆ تێکشکاندنی ناڕەزایەتییە سەرانسەرییەکانی کردووە کە بە هۆی کوشتنی ژنێک بە بیانووی ڕەچاونەکردنی حیجابی ئیسلامی کوژرا، دەستی پێ کرد و خێرا بوونە مەزنترین خۆپیشاندانەکانی دژی حکوومەت. بەسیجی سەر بە سوپای پاسداران بە تەقە لە خۆپیشاندەران، سەدان خۆپیشاندەریان تا ئێستا کوشتووە و هەزارانیان دەستبەسەر کردوون؛ هەروەها دەیان کەس لە دەستبەسەر کراوان لە سێدارە دراون.

کایەی ترسنۆکانە

ساموئێل لە زانکۆی تێنێسی دەڵێ، هەڕەشەکانی سەلامی دژی ئیسراییل شتێک نین بێجگە لە فڕوفیشاڵ. ئەو دەڵێ، "فەرماندەی سوپای پاسداران گەمژە نییە. ئەو دەزانێ ئەو بەرەوڕووی ڕکەبەرێکی بەهێزتر بۆتەوە. من پێموانییە ئەو لەو بڕوایە دابێ کە ئێران دەتوانێ ئیسراییل لە سەر نەخشە بسڕێتەوە. ئەو پێویستە ئەو قسانە بکات تا پێگەی خۆی لە لای ڕێبەری گەورە بپارێزێ".

نۆرمەن ڕووڵ، بەرپرسێکی هەواڵگریی نیشتیمانیی کە کاری لەسەر ئێران کردووە دەڵێ، ئەوە بەڵێنییەکانی سەلامی لەمەڕ وەدەرنانی هێزەکانی ولاتە یەکگرتووەکان لە کەنداوی فارسیش دەگرێتەوە. ڕووڵ دەڵێ، "گوێ مەدەرە فڕوفیشاڵەکان، سەلامی سەربازێکی پرۆفیشناڵە. ئەو توندئاژۆیە، بەڵام هاوکات کەتوارگەراشە. ئەو دەزانێ هێزە سەربازییەکەی لە بەرانبەر هێزەکانی ولاتە یەکگرتووەکاندا هیچ نین. ئەو ستراتێژیی ناهاوشێوە ڕەچاو دەکات و هێزەکانی تا ئەو سنوورە هان دەدا کە لە هێڵی دەستپێکی جەنگ لەگەڵ ئێمە تێپەڕ نەبن." ڕووڵ دەڵێ، کە وابوو ئەو بە بەلەمی بچووک و خێرا دەورەی پاپۆڕە بازرگانییەکان دەدا، یان هێزەکانی بە هێلیکۆپتەر لەسەر پاپۆڕێک دادەبەزێنێ، دەستی بەسەردا دەگرێ و ناچاری دەکات لە پێش گەیشتنی هێزی دەریای ولاتە یەکگرتووەکان بەرەو بەندەرێکی ئێرانی بڕوات. بە واتایەکی دیکە، ئەو قەڵسەمان پێ دەگێڕێ، بە ئامانجی شەرمەزار کردنی ولاتە یەکگرتووەکان. ئەوە کایەی سەلامییە".

بەڵام داگلاس لەندەن، نووسەری کتێبی "بە ئەندامگر: سیخوڕی و هونەری بزربووی هەواڵگریی ئەمریکایی، بیرەوەرییەک"، دەڵێ سەرەڕای گرژییە تازەکان لە کەنداوی فارس، وێدەچێ پەیوەندیی نێوان بەڕیوەبەرایەتی بایدن و ئێران بەرەو باشتربوون بچێ. ئەو دوو ولاتە لەو دواییانەدا گەیشتوونە لێکتێگەیشتنێکی جێگرەوە کە بەگوێرەی ئەو دوای ئازادکردنی ١٠ میلیارد دۆلار دراوی دەستبەسەرداگیراوی ئێرانی و گواستنەوەی لە کۆرەی باشوور و عێراقەوە بۆ بانکێکی قەتەری، پێنج زیندانیی شارۆمەندی ئەمریکا بە پێنج دەستبەسەرکراوی ئێرانی لە ولاتە یەکگرتووەکان بگۆڕدرێنەوە. لەژێر چاودێریی

بەشی: سێهەم

کاربەدەستانی وەزارەتی دارایی ئەمریکا، ئێران ئیزنی پێ دەدرێ ئەو دراوە بۆ پێداویستییە مرۆییەکان بەکار بێنێ.

کاربەدەستانی ئەمریکایی و ئێرانی دەڵێن ڕێککەوتنەکە، کە پاش دوو ساڵ دانووستانی ناڕاستەخۆ گەیشتە ئاکام، دەتوانێ لە کۆتایی مانگی سێپتەمبەردا بە ئەنجام بگات و هێندێک چاودێر دەڵێن مامەڵەکە دەتوانێ ڕێخۆشکەری ڕێککەوتنی زیاتر بۆ سنووردار کردنی بەرنامەی ناوکی ئێران بێ.

لەندەن دەڵێ، ئێستا پرسیارەکە ئەوەیە ئاخۆ سەلامی ملکەچی ڕێککەوتنێکی نوێ بۆ کەمکردنەوەی گرژیی نێوان تاران و واشینگتۆن دەبێ؟ ئەو دەڵێ، "سوپای پاسداران زۆرترین زەرەر لە هەر جۆرە ڕێککەوتنێکی ئاشتیانە دەکات. سوپای پاسداران سوود لە ئێرانی ژێر زۆرترین زەختدا دەبینێ. ئەوانن کە دراویان پێ دەدرێ تا بەرگریی بکەن و گەمارۆکان پووچەڵ بکەنەوە و ئەو پارەیە دەستڕۆیشتوویی و دەسەڵاتی بە دواوەیە. تا ئەوان کەمتر پێویست بن، دەسەڵات و دەستڕۆیشتوویی ئەوانیش کەمتر دەبێتەوە".

تا ئێستا، سەلامی لەمەڕ ڕێککەوتنی گۆڕینەوەی زیندانییان بێدەنگ بووە. لە هەمان کاتدا، مێدیای ژێر دەسەڵاتی دەوڵەت ڕێککەوتنەکەی وەک "دیپلۆماسیی ڕێزدارانە" و سەرکەوتنێک بۆ دەوڵەتی توندئاژۆی سەرکۆمار ئیبراهیم ڕەئیسی وەسف کردووە. چاودێرە خاوەنئەزموونەکانی کاروباری ئێران ئاماژە بەوە دەکەن بەبێ چرای سەوزی خامنەیی، ڕێککەوتنەکە نەیدەتوانێ بگاتە ئەو دۆخەی ئێستا. ئەوان هەروەها ئاماژە بەوە دەکەن بەرهەڵستکارییە سەرزارەکییەکانی سەلامی دەتوانێ ببێتە هۆی لێ ئەستاندنەوەی کارەکەی.

بەڵام ڕووڵ، بەرپرسێکی هەواڵگریی نیستانیی پێشوو، لەگەڵ لەندەن هاوڕا نییە و دەڵێ، سوپای پاسداران دەورێکی گەلێک بەرچاوتری لە پرۆسەی بڕیاردانەکانی دەوڵەتیدا دەگێڕێ. ئەو دەڵێ، "ڕێککەوتنەکان لەگەڵ وڵاتە یەکگرتووەکان وەها ڕێک دەخرێن کە لەگەڵ سامانەکانی سوپای پاسداران ناتەبا نەبن، جەخت لەسەر "ناتەبا نەبن"، دەکەمەوە. سوپای پاسداران بەئاشکرا دژی ڕێککەوتن لەگەڵ وڵاتە یەکگرتووەکان دەوەستێتەوە، بەڵام لە پشت شانۆکان دژایەتی ناکات." ڕووڵ هەروەها ئەوەش زیاد دەکات کە ئەو جۆرە ڕێککەوتنانە بە مانای وەلانانی پشتیوانیی سوپای پاسداران بۆ بەکرێگیراوە ناوچەییەکانی یان هەڵوێستی شەڕانشۆیانە بەرانبەر هێزەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان لە کەنداوی فارس، نین. ئەو دەڵێ، "لێرە جیاوازییەک هەیە. لە نێوان ڕیکەوتن و باشتر کردنی پەیوەندییەکان".

بەشی: سێهەم

لەندەن نەتەنیا نایهەوێ شتێکی لەمەڕ هەنگاوی داهاتووی سەلامی بڵێ، بەڵکو دڵنیاش نییە کە ڕێککەوتنەکە جێبەجێ بکرێ. ئەو دەڵێ، "ئەو شتانە زۆر بە سانایی لێک هەڵدەوەشێن." و ئەوەش زیاد دەکات: "دانوستان لەگەڵ ئێران نەهامەتییەکی وەهایە." کە ڕەنگبێ سەلامی لەبارەیدا بڵێ: "لە زاری تۆوە تا گوێی خودا".

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٧ی خەرمانانی ٢٧٢٣

سەرچاوە
Serchawe

لاساییکردنەوەی مێتۆدەکانی ک.گ.ب. لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە

پێشەکی

ئەوانەی شارەزای مێژووی کۆماری ئیسلامیی ئێرانن دەزانن کە یەکیەتیی سۆڤیەت، ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ، لە ئاشکراکردنی کودەتای نۆژەدا یارمەتیدەری دەسەڵاتدارانی ئەوکاتی کۆمارە تازەدامەزراوەکەی مەلایان بوون. بێجگە لەوە دەنگۆی ئەوەش هەیە یەکیەتیی سۆڤیەت دەستی لە خستنەخوارەوەی باڵەفڕەکانی ئەمریکایی لە بیابانی تەبەس هەبوو ، کە بۆ ئازادکردنی بەبارمتەگیراوانی باڵوێزخانەی ئەو وڵاتە لە تاران نێردرابوون. هەمدیس ئەوە ڕاستییەکی حاشا هەڵنەگرە ئەندامانی دەزگای هەواڵگریی کۆماری ئیسلامی (ساواما)، یەکەم ڕاهێنانەکانیان لەلایەن کاربەدەستانی "ک.گ.ب"ەوە پێ کرا.

تا ئێستا زۆر بەڵگە لەبەر دەستدان کە دەیسەلمێنن کۆماری ئیسلامیی ئێران یارمەتیی ڕاستەخۆ و ناڕاستەوخۆی لە یەکیەتیی سۆڤیەت و دامودەزگا هەواڵگرییەکەی واتە ک.گ.ب. وەرگرتووە. لەو وتارەدا هەوڵ دەدەم بیسەلمێنم کۆماری ئیسلامی لاسایی مێتۆدەکانی ک.گ.ب. دەکاتەوە.

سیخوڕێکی ڕاکردوو و بۆچوونەکانی لەسەر دەسەڵاتدارانی یەکیەتیی سۆڤیەت

ساڵی ١٩٧٠، یوری ئالێکساندرۆڤیچ بەزمەنیەڤ ئەندامێکی ک.گ.ب. و کارداری چاپەمەنیی باڵوێزخانەی یەکیەتیی سۆڤیەت لە هیندوستان بوو کە ڕای کرد و خۆی ڕادەستی ئەمریکا کرد. ناوبراو کوڕی ئەفسەرێکی پلەبەرزی یەکیەتیی سۆڤیەت بوو کە ئەرکی باوکی سەردانی هێزە سەربازییەکانی یەکیەتیی سۆڤیەت لە وڵاتانی دەرەوە بووە. ئاماژە بەو پاشخانە بۆیە گرینگە تا بزانین ناوبراو لە منداڵییەوە سەر بە چینێکی خاوەن پێگە و دەستڕۆیشتووی سیستەمی یەکیەتیی سۆڤیەت بووە و وەک تاک پارێزراو بووە لە چەوساندنەوە لەلایەن سیستەمی توتالیتەری یەکیەتیی سۆڤیەتەوە.

بەزمەنیەف لە وتووێژێکی دوورودرێژ لە ١٩٨٤(١) باسی بەسەرهاتی خۆی و هۆی جیابوونەوە لە سیستەمی یەکیەتیی

سۆڤیەت دەکات. ناوبراو دەڵێ سیستەمی یەکیەتیی سۆڤیەت خراپترین سیستەمی کۆلۆنیالیستی دنیایە و ئەو نەیدەتوانی ئەو هەموو تاوانکاریی و چەوساندنەوەی خەڵک پاشگوێ بخات.

ناوبراو دوای گەڕانەوە لە یەکەم دەورەی مەئموورییەت لە هیندوستان، لە ئاژانسی چاپەمەنیی نۆڤێستی کە سەر بە ک.گ.ب بوو دادەمەزرێ و لەوێ ئەرکی پەیوەندیی لەگەڵ خوێندکارانی زانکۆی دۆستایەتی لۆمومبا(٢) لە مۆسکۆ، کە بەگوتەی بەزمەنیەف شوێنی حاملاندنی ڕێبەرانی داهاتووی بەناو جووڵانەوە ڕزگاریخوازەکانی وڵاتانی جیهانی سێهەم یان سیخوڕی شاراوە لە وڵاتانی دەرەوە و هەروەها پێشوازیی لە سەردانکەرانی بەناو ڕۆشنبیری پێشکەوتنخواز و ڕۆژنامەوانانی بیانی، بە تایبەت وڵاتانی ڕۆژئاوایی، لە ئەستۆ بووە.

بەزمەنیەڤ دەڵێ، "ئێمە لە ک.گ.ب. ئەو جۆرە کەسانەمان بە گەمژەی بەکەڵک دەزانی و هیچ ڕێزێکیان لەلای ئێمە نەبوو. تەنانەت بهاتبا و یەکیەتیی سۆڤیەت لە هەر کام لەو وڵاتانەدا دەسەڵاتی گرتبایە دەست، ئەمجۆرە کەسانە لە پەنا دیواران ڕیز دەکران و تیرباران دەکران".

ئەو لەو بڕوایەدا بوو یەکیەتیی سۆڤیەت بەتەمای بنکۆڵکردنی وڵاتە یەکگرتووەکان لە بواری ئایدیۆلۆژییەوەیە و بە یارمەتی ک.گ.ب. پلانێکی درێژمەودای چوار بڕگەیی دژی ئەمریکا بەڕێوە دەبا.(٣) ئەو چوار بڕگانە بریتین لە:

دابەزاندنی ورە و بێدەربەستکردنی بەتایبەتی لاوان بەرانبەر بە کاروباری وڵات (کاتی پێویست بۆ ئەو بەشە ٢٠ - ١٥ ساڵ)

ناسەقامگیرکردن

دروستکردنی قەیران

بەئاسایی ناساندنی دۆخی سەپاو

بە گوتەی بەزمەنیەڤ لە بڕگەی یەکەمدا هەموو هەوڵەکە لەوەدا چڕ دەبێتەوە کە ورەی خەڵکی وڵات و بەتایبەتی لاوان دابەزێنن. ناوبراو بەو بڕگەیە دەڵێ "شەپۆلی بەربڵاوی مێشک شۆردنەوە." ئەو دەڵێ کاتێک مێشکی خەڵک شۆردرایەوە تەنانەت ڕاستییەکان نابینن و بەو شێوەیە کە ک.گ.ب. دەیهەوێ هەڵسوکەوت دەکەن. ناوبراو بۆ بێدەربەست کردنی لاوان

بەشی: سێهەم

بەرانبەر بە کاروباری وڵات ئاماژە بە شەپۆلی هیپیگەری و تەشەنەکردنی دیاردەی مێدیتەیشن بە شێوەی مورتازەکانی هیندوستان و کەڵکوەرگرتنی بەربڵاو لە مادە هۆشبەرەکان لەنێو چینی لاوی وڵاتدا دەکات کە ئامانجی هەموویان گوێنەدانە بە دۆخی وڵات و چڕبوونەوە لەسەر خۆت و دۆخی تاکەکەسیی خۆتە.

بەزمەنیەڤ لە وتووێژەکەیدا دەڵێ، ک.گ.ب. بۆ بەلاڕێدابردنی بیروڕای گشتی پەنا بۆ مارکسیست و کۆمۆنیستەکانی ئەو وڵاتە نابا، بەڵکوو کەسانی خاوەن نفوز کە قسەیان لە کۆمەڵگەدا دەڕوا دەکەنە ئامانج تا لە ڕێگای ئەوانەوە پلانی خۆیان جێبەجێ بکەن. ئەو کەسانە دەتوانن ڕۆژنامەنووسان، مامۆستایانی زانکۆ و نووسەران بن. ئەو دەڵێ ک.گ.ب. ئەو جۆرە کەسانەی بانگهێشت دەکردە یەکیەتیی سۆڤیەت و بە پێهەڵداگوتن و مەزنکردنەوەی ئاستی تێگەیشتوویی ئەوان، ئەوانی وەک ئامراز بۆ بڵاوکردنەوەی زانیاریی دڵخوازی یەکیەتیی سۆڤیەت لەنێو کۆمەڵگەی خۆیاندا بەکار دەهێنا.

بڕگەی دووهەمی پلانەکە ناسەقامگیرکردنی وڵاتە. لەو بڕگەیەدا وەک بەزمەنیەڤ باس دەکا، دامەزراوە گرینگەکانی نەتەوەیەک، واتە دامەزراوە ئابووری، پەیوەندیی دەرەوە و بەرگریی دەکرێنە ئامانج.

برگەی سێهەم دروستکردنی قەیرانی جۆراجۆر لە کۆمەڵگەیە تا بەو شێوەیە لە ڕوانگەی دەروونییەوە خەڵک بۆ ئاڵوگۆڕ لەسەرەوەڕا ئامادە بکەن. لێرەدایە گرینگیی برگەی یەکەم دەردەکەوێ چونکە ئاپۆڕای جەماوەر و بەتایبەتی لاوان بێورە و بێواز بەرانبەر بە ڕووداوەکانی وڵات کراون، بۆیە هێزێک بۆ بەربەرەکانی نەماوە.

لە دۆخی چوارەمدا خەڵک هێندە جاڕز و بێهیوا کراوە کە کاتێک دیکتاتۆرێکی بەهێز دەسەڵات بەدەستەوە بگرێ، خەڵک دۆخەکە بەئاسایی وەرگرن و تەنانەت سوپاسی بکەن، چونکە وڵات لە دۆخی قەیراناوی ڕزگار دەکات. لێرەدایە خەڵک دێموکراسی، ئازادیی و بایەخە لیبراڵییەکانی دیکەی بۆ گرینگ نییە، بەڵکو تەنیا دەخوازێ دۆخەکە بگەڕێتەوە ئەو کاتەی سەقامگیریی حاکم بوو و قەیرانی پەیتا پەیتا ڕوویان نەدەدا.

بەراوردکردنی دۆخی ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان لە ڕوانگەی پلانی ک.گ.ب. بۆ ئەمریکا

تا ئێستا گەلێک وتار لەبارەی هەوڵی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بۆ دابەزاندنی وورەی خەڵک، بە تایبەتی لاوان لە ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان نووسراون. بۆ ئەو مەبەستەش کەڵک لە تاکتیکی جۆراجۆر وەرگیراوە کە دەکرێ ئاماژە بە

بەشی: سێهەم

بڵاوکردنەوەی ماددەی هۆشبەر، بڵاوکردنەوەی دیاردەی دژایەتیی تیکەڵبوون لەگەڵ سیاسەت و تەنانەت نەفرەت لە هەر کردەوەیەکی سیاسی، پەرەپێدانی هێندێک لایەنی ئایینی توندئاژۆ کە دژایەتی هەرجۆرە لیبرالیزە کردنی کۆمەڵگە و دیاردەکانی سێکولاریزم دەکەن تا پەلکێشکردنی بەشێک بۆ سۆفیگەریی و دەروێشایەتی یان پەرەپێدانی ڕیفۆمخوازیی لە چوارچێوەی سیستەمی کۆماری ئیسلامیدا.

لێرەدا زۆر بەئاشکرا دەردەکەوێ کە کۆماری ئیسلامی بەرنامەیەکی درێژخایەنی بۆ ئەو مەبەستە بەڕێوە بردووە. لە ڕۆژهەڵات بەتایبەتی لە دوای کۆتایی هاتنی جەنگی ئێران-عێراق و لە باشووری کوردستان دوای شەڕی یەکەمی کەنداو و دروستبوونی بۆشایی دەسەڵات لەو ناوچەیە ئەو هەوڵانە چڕ کرانەوە. لێرەش کەڵک لە 'گەمژەی بەکەڵک' وەرگیراوە تا کۆمەڵگە لە باوەڕبەخۆبوون و ورە داماڵێ و کەشی بێهیوایی و بێدەربەستیی بەرانبەر بە چارەنووسی وڵات باڵ بەسەر کۆمەڵگەدا بکێشێ. لێرەدا کەڵک لە نووسەر، ئاکادێمیسیەن و ڕۆژنامەنووس وەردەگیرێت تا ببنە ئامرازی گواستنەوە و جێبەجێکردنی پیلانی کۆماری سێدارە.

لە کاتێکدا کە فیدراسیۆنی جیهانیی ڕۆژنامەنووسان باس لە سەرکوتی ئازادیی ڕادەربڕین لە ئێران و دەستبەسەر کرانی لانیکەم ١٠٠ ڕۆژنامەوان لە ساڵی ڕابردوودا دەکات،(٤) ڤۆرکشۆپی ڕۆژنامەنووسی بۆ ڕۆژنامەنووسانی باشووری کوردستان لە ئیسفەهان دادەندرێ.(٥) خەڵکی بەناو ڕۆشنبیر قەڵەکەمانیان دەکەوێتە خزمەتی بەرەوپێشبردنی ئەجێندای کۆماری ئیسلامی و ئەوەی ئەوان وەک بۆچوونی سەربەخۆ بڵاوی دەکەنەوە، لە ڕاستیدا داڕێژراوی ژووره داخراوەکانی شەڕی نەرمی کۆماری ئیسلامییە.

لە هەموو شوێنێکی دنیا کاتێک دەسەڵاتداران گەندەڵ و ناکارامەن، خەمخۆرانی نیشتمان هەوڵ دەدەن بەربەرەکانی لەگەڵ دەسەڵاتداریی چەوت و خراپ بکەن، بەڵام زۆر دەمێکە هەوڵێک لە ئارادایە تا خەڵک لە نیشتمان و هێما پیرۆزەکانی بێزار بکەن. ئەو دیاردەیە دەکرێ بڵێین لە دنیادا بێوێنەیە. ئەوانە هەموو دەقاودەق جێبەجێ کردنی بڕگەی یەکەمی پیلانی ک.گ.ب. یەم بەڵام لە لایەن کۆماری ئیسلامی و بۆ بەرژەوەندیی ئەو ڕێژیمە لە ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان بەڕێوە دەچێ.

بڕگەی دووهەمیش، واتە ناسەقامگیر کردن، ماوەیەکی دروودرێژە بەڕیوە دەچێ. بۆ ئەو مەبەستەش کۆماری ئیسلامی لە ڕۆژهەڵات بە میلیتاریزە کردن، بە ئامانج گرتنی ژێرخانی ئابووری و پەرەپێدانی بێکاری لە لایەک و دەستبەسەر کردن و

ئێعدام لە لایەکی دیکەوە ناهێڵن کوردستان سەقامگیر بێ. لە باشووریش بە پیلانی جۆراجۆر ناهێڵن سەقامگیریی باڵ بەسەر عێراق بە گشتی و هەرێمی کوردستان بە تایبەتیدا بکێشێ. چونکو دەزانێ سەقامگیریی دەبێتە هۆی گەشەی وڵات و پێش بە ئامانجی کۆماری ئیسلامیی ئێران کە عێراق و هەرێمێکی لاوازی دەوێ دەگرێ. هەر کەسێک لە ماوەی دوو دەیەی ڕابردوودا ڕووداوەکانی باشووری کوردستانی دیتبێ بەئاشکرا دەزانێ کە لە زۆر لە هەوڵەکانی ناسەقامگیرکردنی عێراق و هەرێمدا، کۆماری ئیسلامی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ دەستی هەبووە.

ئەو ڕاستییە لە بوونی بڕگەی سێهەمی پیلانەکەی ک.گ.ب ڕوون و ئاشکرایە. لە ماوەی بیست ساڵی ڕابردوودا قەیرانی جۆراجۆر پەیتا پەیتا ڕوویانداوە. یەکێک لە هۆیەکانی ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی لە قەیراندا دەتوانێ دەسەڵاتی خۆی لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵات بپارێزێ. ئاوڕدانەوەیەکی خێرا بە دۆخی وڵاتانی وەک عێراق، سووریە، لوبنان و یەمەن، ئەو ڕاستییە پشتڕاست دەکەنەوە. یەکێک لە هاندەرەکان بۆ ئەو مەبەستە هەڵخەڵەتاندنی خەڵکی نێوخۆیە تا وا بیر بکەنەوە بێتوو کۆماری ئیسلامی نەمێنێ، پشێوی وڵاتانی وەک سووریە باڵ بەسەر وڵاتدا دەکێشێ. بڕوا ناکەم کەسێکی ڕۆژهەڵاتی کە سەردانی باشووری کوردستانی کردبێ ئەو گوتەیەی نەبیستبێ: "نەکەن وەکو ئێمە خۆتان بەدبەخت بکەن، ئێوە لانیکەم کارەباتان هەیە".

ئەگەرچی نیشانەکانی بڕگەی چوارەم لە ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان کەم و زۆر دەبیندرێ، بەڵام دوای شۆڕشی ژینا لە ساڵی ڕابردوو بەولاوە، جیاوازییەک بەدی دەکرێ. لە کاتێکدا هێندێک جار لە باشووری کوردستان، خەڵک دەبینین بێهیوا لە دۆخی ئێستایان دەبن و ئینتیما نیشتمانییەکانیان لەکزی دەدا؛ لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لە ماوەی شۆڕشی ژینادا، خۆشەویستیی نیشتمان، گەیشتن بە ئازادی و سەربەستی لە ئاستێکی بەربەریندا دەبینرا. لەو بەشەی نیشتمان خەڵک هێشتا بایەخ لیبراڵییەکان وەک سێکولاریزم، ئازادیی و مافەکانی مرۆڤ و لەهەموویان گرینگتر سڕینەوەی کۆلۆنیالیزم لە ئاستێکی بەربەرین پشتگیریی لێ دەکرێ.

کاتێک لە بەزمەنیەڤ دەپرسن ئەمریکا چی بکات تا ئەو پیلانەی ک.گ.ب. پوچەڵ بکاتەوە، ناوبراو لە وەڵامدا دەڵێ "جیلێکی بروابەخۆ و دەروەست بار بێنن".

دیارە لە کوردستانیش، واتە لە هەر چوار پارچەکەی، ڕێگای پووچەڵکردنەوەی پیلانەکانی نەیارانمان، بە کۆماری ئیسلامیشەوە، گەڕانەوە بۆ پەروەردەی نیشتیمانییە.

بەشی: سێهەم

زاڵبوون بەسەر گەلێکی بێ هیوا و بێ دەربەست گەلێک ساکارە بەڵام بە پێچەوانە نەتەوەی بڕوا بەخۆ و خاوەن هەڵوێست، چۆک بۆ هیچ هێزێکی ملهوڕ دانادا.

پەراوێزەکان:

- https://www.youtube.com/watch?v=yErKTVdETpw١

٢- ئەمیر عەبباس فەخراوەر لە کتێبی هەڤاڵ ئایەتووڵادا باسی دەوری ک.گ.ب. لە شۆڕشی گەلانی ئێران و هەروەها خوێندکار بوونی خامنەیی لە زانکۆی لۆمومبا دەکات،

https://www.goodreads.com/book/show/32729606

3- https://bigthink.com/the-present/yuri-bezmenov

4- https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/press-freedom/article/iran-ifj-launches-report-on-press-freedom-in-the-last-

5- https://www.zayele.com/ku/news/8203.html

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢ی ڕەزبەری ٢٧٢٣

سەرچاوە
Serchawe

کێشەی ئەرمەنستان - ئازەربایجان دەتوانێ هاوسەنگیی دەسەڵات لە ئێران، تورکیە، ڕووسیە هەتا چین بگۆڕێ

- فۆربز - مەلیک کایلان

وا دیارە کەس نایهەوێ باسی ململانێ قووڵترە ژیئۆ - پۆلیتیکییەکەی پشت کێشەی ناگۆرنۆ - قەرەباغ بکات، کە ئێستا سەری هەڵداوەتەوە و لاپەڕەی یەکەمی ڕۆژنامەکانی لە سەرانسەری دنیادا پڕ کردۆتەوە. چیرۆکێکی دەساڵە لەبارەی هەرێمێک لە قووڵایی دەڤەرێکی تەریککەوتوودا، چۆن دەتوانێ کاردانەوەی بەربڵاوتری بۆ هاوسەنگیی دەسەڵاتی جیهانیی هەبێ؟ چۆن دەتوانێ بۆ وێنە کاریگەریی لەسەر چین یان ئورووپا یان ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دابنێ؟ ئەگەرچی وەک خەیاڵ دێتە بەرچاو، بەڵام ئەوەی لەنێوان ئەرمەنستان و ئازەربایجان ڕوو دەدا، ئەگەری گۆڕینی ڕێکخستنە بەرفراوانە نێوان-کیشوەرییەکانی هەیە. بێتوو بیانهەوێ، تەنیا وڵاتانی دراوسێ باسی دەکەن. هێندێک باسی ناکەن چونکە ئەو فیلەکەی نێو ژوورەکەیە.

ئەو وتارە باسی سکاڵا مێژووییەکان یان تووڕەییەکانی پەیوەندیدار بە مافەکانی مرۆڤ لە قەیرانی قەرەباغ ناکات. ئەوان گرینگن بەڵام لە شوێنی دیکە بەوردی باسیان دەکرێ. ئەوەی لە هیچ شوێنێک نایبینی بۆچوونێکی پێویست لەسەر بەرژەوەندیی شاراوەی زلهێزان لە جوغرافیاکەیە.

بە وردی بڕوانە نەخشەی قەرەباغ. شاخێکی چیاکانی قەفقازە کە ئەوسەری هێندە بەرەو باشوور شۆڕ دەبێتەوە کە دەگاتە سنووری ئێران. لە ڕوانگەی لۆجیستیکییەوە، هەر کەس کۆنتڕۆڵی بەرزاییەکانی قەرەباغ لە ئازەربایجانی بە دەستەوە بێ، توانایی سەروەریی ئەو پارچە هەستیارەی سنووری بەدەستەوەیە، ئەوە سەرەداوێکی خوێنڕێژییە دەیان ساڵەکە ئاشکرا دەکات. ئێستا ئەو بەشەی باسەکەمان ناتوانێ بێ سەرنجدانی جیددی بە وردەکارییە ژیئۆپۆلیتیکییەکان گەشە بکات. ئێمە ناوی دەنێین چیرۆکی دوو داڵانان. یەکەم، داڵانی زەنگەزوور، بە درێژایی سنووری ئێران-ئازەربایجان کە چیاکانی قەرەباغ بەسەریدا دەڕوانێ. ئەوسا داڵانەکە بە باسکێکی خاکی ئەرمەنستاندا تێپەڕ دەبێ، بەو شێوەیە ئازەربایجان ڕاستەوخۆ بە تورکیە دەبەستێتەوە، پەیوەندییەکی پچڕاوی لەمێژینە کە ئەو دوو وڵاتە تورکە دەیانهەوێ بیگەڕێننەوە. ئێرانییەکان دژی

سەرچاوە Serchawe

ئەوەن، ئەرمەنییەکان دژایەتیی دەکەن و مۆسکۆ دژی بوو. ئەوە بۆچی هێندە گرینگە؟ وەڵام: چونکە "داڵانی زەنگەزوور" دوایین بەشی ڕێگایەکی گەلێک درێژتر بە ناوی "داڵانی نێوەڕاست"ـە کە دەتوانێ کۆمارە تورکەکانی ئاسیای ناوەندی لە ڕێگەی ئازەربایجانەوە بە خاکی تورکیەوە ببەستێتەوە. ئێمە باسی ڕێگای ژینەکیی خاکی و ڕێگای ئاسن و، چەند بۆڕیی سووتەمەنی دەکەین کە دەتوانێ جادەی ئاوریشمی کۆن بۆ بازرگانیی زیندوو بکاتەوە کە ڕووسیە دوو سەدە پێش ئێستا لە سەردەمی تێزارەکاندا بەستی.

ئەو وتارە قەت لە گوتنی ئەوە ماندوو نابێ، ئێستا کە شەڕی ئەفغانستان کۆتایی هاتووە، ئاسیای ناوەندی، بێجگە لە ئوکراین، شوێنی فرە ژێئۆستراتێژیکی داهاتوویە. ئێمە باسی کۆبوونەوەی بایدن لەگەڵ سەرکۆماری "ستانەکان" لە پەراوێزی کۆبوونەوەی ئەنجومەنی گشتیی نەتەوە یەکگرتووەکان، لە مەکۆیەک بە ناوی C5+1 مان کرد. ئێمە باسی تورکمەنستان، ئوزبەکستان، قەزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان واتە C5 دەکەین. لە ئێستادا سەرجەم ئەو وڵاتانە، ڕووسیە، چین و ئێران دەورەیان داون و پێویستە بەناو ئەو وڵاتانەدا تێپەڕ بن تا دەستیان بە دنیا ڕابگات و بتوانن مادە خاوەکانیان کە ڕێژەیەکی گەلێک بەرچاو و ستراتێژیک زێڕ، نەوت و شتی ئەوتۆ دەگرێتەوە، بفرۆشن. بەڵام کاتێک لە ڕوانگەی جوغرافیاییەوە ئازەربایجان و تورکیەیان پێوە زیاد بکەی، ئەو ئابلۆقەیە کۆتایی پێ دێ. لێرەیە "داڵانی نێوەڕاست" دێتە نێو کایەوە، کە دەبێتە هۆی خۆبواردن لە زلهێزە ناوچەییەکان و لە ناوەندی ئاسیا تا داڵانی زەنگەزوور پێکەوە دەبەستێتەوە و شارێیەکی ڕاستەوخۆ لە نێوان وڵاتانی تورک (و سامانە سروشتییەکانیان) بەرەو دنیای دەرەوە دروست دەکات. ئەوە پێنج "ستانەکان" دەریای کاسپیەن، ئازەربایجان و ئەولاتر دەگرێتەوە. ئەرمەنییەکان تەنیا بەربەستی جوغرافیایین. یەکیەتیی سۆڤیەت بەو شێوەیە نەخشەی سنوورەکانی داڕشت، تا ژمارەیەکی زۆر وڵات دژی یەکتر بن و تەنیا بە ڕووسیەدا ڕێگایان هەبێ. کاتێک قەرەباغ چیدیکە هەڕەشەیەکی تاکتیکی نەمێنێ، شادەماری تورکی هەنگاوێک لە تەکمیلبوون نزیک دەبێتەوە.

بەڵام هەڵبەت بێجگە لە جیاکردنەوەی ڕێگایەکی بازرگانیی سەربەخۆ، ئەو لێکگرێدانە نوێیە دەبێتە هۆی بووژانەوەی "پان تورکیزمی" ناسنامەیی و کولتووری، هاوپشتییەکی لێک گرێدەر کە، سەدان ساڵ بە نوستوویی ماوەتەوە و دەبێتە گۆڕینی لێکدانەوەکانی دەسەڵات لە سەرانسەری ئاسیا. بێتوو بلۆکی تورک یەکگرتوو و هاوئاهەنگ بن، هەڕەشەیەکی نوێ دەبێ بۆ سەر ئێران، ڕووسیە و چین، ئێدی باسی ئەرمەنستانیش ناکەین. لە چین، تورکە ئۆیغوورەکان هەست بە بوێریی دەکەن. لە ڕووسیە، ژمارەیەک ناوچەی تورک لە تاتارستان تا بوریاتیا ڕەنگبێ دەست بە جیا بوونەوە بکەن. لە پێش هەموویانەوە، ئێران لەبەر ئەو هۆیە کە دانیشتووانی پارێزگای ئازەربایجانی خۆی، بیانهەوێ لەگەڵ ئامۆزاکانیان لە باکوور یەک

بگرنەوە، هەست بە هەڕەشە دەکات. لەبەر هاوپشتیی تورکی بوو کە سەرەڕای ڕەخنەی جیهانیی، ئەردۆغان لەو دوایییانەدا سەردانی باکوی کرد تا "سەرکەوتن" لە قەرەباغ بە سەرکۆماری ئازەربایجان، ئیلهام عەلیییەڤ پیرۆزبایی بڵێ.

بۆ زۆرێک لە وڵاتانی خۆراوایی، بیرۆکەی "پان تورکیزم" ڕەنگبێ دوور یان خەیاڵی بێ، بەڵام بۆ وڵاتانی دەوروبەری ناوچە، بیرەوەرییەکی دووری باوباپیران لەو دیاردەیە ماوە، ترسێک لە هۆزە تاتار یان هونەکان یان هۆزە داگیرکارە سوارەکان لە ئاتیلا تا تەیموور؛ بۆیە چین شووره مەزنەکەی دروست کرد. بۆ وێنە ڕووسەکان بەشێکی زۆری شوناسی مێژوویی خۆیان لەسەر وەخۆ گرتن، دوورکردنەوە و ژێردەستەکردنی ئەو دیاردەیە و لەو ڕێگایەوە پاراستنی ئایینی کریستیان دروست کردووە. دەستەواژەی وەکوو، "دایکی پیرۆز، ڕووسیە" و تزارەکان وەک "نێردراوی خودا" لێرەوە سەرچاوەیان گرتووە. بە هۆی ئەو پێ سپاردەییە، موسکۆ سەدان ساڵە ڕەوایی بە سەپاندنی هێژەمۆنی نەتەنیا بەسەر موسڵمانانەوە، بەڵکوو بەسەر سەرجەم حەشیمەتی کریستیانی ناوچەکانی دەوروبەر، لە ئەرمەنستان تا گورجستان و ئوکراین، بەخشیوە. ڕووسەکان لەوە تێناگەن، پاش ئەو هەموو پارێزگارییە، بۆچی دانیشتووان دەیانهەوێ لە کۆنترۆڵی ڕووسیە ڕزگاریان بێ. گەلۆ ئەوان لە سەدەی ١٨، ئوکراینییەکانیان لە تاتارەکانی کەریمە نەپاراست؟ تووڕەیی خۆڕسکی پوتین، کاتێک هەرکام لە وڵاتانی نزیکی ڕووسیە، چوون بەرەو خۆراوایان پێ باشترە، لێرەوە سەرچاوە دەگرێ. ئەوە تەنیا پوتین نییە، بەڵکو زۆرینەی حەشیمەتی ڕووسیە، کە بەرانبەر بە مێژووی پڕ لە کوشتوبڕی مۆسکۆ بە نێوی پاراستن کوێرن، دەگرێتەوە.

کە وابوو، لە کێشەی ئەو دواییانەی قەرەباغ، بۆچی پوتین ئەرمەنییەکانی لە بەرانبەر ئازەربایجان نەپاراست؟ بۆچی ئەو لایەنی ئازەربایجانی گرتووە؟ ئەوە لێکدانەوەیەکی ئاڵۆزە. وەکوو عەمبەرین زەمان لە وتارەکەیدا باسی کردووە، سەرۆک کۆماری ئەرمەنستان، نیکۆل پاشینیان ئاکامی شۆڕشێکی ڕەنگینی خەڵکە، واتە خراپترین شێوەی هەڕەشە بۆ سەر پوتین، بە تایبەت ئەگەر لە نێوخۆی ڕووسیە ڕوو بدا. ئەو پێی باشترە مامەڵە لەگەڵ دیکتاتۆری وەکوو عەلیییەڤ، ئەردۆغان و ئیڤانیشڤیلی لە گورجستان بکات. هەروەها لێکدانەوەی نەوتیش دەور دەگێڕێ. بە گوتەی عەمبەرین زەمان، ئازەربایجان بە فرشتنەوەی نەوتی ڕووسیە بە نێوی نەوتی باکو، یارمەتیی پوتین دەکات تا ئابلۆقەکان دەور لێداتەوە. بە تایبەت لە ڕێگای تورکیە، بە بۆڕیی باکو-تفلیس-جەیهاندا. لە کۆتاییدا، کرێملین لە سەر ئەو بڕوایەیە کە باشترین شێوازی کۆنترۆڵکردنی وڵاتانی تورک، هاوکاریکردنی ڕێبەران و سیستەمەکانی پاش یەکیەتیی سۆڤیەت بۆ ئافراندی سامانی دوولایەنە لە سەرەوە بۆ خوارەوەیە. بە هەمان شێوە، لێکدانەوەی چین ئەوەیە کە دەتوانێ هەمان کار بە یارمەتیدان بە سەر گرتنی "دالانی نێوەڕاست" لە ڕێگای "دەستپێشخەریی پشتێند و ڕێگا"ی بەیژینگە، ئەگەرچی ئابلۆقەی ڕووسیە - چین - ئێران بشکێنێ. وەکوو نەوتی ڕووسیە بە باکودا دەڕوا، کاڵای چینیش دەتوانێ بە ئاسیای ناوەندیدا بگاتە دنیا و کۆمارە

تورکەکانیش لە ڕوانگەی ئابوورییەوە بە بەیژینگ دەبەسترێنەوە.

کە وابوو، ئەوە لێکدانەوەی مۆسکۆ - بەیژینگە. بەڵام لێکدانەوەیەکی دژوارە، چونکە دەتوانێ ببێتە هۆی لەکیسچوونی خێرای کۆنترۆڵ. زۆربەی چاودێران دەڵێن ئازەربایجان و ئەرمەنستان بەو زووانە پارێزەرە ڕووسییەکانی ئاشتی دەر دەکەن. وەکوو چۆن من زۆر جار باسم کردووە، وڵاتانی ئەندامی C5 لە ناوەندی ئاسیا وردە وردە دەبنە دێموکراتیک، ئابوورییەکانیان گەشە پێ دەدەن و بەئانقەست پەرە بە یەکگرتوویان دەدەن تا خۆ لە بەسترانەوە بە وڵاتانی خاوەن هێژەمۆنیی ناوچەکە ببوێرن. ئەوە هۆی چاوپێکەوتنیان لەگەڵ سەرۆک کۆمار بایدنە. حەزی کۆمپانیا نەوتییە خۆراواییەکان بۆ بۆڕیی نەوتی جێگرەوە، بەو لێکدانەوەیە زیاد بکە و خێراییەکی بەرچاوت بۆ دەردەکەوێ. بەشێکی بەرچاو لە هیواکانی ئەوان لەسەر پەیوەندیی تورکیە-ئازەربایجان بە درێژایی سنووری ئێران و بەسەر خاکی ئەرمەنستاندا هەڵچنراوە. قەرەباغ بەربەستێک بوو، بەڵام چیدیکە بەربەستی داڵانی زەنگە زوور نییە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٥ی ڕەزبەری ٢٧٢٣

سەرچاوە
Serchawe

شەڕی حەماس و ئیسرائیل

بەشی هەرە زۆری ٢٠٢٣، قەیرانێکی سیاسیی جەمسەرکار ئیسڕائیلی ئیفلیج کردووە و خودی شوناسی وڵاتی خستۆتە مەترسییەوە. پاشان، لە حەوتی ئۆکتۆبر، تەقریبەن ٥٠ ساڵ دوای ئەو هێرشەی شەڕی یوم کیپۆری لێ کەوتەوە، حەماس هێرشێکی ڕووهەڵماڵاوانەی کردە سەر باشووری ئیسرائیل. دەسەڵاتدارانی سیاسیی ئیسڕائیل، ڕێبەریی سەربازی و ئاژانسە هەواڵگرییەکان ئەوجارەش تووشی سورپرایز بوون. لێرە، تاقمێک پسپۆڕی ئەنستیتۆی نێونەتەوەیی بۆ لێکۆڵینەوەی ستراتیژیک، هێرشەکەی سەر ئیسڕائیل و کاردانەوە نێونەتەوەییەکان بە سەرنجدان بە لێدوانی سەرۆکوەزیرانی ئیسڕائیل کە گوتی "شەڕێکی درێژمەودا و دژوار دێتە ئاراوە"، هەڵدەسەنگێنن.

ئیسڕائیل تووشی سورپرایز بوو

جان چیپمەن

سەرۆکوەزیران ناتانیاهو زۆربەی کاتی ئەوساڵی بۆ چاکسازییە جێگای مشتومڕەکەی دادوەری و پێڕاگەیشتن بە مۆرە توندڕەوەکانی هاوپەیمانییەکەی تەرخان کرد. بۆ گەلێک ئیسڕائیلی، سەرۆکوەزیران سروشتی دێموکراسی ئیسڕائیلی بە هۆی ئاڵوگۆڕێکی بنەڕەتی دەسەڵاتی دادوەریی لە مەترسی هاویشتبوو. ئەو هەروەها بە پاشەکشەی بەرچاو بۆ ڕاستڕەوە ئایینییەکان ببووە هۆی نیگەرانیی زۆر کەس کە وڵات تووشی دیکتاتۆریی ئایینی بکات.

شین بێت، ئاژانسی هەواڵگریی ئیسرائیل، ئاماژەی بە جەمسەربەندییەکەی دانیشتووانی ئیسڕائیل وەک سەرقاڵیی نێوخۆیی کردبوو. داوا نێوخۆییەکانی کۆمەڵگەی توندڕەوی جوولەکە زەرەری بۆ یەکگرتوویی نەتەوەیی هەبوو و، تووڕەیی زۆرینەی سێکولار لە زێدەمافییەکانی پێشکەشکراو بە کەمینەی پەرەئەستێنی جوولەکەی ئۆرتۆدۆکس، ڕیزپەڕبوونیان لە خزمەتی سەربازی و بەکردەوە لە کارکردن، یەکگرتوویی کۆمەڵگە، کە دەوڵەتی ئیسڕائیل هەمیشە پشتی پێ بەستووە، لە مەترسی هاویشتبوو.

بەشی: سێهەم

ژمارەیەکی زۆر لە بەڕێوەبەرانی سەربازیی نیگەران بوون کە ئەو ڕووداوانە ئامادەیی سەربازیی ئیسرائیلیان لاواز کردووە. لە نێوان مانگەکانی مارس تا جولای، یەدەگی هێزی ئاسمانیی ئیسرائیل خۆیان لە ڕاهێنانەکانیان بوارد، ڕاهێنەرانی فڕۆکەوانیی هێلیکۆپتەر نەچوونە سەر کارەکانیان و ئەندامانی یەدەگی هێزە تایبەتییەکان خۆیان بۆ خزمەتگوزاریی خۆبەخشانە ڕانەگەیاند. هەموو ئەوانە وەک نارەزایەتی لە ئاراستەی سیاسەتی وڵات بوو. زۆر کەس نیگەرانی کەمایەسیی ئامادەیی هێزەکانی بەرگریی ئیسرائیل، پەرەپێدانی تواناکانیان و لەوەش گرینگتر، 'تایبەتمەندیی چاوترسێنکەرانەیان' بوون.

هاوکات، سەرۆکوەزیران، بەرین کردنی ڕێککەوتنی ئیبراهیم بە شێوە و ئامرازی جیاوازی خستەسەرەوەی لیستەی ئەرکەکانی سیاسەتی دەرەوە. خەڵاتی کۆتایی، ئاسایی‌کردنەوەی پەیوەندییە سیاسییەکان لەگەڵ عەرەبستانی سعودی دەستنیشان کرا. دامودەزگای ئاسایشی نەتەوەیی، لە نێویاندا ڕێبەریی موساد، بۆ گەیشتن بەو ئاکامە سەرقاڵ کرا، کە لە سێپتەمبەر ئەگەری سەرکەوتنی وەک ٪٥٠ مەزەندە دەکرا. توانجەکە لێرەدایە کە دەستنیشانکردنی 'لایەنی فەلەستینی' ڕێککەوتنە مەزنەکە لەگەڵ عەرەبستان، بەشێکی گرینگی خولیا مەزنەکە بۆ 'بەرفراوانکردنی ئاڵقەی ئاشتی' بوو. لەگەڵ دەست‌پێکردنەوەی هەوڵەکان بۆ ئاسایی‌کردنەوە، ئەو بەشە پەراوێز دەخرێ.

بۆ ماوەی چەند مانگ، ئەو دوو ئالنگارییەی مامەڵەکردن لەگەڵ نارەزایەتیی سیاسی و ئایینی و هەوڵی هاوکات بۆ جێبەجێ‌کردنی ڕێککەوتنێکی بەرفراوان لەگەڵ عەرەبستانی سعودی، دەسەڵاتدارانی سیاسی و ئاسایشی نەتەوەییان سەرقاڵ کرد.

ئێستا ئاشکرا نییە ئاخۆ نیشانەکانی هۆشداریی هێرشەکە نەبینران یان هۆشداریی درا بەڵام هیچ کاردانەوەیەکی لێ نەکەوتەوە؟ ئەو پرسیارانە تەنیا لە لێکۆڵینەوەی پاش جەنگ لەسەر هەلومەرجی هەواڵگری دەتوانێ بەدروستی وەڵامیان بدرێتەوە.

لەگەڵ ئەوەشدا، مرۆڤ ناتوانێ خۆ لەو دەرئەنجامە ببوێرێ کە چاوانێکی زۆر، کە خەریکی ڕوانینی نێوخۆ و دووردەست بوون، بەگوێرەی پێویست نەیانتوانی جەخت بکەنە سەر ئەو هێرشەی کرایە سەر سنووری باشوور.

لایەنە فەلەستینییەکان

لەیس ئەلجەلونی

هێرشی حەماس بۆتە هۆی یەکگرتوویی کاتی لە نێوان لایەنە فەلەستینییەکان، بە تایبەت لەگەڵ لایەنی ڕکابەر واتە ڕێکخراوی ڕزگاریدەری فەلەستین لە کەناری ڕۆژاوا. کاردانەوەی سەرەتایی ڕێکخراوی ڕزگاریدەری فەلەستین، ڕەواییدان بە هێرشەکان بوو و ئەوانی وەک 'بەرپەرچدانەوە'ی پێشێلکارییەکانی ئیسرائیل دژی شوێنە پیرۆزەکانی ئیسلام و کریستیان لە ئورشەلیم' وەسف کرد.

لەگەڵ ئەوەشدا، وێدەچێ ڕێکخراوی ڕزگاریدەری فەلەستین نیگەرانی سەرکەوتنی سەربازیی سەرەتایی حەماس و هەڵکشانی خۆشەویستییەکەی لەنێو فەلەستینییان بێ. ڕاپرسییەک کە لە سێپتەمبەر بەڕێوە چوو نیشانی دا سەتا ٥٣ی فەلەستینییەکان پشتگیری لە بەرگریی چەکدارانە دژی ئیسرائیل دەکەن. ڕێبەریی بەڕێوەبەرایەتیی فەلەستین، مەحمود عەبباس، دەنگی نزمی هێنایەوە و لە ئەگەری هەڵبژاردنی سەرکۆماری، زۆربەی فەلەستینییەکانی کەناری ڕۆژاوا و غەززە گوتیان دەنگ بە ڕێبەری حەماس، ئیسماعیل هانیە، دەدەن. حەماس هەوڵ دەدا لە هێرشەکەی، کە نەبەزیی ئیسرائیلی تووشی ئالنگاری کردووە، بۆ نیشاندانی بەکەڵکبوونی بەرگریی سەربازیی لە بەراورد لەگەڵ شکستی ڕێکخراوی ڕزگاریدەری فەلەستین بۆ پێشوەچوون بەرەو دەوڵەتێکی فەلەستینی لە ڕێگای وتووێژ، کەڵک وەرگرێ.
مەترسییەکی دیکە ئەوەیە ڕێکخراوی ڕزگاریدەری فەلەستین کۆنترۆڵی دۆخی ئەمنییەتی کەناری ڕۆژاوا لەکیس بدا. بەرپەرچدانەوەیەکی سەخت لەلایەن ئیسرائیل لە غەززە، دەتوانێ خەڵکی مەدەنی فەلەستینی لەوێ بورووژێنێ و تەنانەت ببێتە هۆی ڕاپەڕین. سەرکەوتنی سەربازیی حەماس هەروەها ڕەنگبێ ببێتە هۆی هاندانی میلیشیاکانی دیکەی فەلەستین لە کەناری ڕۆژاوا، لە نێویاندا ئارین ئەلئوسود، جیهادی ئیسلامی و تیپی جەنین تا هێرشی سەربازیی بکەنە سەر ئیسرائیل.

ئاسایی کردنەوەی سعودی - ئیسرائیلی

حەسەن ئەلحەسەن

شازادەی جێنشینی سعودی، محەممەد بین سەلمان لە وتووێژێکدا لەگەڵ فاکس نیوز لە سێپتەمبەر لە لێدوانێکی خۆشبینانە

بەشی: سێهەم

لەمەڕ خێرایی وتووێژی ئاسایی‌بوونەوەی سعودی-ئیسرائیلی گوتی: "ڕۆژ لە دوای ڕۆژ نزیکتر دەبێتەوە". بەڵام دەستپێکی شەڕی ئیسرائیل-حەماس وێدەچێ ڕێککەوتنی سعودی - ئیسرائیلی لەسەر مێز نەهێشتبێ، لانیکەم لە ئێستادا. لە کاتێکدا کە عەرەبستانی سعودی داوای هێورکردنەوەی دۆخەکە دەکا، دەنگی خۆی خستۆتە پاڵ دەنگی کووەیت، عوممان و قەتەر و تاوانەکە داوێتە ئەستۆی توندوتیژیی دەسەڵاتی داگیرکارانەی ئیسرائیل. سەرەڕای سوودە ستراتێژیکییەکەی عەرەبستان لە پەیوەندیی نزیکتر لەگەڵ ئەمریکا و ئیسرائیل، تێچووی نێوخۆیی و ناوچەیی هەوڵدان بۆ ئاسایی‌کردنەوەی پەیوەندییەکان لە کاتی قەیرانی هەنووکەییدا، گەلێک بەرچاو دەبێ.

بە پێچەوانەی هەڵوێستی عەرەبستانی سعودی، ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی پەیوەندییەکەی لەگەڵ ئیسرائیل قووڵتر کردۆتەوە و دەڵێ "زەندەقی" لە بەئامانج‌گیرانی خەڵکی مەدەنی لە ئیسرائیل چووە. ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی هەڵوێستێکی توندی دژی ئیخوان ئەلموسلمین و تاقمە لایەنگرەکانی وەک حەماس گرتووە کە پێی وایە هەڕەشە لە ئەمنییەتی دەکەن.

دەوڵەتانی عەرەبی کەنداو وێدەچی نیگەرانی ئەوە بن کە قووڵتربوونەوەی قەیرانەکە ببێتە هۆی تەشەنەکردنی کێشەکە بۆ ناوچەی ئەوان. داگیرکردنی غەززە لە لایەن ئیسرائیل، دەتوانێ ببێتە هۆی تێوەگلانی حیزبوڵڵا کە ئەویش دەستێوەردانی ئەمریکای بەدواوە دەبێ. وەکوو تۆڵە، ئێران و تاقمە هاوپەیمانەکانی ڕەنگبێ بنکەکانی ئەمریکا لە ناوچەی کەنداو بکەنە ئامانج، ئاستی شەڕەکە بگەیەننە شەڕێکی ناوچەیی.

سەرکەوتنی سەرەتایی چاوەڕواننەکراوی حەماس دژی هێزی سەرەکی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، ئیسرائیل، نیشانەی توانایی ئێران لە دەست وەشاندن بە هۆی هاوپەیمانە نادەوڵەتییەکانی لە ناوچەدا، لە ئاستێکی بەرزترە.

ئەگەر ئێران سوود لە سەرهەڵدانی شەڕێکی درێژخایەن و دژوار لە نێوان ئیسرائیل-حەماس وەرگرێ، دەوڵەتە ڕکابەرە عەرەبەکانی کەنداو لە درێژخایەندا ناچار دەبن بیر لەوە بکەنەوە چۆن تواناییەکانی ئێران لە کەڵکوەرگرتن لە بەکرێگیراوە چەکدارەکانی بۆ جێبەجێ کردنی کاروباری ناوچەیی، سنووردار بکەن.

سەرچاوە
Serchawe

ناسەوارە ناوچەییەکان

ئێمیل هۆکایەم

شەڕی نێوان ئیسرائیل و حەماس کاردانەوەی ماڵوێرانکەری بۆ ناوچەکە دەبێ. ئەو گورزە مرۆییە، ئۆپەراسیۆنی وستراتیژیکەی حەماس لە ئیسرائیلی دا و تۆڵەی چاوەڕوانکراوی ئیسرائیل، ڕەنگبێ لە تیکهەڵچوونەکانی ١٩٨٢ بەولاوە کە بووە هۆی داگیرکردنی لوبنان لە لایەن ئیسرائیل، مەزنتر بێ.

قەیرانەکە دەتوانێ ببێتە هۆی لێکهەڵوەشانی پرۆسەی هێورکردنەوەی نێوان زلهێزانی ناوچە لەو ساڵانەی دواییدا و پێشتریدان بە هاوپەیوەندیی ئابووری و گەشەپێدانی ژێرخانی ئابووری. ڕێککەوتنی ئیبراهیم، بەرهەمی بۆچوونێکی ئەوتۆ بوو و، وتوویژەکانی نێوان ئیسرائیل-عەرەبستانی سعودی ئاکامی ئەقڵانیی ئەو بۆچوونە بوو.

پرسیاری سەرەکی ئەوەیە ئاخۆ ئێران تێکەڵی کێشەکە دەبێ و ئەگەر ئەو کارە بکات، ئاخۆ ئەوە بە ویستی خۆی دەبێ یان پەلکێش دەکرێ. هۆیەکی باش هەیە کە پێمان وابێ ئێران نایهەوێ ڕاستەوخۆ بەرەورووی ئیسرائیل بێتەوە و بەو جۆرە مانۆڕ بدا.

بەڵام پرسیاری پیکهاتەیی درێژخایەنتر هەن. سەرهەڵدانی حەماس وەک ڕێکخراوی سەرەکی و بێ ڕکابەری فەلەستینی کاریگەریی بەردەوامی دەبێ، وەکوو لە دۆخی حیزبوڵڵا لە ٢٠٠٦ بینرا. ئەو پێگە و دەسترۆیشتوویی نوێی لەناو ڕێژەیەکی زۆر عەرەب وەدەست هێناوە. چۆنیەتی کەڵک وەرگرتنی حەماس لەو سامانە لە کاتی ڕووبەڕوو بوونەوەی دەسەڵاتی زەبەلاحی سەربازیی ئیسرائیل لەوانەیە ببێتە هۆی ناسەقامگیریی چەند دەوڵەت.

قاهیرە و ئەممان، کە سیاسەتیان کۆنترۆڵکردنی تاقمە ئیسلامییەکانی پشتیوانی سەپاندنی دەسەڵاتی فەلەستین بووە، لە ترس و دڵەڕاوکێ دان. بۆ میسر، داگیرکردنەوەی غەززە بە مانای کێشەیەکی چالاک لە سنوورەکەیەتی. ناسەقامگیری، توندئاژۆیی و دزەکردنی مرۆڤان لە شێوە دوورگەی سینا گیر و گرفتی سەرەکیی ئاسایشی نێوخۆیی دەیەی ڕابردوو دەتوانێ سەر هەڵداتەوە. شا عەبدوڵڵای ئوردون لە وتووێژێکدا گوتوویەتی "ئەمن پێتانم گوت". ئوردونییەکان لە جەختی بەردەوامی

ڕۆژاوایی و دەوڵەتانی کەنداو لە سەر ئاسایی‌کردنەوە لەگەڵ ئیسرائیل لەسەر حیسابی سەقامگرییەکی بەردەوامی کەناری ڕۆژاوا و غەززە تووڕە بوون. بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ڕاستییە کە زۆرینەی دانیشتووانی ئوردن بە ڕەچەڵەک فەلەستینی یان پەنابەری فەلەستینین، شەڕێک لە دراوسێیەتیان دەتوانێ کۆمەڵگەی ئوردن ناسەقامگیر بکات. قاهیرە و ئەممان بەرژەوەندییان لە هاوکاریی یەکتر لە کاراکردنی پەیوەندییە نێونەتەوەییەکانیان و داموەزگا هەواڵگرییەکانیان دایە. بە پێچەوانە، قەیرانەکە تورکیە و قەتەری زەق کردۆتەوە. هەردوو وڵات پەیوەندی باشیان لەگەڵ حەماس هەیە، میوانداریی ڕێبەران و مێدیاکانیانن و پشتگیریی ئابوورییان دەکەن. ئەوان دەتوانن پێشنیاری نێوبژیوانیی بکەن، بەڵام مەترسیی ئاشکرابوونی بێکەڵکبوونیان هەیە. ئەوان بەوە تاوانبار دەکرێن کە بەنهێنی حەماس پەروەردە دەکەن. جێگای ئاماژەیە قەیرانەکە بۆتە هۆی پەراوێزخستنی عەرەبستانی سعودی و ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی. ئەوەی دواتر پێشەنگی ئاسایی‌کردنەوەی عەرەب لەگەڵ ئیسرائیل بوو، بەڵام لە بیروڕای گشتیی عەرەبی و ئیسلامیدا، ئەو وڵاتە توانایییەکی زۆر کەمی بۆ هێورکردنەوەی سیاسەتی ئیسرائیل هەیە. لەگەڵ بەرەوپێشچوونی شەڕێکی خوێناوی، عەرەبستانی سعودی نیگەرانی کاردانەوەی چاوبڕکێنەکەی لەگەڵ ئیسرائیلە. پساندنی پەیوەندی لەگەڵ ئیسرائیل وێناچی ڕوو بدا و هەردوو ڕیاز و ئەبوزەبی، حەماس وەک هەڕەشەیەکی ئایدیۆلۆژیکی و ئەمنییەتی سەیر دەکەن.

ئێران

جان راین

ڕەنگبێ هەردوو -ئێران و حەماس- هیوادار بن ئەو شەڕە ببێتە هۆی سەرهەڵدانی پشتیوانیی بەربەرین بۆ پرسی فەلەستین و ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ئیسرائیل. ئەگەرچی هێندێک خۆپیشاندانی جەماوەریی زۆرتر لە وڵاتانی خاوەن دەوڵەتی لاواز یان ئەو شوێنانەی نفوزی ئێران زۆرە ڕوویان داوە، بەڵام هێشتا بۆ کشانەوەی وڵاتانی ناوچە لە ئیسرائیل یان بەرەوڕووبوونەوە لەگەڵی مەودایەکی زۆر ماوە. ڕەنگبێ زۆر هۆ بۆ ئەو کارە هەبن: ماندوویی، سەرلێشێواوی یان بێ‌متمانەیی بە پرسی ئیسلامی، کە حەماس بە هەمان ڕادە لە غەززە نوێنەرایەتیی دەکات؛ بێ‌مەیلی یان مەترسییەک کە ئەو کارە بۆ دەسکەوتە ڕێژەییەکەی هێورکردنەوەی ئەو دواییانەی ناوچەیی هەبووە و، لە ڕوانگەی ڕێبەرانەوە خۆ لادان لە سیاسەتێک کە ڕێکخراوێکی تیرۆریستی سەپاندبێتی. پووشوویەکە ڕەنگبێ هێندە ویشک نەبووبێ کە حەماس یان ئێران هیوایان بۆ دەخواست.

بەشی: سێهەم

لە کاتێکدا کە ئێران و حیزبوڵڵا لەگەڵ حەماس "بەرەیەکی یەکگرتووی" خەیاڵییان پێکهێناوە، هێشتا نەیتوانیوە بیسەلمێنێ لە تاقمەکانی دیکەی دوژمنی ئیسرائیل لە ڕابردوودا، کاریگەرتر و یەکگرتووترە. هەردوو ئێران و حیزبوڵڵا بە ئاشکراترین شێوە چەپڵەیان بۆ حەماس لێداوە، بەڵام ئاخۆ ئەوان ئامادەن سامانەکان و داهاتوویان بە شەڕ لە پەنا حەماس بخەنە مەترسییەوە، هێشتا ماویەتی ئەوە بسەلمێنن. تاران و حیزبوڵڵا لەو ساڵانەی دواییدا وریا بوون خۆیان لە ڕووبەڕووبوونەوەی ڕاستەوخۆ و پڕ تێچوو لە ترسی ئاسەوارەکانی بۆ سەر پێگەی نێوخۆییان بپوێرن. ئیسرائیل توانایی خۆی لە ڕێگای بەئامانجگرتنی تواناییەکانی ئێران لە دەرەوەی ناوچە و هەروەها بە ئۆپەراسیۆنی هەنگێو لە نێوخۆی ئێراندا پشتڕاست کردۆتەوە. بڕیارێکی دژوار بۆ ئێران و هەروەها حیزبوڵڵا ئەوە دەبێ کە ئاخۆ چۆن وەڵامی داواکارییەکانی حەماسێکی گەمارۆدرا و بچووک بۆوە بە هۆی هەنگاوی سەربازیی ئیسرائیل، بۆ دەستێوەردانی سەربازیی بدەنەوە. بێتوو ئەوان بڕیاری یارمەتیدان بدەن، دەبنە داگیرسێنەری شەڕێک لەگەڵ ئیسرائیل. بێتوو خۆ لەو کارە ببوێرن، مەترسیی بنکۆڵکرانی متمانە بە "بەرەی یەکگرتوو" دروست دەبێ. هەموو پشتیوانییەک بێجگە لە یارمەتیی ڕاستەخۆ لە شەڕدا، ڕەنگبێ بژاردەی دڵخوازیان بێ.

لوبنان و حیزبوڵڵا

ریم مومتاز و ئێمیل هۆکایەم

لەو کاتیەوە هەواڵی هێرشی حەماس بڵاو بۆوە، ئەو پرسیارە هاتۆتە ئاراوە ئاخۆ تاقمی میلیشیایی لوبنانی، حیزبوڵڵا، بەرەیەکی دیکە لە باکووری ئیسرائیل دەکاتەوە؟

هەردوو تاقمەکە پێشینەیەکی کۆنی پەیوەندیی دوو لایەنەیان هەیە و میلیشیاکانی حەماس لە لوبنان خاوەن بنکەن. حیزبوڵڵا زۆرتر پەیوەندیی لەگەڵ ئێران هەیە بەڵام لەو ساڵانەی دواییدا، حەماس بۆ پتەوکردنی پەیوەندییەکانی لەگەڵ تاران، پشتی بە ئەو تاقمە لوبنانییە بەستووە. هەرسێک لایەن بەردەوام گوتوویانە یەکێک لە ئامانجە هاوبەشەکەیان "بەرەیەکی یەکگرتوو" دژی ئیسرائیلە و بەگوێرەی زانیارییەکان ئەوان لە بەیروت ژووری ئۆپەراسیۆنی هاوبەشیان هەیە. لە چەند حەوتووی ڕابردوودا، ڕێبەرانی حیزبوڵڵا و حەماس (و هەروەها جیهادی ئیسلامی) بەئاشکرا دیداریان هەبووە و ویستی خۆیان بۆ هاوئاهەنگیی زۆرتر ڕاگەیاندووە. ئاخۆ فەرماندەی سوپای قودس لەو کۆبوونەوانەدا ئامادە بووە ناڕوونە، بەڵام ئیسماعیل قائانی، فەرماندەی سوپای قودس، بەردەوام سەردانی بەیروتی کردووە.

سەرچاوە
Serchawe

تـا ئێسـتا، حیزبـوڵڵا ڕایگەیانـدووە کە بەبەردەوامی لەگەڵ ڕێبەرانـی حەمـاس لە پەیوەندیـدا بـووە تـا کاردانەوەکانیـان هاوئاهەنگ بکەن، بەڵام خۆی لە هاوپشتییەکی تەواو بواردووە. ڕۆژی یەک شەممە، ئەو گرووپە پێکدادانێکی سنووردار بە ئـاگرى خومپـارە لە مەزراکـانی شـەبعا هەبـووە. نـاوچەی ژێـر هێـرش لە ڕۆژی دووشـەممە بەربڵاوتـر بـۆوە بەڵام سەرەڕای ئیددیعای حیزبوڵڵا کە چەکدارانی بە تۆپبارانی ئیسرائیل کوژراون، کێشەکە لەژێر کۆنترۆڵدا مایەوە. ڕەنگبێ شەڕکەرە فەلەستینییەکان بە پشتگیریی حیزبوڵڵا بە شێوەیەک کە بتوانی حاشای لێ بکات، ئۆپەراسیۆن بۆ ئەو دیوی سنوور بەڕێـوە بەرن. گرینـگ ئەوەیە کە حیزبـوڵڵا دەتـوانێ بە ناچـالاک بـوون یـارمەتی حەمـاس بـدا، چـونکە دەبێـتە هـۆی بەسـترانەوەی هێزێکـی بەرچـاوی ئیسـرائیلی و تواناییەکـانی بە مەبەسـتی پارێزگـاریی لە سـنووری بـاکوور چەقبەسـتوو بمێننەوە.

گەڵۆ ئیسرائیل بڕیار دەدا بە تەواوی دەستێوەردان بکات بە فاکتەری ئاشکرا و نەزانـراوەوە گرێ دراوە، لە ناویانـدا ئاستی تۆڵە ئەستێنیی ئیسرائیل لە حەماس و ئاخۆ ئیسرائیل دەتوانێ بە شێوەیەکی بەربڵاو و تاهەتـایی ڕێبەریی حەماس لەنێو بەرێ. دۆخی نالەباری ئابووری لە لوبنـان کـاریگەریی لەسەر پێگەی جەمـاوەریی حیزبـوڵڵا و کەسـایەتییەکانی هـاوتەریبی ئەو هەبووە. لایەنی بڕیاردەر ئێرانە، کە حیزبوڵڵای وەک ئامرازی یەکلاکەرەوە بۆ سزادان و چاوترسێن کـردن حامڵانـدووە و زۆر زیرەکانە کەڵکی لێ وەردەگرێ.

یەکیەتی ئورووپا

ریم مومتاز

کاردانەوەی یەکیەتیی ئورووپا زۆرتر سیمبۆلیک بـووە، لەگەڵ دەربڕینـی نیگەرانیـی نیوەچڵ بـۆ شارۆمەندانی ئورووپـایی لە ئیسرائیل و ئارامیی جەماوەریی لەو وڵاتـانەی ئورووپا کە خاوەن ڕێژەیەکی زۆر کۆچبەرن.

ڕێبەرانـی فەڕانسـە و لەهسـتان هێرشـەکەی حەمـاس دژی ئیسـرائیلیان ئیـدانە کـردووە و پشـتیوانیی خۆیـان بـۆ ئیسـرائیل دەربڕیوە. ئەوان هەروەهـا لە ڕووداوە بەرچاوەکانـدا هاوپشـتیی خۆیـان بەئـاشکرا بـۆ ئیسرائیل دەربڕیـوە. بەڵام، یەکیەتیی ئورووپـا سـتراتیژییەکی یەکگرتـووی بـۆ کێشـەی ئیسـرائیل-فەلەسـتین نەبـووە و، دەوڵەتـانی ئەنـدام نـاکۆکییەکی قووڵیـان لەسـەر کێشـەکە هەیە. لە ٨ی ئۆکتـۆبر، وەزیـری گەشـەکردنی ئاڵمـان ڕایگەیانـد کە بەرلـین پێـداچوونەوە بە یـارمەتییە

داراییەکانی بە فەلەستین دەکات. ڕۆژی دواتر، کۆمیسیۆنەری مەجارستانیی یەکیەتی ئورووپا بۆ سیاسەتی دروسێیان، ئۆلیڤەر ڤارهەلی، یەکلایەنە، بەبێ ڕاوێژ لەگەڵ دەوڵەتانی ئەندام، ڕایگەیاند کە بروکسەل بودجەی سەرجەم بەرنامەکانی گەشەپێدان دەبڕێ. دوای نارەزایەتی فەرمی لەلایەن وەزیرانی وڵاتانی وەک ئیرلەند، لوکزەمبورگ و ئیسپانیا، و هەروەها پارلەمانی ئورووپا، لە لێدوانێکی کورتی کۆمیسیۆنی ئورووپادا، ئەو بڕیارە هەڵوەشێنرایەوە. سەرکۆمار و وەزیری کاروباری دەرەوەی فەرانسە دیپلۆماسیی تەلەفۆنیی خۆیان تا ئێستا ئاشکرا کردووە و لەواندا لەگەڵ لایەنە بەرانبەرەکانیان لە ئیسرائیل، بەڕیوەبەرایەتیی فەلەستین، ئوردن، لوبنان، میسر، ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی، عەرەبستانی سعودی و قەتەر باسی دۆخەکەیان کردووە. بەڵام چاوەڕوانییەکان بۆ وەدەستهێنانی دەسکەوتی کۆنکرێت کەمن. لەو ساڵانەی دواییدا، لە کاتی سەرهەڵدانەوەی کێشەی ئیسرائیلی-فەلەستینی دیپلۆماسیی یەکیەتیی ئورووپا لە هی ئەمریکا، میسر، قەتەر و تورکیە کەم دەسکەوتتر بووە .

بێجگە لە تێبینییە ژێئۆپۆلیتیکی و دیپلۆماتیکەکان، وڵاتانی ئورووپایی دەیانهەوێ پێش بەوە بگرن کە گرژییەکان ببنە هۆی قەیرانی پەنابەران کە داوێنی سنوورەکانی یەکیەتی ئورووپا بگرێتەوە. بەشێک لە ئەندامانی زۆرینەی کۆچبەری مسوڵمان لەو وڵاتانە بەئاشکرا ئەو هێرشەیان جەژن گرتووە. وڵاتانی وەک فەرانسە، ئاڵمان و بریتانیا لە کۆتایی حەوتوودا حوزووری پۆلیسیان لە نزیک بنکەکانی کۆمەڵگەی جوولەکە، قوتابخانە و کەنیسەکانیان زیاتر کرد.

ڕووسیە

نایجل گۆڵد - دەیڤیس

قەیرانی ئەو دواییانەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست کاردانەوەی لەسەر دیپلۆماسیی جەنگی ڕووسیە-ئوکراین دەبێ. تا ئێستا، سەرەڕای داگیرکاریی ڕووسیە بۆ "سڕینەوەی نازییەکان" و لابردنی سەرکۆماری جوولەکەی ئوکراین، ئیسرائیل پەیوەندیی بەهێزی لەگەڵ ڕووسیە پاراستووە. ئیسرائیل سەرەڕای داوای هاوبەشەکانی، تەنیا یارمەتییەکی کەمی ناکوشندەی پێشکەشی ئوکراین کردووە. هۆی سەرەکی بۆ ئەو خۆپارێزییە، نیگەرانیی ئەمنییەتی ناوچەیی ئیسرائیل بووە: ئەو لە سووریە پشت بە پشتیوانیی ڕووسیە دەبەستێ تا هێزەکانی سەر بە ئێران سنووردار بکات.

لە هەمان کاتدا، جەنگی ڕووسیە لە ئوکراین بۆتە هۆی پەیوەندیی نزیکتری سەربازیی لەگەڵ ئێران. لە دوای داگیرکردنی

بەشی: سێهەم

ئوکراین لەلایەن ڕووسیەوە، کاربەدەستانی حەماس لانیکەم سێ جار سەردانی مۆسکۆیان کردووە. پرسیارەکە هەمیشە ئەوە بووە ئاخۆ ئەو پەیوەندییانە چەندە چڕ ببنەوە بێ ئەوەی ببێتە هۆی پێداچوونەی ئیسرائیل بە پەیوەندییەکەی لەگەڵ مۆسکۆ.

هێرشی حەماس، کە بە گوێرەی ڕاپۆرت بە پلانی ئێران بووە، ئاشکرای دەکات کە ئیسرائیل، سەرەڕای دان بەخۆدا گرتندا، بەرەوڕووی هەڕەشەیەکی کوشندە لەلایەن هاوپەیمانانی ڕووسیە بۆتەوە. ئەوە دەبێتە هۆی سەرهەڵدانی پرسیاری نوێ لەبارەی سیاسەتی ئیسرائیل بەرانبەر بە ڕووسیە، کە هێرشەکەی ئیدانە نەکردووە و سنووردانانەکانی خۆی بۆ پشتگیریی لە ئوکراین، کە لەبەر چاوی گرتووە. مۆسکۆ هەروەها دەبێ لەوە بترسێ کە سەختگیریی لەگەڵ ئێران دەتوانێ ببێتە هۆی لاوازبوونی یەکێک لە هاوپەیمانە نزیکەکانی.

وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا

دانا ە. ئالین

نیو سەدە مەودا لە نێوان هێرشی پەشۆکێنەری کۆتایی حەوتوو لەلایەن شەڕکەرانی حەماس دژی ئیسرائیل و هێرشە لەناکاوەکەی هێزەکانی میسر و سووریە لە یۆم کیپور لە ١٩٧٣ هەیە. ئەوە دەتوانێ بەهەڵکەوت بێ، بەڵام زۆرتر وێدەچێ حەماس بە هیوای دەنگدانەوە مێژوویەکە بووبێ.

پەیوەندییە چارەنووسسازەکانی ئیسرائیل و ئەمریکاش ئەوکاتی و ئێستا ئەگەر هەڵخەڵەتێنەریش بن، چەواشەکارانەن. لە ١٩٧٣، هێزە سەربازییەکانی عەرەبان هەڕەشەی مان و نەمانیان لە ئیسرائیل دەکرد و پشتگیریی بەربڵاوی سەربازیی لەلایەن هێزە سەربازییەکانی ئەمریکا یارمەتیدەری تێکشکاندنی شەپۆلەکە بوو. هەروەها جەنگی خوێناوی ١٩٧٣، پێشەکیی دەسکەوتی بەرچاوی سیاسیش بوو. لە مانگەکانی دواتردا، هێنری کیسینجەر دەستی بە هاتووچۆی دیپلۆماتیک کرد کە بووە هۆی ئاگربڕی هێزە سەربازییەکانی هەردوو لا؛ لە ١٩٧٧، سەرکۆماری میسر ئەنوەر سادات سەفەری بۆ ئورشەلیم کرد تا لە کنێسێت (پارلەمانی ئیسرائیل) وتار پێشکەش بکات؛ لە ١٩٧٨، سەرکۆمار جیمی کارتەر میوانداری سادات و سەرۆکوەزیرانی ئیسرائیل مەناخیم بگین بۆ دانوستانی مێژوویی لە کەمپ دەیڤید بوو؛ ساڵی دواتر، ئیسرائیل و میسر ڕێککەوتننامەی ئاشتییان واژۆ کرد. لە هەمان کاتدا، میسر بەئاشکرا لە سۆڤیەت دوور کەوتەوە و هاتە ناو خولگەی

ستراتیژیکی ئەمریکا.

ئەو مێژوویە ئێستا ڕوونکەرەوەی سروشتی تاریکی سنووردارێی بژاردەکانی ئەمریکان. پاش دیمەنە ترسێنەرەکانی قەلاچۆکردنی خەڵکی مەدەنی ئیسرائیل لە لایەن چەکدارانی حەماس، لێدوانەکانی ئەمریکا و پشتیوانیی ئەمریکا، مەرجێکی زۆر کەمی، بۆ ئیسرائیل دەبێ. واشینگتۆن پشتیوانیی شەڕێک دژی حەماس دەکات کە وێدەچێ ئەوی بۆ هەمیشە لەنێو بەرێ. چەند فاکتەر ناڕوونن: ئاخۆ ئەوە بە تێچوویەکی قابیلی قبووڵ جێبەجێ دەکرێ، ئاسەوارەکانی شەڕێکی خاکیی و داگیر کردنەوەی دووبارەی غەززە لە لایەن هێزەکانی ئیسرائیلی و ئەگەری کاردانەوەکانی دیمەنە ترسێنەرەکانی ئازار و کوژراوانی فەلەستینی. هەموو ئەوانە، لە شوێنێک دەتوانن زەخت بخەنە سەر پەیوەندیی سیاسی ئەمریکا - ئیسرائیل، بێ ئەوەی کاریگەرییەکی بەرچاویان لەسەر هاوکارییە ئەمنییەتییەکەیان هەبێ.

پەرتەوازیی تاڵی سیاسیی لە ئیسرائیل بۆ ماوەیەک نامێنێ؛ دەوڵەتێکی یەکیەتی - نەتەوەیی لە ئورشەلیم بۆ بەڕێوەبەرایەتی بایدنیش دڵخوازترە. هیچ ساداتێک لە گۆڕەپانەکەدا بوونی نییە، بەلام بە هەموو خۆشبینییەکەوە، بیر کردنەوە لە ڕێگاچارەیەکی سیاسی بۆ قەیرانەکە مومکین نییە. بیرۆکەی مامەڵەیەکی مەزنی ئەمریکا-ئیسرائیل-عەرەبستانی سعودی دەبێ بۆ داهاتوویەکی دیاریکراو وەدوا خرێ. لە سێناریۆیەکی کەمتر خراپدا، دیپلۆماسی دەبێتە هۆی چاوترسێن کردن. بە نیگای شڵەژاوی دامودەزگا ئەمنییەتییەکانی ئیسرائیل بەرەو هاژەکەکانی حیزبوڵڵا و مەترسی کرانەوەی بەرەیەکی دیکە لە باکوور، وڵاتە یەکگرتووەکانی پاپۆڕی فڕۆکەهەڵگری ناردوونە خۆرهەڵاتی دەریای مەدیتەرانە. ئەوە ئیسرائیلی پەشۆکاو دڵنیا دەکات و سیگناڵێکیش بۆ ئێران دەنێرێ کە بێتوو هێرشێکی تەواو لە خۆرهەڵاتەوە بکرێ، واشینگتۆن لە دوورەوە سەیرکەر نابێ.

سەرچاوە:

https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2023/10/iiss-experts-assess-the-hamas-israel-war-and-its-international-implications/

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣٠ی ڕەزبەری ٢٧٢٣

کاتی هاتووە بایدن ستراتیژییە لاوازەکەی بەرانبەر بە ئێران بە باڵادەستیی دەسەڵاتدارانە بگۆڕێتەوە

فیدراڵیست – چاک دەڤۆر

ڕووداوەکانی ئەو دواییانە پێویستیی خێرای پێداچوونەوە بە سیاسەتی وڵاتە یەکگرتوەکان بەرانبەر بە ئێران پشتڕاست دەکەنەوە. لە وەڵامی هێرشی بەردەوامی فڕۆکەی بێفڕۆکەوان بۆ سەر بنکەکانی ئەمریکایی، کە بووە هۆی بریندار بوونی دەیان کەس و کوژرانی کەسێک لە هێزی سەربازیی وڵاتە یەکگرتووەکان، ئەمریکا فڕۆکەی شەڕکەری ئێف - ١٦ و ئێف - ١٥ی ناردن تا جبەخانەی چەکوچۆڵی پەیوەندیدار بە باسکی سەرەکیی تیرۆری ئێران، واتە سوپای پاسداران بوردومان بکەن.

بەڵام ئەو وەڵامە خەواڵوویانەیە پێش بە شەڕانشۆیی ئێرانییەکان لە لایەن هێزە بەکرێگیراوەکانی ناگرێ و، وێدەچی ببێتە هۆی قووڵتر کردنەوەی کێشەکە لەگەڵ ئێران، ئەویش لە کات و شوێنی دەستنیشانکراو لەلایەن ئێرانەوە. وڵاتە یەکگرتووەکان مێژوویەکی دووردرێژی لە وەڵامدانەوە بەو جۆرە رووژاندنانە بەگوێرەی ستراتیژیی ڕێژەیی هەیە کە بەشێکی زۆری دەگەڕێتەوە بۆ ترسی وەزارەتی دەرەوە لە تەشەنەکردنی کێشەکە. بەڵام تەنیا لەبەرچاوگرتنی ستراتیژیی ڕێژەیی بەس نییە. چەمکی باڵادەستیی دەسەڵاتدارانە دەبێتە هۆی وەرسووڕانێک لە شێوەی هەڵسوکەوتی وڵاتە یەکگرتووکان لەهەمبەر ئێراندا.
کاتێک سیاسەتی دەرەوەی سەرۆککۆمار جۆ بایدن، لە خەوە بەئانقەستەکەی هەستێ، یان دەکەوێتەوە سەر ڕێچکە هەڵەکەی پێشوو یان جێبەجێکردنی تیۆرییەکی ماڵوێرانکەری کەتوارگەرایانە کە دەبوو لە هۆڵەکانی فێرکاریدا بمێنێتەوە.

تێگەیشتن لە باڵادەستیی دەسەڵاتدارانە

باڵادەستیی دەسەڵاتدارانە لەو بیرۆکەیەوە سەرچاوە دەگرێ کە دەوڵەتێک دەبێ هەم توانایی و هەم ویستی کۆنترۆڵکردنی

قووڵبوونەوەی دوژمنایەتیی بەدەستەوە بێ. بە کۆنترۆڵکردنی خێرایی و پانتایی قووڵبوونەوەی گرژییەکە، دەوڵەتێک دەتوانێ بە شێوەی کاریگەر پێش بە دەستدرێژیی بگرێ و بەرانبەر بە ئاسەوارەکانی دەستدرێژیی کاردانەوەی هەبێ و هەڕەشەکان پووچەڵ بکاتەوە. مرۆڤ ناتوانێ تەنیا بە وەڵامدانەوەی ئاسەوارەکانی دەستدرێژیی یان کایەی تۆڵە بە تۆڵە لەگەڵ دوژمنەکانی باڵادەستیی دەسەڵاتدارانە بسەپێنێ. دەسەڵاتداریی ڕاستەقینە دەخوازێ ماکەی کێشەکە بە شێوەی ڕاستەوخۆ بکەیە ئامانج.

بڕوانە ئەو ستراتێژییەی وڵاتە یەکگرتووەکان بەرانبەر بە بەکرێگیراوانی ئێران وەکوو حیزبوڵڵای لوبنان و میلیشیای جۆراجۆر لە سووریە، ڕەچاوی کردوە. ئەو ستراتێژییە دەبێتە هۆی دەوری بێکۆتایی توندوتیژیی، بەبێ چارەسەرکردنی پرسە سەرەکییەیە: واتە خودی ئێران. لە کاتێکدا کە هێرشی سنووردار دژی بەکرێگیراوانی ئێران ڕەنگبێ ببێتە هۆی دەستکەوتی تاکتیکیی کورتخایەن، ئەوە کاریگەریی لە سەر لێکدانەوەی ستراتێژیکی ئێران نابێ، هەرچۆنێک بێ، مەلاکانی ئێران زۆر حەز دەکەن تا دوایین ئەندامی میلیشیای حەماس و حیزبوڵڵا شەڕ بکەن.

لە هێندێک دۆخدا، ئەو کردەوانە تەنانەت بە قازانجی ئێران تەواو دەبن، چونکە ڕێگای پێ دەدەن درێژە بە چیرۆکی قوربانیبوون بدات و خەڵک لە دەوری حەزی ناسیۆنالیستی کۆ بکاتەوە.

ئەگەر وڵاتە یەکگرتووەکان بە ڕاستی دەیهەوێ ئێران چاوترسێن بکات، دەبێ لەجیات جەختکردن لەسەر لێدانی بەکرێگیراوانی ئێران، کە تەنیا ئاسەواری ئامانجە شۆڕشگێڕانەکانی ئێرانن، خودی نەخۆشییەکە بکاتە ئامانج. ئۆپەراسیۆنی کولەی سەوز لە ١٩٨٨ نموونەیەکی باشە. ئۆپەراسیۆنە دەریاییەکە، ساڵی پێشووتر دەستی پێ کردبوو و چاوەڕوانی بەرپەرچدانەوەیەکی سەربازیی ئێران بەرانبەر بە هێزی دەریایی وڵاتە یەکگرتووەکان بوو کە دەستی بە ئیسکۆرتی پاپۆڕە نەوتهەڵگرەکانی خاوەن ئاڵای ئەمریکایی لە کەنداوی فارس کردبوو.

لە کاتێکدا کە ئێران درێژەی بە دانانی مینی دەریایی لە ئاوی نێونەتەوەییدا دەدا و هێرشی دەکردە سەر کەشتیوانیی بێلایەن، پاپۆڕی جەنگیی یو ئێس ئێس ساموێل ب. ڕابێرت بە هۆی تەقینەوەی مینێک تووشی زیانی بەرچاو بوو و برینداربوونی ١٠ دەریاوانی لێ کەوتەوە. تەنیا چوار ڕۆژ دواتر، لە ئۆپەراسیۆنی کولەی سەوزدا هێزی دەریایی وڵاتە یەکگرتووەکان هێرشی کردە سەر ٩ بەلەمی ئێرانی و پێگەی سەربازیی پلاتفۆرمی نەوتیی لە دەریادا کە بووە هۆی نقومکردنی پێنج بەلەم و ٥٦ کەس لە ئێرانییەکان کوژران و دوو سەرنشینی هێلی کۆپتەری ئەمریکاییش گیانیان بەخت

کرد. ئەوە بووە هۆی ئاڵوگۆڕێکی خێرا بەرەو ڕەفتاری باشتری ئێرانییەکان.

بە ئیفلیجکردنی هێزی دەریایی ئێران، وڵاتە یەکگرتووەکان ئەو کردەوە ڕاستەوخۆیەی، بەگوێرەی مەرجەکانی خۆی، جێبەجێ کرد و دەسەڵاتی ئەمریکای لە دەریادا نیشان دا کە دەستکەوتێکی بەرچاوی هەبوو.

شەڕی ئابووری وەک تەواوکەرێک

وڵاتە یەکگرتووەکان هەروەها دەبێ هەنگاوی ڕاستەوخۆی ئابووری دژی سامانە ژێنەکییەکانی ئێران بگرێتە بەر. ئەوە بەو مانایەیە کە تەنیا ئەو ئابلۆقانە نەسەپێنێ کە زەرەریان بۆ ڕایەڵەی بەکرێگیراوانی هەیە، بەڵکوو لە جیاتان جەخت بکاتە سەر هەناردە کردنی نەوتەکەی، کە دەماری ژیانی ئابوورییەکەیەتی. دروستکردنی زەختی ئابووری نێوخۆیی دەتوانێ وەک هاندەری ناڕەزایەتیی نێوخۆیی بێ کە بە نۆرەی خۆی دەبێتە هۆی سنووردارکردنی خولیا ناوچەییەکانی ئێران . بەڕێوەبەرایەتی ترامپ بە شێوەیەکی سەرکەوتووانە ئەو سیاسەتەی جێبەجێ دەکرد بەڵام بایدن هەڵیوەشاندەوە. یەکێک لە لایەنە وەرەزکارەکانی بوخچەی گیروگرفتی ئێران، بەرنامە ناوکییەکەیەتی. لێرەش، ستراتێژیی باڵادەستیی دەسەڵاتدارانە دەبێ جێبەجێ بکرێ. لەجیاتی وەدوای وتووێژی دیاریکراو بۆ ڕێگەپێدانی ئێران بۆ کڕینەوەی کات بکەوێ، وڵاتە یەکگرتووەکان دەبێ کاردانەوەی ڕوون و ئاشکرای بۆ هەوڵدان بۆ وەدەستهێنانی چەکی ناوکی ئاراستەی ئێران بکات کە تا بەستنی ڕێگای هەناردە کردنی نەوت بە تەواوی، بچێتە پێش.

گۆڕینی دینامیزمی ناوخۆیی

لە کۆتاییدا، ستراتێژییەکی نوێی وڵاتە یەکگرتووەکان دەبێ ڕیشەکێشکردنی نفوزی ئێران لە بازنەکانی دیاریکردنی سیاسەتی ئەمریکاش بگرێتەوە. بڕیاری دەستنیشانکردنی کەسەکان دەتوانێ بۆ دیاریکردنی ئاراستەی سیاسەتی ئەمریکا بەرانبەر بە ئێران یەکلاکەرەوە بێ. وڵاتە یەکگرتووەکان پێویستی بە بڕیاردەرانێکە کە لە گرینگیی باڵادەستیی دەسەڵاتدارانە تێبگەن، نەوکوو کەسانێک کە لایەنگری نەرمی نواندن یان وڵامدانەوەی ڕێژەیین، یان وەکوو ئاشکرا بووە تەنانەت ڕێگا بەو کەسانە بدرێ کە تا ڕادەیەک بە مەلاکانی تاران وەفادارن.

ستراتێژیی وەڵامدانەوەی ڕێژەیی بەڕێوەبەرایەتیی بایدن بەرانبەر بە ئێران دەتوانێ بگەڕێتەوە بۆ ئەرکداریی ئایدیۆلۆژیکی

بەشی: سێهەم

بەرانبەر بە چارەسەرکردنی سیاسی و فرەلایەنی. ئەوەی دواتر ڕیشەی لە ڕەتکردنەوەی ڕیزپەڕیی ئەمریکادایە، بەو مانایە کە بەرژەوەندییەکانی ئەمریکایی لە بەرژەوەندیی نەتەوە یان تاقمی دیکە گرینگتر نین و ڕەنگبێ بە لەبەرچاو گرتنی تاوانە خۆڕسکەکانی ئەمریکا وەکوو کۆیلەتیی ڕەگەزپەرستی، سەرمایەداری و تاد کەم بایەخیتریش بن. ئەو هەڵوێستە لەگەڵ چوارچێوەی سیاسەتی دەرەوەی دیموکڕاتەکان یەک دەگرێتەوە، کە لایەنگری وتووێژ و دروستکردنی هاوڕایی لەجیات کردەوەی سەربازیی یەکلایەنەیە.

وێدەچی بەڕێوەبەرایەتیی بایدن وڵامدانەوەی ڕێژەیی وەک ستراتیژییەکی مامناوەندیی ڕەچاو بکات کە ڕێگا بە نیشاندانی هێز تا ڕادەیەک دەدا کە دەرگای دیپلۆماسیی دانەخات. مرۆڤ هیوادارە بە وڵامدانەوە، نەوکوو وڵامدانەوەی لە ڕادەبەدەر بە شەڕانشۆیی ئێران، بتوانن بالادەستیی ئەخلاقی بپارێزن و ئەگەری گێڕانەوەی ئێران بۆ سەر مێزی وتووێژ زیندوو ڕاگرن، بە تایبەتی لە ڕوانگەی بەرنامە ناوکییەکەیەوە، ئەگەرچی مێژوو لە ١٩٧٩ بەولاوە بێ ئاکامیی ئەو هیوایەی ئاشکرا کردوە. بەڵام ئەو ستراتیژییە لە ڕوانگەی تارانەوە نیشانەی لاوازییە. هەڵوێستی ڕێژەیی لە وەستاندنی لێکدانەوە ستراتیژیکییە درێژخایەنەکانی ئێران ناسەرکەوتووە و ڕێگای پێ دەدا درێژە بە چالاکییە شەڕانشۆیانەکەی لە ناوچەدا، بە لانیکەمی ریسک بدا. بە پێچەوانە، ستراتیژییەکی پتەوتر کە ڕاستەوخۆ کەڵک لە هێزی دەریایی دژی سامانە ناسکەکانی ئێران وەرگیرێت دەرخەری ویستی دروستکردنی ئالنگاری بۆ کردارە ورووژێنەرەکانی ئێرانە. ئەو هەڵوێستە زۆرتر لەگەڵ دۆکترینی کەتوارگەرایانەی نەریتیی سیاسەتی دەرەوەی وڵاتە یەکگرتووەکان یەک دەگرێتەوە، کە پێشترییەتی بە کەڵکوەرگرتن لە توانایی سەربازیی بۆ بەرگریی کردن لە بەرژەوندییە نەتەوەییەکان دەدا.

لە گەمەی ئاڵۆزی شەترەنجی ژێوپۆلیتیکیدا، تەنیا ڕەچاوکردنی سیاسەتی ڕێژەیی لە بەرانبەر بەرهەڵستکارێکی وەک ئێران کەمی دێنێ. پەیڕەوکردنی سیاسەتی بالادەستیی دەسەلاتدارانە ڕێگا بە وڵاتە یەکگرتووەکان دەدا جڵەوی ڕووداوەکانی بەدەستەوە بێ، ستراتیژیی سەرەکیی ئێران ناسەقامگیر بکات و ئەگەری گێڕانەوەی تاران بۆ سەر مێزی دانوستان بەو مەرجانەی بە قازانجی بەرژەوەندییەکانی ئەمریکا و هاوپەیمانانی بێ، زیاتر دەکات. ستراتیژییەکی ئەوتۆ، لەگەڵ شەڕی ئابووری و وریایی لە دەستنیشان کردنی سیاسەتی ناوخۆ دەتوانێ ڕێگای نوێ بەرەو سەقامگیریی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بکاتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٦ی خەزەڵوەری ٢٧٢٣

ژەنراڵ جۆزەف ڤۆتەڵ: کێشەی غەززە ڕەنگبێ تەشەنە بکات، چونکە ئێران کۆنترۆڵی تەواوی بەسەر میلیشیا بەکرێگیراوەکانیەوە نییە

پادکەستی ئەلمانیتۆر – عەمبرین زەمان و جارێد زووبا

عەمبەرین: لەگەڵ درێژەکێشانی ناکۆکیی نێوان ئیسرائیل و حەماس نیگەرانییەکان لەمەر ئەگەری تەشەنەکردنەکەی لە ئارادایە کە ڕەنگبێ ببێتە هۆی دەستێوەردانی پتری لایەنە ناوچەییەکان، بە تایبەتی لەلایەن حیزبوڵڵا و ئێرانەوە. ڕێژەیەکی بەرچاو قوربانیی مەدەنی لەنێو فەلەستینییەکانی غەززە -لە نێویاندا زیاتر لە ٤٦٠٠ منداڵ، بەگوێرەی وەزارەتی تەندروستیی غەززە- بۆتە هۆی مەحکوومکردنی نێونەتەوەیی و کاڵتربوونەی هێرشە مرۆڤکوژییەکەی حەماس بۆ سەر ئیسرائیل کە بووە هۆی کوژرانی زیاتر لە ١٢٠٠ ئیسرائیلی و هۆی شەڕی ئەو جارە.

بۆ باس لەسەر ئەو کێشەیە و کاریگەرییە بەربڵاوترەکانی، فەرماندەی پێشووی ناوەندی فەرماندەیی وڵاتە یەکگرتووەکان، ژەنراڵ جۆزێف ڤۆتەل، کە سەرپەرشتی شەڕ دژی داعش بوو و زانیاریی قووڵی لەسەر ناوچەکە هەیە، لەگەڵمانە. هەواڵنێری پێنتاگۆنمان، جارێد زووبا، کە ڕاپۆرتی شەڕی داعشی دەناردن، ئەویش هاوبەشی گفتگۆکانی ئەمڕۆمانە.

عەمبەرین: گەلێک سوپاس ژەنراڵ ڤۆتەل کە ئەمڕۆ لەگەڵمانی.

ژەنراڵ جۆزێف ڤۆتەل: گەلێک سوپاس عەمبەرین، خۆشحاڵم کە لەگەڵتانم و سوپاس بۆ باگهێشت کردنەکەتان.

عەمبەرین: ئێستا دەورانێکی سەرشێتانەیە لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست و کاتێکی جێگای نیگەرانییە. نێردەی پێنتاگۆنی ئێمە، جارێد زووبا لەگەڵمانە ئەمڕۆ و ئەو یەکەم پرسیار ئاراستە دەکات.

سەرچاوە Serchawe

بەشی: سێهەم

جارێد: دیسان سوپاس ژەنراڵ بۆ بەشداریتان. دەمهەوێ لە بارەی شەڕی ئیسرائیل و حەماس پرسیار بکەم. لە ڕوانگەی مەیدانییەوە لە کام بڕگەی شەڕداین؟ بە لەبەرچاو گرتنی ئەو زانیارییەی لە بەردەستدایە، هەنگاوی داهاتوو چییە؟ پێتوایە هیزی بەرگری ئیسرائیل ڕێنوێنییەکانی کاربەدەستانی ئەمریکای لەبارەی ئاست و چۆنیەتیی شەڕەکە لەبەر چاو گرتووە؟

ژەنراڵ جۆزێف ڤۆتەل: سوپاس و خۆشحاڵم لەگەڵ هەردووکتانم. پێموایە ئێمە هێشتا لە سەرەتای ئەو هەڵمەتەداین. شتی زۆر قەوماوە، بێگومان هێرشێکی زۆر لەلایەن ئیسرائیلەوە کراون و ئێستا جووڵەی هێزێکی بەرچاو لە غەززەدا دەبینین، لە شاری غەززە و دەوروبەری. تاقمێک شەڕ و پێکدادان لە باکووری ئەو وڵاتە دەبینرێن. بەڵام لێکدانەوەی من ئەوەیە کە هێشتا کارێکی زۆر ماوە بکرێ و لە هەمووی گرینگتر لەنێو شاری غەززە، کە هەڵبەت شەڕێکی گەلێک دژوارە و پێموایە هەموو ئەوانە ماون. بەڵام تەنانەت دوای ئەوانەش، دژوارترین بەشی ئەوە هەوڵ بۆ گواستنەوەی ئەو عەمەلیاتە سەربازییە بۆ ڕێگاچارەیەکی سیاسییە. بە بۆچوونی من لە کۆتاییدا ئەوە دژوارترین بەشە. بەڵام هەر وەکوو ئەو بەیانییە باسمان کرد ئێمە لەوبارەوە شتی زۆرتر دەبینین. بەڵام من پێموایە ئێمە ئێستا لە قۆناخێک داین کە چاوەڕوانیم دەکرد و هێشتا زۆر شت ماوە بکرێ و شەڕی زۆر دژوارمان لە پێشە. لەبارەی ئەوەی ئیسرائیل چۆن ئەو کارە دەکات پێموایە پەیامی بەهێز لە لایەن دەوڵەتی ئەمریکا و ئەوانەی هەوڵیان داوە ڕاوێژکاری ئیسرائیلییەکان بن، ئەوە بووە کە چۆنیەتی جێبەجێ کردنی ئەو کارە بەقەد کردنی کارەکە گرینگە و ئەوە مومکین نییە بێتوو لایەنە مرۆییەکەی لەبەرچاو نەگیرێت. پێموایە بەشێک لە ئامۆژگاریی دەوڵەتی ئەمریکا ئەوە بووە کە ئێمە دوای هێرشی یازدەی سێپتەمبەر هێندێک هەڵەمان کردن، لە یەکەم ساڵەکانی دوای کێشەکەدا. بێتوو دەرفەتمان هەبا ئەو کارە دووپات بکەینەوە، بە شێوەیەکی دیکە هەنگاومان دەنا. من پێموایە ئیسرائیل بەشێک لەو ئامۆژگارییانە لەبەر چاو دەگرێ، ڕێککەوتنی لەبەرچاوگرتنی پشوو لە شەڕدا، نموونەی ئەو ڕێنوێنییانەن. پێموابێ ئیسرائیل دەبێ ڕێز لەوە بگرێ کە بەشێک لە بردنەوەی ئەو شەڕە، هەرچۆنێک بردنەوەکە پێناسە بکەن، دەبێ ناوبانگەکەیان لە گۆڕەپانی نێونەتەوەیی و بێگومان لە ناوچەدا بگرێتەوە، بۆیە دەبێ هەموو ئەو نیگەرانییە مرۆییانە لەبەر چاو بگرێ، وەک بەشێک لە هەڵسوکەوتی درێژخایەنیان لەگەڵ ئەو کێشەیە. من پێموایە ئەوان دەستیان کردوە بە هێندێک کاری دروست لەو بارەوە، نازانم ئەوە بەسە یان نا. ئێستا دۆخێکی گەلێک دژوارە، پێموایە ئەوان هەوڵ دەدەن بەگوێرەی یاسای کێشەی چەکدارانە بجووڵێنەوە، بەڵام دۆخەکە لە ڕادەبەدەر دژوارە.

عەمبەرین: هاوکات ئێمە ڕاپۆرتی پشتڕاست نەکراوە دەبیستین کە ئیسرائیل ڕەنگبێ دژی حیزبوڵڵا هەنگاو بنێ و بە شێوەیەک چاوەڕوان دەکرێ وڵاتە یەکگرتووەکان لەو بەرەیەدا بەشداری بێ، هەڵبەت بێگومان ئەوە بەو مانایەشە کە ئێران

سەرچاوە Serchawe

بەشی: سێهەم

بە شێوەیەک دەبێتە بەشێک لەو کێشەیە. ئێوە چەندە نیگەرانن ئەو شەڕە ببێتە کێشەیەکی هەرێمی کە لایەنی دیکەش بگرێتەوە، وەکوو ڕووسیە، ئێران و حیزبوڵڵا.

ژەنراڵ جۆزێف ڤۆتەل: هەڵبەت لە سەرەتاوە تەشەنەکردنی کێشەکە هۆی نیگەرانیی زۆر بووە. پێموایە هەموو چاوەڕوان بوون کە لە ئاکامی ئەوەی لە ٧ی ئۆکتۆبردا ڕووی دا، کاردانەوەیەک دەبێ ڕاستەوخۆ دژی حەماس دەبێ، بەڵام بەئاشکرا لە بەرژەوەندیی هیچ کەسدا نییە، لەبەرژەوەندیی ئیسرائیل نییە، لە بەرژەوەندیی ناوچەکەدا نییە، لە بەرژەوەندیی ئەمریکادا نییە کە کێشەیەکی گەلێک بەربڵاوتر لە سەرانسەری شام یان ناوچەی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست بێتە ئاراوە. من بەردەوام بڕوام بەوەیە، یەکەم حەوتووەکانی کێشەکە لە لێکدانەوەی هەڵە یان هەنگاوی هەڵە لە هەر لایەکەوە نیگەران بووم کە ڕەنگبێ کێشەکە بەربڵاوتر بکاتەوە. پێموایە ئێمە تا ڕادەیەکی زۆر خۆمان لەوە بوارد و پێموایە ئەوە باشە. نازانم ئەوە لە بەرژەوەندیی ئیسرائیلدایە کە هێرش بکاتە سەر حیزبوڵڵا لە ئێستادا، پێموایە یەکجار زۆرتر دەخوازێ کە ئیسرائیل هۆشی لە ئەرکە دژوارەکەی لە غەززە بەرەو ئاقارێکی دیکە ڕانەکێشرێ، بۆیە پێموانییە ئەوە لە بەرژەوەندیی ئەواندا بێ. بەڵام ئەوە ڕوونە کە نیگەرانییەکان لە سەرانسەری ناوچەکە ئاماژەیان پێ بکرێ، وەک ئاکامی هەموو ئەوانە، چونکە ئەو شتانە کۆتاییان نایە. هەڕەشەی حیزبوڵڵا بۆ سەر ئیسرائیل کۆتایی نایە، هەروەها ئێران لە کۆتایی ئەو دۆخەدا هەر لەوێ دەبێ. ئەوان درێژە بە هەوڵدان بۆ ئامانجەکانیان دەدەن، بۆیە دەبێ ڕێگایەک بۆ هەڵسوکەوت لەگەڵ ئەوانە هەبێ. بەڵام تا ئەو جێیەی دەگەڕێتەوە سەر کێشەی بەربڵاوی ناوچەیی. ئەمن پێشتر نیگەرانی لێکدانەوەی هەڵە بووم، ئێستا من کەمتر نیگەرانی ئەوەم. لە کاتێکدا هێشتا پێموایە ئەگەری هەیە، بەڵام پێموایە ڕۆژ لە دوای ڕۆژ کەمتر دەبێتەوە، ئێستا ئەگەری کەمتر هەیە کێشەیەکی هەرێمی پەیوەندیدار بەو دۆخەی ئێستا بێتە ئاراوە.

عەمبەرین: ئەوە بۆ هەموومان کە بەدوداچوون بۆ هەواڵەکانی ناوچەکە دەکەن، ئاشکرایە کە ئێران بە هیچ شێوەیەک نایهەوێ کێشەکە قووڵتر بکاتەوە، ئەگەرچی خەڵکی وەکوو نەسروڵڵا، ڕێبەری حیزبووڵڵا، لێدوانی شەڕخوازانە بڵاو دەکاتەوە و دەڵێ ئێمە بۆتان دێین، بێتوو درێژە بەو هێرشە بدەن. بەڵام دانبەخۆداگرتن و خۆبواردن لە وەڵامدانەوە بە میلیشیا شیعەکانی کە ئێران لە پشتیانە و لە سووریە و عێراق چالاکن، تا کەنگێ درێژەی دەبێ؟

ژەنراڵ جۆزێف ڤۆتەل: بەڵێ تۆ باسی خاڵێکی گرینگ دەکەی. من پێموایە نیگەرانی هەیە لەبارەی کۆنترۆڵ بەسەر میلیشیا شیعەکان کە گەلێک بچووکترن و شتێکی زۆر کەمتریان بۆ لەکیسدان هەیە و ڕەنگبێ بیانهەوێ کەلک لەو دەرفەتە وەرگرن تا بەو کارانە خۆیان قوت بکەنەوە و پێگەیەکی بەرچاوتر لە دنیای شیعەدا بۆخۆیان دەستەبەر بکەن و ئەوان

دەتوانن کەلک لە دۆخەکە وەرگرن. ئێمە جووڵانەوەی وەهامان دیتوون، یان بەشێک لەو جووڵانەوە وەکوو عەسائیب ئەهل ئەلحەق کە بۆ بەشی ڕۆژاوای سووریە چوون و ڕێکخراوی وەکوو کەتائیب حیزبوڵڵامان دیتوە کە وێدەچی لەپشت ئەو هێرشە وەڕەزکارانە بن کە دەکرێنە سەر دامەزراوە و بنکە سەربازییەکانی ئەمریکا لە عێراق و سووریە و بێگومان حوسیییەکانیش کە هاژەک بەدرێژایی دەریای سووردا دەهاوێن، جێگای نیگەرانین و بێگومان دەسەڵاتی زۆریان بەسەر شوێنی سەرەکی باب ئەلمەندەبەوە هەیە و پێم‌وایە دەبێ گەلێک لەو بارەوە نیگەران بین. شتێکی کە زۆر من نیگەران دەکا ئەوەیە چۆن ئەو ڕێکخراوە بچووکانە کۆنترۆڵ بکرێن و بە شێوەی سەربەخۆ هەڵسوکەوتیان لەگەڵدا بکەین. من پێم‌وایە ئێران تا ڕادەیەک جڵەوی ئەوانی بەدەستەوە بەڵام من دڵنیا نیم ئەو کۆنترۆڵە هێندە مسۆگەر بێ کە ئێمە چاوەڕوانین و من نیگەرانی ئەو ڕێکخراوانەم کە دەتوانن ببنە هۆی گیر و گرفتی زیاتر، بەو ڕادەیە نا کە ڕەنگدانەوەی لەسەر کێشەی ئێستا هەبێ، بەڵام ئەوان بێگومان دەبنە هۆی زەرەری زیاتر کە بەرپەرچدانەو بخوازێ.

جارێد: سوپاس ژەنراڵ. پێم خۆشە بگەڕێمەوە سەر بنکەی فەرماندەیی سوپای قودس و بەکرێگیراوانی سوپای پاسداران دواتر، ئەگەر کاتمان هەبێ. بەڵام ئێستا پێم خۆشە بۆمان باسی لە تواناییەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان لە ناوچەکەدا بکەی کە ئەوان چەندە ئامادەن لە ئەگەری دەستێوەردان. ئەوان ئیزنی کام کاریان هەیە و ئەوە چۆن لە چوارچێوەی ستراتیژیی بەربڵاوتری بەرگریی نیشتمانیدا جێ دەگرێ، لە ڕوانگەی کەڵک لێ وەرگرتن و بەرۆژکردنەوەیان. لەو پەیوەندییەدا ئێمە دەبێ چاوەڕوانی دیتنی چ شتێک بین؟

ژەنراڵ جۆزێف ڤۆتەل: ئەمن زۆر شتم دیتوون کە ئێوەش بینیوتانن. لەو دۆخەدا بڕیارەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان لە ئاستی سەرەوە دێن و زۆربەی بڕیارەکانی کەلکوەرگرتن لە هێز لە واشینگتۆنەوە دەدرێن، بە دڵنیاییەوە لە پێنتاگۆن و لەوێڕا دەنێردرێن بۆ سەنتکام و فەرماندەکانی ئۆپەراسیۆنەکان. لە دۆخێکی وەک ئێستادا ئەوە نابێتە هۆی سەرسوڕمانی من. ئەوە شتێکی ئاڵۆزە و ئەوان هەوڵ دەدەن سەرپەرشتیی دۆخەکە بکەن، نەتەنیا پشتگیریی ئیسرائیل بکەن بەڵکو بە پەیوەندییەکان لە سەرانسەری ناوچەکەشدا ڕابگەن و هەروەها چەندین هەڕەشە کە لێرە باسمان کردن. لە ڕوانگەی فەرماندەیی و کۆنترۆڵەوە پێم‌وایە ئێمە ئێستا لەو دۆخەداین. پێم‌وایە دەکرێ لەوبارەوە باس بکرێ کە ئاخۆ ئەوە هەڵوێستێکی دروستە یان نا؟ بەڵام ئێمە فەرماندەی گەلێک لێهاتوومان هەن کە دەتوانن دۆخەکە کۆنترۆڵ بکەن. ئەوە بەو شێوەیە کە سەرۆککۆمار و ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوەیی دەیانهەوێ ئەرکەکان دابەش بکەن و من پێم باشە. تا ئەوکاتەی ئەوان یارمەتیدەری بڕیاردانن. لە پەیوەندی لەگەڵ ئەوە کە وڵاتە یەکگرتووەکان چی لێرە جێگیر کردوە، زۆر کەس دەزانن ئێمە دوو پاپۆڕی فڕۆکە هەڵگرمان بۆ ناوچەکە گواستنەوە. ئەوە یەکەم جارە کە دوای ماوەیەکی دووردرێژ دوو تاقمی

هێرشبەرمان گەڕاندۆتەوە ناوچە، ئەگەرچی زۆربەی کاتی فەرماندەیی من بەسەر سەنتکامەوە ئەوپەڕی پاپۆڕێکی لەو جۆرە لە ناوچەدا هەبوو، بەڵام ماوەیەکی زۆری کاتی فەرماندەیی من ئێمە هیچ پاپۆڕێکی ئەو جۆرەمان لێرە نەبوو. کەوابوو ئەوانە توانایی سەرەکیی بەرپەرچدانەوەمانن، ئەو فڕۆکە هەڵگرانە هەرکامیان ۸۰ بۆ ۹۰ فڕۆکەیان لەسەر نیشتوون کە دەتوانن توانایییەکی جەنگیی لە ڕادەبەدەر دروست بکەن، دەتوانن ڕووبەرێکی بەربڵاو داپۆشن و ئەو کارە زۆر خێرا ڕاپەڕێنن. کەوابوو ئەوە هێزی سەرەکیی چاوترسێنکردنی ئێمەن لێرە. وەک بیستووتانە ئێمە چەند ژێر دەریاییشمان هێناون بۆ ناوچە کە ئەوە تواناییەکان زیاتر دەکەن. ئەوە کۆی تواناییەکانمانن کە یارمەتیدەرمانن بزانن چ ڕوو دەدا. من پێموایە ئامانجی هەموو ئەو سامانانە ئەوەیە ئامادەیی ئێمە نیشان بدەن و بە ئێران و هەموو لایەنێکی دیکە بڵێن چاو لێ کەن ئێمە لێرەین و ئامادەین و توانیومانە ئەو ئامادەییە کۆ بکەینە تا پشتیوانی ڕوانگەی خۆمان بین. ئێمە ئامادەی کەڵک لێوەرگرتن لەو تواناییانەین و چەند جار لە ماوەی یەک دوو حەوتووی ڕابردوودا هێرشمان کردۆتە سەر میلیشیای سەر بە ئێران کە هێرشیان کردبووە سەر دامەزراوەکانی ئەمریکایی. کەوابوو ئێمە ویستی خۆمان لەگەڵ تواناییەکانمان ڕێک دەخەین و ئەوە لایەنێکی گرینگە. بەڵام هەر وەکوو ئاماژەم پێ کرد بێگومان ئەوە پەیامێکە بۆ بەرهەڵستکارانمان، پەیامێکە بۆ ئیسرائیل کە ئێمە لێرەین و پەیامێکە بۆ ناوچە بە شێوەیەکی گشتیتر کە وڵاتە یەکگرتووەکان لێرەیە و چالاکانە هەنگاو دەنێ تا پێش بە کێشەیەکی گەلێک بەربڵاوتر بگرێ کە ئاسەواری ماڵوێرانکەری بۆ ناوچەکە دەبێ، نە تەنیا بۆ ئێمە و هەموو کەسێکی دیکە بەڵکوو بۆ سەرجەم ناوچە کە زۆر شت لەنێو دەبا. کەوابوو ئەوە ئەو شتەیە کە ئێمە دەیکەین و ئەوش زیاد بکەم کە زۆر جار گوێگرانمان پێیان وایە ئێمە تەنیا کەرەستەی سەربازیی نیشان دەدەین، بەڵام ئێمە کارێکی باشیشمان لە ڕوانگەی نیشاندانی ئامادەیی سیاسیش کردوە و پێموایە ئەوەش گەلێک گرینگە. وەزیری کاروباری دەرەوە لانی کەم سێ جار هاتۆتە ناوچەکە، فەرماندەی سەنتکام دوو جار هاتوە، وەزیری بەرگری و سەرۆککۆمار حەوتووی یەکەم هاتن. ئەگەر ئەوانە جەختکردنەوەی گەلێک ئاشکرای وڵاتە یەکگرتووەکان و ویستی کۆنترۆڵکردنی دۆخەکە نیشان نەدەن، نازانم چ شتێک دەتوانێ ئەو کارە بکات. کەوابوو من پێموایە ئێمە لە چەند حەوتووی ڕابردوودا کارێکی باشمان بۆ ئامادەیی سەربازیی و سیاسی کردووە و درێژە بەو کارە دەدەین.

عەمبەرین: تەنانەت پێش ۷ی ئۆکتۆبر ئێوە گیرۆدەی هێرشی میلیشیای سەر بە ئێران و هەروەها هی تورکیەش بوون. ژەنراڵ مەزلووم لە سلێمانی تووشی ڕووبەڕووبوونەوەیەکی نزیک ببوو، کاتێک فڕۆکەیەکی بێفڕۆکەوانی تورکیە هێرشی کردبوو بۆ سەر کاروانی ئوتومبێلەکانی و دیتوومانە ئەو جۆرە هێرشانە چەند جار دووپات بوونەوە و زەرەر و زیانێکی زۆریان بە ژێرخانی مەدەنی لەوێ گەیاندوە. ئێوە چەندە نیگەرانن کە کێشەکە لە لایەن تورکیەشەوە قووڵتر بکرێتەوە و لە کۆتاییدا بە لەبەرچاوگرتنی ئەو هێرشانە لە چەند لاوە، بوونی وڵاتە یەکگرتووەکان لە سووریە چەندە بەردەوام دەبێ،

بەشی: سێهەم

بێگومان زەختێکی قورسی سیاسی و دیپلۆماتیکیش کە تورکیە لەوێ دەیهێنێ و دەڵێ من هاوپەیمانی ناتۆم و "ئێوە هاوکاریی تێرۆریستان دەکەن"، بۆچوونتان لەو بارەوە چییە؟

ژەنراڵ جۆزێف ڤۆتەل: بۆچوونی من لەو بارەوە ئەوەیە کە مانەوەی ئێمە بەردەوام دەبێ بەڵام پێم‌وایە دەبێ نادڵنیایی لە دۆخەکە بسڕینەوە. من پێم‌وانییە کە ئێمە بتوانین ڕێگا بدەین هێرشەکان بۆ سەر هێزەکانمان لێرە لە سووریە و لە عێراق بێ‌وەڵام بمێننەوە و پێم‌وایە دەبێ خەڵک بەرپرسیار بکەین، بۆیە گەلێک دڵخۆشم کە هێرشەکانی دوێنێ‌شەو و ئەو دواییانە دژی ڕێبەرایەتی و مۆڵگەی ئەمنییەتی بوون. من پێم‌وایە وەڵامدانەوە بەوانە تەمی نادڵنیایی پەیوەندیدار بە دۆخەکە دەڕەوێنێتەوە و بەرهەڵستکاران وریا دەکاتەوە کە دەبێ تێچووەکە بدەن، بێتوو ئێوە ئەو کارە بکەن ئێمە ئەوە تەحەممول ناکەین، پێم‌وابێ ئێمە دەتوانین ئەو کارە بکەین و بوونمان پشتڕاست بکەینەوە و دەتوانین بوونمان بە شێوەیەکی بەردەوامتر لە سووریە و عێراق بسەپێنین. هەڵبەت ئاشکرایە لە عێراق ئێمە دەبێ لە نزیکەوە هاوکاریی دەوڵەتی عێراق بکەین. ئێمە لەسەر داوای ئەوان لەوێین، کەوابوو ئەوان دەبێ هێندێک بەرپرسیاریی بۆ سەرکوتی ئەو هەڕەشانە بۆ سەر هێزەکانمان قبووڵ بکەن. ئەوە لە بەرژەوەندیی ئەوان و ئێمەش‌دایە. دۆخەکە لە تورکیە بەڕاستی ئاڵۆزە و من ماوەیەکی دوور و درێژە نائومێد و تووڕەم و دڵنیا نین کە قەت بتوانین ئەوە لە ڕێگای سەربازییەوە چارەسەر بکەین. ئێمە هەوڵمان دا تاقمێک هەنگاوی متمانەبەخش لەگەڵ تورکەکان بگرینە بەر، بەتایبەتی لە کاتی هەڵمەتەکان لە عێراق، بەڵام ئێستا پێم‌وایە ئەوانە کەمتر بوونەوە. لە کۆتاییدا پێم‌وایە پێویست بە ڕێگاچارەی دیپلۆماتیک و سیاسی دەکات کە لە دەرەوەی دەسەڵاتی ئێمەدایە. چوار و نیو ساڵ لە هەڵمەتە سەربازییەکە تێپەڕ بووە و ئێمە نەمانتوانیوە ڕێگاچارەیەکی سیاسی بدۆزینەوە کە مافە سیاسییەکان و دانپێدانان بە کوردان لە سووریە مسۆگەر بکات و پارێزگاریی دیپلۆماتیک و سیاسییان پێ ببەخشێ کە ئەوان دەیخوازن.

عەمبەرین: کەوابوو ئێوە دەڵێن بەڕێوەبەرایەتیی بایدن بەگوێرەی پێویست کاری بۆ کوردان نەکردووە؟

ژەنراڵ جۆزێف ڤۆتەل: ئەوە تەنیا بەڕێوەبەرایەتیی بایدن نەبووە، بەڵکو هەموو ئەوانی دیکەش. ئەوە کێشەیەکی نێونەتەوەییە، شێوەی هەڵسوکەوتی نەتەوە یەکگرتووەکان لەو بوارەوە شکستی هێناوە و نەیتوانیوە کارێکی ئەوتۆ بکات. لایەنەکانی دیکە وەکوو ڕووسیە، تورکیە و ڕێژیمی سووریە نایەنە سەر مێز بۆ هەرجۆرە وتووێژی سیاسی. من نامهەوێ هەموو تاوانەکە بخەمە ئەستۆی وڵاتە یەکگرتووەکان، ئێمە زۆر کارمان بۆ پشتیوانی لە کوردان کردوە و لەو بڕوایەدام ئەوە لە بەرژەوەندیی ئێمەدایە و بێگومان من کاتێکی زۆرم بۆ تەرخان کردوە بەڵام لایەنێکی گەلێک زیاتر پێویستە سەرنج

سەرچاوە
Serchawe

بدەنە ئەو پرسە.

جارێد: ئێستا ئێمە باسی هەموو ناوچەکە دەکەین، لایەنی ئەمنییەتی و ڕێککەوتنی سیاسی، کاتێک ئێوە فەرماندەی سەنتکام بوون، کارتان لەسەر هێندێک وتوویژ لەگەڵ وڵاتانی کەنداو لە بارەی بەرگریی دژی هاژەکیی یەکگرتوو کرد، بەڕێوەبەرایەتی بایدن هەوڵی داوە بۆ بەربەرینتر کردنەوەی ڕێککەوتنی ئیبراهیم، هاوکاریی بەرگریی و ئەمنییەتی نێوان عەرەب و ئیسرائیل. هەڵوێستی هاوبەشان لەبارەی ئەگەری کێشەیەکی ناوچەیی، ئاخۆ بەشەکانی پێویست بۆ ئەمریکا و هاوبەشان بوونیان هەیە تا بتوانن هەڵسوکەوت لەگەڵ هێرشی هاژەکی درێژمەودا لەلایەن بەکرێگیراوانی ئێران بکەن؟ ئێوە باسی هێرشەکانی حوسییەکانتان لە یەمەنەوە کرد. ئێمە دەتوانین چ چاوەڕوانییەکمان لەو بارەوە هەبێ؟

ژەنراڵ جۆزێف ڤۆتەل: من پێموایە ئێمە خەریکە دەگەینە ئەو ئاستە کە بتوانین هەڵسوکەتی لەگەڵدا بکەین. بیرۆکەی بەرگریی ئاسمانیی یەکگرتوو شتێکی نوێ نییە و ئەوە بیرۆکەی من نییە، هەموو لایەک لەهەوڵی ڕێژەیەک لە هاوکاریی ناوچەیی بۆ ماوەیەکی دوور و درێژ دابوون. لە ئاکامی ئامانجی جۆراجۆری سیاسی، جیاوازیی کولتووری، مەسەلەی متمانە پێکردن لەنێو هاوبەشانی ناوچە، تا ئەورۆ هەوڵەکان بەردەوام بوون. من پێموایە ڕێککەوتنی ئیبراهیم پلاتفۆرمێکی باشە کە دەکرێ لەسەر ئەو متمانە و پەیوەندیی باش دروست بکرێن. مەبەستم ئەوەیە ئێمە ساڵێک لەوە پێش ڕاهێنانی سەربازیی هاوبەشمان لە نێوان ئیسرائیل و بەشێک لە هاوبەشانی کەنداو و ئەمریکا وەک جۆرێک ڕێکخەری ئەو کارە دەدیتن کە لە ئاسمان و دەریا بەڕێوە دەچوون. من پێموایە ئەوانە گرینگن و پەیوەندیی باشی بازرگانی لە نێوان ئەو وڵاتانەدا هەیە، ئەوانە لایەنی گرینگن، بەڵام من ئێستا بە لەبەر چاو گرتنی ئەوەی لە غەززە دەقەومێ نیگەرانم ئەوانە بە لاڕێدا بچن. پێویستە ئەوانە بێینەوە سەر ڕێچکەی خۆیان، بەڵام من پێموایە ئەوە پلاتفۆرمێکە و ئێمە دەتوانین کەڵکی لێ وەرگرین و لە کۆتاییدا ئەوە پرسی متمانە لە نێوان هەموو هاوبەشەکانی کەنداوە و ئەوە شتێکە کە هەمیشە کەمایەسییەک بووە کە بۆتە سەر نەگرتنی سیستەمێکی بەرگریی ئاسمانیی یەکگرتووتر و شتی بچووکتر لێرە، کەوابوو کاتێکی زۆر دەگرێ ئەو کارە بکرێ بەڵام ڕێککەوتنی ئیبراهیم پلاتفۆرمێکی گونجاومان بۆ جێبەجێ کردنی ئەو کارە دەداتێ، لەگەڵ ئەوەدا پێموایە ئێمە لە ئێستادا کەمێک ماومانە بەو ئامانجە بگەین.

جارێد: ئاخۆ ئێوە قازانجێک لە بەشداریی وڵاتە یەکگرتووەکان لەو کێشەیەدا دەبینن، هەڵبەت بەشداریی ڕاستەوخۆ نا بەڵکو پشتگیریی لە هەڵمەتی ئیسرائیل و هەوڵ بۆ پێشگرتن بە کێشەیەکی بەربەرینتر. پێتان وایە بگەنە خاڵێک کە ببێتە بەربەستێک بۆ هەوڵەکانی واشینگتۆن بۆ ئاسایشی ناوچەیی.

سەرچاوە
Serchawe

ژەنڕاڵ جۆزێف ڤۆتەل: بەڵێ، من پێموایە. ئێستا ئێمە دوو پاپۆڕی فڕۆکە هەڵگرمان لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست هەیە و پێموانییە بتوانین ئەو دۆخە تا ماوەیەکی نادیار درێژە پێ بدەین. ئێمە ئەرکی دیکەمان لە ناوچەی ئۆقیانووسی هیند و ئارام هەن. ئێمە پێویستە جێگۆڕکێ بەو شتانە بکەین و من لەو بڕوایە دام کە ئێمە دەبێ ئاستێکی بەردەوام لە بوونی هێزەکانمان لە ناوچەدا بدۆزینەوە کە هێندە بەرچاو بێ کە بتوانین هاوبەشەکانمان دڵنیا بکەینەوە و بەرگریی لە بەرژەوەندییەکانمان بکەین. ئەوە شتێکە کە ئێمە خەریکی خەبات بۆ دەستنیشان کردنین. ئێمە هەموو کایەکەمان دیتووە، لە بوونی سەدان هەزار هێزی سەربازیی لە ناوچەدا تا ئەوەی پێش ئەو دواییانە کە نزیکەی ٢٠ تا ٣٠ هەزار کەسی لێبوون. ئێمە دەبێ ئاستی ڕێژەی بەردەوامی هێزەکانمان و توانایی سەربازیی پێویست لە ناوچەکەدا دیاری بکەین. من پێموایە ئەو بەرژەوەندییەی لێرە هەمانە ئەرکداریی سامانی سەربازیی ئێمە دەخوازێ و مەبەستم ئەوەیە ئێمە هێشتا نیگەرانی ناسەقامگیریی لە ناوچەین. ناسەقامگیریی ئێرە، لێرە نامێنێتەوە و کاریگەریی لەسەر بەرژەوەندییەکانمان لە شوێنی دیکە دەبێ. ئێمە نیگەرانی تێرۆریزمین، ئێمە لەو دواییانەدا نموویەکی باشمان دیت. ئێمە نیگەرانی بەردەوامبوونی بازرگانیی و هەناردەکردنی سامانەکانی ناوچەین. ئەوە بەشێکی ژینەکی بەرژەوەندیی وڵاتە یەکگرتووەکانە. ئێمە نیگەرانی ئامانجە بەدخوازانەکانی ئێرانین، بە تایبەتی لە پەیوەندی لەگەڵ بڵاوبوونەوەی چەکی ناوکی و شتی ئەوتۆ. ئەوە شتێکە کە ئێمە دەمانهەوێ پێشی پێ بگرین. من پێموایە کاریگەرییەکی ئەرێنی لە لایەن وڵاتە یەکگرتووەکانەوە لە ناوچەدا لە بەرژەوەندیی ئێمەدایە. من لەو باوەڕە دام ئێمە هاوکات کە سەرنجی پێویست دەدەینە ناوچەی دیکە، دەتوانین ئەو کارە بکەین، وەکوو ناوچەی ئۆقیانوسی هیند و ئارام. پێموابێ ئێمە هێندە دەوڵەمەندین کە بتوانین ئەو کارە بکەین. دەبێ ئەو کارە بکەین و بەرگریی لە بەرژەوەندییەکانمان بکەین، ئێمە دەبێ بیر لە درێژ مەودا بکەینەوە و بزانین کە ئەوەی لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست دەگوزەرێ، لەوێ نامێنێتەوە. ئەوە دەبێ بەشێک لە ستراتێژیی ئاسایشی نەتەوەیی بەربڵاوتر بێ کە نیگەرانییەکانمان لە شوێنی دیکەش دەگرێتەوە. لە زۆر بوارەوە ئەوانە تا ڕادەیەکی زۆر پێکەوە گرێدراون، بە هۆی نیگەرانییەکان لە بارەی کێبڕکێی زلهێزەکانەوە.

عەمبەرین: دوایین پرسیار ژەنڕاڵ، لە سەرەتاکانی کێشەکە بیرۆکەیێک هەبوو کە حەماس و داعش یەکن. ئەوە لە لایەن دەوڵەتی ئیسرائیل بڵاو دەبۆوە. ئەوان یەکن؟

ژەنڕاڵ جۆزێف ڤۆتەل: من پێموانییە ئەوان دەقاودەق یەک بن. بەشێک لە شێوازەکان و دڕندەییەکان و بەشێک لە تاکتیکەکان وەک یەک دەچن، هەر دوو بەسەر خاکەکەدا زاڵن و دانیشتووان کۆنترۆڵ و ناچار دەکەن، لەوانەدا هاوبەشن. هەردوو لا هاندەریان ئایدیۆلۆژییەکی ڤایرۆسییە کە لە سروشتدا گەلێک وێرانکەرە. پێموابێ لەو شتانەدا هاوبەشن.

جیاوازییەکە بە بۆچوونی من لەوە دایە کە حەماس، بە باش یان خراپ، ڕەنگبێ زۆرتر بە خراپ وەک دەسەڵاتی غەززە بۆ ماوەی چەند ساڵ دانی پێدا نرابوو. کەوابوو ئەوان ویستێکی گەلێک بەرچاوتریان هەبوو کە خۆیان لەناو دانیشتووان و خاکەکەدا حەشار بدەن. ئەوە جیاوازییەکی فیزیکییە لە بەراورد لەگەڵ داعش. داعش دەستی بەسەر ڕووبەرێکی بەربەریندا گرت و خۆی لەناو خەڵک دا حەشار دا، بەڵام ئەوان ئەو کارەیان وەکوو حەماس بۆ ماوەیەکی دوورودرێژ نەکرد. لایەنێکی دووهەم ئەوەیە کە ئەو حەشیمەتەی حەماس دەسەڵاتی بەسەرەیانەوە بووە لە ئەو حەشیمەتەی داعش هەیبوو جیاوازە. حەشیمەتی ژێر دەسەڵاتی داعش بە زۆر ملکەچ کرابوون، ئەوان داعشیان بۆ هیچ جۆرە شێوازێکی ڕەوای دەسەڵاتداریی هەڵنەبژاردبوو. پێموابێ ئەوە جیاوازییەکەیە لە بەراورد لەگەڵ فەلەستینییان. هێندێک ئاژانسی مەدەنی لەنێو حەماسدا هەبوون، ئەوان هێندێک خزمەتگوزارییان پێشکەش دەکرد و لایەنەکانی دەوڵەتیان تێدا بەدی دەکرا، ئەوە کەمێک جیاواز بوو، ئەوان دانپێدانانی جەماوەرییان هەبوو بەڵام لە ناو داعش ئەوە نەبوو. کەوابوو من هێندێک وێکچوون و جیاوازیی دەبینم بەڵام پێموایە جیاوازیی ڕاستەقینە لە ئۆپەراسیۆنە سەربازییەکانیاندایە. ئەو دۆخەی ئێستا ئیسرائیلییەکان بەرەورووی بوونەوە گەلێک ئاڵۆزترە. لایەنە ئاڵۆزەکان زیاترن، ڕێژەیەکی زۆر بارمتە گیراون، لایەنێکی زەبەلاحی مرۆیی هەیە و ژینگەی زانیاریی کە ئێستا گەلێک چالاکە و زۆر شتی دیکەش هەن کە دۆخەکە ئاڵۆزتر دەکەن. بۆیە پێموایە دۆخێکی گەلێک جیاوازە.

عەمبەرین: حەماس لەو شوێنە سەری هەڵداوە.

ژەنراڵ جۆزێف ڤۆتەل: بەڵێ، دەقاودەق وایە. داعش تا ڕادەیەکی زۆر خەڵکی بیانی بوون کە لە شوێنی دیکەڕا هاتبوون و تێکەڵی ئەو ڕەوتە بوون. هێندێک خەڵکی ناوچە لەگەڵ بوون بەڵام زۆرینەی بەڕێوەبەرییەکەی و شەڕکەرەکانی بیانی بوون. ئەوان گیانی خۆیان دانا و کاری دیکەیان کردن. زۆر سەیرە ئەوان چۆن هەوڵیان دەدا خۆیان بەسەر ئەو کۆمەڵگایانەدا بسەپێنن.

عەمبەرین: هەڵبەت لە ڕوانگەی لایەنی دادوەریی دوای شەڕ ئێوە هاوبەشێکتان بە ناوی هێزەکانی سووریەی دێموکڕات هەبوو.

ژەنراڵ جۆزێف ڤۆتەل: ڕاست دەکەی. ئەوەش جیاوازییەکی بەرچاوە. مەبەستم ئەوەیە. شێوەی شەڕی وڵاتە یەکگرتووەکان لەگەڵ داعش، بەو شێوە بوو کە ئێمە ڕاوێژکار و یارمەتیدەری هەڵمەتەکە بووین. هێزەکانی ئاسایشی عێراقی لە عێراق و

بەشی: سێهەم

هێزەکانی سووریەی دێموکڕات لە سووریە، ئەو هێزانە بوون کە زۆربەی شەڕەکە و گیانبەختکردنەکەیان کرد و ئێمە ڕێبەریی، توانایی تاقانە، زانیاریی هەواڵگریی و چەکوچۆڵ و هەموو شتی دیکەی پێویست بۆ ئەو کارەمان دابین دەکرد و من پێموایە کارێکی باشیان کرد. ئەوە هەڵمەتێکی جیاواز بوو بۆ ئێمە. ئیسڕائیل لەوەدا بەتەنیایە. ئەوان شەڕی خۆیان دەکەن و لە مەیداندا هیچ هاوبەشێکیان نییە کە ئامانجەکانیان بۆ جێبەجێ بکەن، بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانیان ناچارن بۆخۆیان ئەو کارە بکەن.

عەمبەرین: گەلێک سوپاس بۆ بەشداریتان.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١ی سەرماوەزی ٢٧٢٣

شەڕی عەززە بیرهێنەرەوەی ئەو ڕاستییەیە کە وڵاتە یەکگرتووەکان پێویستە پێداچوونەوە بە سیاسەتەکەی لەهەمبەر ئێراندا بکات

ئاتلانتیک کاونسڵ - شوکریە برادۆست

تاقمە میلیشیاکانی سەر بە ئێران لە ٧ی ئۆکتۆبر بەولاوە، لە عێراق و سووریە هێرشیان کردۆتە سەر هێزەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان. بەڵام، وڵاتە یەکگرتووەکان تەنیا بە چەند هێرش بۆ سەر تاقمە میلیشیاکانی سەر بە ئێران لە عێراق و سووریە وەڵامی داونەتەوە. ئەو هێرشانە لە کاتێکی هەستیاردا، کە شەڕی غەززە و ئەگەری دارشتنەوەی داینامیکی دەسەڵات لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست لە ئارادایە، دەکرێن.

سەرەڕای هەوڵی بەڕێوەبەرایەتیی جۆ بایدن بۆ پێشگرتن بە قووڵتربوونەوە و تەشەنەکردنی شەڕی ئیسرائیل-حەماس لە ناوچەکەدا، تاقمە میلیشیاکانی سەر بە ئێران لە عێراق، سووریە و یەمەن درێژە بە دروستکردنی ئالنگاری بۆ هێزەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان دەدەن. ئەوە بەتایبەتی لە عێراق ڕوون و ئاشکرایە، شوێنێک کە تاران خاوەنی کۆنترۆڵی بەشی هەرە زۆری دەسەڵاتی دوای هاتنەسەرکاری چوارچێوەی هاوئاهەنگیی شیعەیە کە ئێران پشتیوانیەتی. ئەو شەڕە ناڕاستەوخۆیە لە هەشتاکانی زایینی و دوای دامەزراندنی حیزبوڵڵا لە لوبنان دەستی پێ کرد، کە ئێران پێی باش بوو خۆ لە ڕووبەڕووبوونەوەی ڕاستەوخۆ لەگەڵ وڵاتە یەکگرتووەکان و ئیسرائیل ببوێرێ، بە تایبەتی دوای دەستپێکی شەڕی غەززە. لە کاتێکدا کە ئێران بە سەرکەوتوویی ئەو سیاسەتەی بۆ ماوەیەکی دوور و درێژ جێبەجێ کردوە، ڕەنگبێ پێشهاتە نوێیەکانی شەڕی ئیسرائیل و حەماس ئەو دۆخە بگۆڕن.

بێتوو ئەو هێرشانە بەردەوام بن، ڕەنگبێ وڵاتە یەکگرتووەکان ناچار بێ وەڵام بداتەوە. ئەو ئاڵوگۆڕە ڕەنگبێ یان بەرەورووی تاقمە میلیشیاکان لەنێو عێراق بکرێتەوە، یان ڕاستەوخۆ داوێنی ئێران بگرێتەوە. وەڵامێکی دیکە لەوانەیە چۆلکردنی باڵوێزخانەی وڵاتە یەکگرتووەکان لە بەغدا و بردنە دەرەوەی ئەو ٢٥٠٠ کەسە لە هێزەکانی ئەمریکا بگرێتەوە. بێتوو ئەوە ڕوو بدا، دەبێتە نموونەیەک بۆ وڵاتانی دیکە کە ڕەچاوی هەمان کردەوە بکەن. لێرەیە کە عێراق بەرەورووی

قەیرانی ئەمنیەتی و سیاسی دەبێتەوە، بەو ئەگەرە کە ڕەنگبێ ببێتە هۆی شەڕی نێوخۆ لە نێوان تاقمە شیعە ڕکابەرەکان: حەشدی شەعبی و هاوپەیمانانی؛ چوارچێوەی هاوئاهەنگیی شیعە و؛ مەلای شیعە موقتەدا سەدر. بێجگە لەوە، تاقمە تێرۆریستەکانی دیکە، وەکوو دەوڵەتی ئیسلامی لە عێراق و شام (داعش)، دەتوانێ کەلک لە دەرفەت وەرگرێ و دیسان دەسەڵات بەدەستەوە بگرێتەوە. کاردانەوەکانی ئەو دۆخە دەتوانێ وڵاتانی دیکەش بگرێتەوە، بەو ئەگەرە کە لە دوای شەڕی حەماس، سەرجەم ناوچەکە ناسەقامگیر بکات.

شەڕی غەزە کاتێک دەستی پێ کرد کە وڵاتە یەکگرتووەکان لە هەوڵی گەیشتن بە ڕێککەوتنێک لەگەڵ ئێران بۆ کۆتاییهێنان بە ناردنی فرۆکەی بێفرۆکەوان و هاژەک بۆ رووسیە (بۆ کەلک لێوەرگرتنیان دژی ئوکراین) و وەستاندنی بەرنامەی ناوکیی ئێران بوو. ئەو دەستپێشخەرییە دوای جێبەجێکردنی یەکەم ڕێککەوتن، کە ئازادکردنی چەند بارمتەی ئەمریکایی لە بری گواستنەوەی ٦ میلیارد دۆلار لە دراوی سڕکراوی ئێران لە بانکەکانی کۆرەی باشوورەوە، دەستی پێ کرد. هەڵسوکەوت لەگەڵ سیاسەتی ئێران کە پشتگیریی لە تاقمە بەکرێگیراوەکان و سەرکوتی نارەزایەتییەکانی دژی دەسەڵات لە ئێران دەگرێتەوە، لە سەرەوەی لیستەی پێشترییەتییەکانی وڵاتە یەکرتووەکان و ئورووپا لەو ساڵانەی دواییدا نەبوو. ئەو سیاسەتە کورتبینانەی کۆشکی سپی تەنانەت بۆتە هۆی زەخت خستنەسەر پەیوەندییەکانی لەگەڵ هاوپەیمانە هەرێمییەکان، وەکوو عەرەبستانی سعودی و ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی. بەڵام، هێرشی حەماس بۆ سەر ئیسرائیل لە ٧ی ئۆکتۆبر، سەرنجی جیهانی بۆ لای پشتگیریی ئێران لە تاقمە بەکرێگیراوەکان لە خۆرهەڵاتی نێوەراست ڕاکێشا. ئەو بووە هۆی پەرەگرتنی نیگەرانییەکان لەبارەی ئەگەری تەشەنەکردنی قەیرانەکە بەگوێرەی لێکدانەوەکانی تاران.

ئەو دۆخە هەستیارە لە ناوچەکەدا ئەو ڕاستییە پشتڕاست دەکاتەوە کە بەرنامەی ناوکی نابێ تەنیا خاڵی نیگەرانی لە هەڵسوکەوت لەگەڵ ئێران بێ. تاقمە بەکرێگیراوەکانی ئێران توانایی قووڵترکردنەوەی قەیرانی هاوشێوەی هێرشی حەماس بۆ سەر ئیسرائیلیان هەیە و هەروەها دەتوانێ ببێتە هۆی ئالنگاری بۆ سەر ئەمنیەتی وزە، قەیرانی کۆچبەران و کارەساتی مرۆیی. بێجگە لەوە، شەڕی غەززە یەکەم تاقیکردنەوەی جیددی ئێران پاش سەردەمی قاسم سولەیمانییە. فەرماندە کوژراوەکەی سوپای قودس لایەنێکی سەرەکیی دامەزرێنەر، کۆنترۆڵکار و ڕێکخەری تاقمە میلیشیاییەکان لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست و گەشەپێدەری دەسەڵاتی ئێران بە هۆی ئەو بەکرێگیراوانە لە ناوچەدا بوو. سیاسەتی هەنووکەیی ئێران لەمەڕ حاشا کردن لە بەشداریی لە هێرشی حەماس بۆ سەر ئیسرائیل و هەروەها هەوڵەکانی بۆ پێشگرتن بە تەشەنەکردنی شەڕ بۆ ئێران، بۆتە هۆی پێشکەشکردنی پشتگیریی لە حەماس تەنیا بە قسە، کە یەکێک لە باڵە فەلەستینییەکانی شەڕەکەی لەگەڵ ئیسرائیلە و ئەوەش مەترسی لەکیس چوونی ڕەوایی و دەستڕۆیشوویەکەی لە ناوچەدا هەیە.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: سێهەم

شکستی حیزبوڵڵای لوبنان لە یارمەتیدان بە حەماس و پێشگرتن بە دۆڕاندنی دەسەڵاتەکەی لە غەززە، دەتوانێ زیانی زیاتر بە متمانەی ڕایەڵەی بەکرێگیراوان بە ئێران و پەیوەندییەکانیان لەگەڵ ئەو وڵاتە بگەیەنێ. لە کاتی وتاردانەکەی لە ٣ی نۆڤەمبەر، حەسەن نەسروڵڵا، لایەنگەرەکانی نائومێد کرد کە بە حەزووە چاوەڕوانی ڕاگەیاندنی شەڕ دژی ئیسرائیل بوون. لە جیاتان، ئەو گوتی ئەوان لە ٨ی ئۆکتۆبرەوە لە دۆخی شەڕ لەگەڵ ئیسرائیل دان و نیشانی دا کە ستراتیژیی هەنووکەیی حیزبوڵڵا درێژەدان بە هێرشی جاروبارەیە نەوەک قووڵترکردنەوەی قەیرانەکە بۆ شەڕێکی هەمەلایەنە. بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ڕاستییە کە حیزبوڵڵا تاقمێکی دەستکردی ئێرانە کە فەرمانەکان لە ئێرانەوە ئاراستەی دەکرێن، خۆ پاراستنی حیزبوڵڵا لە وەڵامدانەوە، دەرخەری ئەو ڕاستییەیە کە ئەوە سیاسەتی دەسەڵاتی مەلایانە لە ئێستادا.

بێجگە لەوە، شکستی ئێران لە ڕێکخستنی خۆپیشاندانی جەماوەریی بۆ پشگیریی لە فەلەستینییەکان لە نێوخۆی وڵات، سەرەڕای ئەوەی ڕێژەی هەرە بەرچاوی حەشیمەتە ٨٠ میلیۆنییەکەی موسڵمانن، بۆتە هۆی پرسیار. وەزیری کاروباری دەرەوە، حوسێن ئەمیرعەبدوڵلاهیان، وێنەیەکی لە خۆپیشاندان لە ئەندۆنیزی بۆ پشتیوانی لە خەڵکی غەززە بڵاو کردەوە، لە کاتێکدا لە ئێران خۆپیشاندانی لەو ئاستەدا نەبینرا. ئەوە دەکرێ دوو هۆی سەرەکی هەبن:

یەکەم: ڕەنگبێ ڕێژیم لە وروژاندنی ئاپۆڕای جەماوەر بۆ خۆپیشاندان بە مەبەستی پشتگیریی لە غەززە تووشی ئالنگاری بێ و،

دووهەم: ڕەنگبێ ڕێژیم لە کۆبوونەوەی ڕێژەیەکی بەرچاو و گۆڕانی ئاراستەکە بەرەو دەربڕینی نارەزایەتی دژی خۆی و لەکیسدانی کۆنترۆڵەکەی، بە لەبەرچاوگرتنی سەرکوتی بێبەزەییانەی سەرهەڵدانی ژن، ژیان، ئازادی لە ٢٠٢٢، نیگەران بێ.

ئێرانییەکان بەردەوام دەرفەتی دەبرینی نارەزایەتی خۆیان بەرانبەر بە سیاسەتەکانی پشتگیریی لە تاقمە فەلەستینییەکان لەدژی ئیسرائیل، بە کەڵکوەرگرتن لە سامانەکانی ئێرانیان قۆستۆتەوە. دروشمی، "نە غەززە، نە لوبنان، گیانم فیدای ئێران"، لە خۆپیشاندانێکی حکوومەتی لە ڕۆژی قودس لە ساڵی ٢٠٠٩، لە وەڵامی خۆپیشاندانی حکوومەتی بۆ پشتگیریی لە فەلەستین، درا. ئەو هەڵوێستە لە نارەزایەتییەکانی دواتر لە ٢٠١٧، ٢٠١٩ و ٢٠٢٣-٢٠٢٢ درێژەی هەبوو و بەردەوام لە سەرانسەری ئێران دەنگ دەداتەوە. دۆخی هەنووکەیی شەڕی غەززە، لەگەڵ نادڵنیایی لە بڕیارەکانی ئێران و فەرمانەکانی بە تاقمە بەکرێگیراوەکانی لە ناوچەدا، پێویستیی پێداچوونەوەی وڵاتە یەکگرتووەکان بەرانبەر بە ئێران پشتڕاست دەکاتەوە. دانپێدانان و چارەسەر کردنی دەستڕۆیشتوویی پەرەئەستێنی تاقمە بەکرێگیراوەکانی ئێران، کە بە پشتیوانیی

تاران بواری بۆ دەرەخسێ، فره گرینگه. یەکەم هەنگاوی یەکلاکەرەوە ئامادە کردنی ستراتێژی پێویست بۆ برینی پەیوەندیی نێوان دابینکردنی پشگیریی ئێران و دابینکردنی سامانی تاقمە بەکرێگیراوەکان و لەو ڕێیەوە داڕشتنەوەی دینامیکە ژێۆپۆلیتیکییەکان و پێشگرتن بە قەیرانی ناوچەییە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٦ی سەرماوەزی ٢٧٢٣

ئێران بەرەوڕووی کێوێک لە کێشەی نێوخۆیی چارەسەر نەکراو بۆتەوە

ناوەندی ستیمسۆن- نووسەر نهێنی

یادداشتی سەرنووسەر: لە کاتێکدا کە ناوەندی ستیمسۆن زۆر بە دەگمەن بابەتی نهێنی بڵاو دەکاتەوە، نووسەری ئەو وتارە لێکۆڵەرەوەیەکە لە تاران دەژی و، لەبەر نیگەرانیی ڕەوا لەمەڕ ئەمنییەتی خۆی، ئەو داوای کردوە ناوی ئاشکرا نەکرێ. نووسەر بۆ کارمەندانی پێوەندیداری ئەو ناوەندە ناسراوە، ڕابردووی لێکدانەوەی جێگای متمانەی هەیە و لە پلەیەک دایە کە بتوانێ ڕوانگەی وەها پێشکەش بکات کە لە شوێنی دیکە دەست ناکەوێ.

لە کاتێکدا ئێران بەکرێگیراوەکانی دژی ئیسرائیل دەوروژێنێ، لە نێوخۆ بەرەوڕووی کێشەی پەرە ئەستێنی ئابووری و کۆمەڵایەتی دەبێتەوە.

پاشگەزبوونەوەیەکی ئەو دواییانەی دەوڵەت لە زیادکردنی باجی مووچەخۆرانی کەرتی گشتی و وردە فرۆشان، تەنیا تازەترین شکستی شەرمەزارکەری بەڕێوەبەرایەتیی سەرۆک کۆمار ئیبراهیم ڕەئیسییە. تەنانەت لە کاتی دنەدانی "بەرەی مقاومەت" لە دەرەوەی وڵات، کۆماری ئیسلامیی ئێران بە هۆی پیسبوونی کوشندەی هەوا، چوونەسەری ڕێژەی هەڵاوسانی نرخەکان، کەمبوونەوەی سامانی سندووقەکانی خانەنشینی و نامۆبوونی هەرچی زیاتری خەڵک لە سیستەمی دەسەڵاتدار، خەبات بۆ پاراستنی هاوسەنگی لە نێوخۆی وڵات دەکات.

لێکۆڵەر عەبباس عەبدی لە وتارێکدا لە ٢٨ی نۆڤەمبەر، نووسی ئەو قەیرانانە "هەموویان ئاکامی سیستەمێکن کە بڕیاری هەڵە دەدات، کە لەو چەند مانگەی دواییدا خراپتریش بووە و ئاکامەکەی زۆر جار قووڵتر بوونەوەی قەیرانەکانە. لەوەش خراپتر ئەوەیە کە بە قووڵتربوونەوەیان، چارەسەر کردنیان تێچووی زۆرتری پێویستە کە ئەوەش بە نۆرەی خۆی دەبێتە هۆی بنکۆڵکردنی ویستی سیاسی بۆ چارەسەر کردنیان".

سەرچاوە
Serchawe

کێشەکانی کەشوهەوا

هەر کەسێک زستانان سەردانی تارانی کردبێ دەزانێ پیسیی هەوا بۆتە دیاردەیەکی هەمیشەیی پایتەخت و شارە مەزنەکانی دیکە. تا ئێستا، ئەو ساڵ ژمارەی ئەو ڕۆژانەی هەوای تاران خاوێن بووبێ زۆر کەم بووە. بەهۆی گەمارۆکان، هیچ وەبەرهێنانێکی بەرچاو لە بەرهەمهێنانی گازی خاوێن نەکراوە. لە ئاکامدا، ناوەندەکانی بەرهەمهێنانی وزە لە قەراخ تاران و شارە مەزنەکانی دیکە لە جیات سووتاندنی گازی سروشتی، دەستیان بە سووتاندنی مازووت، نەوتێکی ڕەش و قورس، بە چۆنایەتییەکی گەلێک نزم و فرە پیسکەر کردوە. بێجگە لەوە کە بۆتە هۆی تێچووی ساڵانەی ٧ میلیارد دۆلار بۆ ئابووریی ئێران، پیسکردنەکە دەبێتە هۆی کوژرانی ساڵانەی ٢٠ هەزار کەس. تەنیا ڕێگاچارەیەک کە دەوڵەت پێشکەشی کردوە، داخستنی قوتابخانەکان بووە کە لە ٣ و ٤ی دێسەمبەر لە پارێزگای تاران جێبەجێ کرا.

کارەساتێکی دیکە کە ئاکامی سیاسەتی شکستخواردووی چەندین ساڵەیە، وشکبوونی گۆلی ورمێیە کە ئاوەکەی ٪٨٠ کەمی کردوە. لە ئێستادا، تەنیا ٪٤ی ئاوی گۆلەکە ماوە. گۆلی ورمێ، مەزنترین گۆلی ئێران و شەشەمین گۆلی سوێری گەورەی دنیایە. مەرگی نزیکی ئەو گۆلە ناکرێ تەنیا بۆ گەرمبوونی جیهانی بگەڕێتەوە، چونکە گۆلەکانی عێراق، تورکیە و ئەرمەنستان کە هەمان ڕێژە بارانیان لێ دەبارێ لە دۆخێکی گەلێک باشتردان.

ئاسایشی کۆمەڵایەتی و هەڵاوسان

قەیرانێکی جیددی دیکە، قەیرانی دارایی سندووقەکانی خانەنشینیی ئێرانە. لە ١٧ سندووقی خانەنشینیی چالاک لە ئێران، پازدەیان بەکردەوە مایەپووچن و تەنیا دووانیان دەمێننەوە، لە نێویاندا ڕێکخراوی ئاسایشی کۆمەڵایەتییش لەرزۆکە. ئەو سندووقانە ڕێژەیەکی پەرەئەستێنی بودجەی دەوڵەتیان بۆ لای خۆیان ڕاکێشاوە، کە دەگاتە ٪١٥ لە داهاتی ساڵانەی ئێران. لە دوو دەیەی ڕابردوودا، حکوومەتەکان بەشی خۆیان بە شێوەی دانی پشکی گرانی کۆمپانیا دەوڵەتییەکان دابین کردوە. ئابووریناسی بەنێوبانگ و ئاکادێمیسیەن، ناسر زاکری، لە وتارێکدا لە ٢٦ی نۆڤەمبەر نووسی کە لێنەهاتوویی دەوڵەت بۆتە هۆی زیانی بەرچاوی ئەو سندووقانە. بێئەوەی کەسێک بەرپرسیارییەکە وەئەستۆ بگرێ. ئەوە لە کاتێکدا دەقەومێ کە کۆمەڵگەی ئێران بە تەمەنتر دەبێ و ڕێژەی مووچەخۆران و هێزی کار هێندە زیادی نەکردوە کە بتوانێ قەرەبووی ڕێژەی پەرەئەستێنی خانەنشینان بکاتەوە. لە جیاتی باشترکردنی بەڕێوەبەریی سندووقەکان، دەوڵەتی

ڕەئیسی بەتەمایە تەمەنی خانەنشینکران لە ٥٥ بۆ ژنان و ٦٠ بۆ پیاوان، بکاتە ٦٠ بۆ ژنان و ٦٥ بۆ پیاوان.

بڕیار بوو ڕەئیسی لە ٢١ی مانگی نۆڤەمبەر پڕۆژە یاسای بودجەی ساڵانە پێشکەش بکات، بەڵام پارلەمان هێشتا پێداچوونەوە بە حەوتەمین پلانی گەشەپێدانی ٥ ساڵەی تەواو نەکردوە. وەزیری ئابووریی ڕەئیسی، ئیحسان خاندوزی، هێندێک لە بەشەکانی بودجەی بۆ هەواڵدەرییەکان ئاشکرا نەکرد. بەگوێرەی ئەو ناوەندە هەواڵدەرییانە، ڕێژەی باج ٤٩،٨٪ زیاد دەکات، لە کاتێکدا کە فرۆشتنی نەوت ٢٢٪ی کۆی بودجە پێک دێنێ کە لە ساڵی ڕابردوودا ٢٨٪ بوو. مووچەکان قەرارە ١٨٪ زیاد بکرێن کە گەلێک لە ڕێژەی ٤٠٪ی هەڵاوسان کەمترە.

دەوڵەت لە کەم کردنەوەی تێچووەکانی لە ساڵی هەڵبژاردندا بێزارە کە ئەوەش دەبێتە هۆی بەردەوامیی چوونەسەری ئاستی هەڵاوسان.

ئاسۆی هەڵبژاردن

لە یەکی مارس، ئێرانییەکان داوایان لێ دەکرێ لە هەڵبژاردنی پارلەمانی نوێ و هەروەها ئەنجومەنی پسپۆڕان، دامەزراوەیەکی ٨٨ کەسی کە وێدەچێ بڕیاردەری دەستنیشان کردنی ڕێبەری گەورەی داهاتوو، پاش مردنی ڕێبەری هەنووکەیی ئایەتوڵڵا عەلی خامنەیی بێ، بەشدار بن.

٤٥ ساڵە، کۆماری ئیسلامی ڕەوایی خۆی بە ڕێژەی بەشداری لە هەڵبژاردنەکان بەستۆتەوە. بەڵام، ئەوساڵ بڕیاردەرە پلەبەرزەکانی ڕێژیم وێدەچێ بڕیاریان دابێ تەنیا بەشداریی ڕێژەیەکی کەم گەرەنتی ئاکامە دڵخوازەکەیان دەکات و وێدەچێ هاڵوەژاردنێکی بێبەزەییانەی بەربژێرەکان لە لایەن شووڕای نیگابان، کە زۆرینەیان توندئاژۆن، بەڕێوە بچێ. ئەوەی میانڕەوەکان پێی دەڵێن "پرۆسەی پاکتاوکردن" لە ٢٠٢١ دەستی پێ کرد، کاتێک ڕەئیسی بەبێ ڕکابەرێکی جیددی هەڵبژێردرا. چالاکی سیاسی محەممەد سادق جەوادی - حەسار پێشبینی کردوە کە ڕێژەی دەنگدەرانی مانگی مارس "کەمترین دەبێ و ئەوە "ئاسەواری دەبێ و پلە بەرزترین بڕیاردەران تێچووکەی دەدەن".

ژمارەیەک کەسایەتیی میانڕەو و ڕیفۆرمخواز و تەنانەی بەشێک لە توندئاژۆیەکانیش هەر ئەو بۆچوونەیان هەیە. سەرۆککۆماری پێشوو، حەسەن ڕوحانی، کە ناونووسییەکەی بۆ هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پسپۆڕان بوو بە هۆی تووڕەیی

سەرچاوە
Serchawe

ڕکابەرەکانی، گوتی ئەو "دەبێ خۆی ناونووس بکات تا نیشان بدا وڵات تەنیا هی تاقمێکی هەڵبژرداو نییە." ئەو ڕەوایی ڕێبەری نوێی هێنایە ژێر پرسیار کە "لە لایەن ئەنجومەنێکەوە دەبێ کە بە بەشداریی ١٠٪ی دەنگدەران هەڵدەبژێردرێ".

ڕاپرسییە سەرەتاییەکان دەڵێن ڕێژەی بەشداران لە هەڵبژاردندا بە شێوەی پێوانەیی کەم دەبێ. ڕاپرسییەک کە لەلایەن ئاژانسی ڕاپرسی خوێندکارانی ئێران بەڕێوە چووە، ئاشکرای کرد کە ٢٧،٩٪ لە وەڵامدەران گوتوویانە "بێگومان بەشدار دەبن"، لە کاتێکدا ٣٦٪ گوتوویانە "بێگومان دەنگ نادەن". عەباس عەبدی پێشبینی کرد ڕێژەی بەشداریی لاوانی خوێندەواری شارەکان کەمتر لە ٧٪ و بەشداریی گشتی لە تاران و شارە مەزنەکانی دیکە کەمتر لە ١٥٪ دەبێ.

ڕۆژنامەوانی دیاری ڕیفۆرمخواز، محەممەد قوچانی گوتی هەڵبژاردنێک بەو ڕێژە کەمەی دەنگدەران و ئاکامی لەپێشدا دیاریکراو "دەبێتە هۆی بنکۆڵکردنی تەنیا جیاوازیی نێوان کۆماری ئیسلامی و ڕێژیمی پەهلەوی. دامەزراوەی هەڵبژاردن کاریگەریی و پێوەندیداریی خۆی لەکیس داوە و شێوەکانی دیکەی ئاڵوگۆڕی ئاشتییانە وەکوو خۆپیشاندان بێکەڵک بوون. ئێمە دەبێ بیر لە شتێکی نوێ بکەینەوە".

ڕۆژنامەوانی کۆنەپەرست، محەممەد مۆهاجری، پێشبینی کردوە کە پرۆسەی ڕەتکردنەوە "وەها بەرچاوە کە بەو زووانە تەنانەت خودی ڕەئیسیش دەگرێتەوە. ئەو مەزنترین قوربانیی پرۆسەی ڕەت کردنەوە دەبێ. کاتێک وەرزی هەڵبژاردنی سەرکۆماریی لە ٢٠٢٥ دەست پێ دەکات، هەر ئەو توندڕەوانە بەردەوام دەبن و ڕەئیسی بەجێ دێڵن".

گرژیی کۆمەڵایەتی

ئەو پێشهاتانە لە کاتێکدا ڕوو دەدەن کە گرژییە کۆمەڵایەتییەکان بە هۆی هەوڵەکانی سەپاندنی حیجاب خەریکی پەرە ئەستاندنن. "گەشتی ئێرشاد" کە دوای کوژرانی مەهسا ئەمینی لە کاتی دەستبەسەرکران لە لایەن پۆلیسەوە لە سێپتەمبەری ٢٠٢٢ هەڵگیرابوونەوە، دیسان بە شێوەیەکی نوێ وەکار کەوتوونەوە. تاقمی پاسەوانانی حیجاب لە شوێنە قەرەباڵغەکان لە سەرانسەری تاران جێگیر کراون و ڕێژیم بە "کاردانەوەی خۆڕسک دژی شلیی حیجان لە شار" ناویان دێنێ. دوای ئەوە کە ڕۆژنامەی ڕیفۆرمخوازی ئیعتیماد بەڵگەیەکی ئاشکرا کرد کە فەرمانی وەزیری نێوخۆ، ئەحمەد وەحیدی، لەو بارەوە بوو، داواکاری گشتی دۆسیەیەکی یاسایی دژی ڕۆژنامەکە بە هۆی ئاشکرا کردنی بەڵگەنامەی نهێنی کردەوە. بەڵام، وەزارەتی نێوخۆ حاشای لە نێوەرۆکی ئەو بەڵگەنامەیە نەکردوە.

بەشی: سێهەم

لیستەی دوورودرێژی ئەو قەیرانانەی کە کۆماری ئیسلامی بەرەورووویان بۆتەوە هەروەها لە ڕێژەی پێوانەیی ئیعدامەکاندا، کە ڕێژیم هەوڵ دەدا سوود لە جەختی نێونەتەوەیی لەسەر شەڕی غەززە وەرگرێ، ڕەنگ دەداتەوە. گەندەڵیی بە شێوەیەکی بەرچاو بەردەوامە و هەروەها پەرەئەستاندنی بەرچاوی دیاردەی کۆچ کردنی خەڵکی خوێندەوار و پسپۆڕ بۆ هەندەران. هەموو ئەو قەیرانانە ئاماژە بە شکستی سیستەمی خاوەن دەسەڵات بۆ چارەسەر کردنی کێشە بەپەلەکان دەکەن. وەکوو کۆمەڵناس، فازلی ئاماژەی پێ کردوە، "ئێران لەسەر تیغی گوێزانە" بەبێ ئەوەی دەراوێکی ڕوونی لێ دیار بێ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣٠ی سەرماوەزی ٢٧٢٣

لە کاتێکدا وڵاتە یەکگرتووەکان بەرەوڕووی بەکرێگیراوانی ئێران دەبێتەوە، بایدێن لەژێر گوشاردایە

دێهیڵ – برەد درێس

لەسەر مافی بەپەرچدانەوەی توندتر بەهۆی هێرشی بەردەوام بۆ سەر هێزەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست، شوێنێک کە بنکەکانی ئەمریکایی نیزیکەی ١٠٠ جار هێرشیان کراوەتە سەر و پاپۆڕە بازرگانییەکان لە دەریای سوور هەراسان دەکرێن، سەرۆککۆمار بایدێن بەرەوڕووی زەختی پەرەئەستێن دەبێتەوە.

لافاوی هێرشی تاقمە بەکرێگیراوەکانی ئێرانی لە سەرانسەری ناوچە، کە نیزیکەی دوو مانگ لەوە پێش، لە ١٧ی ئۆکتۆبر هاوکات لەگەڵ شەڕی ئیسرائیل - حەماس لە غەززە دەستی پێ کرد، نایشارێتەوە و بۆتە هۆی تووڕەیی پەرەئەستێن لە کاپیتۆل هیڵ.

کۆماریخوازەکان زەخت دەخەنە سەر بەرێوەبەرایەتی بایدێن تا بەهێزتر بەرپەرچی تاقمە بەکرێگیراوەکانی ئێران بداتەوە. رێبەری کەمینەی ئەنجوومەنی پیران، میچ مەککانێڵ (کۆماریخواز لە ویلایەتی کێنتاکی)، ڕۆژی چوارشەممە گوتی بایدێن دەبێ جەخت لەسەر "ئەرکی هەنووکەیی" واتە چاوترسێنکردنی ئێران بکاتەوە. مەککانێڵ گوتی: "بێتوو ئەو تاقمە بەکرێگیراوانەی ئێران چاوترسێن نەکرێن، وا بیر دەکەنەوە کە دەتوانن بێ لێپرسینەوە ئەمریکاییان بکوژن" و داوای لە بایدێن کرد "لە بەرەوڕووبوونەوە لەگەڵ ئەو هەڕەشانە جیددی بێ".

بەربژێرەکانی هەڵبژاردنی سەرکۆمارییش لەسەر شانۆی مشتومڕی هەڵبژاردن ئەو داوایەیان ئاراستەی بایدێن کرد. فەرمانداری فلۆریدا، ڕان دێسانتیس، کۆنە جەنگاوەرێکی هێزی دەریایی، گوتی: "هێزە ئەمریکاییەکان لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست دەڵێی"کێڵی نیشانەن" و فەرمانداری پێشووی کارۆلاینای باشوور، نیکی هێلی، نێردەی پێشووی وڵاتە یەکگرتووەکان، بایدێنی بە پاشەکشە لە بەرانبەر ئێراندا تۆمەتبار کردوە. هێلی لە بارەی ئێران گوتی:" ئەوان تەنیا لە بەرانبەر هێزدا وڵام دەدەنەوە، تۆ دەبێ لێیان بدەی، دەبێ زۆر بەتوندی لێیان بدەی و ئیزنیان پێ بدەی لەوە تێبگەن".

بەشی: سێهەم

بەگوێرەی دوایین هەڵسەنگاندنەکانی پێنتاگۆن، لە ١٧ی ئۆکتۆبر بەولاوە تاقمە بەکرێگیراوەکانی ئێران لە عێراق و سووریە، ٩٢ جار هێرشیان کردۆتە سەر هێزەکانی ئەمریکایی. وڵاتە یەکگرتووەکان بە هەمان شێوە چەند جار بەرپەرچی چەکدارە حوسییەکانی یەمەنی داوەتەوە. حوسییەکان، کە ئەوانیش لەلایەن ئێرانەوە پشتگیریی دەکرێن، فڕۆکەی بێ فڕۆکەوانیان بە پاپۆڕەکانی ئەمریکاییەوە ناوە و هەروەها توانیویانە پاپۆڕێک لە مانگی ڕابردوودا بە بارمتە بگرن.

ئەو هێرشانە کە لە دەریای سوور دەکرێن، ساڵانە نیزیکەی دە لە سەدی هاتوچۆی دەریایی بازرگانیی جیهانی بەوێدا تێپەڕ دەبێ. لەگەڵ زیاد بوونی هێرشەکان و پەرەگرتنی ڕەخنەکان، کاربەدەستانی بەرگریی دەڵێن ئامانجی سەرەکی ئەوان سنووردارکردنی شەڕی ئیسرائیل - حەماس پێشگرتن بە کێشەیەکی بەربڵاوتر لە ناوچەیە، بۆ ئەو مەبەستە واشینگتۆن هەنگاوی ڕێژەیی دژی میلیشیا بەکرێگیراوەکانی ئێران دەگرێتە بەر.

کایەی مەترسیداری تۆڵە بە تۆڵە بۆتە هۆی سەرهەڵدانی ئەو نیگەرانییە کە وڵاتە یەکگرتوەکانی کایە بە ئاگر دەکات و بۆتە هۆی ئەو ترسە هەنگاوێکی هەڵە دەتوانێ ببێتە هۆی تەشەنەکردنێکی بەربڵاوتری توندوتیژی. تاناسیس کامبانیس، سەرۆکی تینک تانکی پێشکەوتنخوازی سێنچری ئینترنشناڵ دەڵێ: "تەنانەت بێتوو ئێران و وڵاتە یەکگرتووەکان شەڕێکی بەربڵاوتریشیان نەوێ، لێکدانەوەی هەڵە بەئاسانی دەتوانێ ببێتە هۆی دەستپێکردنی شەڕێکی ئەوتۆ".

شەڕەنگێزییەکانی میلیشیا بەکرێگیراوەکان دژی وڵاتە یەکگرتووەکان چەند ساڵە درێژەی هەیە. لە نێوان ساڵەکانی ٢٠٢١ تا سەرەتای ٢٠٢٣، حەفتا هێرش لەلایەن تاقمە بەکرێگیراوەکانی ئێرانی لە عێراق و شوێنی دیکە ڕوویان داوە. بەڵام دەستپێکی شەڕی ئیسرائیل — حەماس بووە هۆی ڕێژەیەکی پێوانەیی هێرش لە ماوەیەکی کورتدا. لێکۆڵەران دەڵێن میلیشیا بەکرێگیراوەکان و ئێران دیانەوێ پەیامی هاوپشتی بۆ گەلی فەلەستین بنێرن، هاوکات دژی حزووری سەربازیی وڵاتە یەکگرتووەکانن. بوونی سەربازیی، لەناویاندا پاپۆڕی فڕۆکە هەڵگری ئەمریکایی و ژێردەریایی ناوەکی لە ناوچەکەدا دەگرێتەوە.

بەگوتەی لێکۆڵەران ئێران و هێزە بەکرێگیراوەکانی پێویستیانە لە جەنگەی شەڕی ماڵوێکرانکەری غەززەدا پیشان بدەن دژی ئەمریکان، بەڵام تاران وەکوو واشینگتۆن، نایەوێ لە ڕادەبەدەر بچێتە پێش. وڵاتە یەکگرتووەکان بەرەورووی دوو شەڕی مەزنی غەززە و ئۆکراین بۆتەوە. بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ڕاستییە کە ئەو دوو کێشەیە زەخت دەخەنە سەر واشینگتۆن، ئامانجی سەرەکی بەڕێوەبەرایەتیی بایدێن دڵنیابوون لەوەیە کە ئاگری شەڕێکی بەربەرینی ناوچەیی لە خۆرهەڵاتی

نێوەڕاست هەڵنایسێ. وتەبێژی ڕۆژنامەوانیی پێنتاگۆن، ژەنراڵ پەت ڕایدەر، ڕۆژی پێنجشەممە بە هەواڵنێرانی گوت وڵاتە یەکگرتووەکان لە چاوترسێنکردنی تاقمە میلیشیاییەکانی سەر بە ئێران سەرکەوتوو بووە. ڕایدەر گوتی: "ئەوە بەو مانایە نییە کە ئاڵنگارییەکانی پێوەندیدار بە هێرشی بەکرێگیراوانی ئێران بۆ سەر هێزەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان لە عێراق و سووریە و ئەو چەکدارانەی هاژەک بە پاپۆڕانەوە دەنێن، شتێکن کە نابێ بە جیددی وەرگیرێن".

مایکڵ نایت، پسپۆڕێکی ئێران و عێراق لە ئەنستیتۆی سیاسەتی خۆرهەڵاتی نیزیک، گوتی وڵاتە یەکگرتووەکان توانیویەتی تێکهەڵچوونەکان لە ئاستێکی ڕێژەییدا ڕاگرێ و لە کاتێکدا کە "لە مانشێتەکاندا جوان نایەتە بەرچاو،" لەڕاستیدا هەڕەشەیەکی ڕاستەقینە نییە. نایت ئاماژەی بەوە کرد کە هیچ ئەندامێکی هێزە سەربازییەکانی ئەمریکا لە هێرشەکانی ئەو دواییانەدا نەکوژراوە و تاقمە میلیشیاکان وێدەچێ هێرەشە هاژەکی و فڕۆکەی بێ فڕۆکەوانیان بە شێوەیەک جێبەجێ بکەن کە پێش بە کوژرانی هێزەکان بگرن. نایت گوتی: "ئەوان ئەگەرێکی کەمیان هەیە بەر هێزە ئەمریکاییەکان بکەون و هێندێک جار بەئانقەست بە شوێنی دیکەوە دەنرێن، چونکە هاژەکی مەزن تەنانەت پێگەکانیان نەگرتوونەوە. تەقەی زۆر بیستراوە، بەڵام ئەوان وەکوو دەڵێن لە ئاستێکی ماقووڵ دابوون، واتە هێرشی تاقە فڕۆکەیەکی بێفڕۆکەوان بووە کە بۆ هێزەکانی ئەمریکایی شتێکی ئاساییە".

بەڵام نایت دەڵێ: "چاوترسێنکردنی حوسییەکان لە نیزیک یەمەن شکستی هێناوە و وێدەچێ هێزەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان بەئانقەست خۆ لە جێبەجێکردنی هێرشی وێرانکەرتر ببوێرێ. هۆیەک بۆ ئەو دەدان بە جەرگ داگرتنە دەتوانێ پێشگرتن بە شکستی وتووێژی ئاشتی بێ کە ساڵێکە لەنێوان چەکدارانی حوسی و دەوڵەتی یەمەن کە هەر دوو لا لە ئاگربڕێکی لەرزۆک دان، لە ئارادایە. نایت گوتی: "وڵاتە یەکگرتووەکان نایەوێ پرۆسەی ئاشتی تێک بچێ و حوسییەکانیش بەتەواوی کەلک لەوە وەردەگرن. چونکە دەزانن ئێستا ئەوان دەتوانن ئەوەی پێیان خۆشە بیکەن. ئەوانە بەشێک لە پازێڵی چاوترسێن کردنن کە وڵاتە یەکگرتووەکان تێیدا کەمترین سەرکەوتنی هەبووە".

حوسییەکان وەکوو حیزبوڵڵای لوبنان، لایەنی بەرچاوی تاقمەکانی سەر بە ئێرانن و لە شەڕەکەیان دژی دەوڵەتی یەمەن کارامەیی خۆیان وەدەست هێناوە. ئەو شەڕە ئەوانی، لە بەراورد لەگەڵ تاقمە میلیشیاکانی دیکەی سەر بە ئێران، کردۆتە هێزێکی شەڕکەری لێهاتوو. کۆماریخواز مایکڵ مەککاڵ (لە ویلایەتی تێکزاس)، سەرۆکی کۆمیتەی کاروباری دەرەوەی کۆنگرە، بەهۆی شکستی بایدێن لە وەستاندنی هێرشەکانی حوسییەکان ڕەخنەی لە بایدێن گرت و داوای هەنگاوی مەزنتر دژی ئەو تاقمەیەی کرد، لە ناویاندا دەستنیشانکردنی وەکوو ڕێکخراوی تێرۆریستیی بیانییە.

مەککاڵ لە لێدوانەکەیدا گوتی: "بە پێشتریەتیدان بە سیاسەت لە جیات ئەمنیەت، ئەو بەڕێوەبەرایەتییە بۆتە هۆی گەشەی بڕوابەخۆیی حوسییەکان و ئیزنی پێ داون گەشە بە چەکی پێشکەوتووتر بدەن. پێوەندییەکانیان لەگەڵ ئێران پەرە پێ بدەن و کۆنترۆڵی خۆیان بەسەر میلیۆنان هاووڵاتی بێتاوانی یەمەنیدا چڕتر بکەن".

ئەو گوتی "ئەوە ئاشکرایە کە حوسییەکان هەڕەشەیەکن بۆ یەمەن، بۆ هاوبەشەکانمان لە سەرانسەری خۆرهەڵاتی نێوەڕاست، هێزی سەربازیی و شارۆمەندانی وڵاتە یەکگرتووەکان لە ناوچە و ئازادیی دەریاوانیی بۆ بازرگانیی جیهانین" .

دەستنیشانکردنیان حوسییەکان وەک ڕێکخراوێکی تێرۆریستیی بیانی دەتوانێ ڕێخۆشکەری چاوترسێنکردنی و هەروەها سنووردارکردنی ئابووریی ئەو تاقمە بێ

"جەیسۆن بلازاکیس"، سەرۆکی ناوەندی تێرۆریزم، بنائاژۆخوازیی و دژە تێرۆر لە ئەنستیتۆی لێکۆڵینەوەی نێونەتەوەیی میدڵبوری، گوتی: "دەستنیشانکردنی حوسییەکان وەک ڕێکخراوێکی تێرۆریستیی بیانی، دەتوانێ یارمەتی بە وڵاتە یەکگرتوەکان بکات و وێناچێ وتووێژی ئاشتی لە نێوان حوسییەکان و دەوڵەتی یەمەن لە مەترسی هاوێ. هەروەها ئەو گوتی: "ئەوە نیشانەی نارەزایەتی وڵاتە یەکگرتوەکان بەرانبەر بە ئاکاری ئێران دەبێ. دەبێ وەڵامی حوسییەکان بەهۆی چالاکییە دەرەکییەکانیان بدرێتەوە. ئەوان بەشێوەیەکی پەرەئەستێن بوونە هێزێکی شەڕانشۆ ئەوە نابێ پاشگوێ بخرێ." وڵاتە یەکگرتوەکان هەروەها بیر لە هێزێکی بەرپەرچدانەوەی دەریایی دەکاتەوە کە لە پاپۆڕی هێرشبەری چەند وڵات پێک هاتووە تا بتوانێ لە بەرانبەر هەڕەشەکانی حوسییەکان، بەرگری لە پاپۆڕە بازرگانییەکانی دەریای سوور بکات.

وێدەچی تا ئەوکاتەی شەڕی ئیسرائیل بۆ تێکشکاندنی حەماس لە غەززە، کە ئاسەواری وێرانکەری بۆ خەڵکی مەدەنی ئەوێ هەبووە درێژەی هەبێ، گرژییەکان لە ئاستێکی بەرزدا بەردەوام دەبن. ڕۆژی پێنجشەممە، وەزیری بەرگریی ئیسرائیل گوتی: "شەڕی غەززە دەتوانێ چەند مانگی دیکە درێژەی هەبێ. "لارێنس ویلکرسۆن، سەرهەنگێکی خانەنشینکراوی ئەمریکایی کە لە پێشدا لەژێر فەرمانەدیی وەزیری کاروباری دەرەوەی پێشوو، کالین پاوێڵ، خزمەتی کردوە گوتی: "ئەگەر بایدێن دەیەوێ پێش بە چوونی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست بەرەو کێشەیەکی لە کۆنترۆڵ نەهاتوو بگرێ، دەبێ کۆتایی بە شەڕی غەززە بێنێ. ئەو گوتی: "تا ئەوکاتەی ئێمە بڕیار لەسەر کەمکردنەوەی هێزەکانمان نەدەین تا بهێڵین دۆخەکە سەقامگیر بێ، ئەوان ئەو کارە ناکەن".

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٦ی بەفرانباری ٢٧٢٣

سەرچاوە
Serchawe

ئێرانی خەیاڵیی بایدن

نەیشناڵ ریڤیو – ڕیچارد گۆلدبرگ

چەند سەعات پێش کۆبوونەوەی ٣٠٠ هەزار کەسی لە نەیشناڵ ماڵ بۆ دەربڕینی هاوپشتی لەگەڵ ئیسرائیل و سەرکۆنەکردنی تێرۆریزمی حەماس، بەڕێوەبەرایەتیی بایدن یادداشتێکی ناردە کۆنگرە تا ئیزن بە ئێران، پشتیوانی سەرەکیی تێرۆریزم و بکەری ڕاستەقینەی کارەساتی ٧ی ئۆکتۆبەر بدا، تا دەستی بە ١٠ میلیارد دۆلار ڕابگات.

ئێسرائیل بە هەڕەشەی تێرۆریستی، ئەوەی مەلاکان پێی دەڵێن "ئاڵقەی ئاگر"، گەمارۆ دراوە کە لەلایەن تارانەوە هاوئاهەنگ و پشتگیریی دارایی دەکرێ. بەکرێگیراوی ئێران واتە حیزبوڵڵا، بە ١٥٠ هەزار هاژەک لە لوبنانەوە، ڕۆژانە بە هاژەکی دژی تانک، تۆپخانە و فڕۆکەی بێفڕۆکەوانەوە هێرش دەکات. خانە تێرۆریستییەکانی سەر بە ئێران لە جودیە و سامارید ڕۆژانە هێرش دەکەن و هێزی بەرگریی ئیسرائیل ناچار بە دەستێوەردان دەکەن. حوسییەکانی یەمەن، کە خاوەن و دنەدەرەکەیان سوپای پاسدارانە، هاژەکی بالیستیکی، هاژەکی دەریایی و فڕۆکەی بێفڕۆکەوان بە ئیسرائیل و هێزی سەربازیی وڵاتە یەکگرتووەکانەوە دەنێن و، لەو دواییانەدا لە دەریای سوور دەستیان بە سەر پاپۆڕێکی پەیوەندیدار بە ئیسرائیلەوە داگرت. تاقمێکی سەر بە ئێران لە سووریە بەردەوام هێرشی فڕۆکەی بێ فڕۆکەوان دەکەنە سەر ئەیلات لە باشووری ئیسرائیل.

لە هەمان کاتدا، تاقمە تێرۆریستییەکانی سەر بە ئێران لە عێراق و سووریە، ڕۆژانە خەریکی شەڕ دژی هێزەکانی ئەمریکایی لەو دوو وڵاتانەدان و دەیان ئەندامی هێزی سەربازیی ئەمریکایان بریندار کردوە. لە هێرشێکی ئەو دواییانەدا بەڵێندەرێکیش کوژرا.

چۆن سەرکۆمارێکی ئەمریکایی پێی وایە ئاقڵانەیە، دروست لەو ساتەوەختەدا، سەری هەمبانە شل بکاتەوە بۆ یاریدەدەری دارایی و بەرپرسی ئەو هەموو وێرانکارییە؟ وەڵامەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ٢٠١٥، کاتێک سەرکۆمار باراک ئۆباما هەوڵی دا پارادایمی ستراتیژیکی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست بە دانی دەسەڵات و دەسترۆیشتوویی بە کۆماری ئیسلامیی ئێران بگۆڕێ.

بۆ زۆربەی ئەمریکاییەکان ئەوە تەنیا "مامەڵەیەکی ناوکی" بوو (کە بەفەرمی نێوی نرا بەرجام) لەگەڵ شەڕێکی سیاسی لەسەر ئەو بابەتە کە ئاخۆ سیاسەتی سازان یان بەرەورووبوونەوە باشترین ڕێگایە بۆ پێشگرتن بە پشتیوانی سەرەکیی تێرۆریزم لە دنیادا کە دەستی بە وێرانکارترین چەکی دنیا ڕا بگات. بۆ ئۆباما و نزیکترین یاریدەدەرانی، ئەوە دەرفەتێک بوو تا ئەوەی لە ڕوانگەی ئەوانەوە نادادپەروەرییە کۆنەکانی ئەمریکا بوو، قەرەبوو بکەنەوە. ئەوان پێیان وابوو ئێران نەفرەتی لە ئەمریکا هەیە، پشتگیری لە تێرۆریزم دەکات و بەشێکی بەو هۆیەوە هاژەکەکانی بڵاو دەکاتەوە، چونکە ئەمریکا خراپەی لەگەڵ خەڵکی ئێران کردوە.

ئۆباما لە ٢٠١٥ بە توماس فریدمەنی نیویۆرک تایمزی گوت، "من پێموایە دەبێ ئەو تواناییەت هەبێ کە هێندێک جار خۆت لە جێگای ئەوان دانێی و، کاتێک دەڕوانیە مێژووی ئێران، ڕاستییەکە ئەوەیە کە ئێمە دەستمان لە ڕووخاندنی ڕێژیمێکی بە دێموکڕاتیک هەڵبژێردراو لە ئێراندا هەبووە. ئێمە لە ڕابردوودا پشتیوانی سەددام حوسێن بووین، کاتێک دەزانین کە ئەو لە کاتی جەنگی ئێران-عێراق کەڵکی لە چەکی شیمیایی وەرگرتبوو، کەوابوو، لە ئاکامدا، ئەوان نیگەرانیی ئەمنیەتی و بۆچوونی خۆیان هەیە".

بەڕێوەبەرایەتیی ئۆباما پێی وابوو بە پێشکەشکردنی چڵی زەیتون و ئاساییکردنەوەی پەیوەندییەکانیان دەتوانن ڕێژیم میانڕەو بکەن و بە ئاواڵەکردنی دەستی ئێران بۆ دەستڕاگەیشتن بە سامانەکانی و پەرەپێدانی دەسەڵاتی لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست، هاوسەنگی لە نێوان لایەنە ڕکەبەرەکانی شیعە و سوننی دەبێتە هۆی سەقامگیریی ناوچە و کشانەوەی وڵاتە یەکگرتووەکان لە ناوچەکە.

هەڵبەت ئەوە نیشانی دا کە ستراتیژییەکی کارەساتبارە و لە جیات کەمکردنەوەی هەڕەشە، کێشەی سەربازیی لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست، ئەوی زیاتر کرد. هەڵگرتنی گەمارۆکان، داخستنی ئۆپەراسیۆنەکانی وەزارەتی داد و ڕازیکردنی وەزارەتی بەرگریی بۆ خۆبەستنەوەی زیاتر بە دوژمنی سوێندخواردووی ئەمریکا، کە پشتگیریی لە تێرۆریزم دەکات و هەوڵ دەدا چەکی ناوکی وەدەست بێنێ، دەبێتە ئەو شتەی کە چاوەڕوان کراوە، واتە تێرۆریزمی زیاتر، گەشەکردنی بەرنامەی ناوکی و دۆخێکی لاوازی هێزی سەربازیی.

بەر لە ڕێککەوتنی ناوکی، ئێران پرسێکی نێوان هەر دوو حیزبی کۆنگرە بوو. لە ٢٠١١ پێشنیاری گەمارۆخستنە سەر بانکی ناوەندیی ئێران لە ئەنجومەنی پیرانی ئەمریکا هەموو ١٠٠ دەنگەکەی پێ درا. لە کاتێکدا لە ٢٠١٥ لە باسێک لەسەر

بەشی: سێهەم

ڕێککەوتنەکە بووە هۆی هاودەنگیی ڕێژەیەکی زۆر لە نوێنەرانی دیموکراتی ئەنجومەنی پیران و کۆنگرە لەگەڵ نوێنەرانی کۆماریخوازی ئۆپۆزیسیۆن، کاتێک ڕێککەوتنەکە جێبەجێ کرا، کە بووە هۆی پتەوکردنی بناغەکانی سیاسەتی دەرەوەی سەرکۆماری خۆشەویستی دەنگدەرە لیبراڵەکانی، ئەو ڕێککەوتنە بووە هۆی مشتومڕی سیاسیی ئەو دوو حیزبە.

بەڵێنی دۆناڵد ترامپ بۆ هەڵوەشاندنی ڕێککەوتنەکە و لە کۆتاییدا بردنەسەری ئەو بەڵێنە، باسی سیاسی لەبارەی ئێرانی هێندەی دیکەش کردە پرسێکی سیاسی. سیاسەتێک کە تەنیا هەشت ساڵ پێشتر دەنگی هەمووانی پێ درابوو، لەلایەن دیموکراتەکانەوە سەرکۆنە دەکرا، چونکە ترامپ باوەشی بۆ کردبۆوە.

بۆ هێندێک کاربەدەستی هەڵبژێردراو گرینگ نەبوو کە ئێران کەڵکی لە ڕێککەوتنەکە وەرگرتبوو تا زۆر زیاتر لە پێشوو هاژەک بهاوێ، بوونی تێرۆریستی خۆی لە سووریە، عێراق، لوبنان، یەمەن، کەناری ڕۆژاوا و کەرتی غەززە پەرە پێ بدا و، سانتریفیۆژی پێشکەوتووی دروست کردن بە جۆرێک کە تەنیا ڕۆژێکی کات پێویست بێ بۆ تێپەڕ بوون لە بەربەستی بوون بە هێزی خاوەن چەکی ناوکی. بۆ پشتیوانانی ڕێککەوتنی ناوکی گرینگ نەبوو کە موسادی ئیسرائیل ئارشیوی بەڵگەی نهێنی لەمەڕ چەکی ناوکی، شاردراوە لە تاران، دیتبۆوە، دیتنەوەیەک کە چەند بنکەی ناوکی نەزانراوی ئاشکرا دەکردن و دەیسەلماند کە ئێران چەند ساڵ دانوستانکاران و پشکێنەرانی فریو داوە. ئەوەشیان بۆ گرینگ نەبوو کە سیاسەتی ئەوپەڕی زەختی ترامپ ئاکامی هەبوون: کەمترکردنەوەی پشتگیریی دارایی لە تێرۆریزم، ناسەقامگیریی ئابووری لە ئێران و جەماوەری لایەنگری ڕۆژاوا کە لە ٢٠١٩ لە دژی دیکتاتۆرەکەیان ڕاپەڕیبوون. تەنیا شتێک کە گرینگ بوو، پاراستنی ڕێککەوتنی ئۆباما و بەراوەژووکردنەوەی هەموو سیاسەتەکانی ترامپ بوو.

لەبەر ئەو هۆیە، بەرپرسێر جۆ بایدن بەڵێنی دا خێرا بگەڕێتەوە بۆ ڕێککەوتنەکە و کۆتایی بە سیاسەتی ئەوپەڕی زەختی بەڕێوەبەرایەتی ترامپ بێنی. لە کاتی گواستنەوەی دەسەلات بۆ بایدن، ئێران ئیرادەی سەرۆکی نوێی بە پیتاندنی ئۆرانیۆم تا ئاستی ٪٢٠، کارێک کە تاران لە کاتی دەسەڵاتی ترامپدا خۆی لێ بواردبوو، تاقی کردەوە.

سەرەڕای ئەو هەنگاوە، کاتێک سەرکۆمار دەستبەکار بوو، سیاسەتی ئەمریکای لە زەختەوە بۆ ڕازیکردن گۆڕی، بەو هیوایە بتوانێ بوار بۆ چالاککردنەوەی ڕێککەوتنی بەرجام خۆش بکات. بایدن حوسییەکانی یەمەنی -کە ئێران پشتگیرییان دەکات- لە لیستەی ڕێکخراوە تێرۆریستییە بیانییەکان هێنایە دەر، خۆی لە چالاککردنی بڕیاری پەلەپیتکە ل لایەن ئەمریکا لە نەتەوە یەکگرتووەکان بوارد، گەمارۆکانی شل کردنەوە ئێران دەستی بە دراو ڕابگا تا هێندێک قەرز بداتەوە و هەناردەی

سەرچاوە Serchawe

نەوتەکەی بۆ چین زیاد بکات، پێشی بە هاوپەیمانە ئورووپاییەکان گرت تا ئێران ل لایەن ئاژانسی وزەی نێودەوڵەتی لە ڤییەن لێپێچینەوەی لێ بکرێ و، ئێزن درا بە بەکرێگیراوانی ئێران لە سووریە و عێراق بێ سزادان هێرش بکەنە سەر هێزە سەربازییەکانی ئەمریکا. بە هیوای گەیشتنی خێرا بە ڕێککەوتن، بایدن، ڕابێرت ماڵی (کە لەو کاتییەوە نردێدراوەتە پشووی بێسنووری بێ مووچە لە چاوەڕوانیی لێکۆڵینەوەی فیدراڵی بۆ هەڵسوکەتی نەشیاو لەگەڵ زانیاریی نهێنی) وەک نێردەی تایبەتی خۆی، سەرەڕای دەستەمۆ بوونی ماڵی لەلایەن ئێران و بەکرێگیراوەکانیەوە. ئەوپەڕی زەخت جێگای دابوو بە خۆ بەدەستەوە دان.

وەڵامی ئێران بۆ شلکردنەوەی زەختی گەمارۆکان، قووڵکردنەوەی کێشەکان لە سەرجەم بەرەکان بوو. ئەوەی لە جانیوەری ٢٠٢١ وەک ٢٠٪ پیتاندنی ئۆرانیۆم لە بنکەی ژێر زەویی فۆردۆ دەستی پێ کردبوو، لە ئاپریل بوو بە بەرهەمهێنانی ئۆرانیۆمی پیتێندراو بۆ پلەی ٦٠٪، بەرزترین ئاستی پیتاندنی ئێران. لە ئاگوستی ٢٠٢١، ئێران کانزای ئۆرانیۆمی بەرهەم هێنا، ماددەیەک کە بۆ چەکی ناوکی پێویستە. لە ماوەی ٢٠٢١ بۆ ٢٠٢٢، ڕێژیم بە شێوەیەکی بەرچاو سانتریفیوژی پێشکەوتووی دامەزراندن تا توانایی پیتاندنی ئۆرنیۆم پەرە پێ بدا، لە کاتێکدا کە توانایی ئاژانسی نێودەوڵەتی وزەی ناوکی بۆ چاودێریکردنی چالاکییەکانی ئێران لە ناوەندی بەرهەمهێنانی سانتریفیوژ سنووردار کرا. ئێران لە دروستکردنی بنکەیەکی ناوکی لە نزیک نەتەنز پەلەی کرد کە گوایە ١٠٠ میتر لە ژێر زەوی دایە، کە لە هێرشی بۆمبی ئیسرائیلی و تەنانەت ئەمریکایی پارێزراوە. هێرشەرکان بۆ سەر هێزەکانی ئەمریکایی لە عێراق و سووریە لە هەموو ئەو ماوەیەدا پەرەیان گرتوە، بە شایەتیی ژەنراڵ ئێریک کوریلا، فەرماندەی ناوەندی فەرماندەیی ئەمریکا لە مانگی مارس، بەکرێگیراوانی ئێران لە جانیوەری ٢٠٢١ بەولاوە ٧٨ جار بە هاژەک و فڕۆکەی بێفڕۆکەوان هێرشیان کردۆتە سەر هێزەکانی ئەمریکا.

لە هەموو ئەو ماوەیەدا، تیمی بایدن جارێک نەیگوت "نا". لە جیاتی پەنابردن بۆ سیاسەتی زەخت و چاوترسێنکردن، کۆشکی سپی بێهیواتر بوو، تەنانەت پەنای بۆ یارمەتی وەرگرتن لە ڕووسیە برد. لە جانیوەری ٢٠٢٢، گۆڤاری فارین پالیسی هاواری کرد: "یاریزانی بەتوانای دانوستانەکانی ناوکی: خوشت بوێ یان لێی بێزار بی، پیاوی ڕووسیە لە ڤییەن بۆتە وتەبێژی نافەرمیی ڕێککەوتنی ئێران." بەڕاستی، باڵوێزی ڕووسیە، میخایل ئولیانۆڤ فیلمی لێ گیرا کە بە خۆی و ئێرانییەکانی هەڵدەگوت کە لە وتووێژەکاندا چەندە پاشەکشەیان بە ماڵی کردوە.

بەڵام دروست لەو کاتەدا کە کاربەدەستانی ئەمریکایی و ڕووسیەیی پێشبینی ڕێککەوتنێک لە ماوەیەکی کورتیاندا دەکرد و

بەشی: سێهەم

ئەمریکا تەنانەت گەمارۆی سووک دەکردنەوە و ئیزنی بە ڕووسیە دەدا پشتیوانی لە بەرنامەی ناوکیی ئێران بکات، داگیرکاریی پوتین دژی ئوکراین ئەو ڕەوتەی پەک خست. مۆسکۆ پێداگر بوو کە نابێ هیچ ڕێککەوتنێک بێئەوەی ئیزن بە ڕووسیە بدرێ خۆی لە گەمارۆی ڕۆژاوا لە ڕێگای ئێرانەوە لادا، بکرێ. پوتین و خامنەیی ڕێککەوتنەکەیان پەک خست. بەڵام پاشەکشەکان بۆ بایدن قەت کۆتاییان نەهات. دوای ڕەتکردنەوەی سێ پێشنیار لە لایەن ئێرانەوە، وەڵامی کۆشکی سپی ئەوە بوو کە پێشنیاری پاشەکشەی دیکەش بکات، ئەو جار سووککردنی گەمارۆی ئابووری بۆ سەر سوپای پاسداران.

لە سەرەتای ئاگوستی ٢٠٢٢، یەکیەتیی ئورووپا شتێکی پێشنیار کرد کە ناویان نابوو ڕەشنووسی کۆتایی پێشنیاری ڕێککەوتن کە ئێران یان دەبوو پەسەندی بکات یان ڕەتی بکاتەوە. هێندێک خەڵک ڕەنگبێ پێیان وابێ گواستنەوەی فڕۆکەی بێفڕۆکەوانی بۆمبرێژکراو بۆ ڕووسیە دووهەمین بەربەستی ڕێککەتن بوو، بەڵام ئەوە ڕاست نییە. وڵاتە یەکگرتووەکان دەستی کرد بە هۆشداریدان کە ڕەنگبێ ئێران لە جولای ٢٠٢٢ فڕۆکەی بێفڕۆکەوان ڕادەستی ڕووسیە بکات و لەگەڵ ئەوەشدا بۆ ماوەی دوو مانگ درێژەی بە وتوویژ بۆ ڕێککەوتنێک دا کە دەبووە هۆی پشتگیریی دارایی و ئەگەری ڕەواییدان بەو گواستنەوانە. ئێران و وڵاتە یەکگرتووەکان ناڕاستەوخۆ پەیامیان ئاڵوێر کردن تا وتوویژەکان لە سێپتەمبەر کۆتاییان هات.

پێش ئەوەی کۆشکی سپی دیسان ڕێگایەک بۆ پاشەکشە بدۆزێتەوە، گەشتی ئیرشادی ئێران مەهسا ئەمینی تەمەن ٢٢ ساڵی لەبەر ڕەچاونەکردنی یاسای حیجابی ڕێژیم کوشت کە بووە هۆی سەرهەڵدانی بێوێنە دژی ڕێژیم لە سەرانسەری وڵات. کاتێک ئێلیتی هالیوود لە سۆشیال مێدیادا بە لێشاو پشتگیریی خۆیان بۆ ژنانی ئێران ڕاگەیاند و، هەڵبژاردنی نێوان مەودا نزیک ببۆوە، لە کۆتاییدا کۆشکی سپی تووشی بەربەستێکی یەکلاکەرەوەی سیاسی بۆ درێژەدان بە وتوویژەکان بوو. هەڵبژاردنەکانی نێوان مەودا کۆتاییان هات و زستان بوو بە بەهار و کۆماری ئیسلامی خۆی لە سەرهەڵدانەکە دەرباز کرد. برێت مەگورک، ڕێکخەری خۆرهەڵاتی نێوەڕاستی کۆشکی سپی چوو بۆ عوممان تا پەیامێک بۆ ئێران بنێرێ: ئەمریکا هێشتا خوازیاری ڕێککەوتنی ناوکییە.

ڕێککەوتنێکی نهێنی بۆ یەکەمجار لە ٧ی جونی ٢٠٢٣ لە لایەن ڕۆژنامەی ئیسرائیلی، هائارێتز پشتڕاست کرایەوە. بەگوێرەی ڕاپۆرتەکە، ئێران لە بەرانبەر سووککرانی گەمارۆکان، قبووڵی کردبوو "پیتاندنی ئۆرانیۆم بۆ ئاستی بەرز ڕاگرێ". ڕاپۆرتەکە باسی لە ئازادکرانی ٢٠ میلیارد دۆلار، لە عێراق، کۆرەی باشوور و سندووقی دراوی جیهانی، بۆ ئێران وەک "یەکەم قۆناغی" ئەو "لێکتێگەیشتنە"، کردبوو.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: سێهەم

زۆری پێ نەچوو وڵاتە یەکگرتووەکان ئیزنی بە ئێران دا تا دەستی بە ٢،٧٦ میلیارد دۆلار ڕابگا کە لە عێراق ڕاگیرابوو تا بتوانێ قەرزەکانی لە شوێنی دیکەی دنیا بداتەوە. کاربەدەستانی ئێران مەزەندەیان دەکرد کە ١٠ میلیارد دۆڵار دراوی سڕکراوی ڕێژیم لە عێراق هەیە و، لە مانگی جولای بەڕێوەبەرایەتی بایدن سووککردنێکی نوێی گەمارۆکانی ڕاگەیاند کە ئیزنی بە ئێران دەدا ١٠ میلیارد دۆڵار لە عێراقەوە بگوازێتەوە تا یارمەتیدەری بودجەکەی بێ.

ئەوسا نۆرەی سووککردنی هەناردەکردنی نەوت هات کە بووە هۆی دەستڕاگەیشتنی ئێران بە دراوی زۆرتر. مانشێتێکی ڕۆیتەرز لە مانگی جوون بەو شێوەیە بوو، "لە کاتی وتووێژە ناوکییەکان لەگەڵ وڵاتە یەکگرتووەکان، ئاستی هەناردە کردنی نەوتی ئێران ڕێکۆردی پێنج ساڵە دەشکێنێ" لە کاتێکدا کە ڕاپۆرتەکە دەیگوت لە مانگی مای ئێران ڕۆژانە زیاتر لە یەک و نیو میلیۆن بەرمیل نەوتی خاو هەناردە دەکات کە بەرزترین ئاستی هەناردەکردنی مانگانە لە ٢٠١٨ بەولاوەیە. واڵ ستریت جورنال ڕایگەیاند مانگی دواتر هەناردە کردنی نەوتی ئێران دیسان ڕێکۆردی ٥ ساڵەی شکاند و گەیشتە ١،٦ میلیۆن بەرمیل لە ڕۆژدا، کە دوو هێندەی ڕێژەی ساڵی پێشوو بوو. لە مانگی ئاگوست بلومبرگ ڕاستییەکەی ئاشکرا کرد: "کاربەدەستانی وڵاتە یەکگرتووەکان بە نافەرمی دانیان بەوە داناوە کە ئەوان وردە وردە سەپاندنی هێندێک گەمارۆ بۆ سەر فرۆشتنی نەوتی ئێرانیان ڕاگرتوە." بەگوێرەی سەعید قاسمینژاد لە دامەزراوەی داکۆکی لە دێموکراسییان، ئەوە ٣٠ میلیارد دۆلاری دیکەی پێشکەشی تاران کردوە.

دواتر، لە ساڵڕۆژی ١١ی سێپتەمبەر، بەڕێوەبەرایەتی بایدن ڕێگای دا ٦ میلیارد دۆلار داهاتی نەوتی ئێران کە لە کۆرەی باشوور سڕ کرابوو، بکرێتە یورۆ و بدرێتە سەرەکیترین پشتیوانی تێرۆریزم لە دنیادا و لە حەوتووەکانی پێش کارەساتی ٧ی ئۆکتۆبەر لەلایەن حەماسەوە، ئێران خەریکی وتوویژ بۆ دەستڕاگەیشتن بە ٣ میلیارد دۆلاری دیکە بوو کە لە ژاپۆن دەستی بەسەردا گیراوە.

پاش گەیشتنی هەواڵە ترسناکەکان لە ئیسرائیلەوە، لەبارەی هێرشە ترسناکەکەی کە هەموو نیشانەکانی پشتیوانیی و ڕێکخستنی ئێرانی پێوە دیار بوو، مرۆڤ چاوەڕوان بوو سیاسەتی بەڕێوەبەرایەتی بایدن ئاڵوگۆڕی بنەڕەتی بەسەردا بێ. بەڵام وا نەبوو. هەشت حەوتوو دواتر و پاش زیاتر لە ٧٠ هێرش بۆ سەر هێزەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان لە دوای ٧ی ئۆکتۆبەر لە عێراق و سووریە، ڕێککەوتنی ناوکیی بایدن لەگەڵ ئێران هەر درێژەی هەیە.

لە ١٨ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢٣، بایدن بە فڕۆکە سەردانی ئیسرائیلی کرد تا هاوپشتیی خۆی بۆ دەوڵەتی جوولەکە ڕاگەیەنێ.

ئەوەی کە زۆر کەس نایزانێ ئەوەیە کە لە کاتی فڕینەکەدا، بایدن بە هاوئاهەنگی لەگەڵ هاوپەیمانە ئورووپاییەکان، ڕێگای دا گەمارۆی هاژەک بۆ سەر ئێران ماوەی تێپەڕ بێ. ئەو دیارییە لە ڕێککەوتنی ناوکی ٢٠١٥ پێشکەشی ئێران کرابوو و بایدن دەیتوانی ئەوە بە نووسینی نامەیەک بۆ ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان هەڵوەشێنێ و گەمارۆکە بە سەر تاراندا بسەپێنێتەوە. بەڵام ئەو زیندووڕاگرتنی ڕێککەتنەکەی بەلاوە گرینگتر بوو.

ئەوسا مستی سەر دڵ هات، یەکەم درێژکردنەوەی سووککردنی گەمارۆی ئابووری دژی ئێران پاش ٧ی ئۆکتۆبەر، سووککردنێک کە ئیزن بە ئێران دەدا دەستی بە ١٠ میلیارد دۆلار لە عێراق ڕابگات، ڕاگەیەنرا. دەستخۆشانەیەک کە سووتەمەنی بۆ "ئاڵقەی ئاگر" بە دەوری ئێسرائیل دا زیاتر دەکات. هەر ئەو سەرکۆمارەی کە دوو پاپۆڕی فڕۆکە هەڵگری وەک هۆشداریی بە تاران ناردنە خۆرهەلاتی نێوەڕاست، هاوکات گیرفانی ئایەتوڵلاکان پڕ دەکات. ئاخۆ جێگای سەرسوڕمانە کە حیزبوڵڵا و حوسییەکان هێشتا هاژەک دەهاوێن و میلیشیاکانی سەر بە ئێران هێرش دەکەنە سەر هێزەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان؟

ئاخۆ وڵاتە یەکگرتووەکان لە ڕێککەوتنەکە هیچی دەست دەکەوێ؟ بە هەموو نیشانەکانەوە، پیتاندنی ئۆرانیۆم، دامەزراندنی سانتریفیوژان، دروستکردنی بنکەی ژێر زەوی، بەربەست خستنە سەر چاودێریی لەلایەن ئاژانسی نێودەوڵەتی وزەی ناوکی، لێکۆڵینەوەی ئاژانس لە چالاکی بەرهەمهێنانی چەکی ناوکی ڕانەگەیەنراو، هەڕەشەی ناوکی ئێران هەر دێتوو پەرە دەستێنێ.

وڵاتە یەکگرتووەکان گڵۆپی سەوزی بۆ پەرەگرتنی توانایی بەرهەمهێنانی چەکی ناوکی بە مەرجی خۆبواردنی ئێران لە پیتاندنی ئۆرانیۆم تا پلەی ٪٩٠ لە کاتێکدا کۆگای ئۆرانیۆمی پیتێندراو و تواناییەکانی دیکەی ناوکی زیاد دەکەن، هەڵکردوە. ئێمە بەکردەوە تێچووی هەڕەشەیەکی مزنتر و ئالنگاریی زیاتر دەدەین، لەجیات بەرەورووی مەترسییەکان و ئاکاری نایاسایی بینەوە و بێگومان لەگەڵ ئەوەشدا پشتگیریی دارایی پێشکەشی تێرۆریزم دەکەین.

لە هەمان کاتدا، هەواڵگریی وڵاتە یەکگرتووەکان لەو بڕوایە دایە کە ئێران خەریکی خۆ ئامادە کردن بۆ ناردنی هاژەکی بالیستیکی بۆ ڕووسیە بە دژی ئوکراینە، کە ئاسەواری ڕاستەوخۆی ئیزندانی نەتەوە یەکگرتووەکان بە تێپەڕبوونی ماوەی سەپاندنی گەمارۆی هەناردە کردنی هاژەک لە لایەن ئێرانەوەیە. هاوکات پیلانەکانی کوشتنی کاربەدەستانی پێشووی وڵاتە یەکگرتووەکان بەردەوام ئاشکرا دەبن.

بەشی: سێهەم

بەکورتی، سەرکۆمار ناتوانێ دەست لە پاشەکشە بەرانبەر بە کۆماری ئسیلامیی ئێران هەڵگرێ. لە دوای کارەساتی ٧ی ئۆکتۆبەر، ئەوە دژی لۆژیک و ئەقڵی تەندروستە، ئەوە سیاسەتی خراپ و هەڵەیە. کوشتاری بە کۆمەڵی ١٢٠٠ جوولەکە، لە ناویاندا ٣٢ ئەمریکایی، بەس نەبوو بۆ کۆتاییهێنان بەو پارادایمە ستراتیژیکییە هەڵەیە. ڕەنگبێ کردەوەیەکی کۆنگرە بە سنووردار کردنی دەسەلاتی سووککردنی گەمارۆ لە لایەن سەرکۆمارەوە، سڕکردنی دارایی ئێران لە سەرانسەری دنیا و پەرەپێدانی گەمارۆ بۆ سەر چین بۆ کۆتاییهێنان بە هاوردەکردنی نەوتی ئێران، بتوانێ ئەو کارە بکات.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣ی ڕێبەندانی ٢٧٢٣

سەرچاوە
Serchawe

ئێمە لەگەڵ مەلاکانی ئێران لەشەڕ داین. یەکێک دەبێ ئەوە بە جۆ بایدن بڵێ

ئامێریکەن سپێکتەیتەر – جەیمز هـ. مەککگی

لە چەند ڕۆژی ڕابردوودا، من هەموو بەیانان پێش هەموو شتێک چاوەڕوانی هەواڵی تازە لەبارەی دوو کەسەکەی هێزی تایبەتیی دەریایی بووم کە لە کەنارەکانی سومالی بێسەروشوێن بوون. بەو هیوایە، سەرەڕای ئەگەری کەم، بە زیندوویی بدۆزرێنەوە. من لە ماوەی تەمەنمدا شانازیی کارکردن لەگەڵ بەشێک لە ئەندامانی ئەو کۆمەڵگەیە بچووک بەڵام زۆر تایبەتییەم هەبووە. ئەمن بەئانقەست کەلک لە وشەی "کۆمەڵگە" وەر دەگرم. ئەوە دەستەواژەیەکە کە ئەوان زۆر جار بۆ وەسفی خۆیان کەلکی لێ وەردەگرن و، کاتێک گوێیان لێ ڕادەگری کاتێک لە بارەی یەکتردا قسە دەکەن، ئەو وەسفکردنە زۆر ڕاستە. ئەوان بە ڕاستی کۆمەڵگەیەکن، کۆمەڵگەیەک کە لەسەر بەهای هاوبەش، ئەزموونی هاوبەش و بەڵێنییان بۆ بوون بە باشترین دامەزراوە. بێگومان ئەوان هەر ئێستا لەگەڵ بیرکردنەوە لە چارەنووسی هەڤاڵەکانیان گەلێک زامدارن. هەروەها گومان لەوەدا نییە کە ئەوان دەخوازن بەرپرسیارانی ئەو ڕووداوە سزا بدرێن. چونکە ئەوانە تەنیا قوربانیی ڕووداوێکی دڵتەزێنی نەخوازراو نین، ئەوان قوربانیی شەڕن.

هەر ئەمریکاییەکی ڕاستەقینە دەبێ لەبەر چارەنووسی دڵتەزێنی ئەوان بەپەرۆش بێ و تەنانەت بۆ موعجیزەیەک بپاڕێتەوە. هەروەها هەر ئەمریکاییەکی ڕاستەقینە دەبێ بە سۆزەوە هیوادار بێ کە خوڵقێنەرانی ئەو چارەنووسە سزا بدرێن. ئێمە ڕەنگبێ ناچار بین بەرەورووی "ڕاستییەکی تاڵ" بۆ بەڕێوەبەرایەتی بایدن ببینەوە، ڕاستییەکی گەلێک تاڵتر لەوەی "ئال گۆر" بیری لێ دەکردەوە. ئێمە لەگەڵ ڕێژیمی ئێران لەشەڕ داین. کاتی هاتوە ئەوە قبووڵ بکەین، دەرئەنجامی پێویست وەرگرین و دەست بە گرتنەبەری هەنگاوی پێویست بۆ کۆتاییهێنانی خێرا و سەرکەوتووانە بەو شەڕە بکەین.

هاوکات کە دەگەینە ئەو دەرئەنجامە، ئێمە دەبێ سێ گەلاڵەی درۆیین وەلا نێین.

یەکەم، ئەو شەڕە دژی خەڵکی ئێران نییە. شەڕەکە لە لایەن دیکتاتۆری ئایینیی شیعە، "ڕێبەری گەورە" عەلی خامنەیی، ئاڵقەی تیۆکراتی نزیک لە ناوبراو و تاقمێکی مەزنتری توندڕەوی ئیسلامیی نێو سوپای پاسدارانەوە، هەڵایسا.

هەر چاودێرێکی وردی ئێران ئەوە باش دەزانێ کە سەرەڕای پشتیوانیی بەربەرینی جەماوەر بۆ ڕووخاندنی دەسەڵاتی شا، زۆر دەمێکە مەلاکان پشتیوانیی جەماوەرییان نەماوە، ئەوە بە مێژووی خۆپیشاندانە جەماوەرییەکانی پەتیا پەیتا لە ڕابردوودا پشتڕاست کراوەتەوە وتەنیا بە سەرکوتی دڕندانە لەگەڵ پڕۆپاگاندای بێوچانی فریودەرانە ئەو خەڵکە کپ کراوە. ئەوە کارێکی زۆر ساکارە کە لە مشتومڕەکاندا لەسەر قەیرانی هەنووکەیی هاوڕا بکەی "شەڕ لەگەڵ ئێران" و بێتوو ئەوە بکەین خیانەت لە خۆمان و لە خەڵکی ئاسایی ئێران دەکەین.

دووهەم؛ ئەوە "شەڕی پێشگیرانە" لەلایەن ئێمەوە نییە. "شەڕی پێشگیرانە" دەستەواژەیەکە کە بەردەوام باسی لێوە دەکرێ، بە تایبەت لە لایەن چەپی سیاسییەوە و هەروەها لەلایەن بەشێک لە کۆنەپارێزەکانیشەوە. ئەوە هەمیشە کارێکی نەشیاو نییە. چەند بەڕێوەبەرایەتی وڵاتە یەکگرتووەکان حەزێکی قووڵی ناتەندروستییان بۆ "نەتەوەسازی" و بۆ هەوڵی باش بیرلێنەکراوەی سەپاندنی بایەخەکانمان دا، لەجیات ڕەزامەند بوون بە پیشاندانی خۆمان وەک مودێل بۆ ئەوانیتر و ئیزن دان پێیان، کە بە مەرجی ویستی خۆیان هەڵیبژێرن. هەرچۆنێک بێ ئەوە سەردەمێک "باشترین شێوە"ی هەڵسوکەوتی ئەمریکا لەگەڵ باقی دنیا بوو.

شەڕی ئێستا "شەڕی پێشگیرانە" نییە. کەلکوەرگرتنی ڕێژیمی ئێران لە بەکرێگیراوان شتێکی ڕوون و ئاشکرایە و پێوەری سووکایەتیی مەلایان بە کاربەدەستانی سیاسەتی دەرەوەی وڵاتە یەکگرتووەکانە. بەڵام هەڵە مەکەن، ئەگەرچی هێشتا بۆمبارانکردنەکان و تەقەکان نەگەیشتوونە خاکی ئەمریکا، بەرژەوەندییەکانمان، بەرژەوەندییە ڕاستەقینە و ژینەکییەکان، نە وەکوو تەنیا بەرژەوەندییە خەیاڵییەکانی گلۆبالیستەکان، هەر ئێستا لەژێر هێرشدان. بڕواننە هێرشەکان بۆ سەر کەشتیوانیی لە دەریای سوور. ڕێبەرایەتیی حوسییەکان پێداگرن کە ئەوان تەنیا ئەو پاپۆڕانە دەکەنە ئامانج کە بەرەو ئیسرائیل بەڕێوەن، ئەوە درۆییەکی ئاشکرایە.

ئەو هێرشانە نیشاندانی دەسەڵاتن، دەسەڵات بەسەر بازرگانیی گرینگی جیهانییەوە و، دەسەڵات بەسەر وڵاتە یەکگرتووەکانەوە، هەم وەکوو لایەنی سوودمەند بوو و هەروەها پارێزەری ئەو بازرگانییە. ئەوە خولیایەکی باشە کە داوای گەڕاندنەوەی ئابووریی وڵاتە یەکگرتووەکان بۆ نێو خاکەکەی دەکرێ، بەڵام تەنانەت ئەو کەسانەی بەو خولیایە وەفادارن دەبێ بزانن کە ئێمە ڕێگایەکی دووروودرێژمان ماوە تا بگەینە ئەو ئاستە کە پەیوەندییەکانمان لەگەڵ دنیا بپچڕێنین و لە

هەمان کاتدا ستانداردی ئێستای ژیانمان بپارێزین. مرۆڤ پێویست ناکا بڕوا بە درۆیەکانی کۆڕبەندی ئابووری جیهان و لایەنگرانی بکات تا لەو ڕاستییە ساکارە تێبگات.

سێهەم: ئەوە شەڕێک نییە کە تەنیا بە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست سنووردار بکرێ و هەروەها تەنیا لەبارەی ئیسرائیل دا نییە. بێتوو سەرنج بدەین، هەموو ڕۆژێک ئەوەمان بیر دەخرێتەوە، کە ئێمە، واتە وڵاتە یەکگرتووەکان، لە لایەن مەلاکانەوە بە "شەیتانی مەزن" ناو دەبرێین. ئێمە خۆمان بە ڕوانگەی "بژی و لێگەڕێ بژین" بەرانبەر بە باقی دنیا دەلاوێنینەوە، بەڵام ئیسلامیستە توندئاژۆکان شتەکان بە شێوەیەکی جیاواز دەبینن. ئێمە دەتوانین جیاوازی لەنێوان موسڵمانی ئاسایی و ئەو توندئاژۆیانە دانێین، بەڵام نیشاندانی نەفرەتی ئەو دواییانە لە شارە مەزنەکانمان و لە زانکۆکانمان، کە لەلایەن بەناو "میانڕەوەکانەوە" هیچ ئالنگارییەکیان بۆ دروست نەکرا، بیر هێنەرەوەیەکی بەهێزە کە نەفرەتی ئیسلامیستەکان لە پشت ئەو ئاجێندایەیە و ئەو نەفرەتە زۆر لە دروشمی "لە ڕووبارەکەوە تا دەریایەکە" بەولاوەتر دەچێ.

ئێمە سەردەمانێک، کاتێک داعش، داعشتان لە بیر ماوە؟ داوای "خەلافەت،" دەستەواژەیەک کە بەتەما بوو هەموو دنیا بگرێتەوەی دەکرد، لەوە تێدەگەیشتین. بەڵام لە هەڕەتی برەویاندا، نە داعش و نە ئەلقاعیدە ئەو دەسەڵاتی سەربازی و ژیۆپۆلیتیکییەی کۆماری ئیسلامیی ئێرانیان نەبوو. هیچکام لە لایەنەکانی دیکە، تەنانەت تاڵەبانیش لە ترۆپکی دەسەڵاتدارییاندا، توانایی پشتیوانیی لە ڕایەڵەیەکی بەڕاستی جیهانیی تێرۆریستییان نەبوو کە بتوانێ هێرش بکاتە سەر شێوەی ژیانی ئێمە. بەڵام ئەمڕۆ دۆخەکە چۆنە؟ تەنانەت بێتوو ئیسرائیل حەماس تێک بشکێنێ، کە بتوانێ وەها بنوێنێ کە بە شێوەیەکی دیکە سەر هەڵنەداتەوە. ئەدی حیزبوڵڵا، کە دامودەزگاکانی، بە پشتیوانیی سوپای پاسداران، گەلێک لە بنکەکانی لە لوبنان بەو لاوەترن؟ مرۆڤ هیوادارە پێویست بە یازدەی سێپتەمبەرێکی دیکە نەکات تا ئێمە لە خەو، لەمەڕ هەڕەشەکە لەسەر خاکی خۆمان، هەستێنێ.

نهێنییەکی چەپەڵی ئاسایشی نیشتمانیی وڵاتە یەکگرتووەکان ئەوەیە کە سنوورێکی بەتەواوی ئاواڵای لە باشوور هەیە، ئێمە هیچ نازانین چەند ئیسلامیستی تێرۆریست کە ئێران ڕاهێنانی پێ کردوون، هەر ئێستا دزەیان کردووەتە نێو وڵاتە یەکگرتووەکان، بە تایبەتی ئێستا کە بە ئازادی تێکەڵاوی ئەوانەی دیکە بوون کە نەفرەتیان لە ئێمەیە و لە نێومانندان. ڕەنگبێ چینییەکان لە دۆخێکی باشتر دابن تا کەلک لە لاوازییەکانی ئێمە وەرگرن، بەڵام ڕێژیمی ئێران، بێگومان، لەو ڕوانگەیەوە لە پلەی دووهەم دایە و لە کاتێکدا کە سەرۆک شی پێشبینی خشتەیەکی کاتیی دەکات کە لە ٢٠٢٧ دەست پێدەکات، ڕیژیمی ئێران هەر ئێستا دژی ئێمە شەڕی ڕاگەیاندوە.

بەدڵنیاییەوە، ئەوە هۆی دڕندەییەکانی حەماس لە ٧ی ئۆکتۆبەرە و هەروەها هۆی شەپۆلی هەنووکەیی هێرش بۆ سەر پاپۆڕەکانی دەریای سوورن، ئەو هێرشانەی کە لەو دواییانەدا ڕاستەوخۆ ئاراستەی پاپۆڕی ئەمریکایی کراون. گومان لەوەدا نییە کە هەر مەبەستێکی دیکە بوونیان هەبووبێ، هێرشی ٧ی ئۆکتۆبر بە مەبەستی لەنێوبردنی هیوای نزیکبوونەوەیەکی بەردەوام لە نێوان ئیسرائیل و عەرەبستان بوو. "ڕێککەوتنی ئیبراهیم" ئالنگارییەکی ئاشکرا بۆ خولیاکانی ڕێژیمی ئێران بوو و گرینگترین هەنگاو بۆ ئاشتییەکی بەردەوام لە ناوچەدا دوای "پەیماننامەی کەمپ دەیڤید" لە ١٩٧٩ لە نێوان ئیسرائیل و میسردا بوو. هەوڵی نوێ و هەڵەی بەڕێوەبەرایەتیی بایدن بۆ زیندووکردنەوەی ڕێککەوتنی ناوکی لەگەڵ ئێران، سعودییەکانیان دەستەوەستان کرد و هێرشەکانی حەماس، ئەگەری زیندووکردنەوەی ئەو ڕێککەوتنەیان، لە ئێستادا، نامومکین کردوە.

بە هەمان شێوە، دەوری ئێران لە هێرشەکانی حوسییەکان دەبێ بۆ هەموو ئەو کەسانەی چاوی دیتنیان هەیە ئاشکرا بووبێ. ئەو پاپۆڕەی لەو دواییانەدا دەستی بەسەردا گیرا، دەبێ تەنانەت قەناعەت بە گومانداترینەکان بێنێ، بەڵام، بەڕاستی کەس بڕوا دەکات کە حوسییەکان، زیاد لە هەموو کەس ئەو حوسییانە، توانایی دروستکردنی هاژەکی دژە پاپۆڕ و کەلکلێوەرگرتنی وەها کاریگەر لێیانی هەبێ؟ ئەو هاژەکانە لە ئێرانەوە هاتوون، و هەموو کەس ئەوەی لە سەرەتاکانەوە دەزانی.

شاردنەوەی ئەوانە لە پشت هێمای دژە ئیسرائیلی، خەیاڵێکی دڵخۆشکەرانە لەلایەن دەسەڵاتدارانی ئێرانەوە بووە، بەو ئامانجەکە بیرورای جیهانیی بۆ هەڵێنانی هەر جۆرە هەنگاوێک بۆ بەرپەچدانەوە، بەلاڕێدا بەرێ. ئەوە، ناڕاستەوخۆ هاندەری سەرەکی بۆ پارێزگاریی لە بەرنامە ناوکییەکەیان بووە. "تەنیا ئامانجی ئێمە لە چوون بەدوای چەکی ناوکی پاراستنی خۆمان لە ئیسرائیل بووە،" و " تەنیا ئیسرائیل و پشتیوانە ئەمریکاییەکەیان بە هێرشکردنە سەر بنکە ناوکییەکانی ئێمە، هەڕەشە لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست دەکەن،" کە بێگومان، "تەنیا ئامانجی ئاشتیخوازانەی لە پشتن".

کە وا بوو، سەرەڕای هەموو ڕێگا گۆڕینەکان و شوێنەونییەکان، هێرشەکە بە ڕاستی بەڕێوەیە و، بێتوو وەڵامی جیددی و بەردەوامی نەدرێتەوە، وێدەچی بەربڵاوتر بێ و ئەوسا ئێمە دەستەوەستان دەمێنینەوە. ئەو بەرپەرچدانەوە دەبێ گەلێک لە لەنێوبردنی هاژەکەکانی حوسییەکان، یان تەنانەت هێرشی ئاسمانی سنووردار بەولاوەتر بێ. بێگومان ئەو دەبێ لە پەیوەندیی لەگەڵ پشتگیریی لە ئیسرائیل بۆ لەنێوبردنی حەماس لەسەر پێ بێ و ئامادە بێ ئەگەر، یان باشترە بڵێین کاتێک حیزبوڵڵا جارێکی دیکە سەر هەڵێنێ، درێژە بەو پشتیوانییە بدا. ئەوە پێویست دەکات پەیامێک بۆ تەماشاوانان،

کە خەریکی سەیرکردنن، وەکوو فەڕانسە، ئیتالیا و ئیسپانیا، بنێردرێ کە ئەوانیش پێویستە تێکەڵ بن و تەنیا لە قەراغەوە چەپڵە لێ نەدەن.

ئەوە ڕەنگبێ هێندێک هێرشی ئاماندجاریش بۆ سەر سامانەکانی ڕێژیم بگرێتەوە، وەکوو هێرشی هاژەکیی لە ٢٠٢٠، کە بە فەرمانی سەرۆککۆماری ئەوکاتی، دۆناڵد ترامپ، سەرۆکی بەدناوی سوپای قودس، قاسم سولەیمانی لەنێو برد. ئەوە بێگومان پارێزگارییەکی بەهێزتر لە تاقمە بچووکەکەی هێزەکانمان لە سووریە و عێراق و، هەروەها هێرشی ڕاستەوخۆیانەتری تۆڵەئەستێنانە دەخوازێ. ئەوە ڕەنگبێ بخوازێ بە نابەدڵی پاکستان هان بدەین وەڵامی هێرشی ئەو دواییانەی هاژەکی بۆ سەریان لەلایەن ئێران بدەنەوە.

بەڵام، لە سەرووی هەموو ئەوانەوە، پێویست بە گرتنەبەری سێ ڕێکاری کاتی جەنگ دەکات.

یەکەم: ئەوە بەو مانایەیە کە ئێمە بیرێکی جیددی لە زامی چلکنی سنووری باشوورمان بکەینەوە و تێرۆریستەکانی سەر بە ئێران ڕاوەدوو بنێین کە هەر ئێستا دزەیان کردۆتە نێو خاکمان. ئەوە وەک شتێکی ناهومێدانە دێتە بەرچاو، بە تایبەتی کە ئێستا ئێف بی ئای چیدیکە ناتوانێ ئەو ئامانجە وەدیبێنێ. ڕەنگبێ پارێزگار ئابۆت بتوانێ یارمەتی ڕێنجێرەکانی تێکزاس بکات. هەر چۆنێک بێ، ئەوە دەبێ جێبەجێ بکرێ، ئێمە ناتوانین ئەو شەڕە ببەینەوە ئەگەر نەتوانین خۆمان لە ناوخۆ بپارێزین.

دووهەم: ئەوە بەو مانایەیە کە ئێمە دەبێ هەنگاوی چالاکانە بنێین بۆ هاندان، پشتگیریی و بەهێزکردنی ئەو لایەنانەی ناوخۆی ئێران کە دژی ڕێژیمی هەنووکەیین. ئێمە دەزانین کە ئەوان هەن و پشگیریی جەماوەرییان هەیە. لەو دواییانەدا، تەقینەوەی بۆمب لە گۆڕستانی کرمان، بەڵگەیەکە بۆ قووڵتربوونەوەی دوژمنایەتی دژی ڕێژیمە، سەرەڕای هەوڵەکانی ئایەتوڵڵا بۆ وێناکردنی ئەو ڕووداوە وەک پیلانێکی ئیسرائیلی یان ئەمریکایی. یەکێک لە مەزنترین ئابڕووچونەکانی بەڕێوەبەرایەتی ئۆباما کاتێک ڕووی دا کە ئێمە لە جیات یارمەتیدانی سەرهەڵدانی ٢٠٠٩، دەستەوەستان ماینەوە، هەمووی بە هیوای نابەرپرسیارانەی ڕێککەوتنی ناوکی کە هاندەرەکەی نەوەک کەتوارگەرایی سیاسی بەڵکو زۆرتر دوژمنایەتیکردنی ئیسرائیل و ترس لە کەوتنە نێو تەڵەی پشتیوانیی لە هێرشی ئیسرائیل بۆ سەر بەرنامەی ناوکی ئێران بوو.
دەتوانێن زۆر شتی هاوشێوە لە بارەی وەڵامی بەڕێوەبەرایەتی هەنووکەیی بە ناڕەزایەتییەکانی دژی حیجاب لە ساڵی ڕابردوو بڵێین. ئێمە دەمانتوانی لەو کاتدا کاری زۆرتر بکەین، ئاستەمە بڵێن دەکرا کەمتر لەوەی کرا بکەین. ئاخۆ ئێمە

بەشی: سێهەم

دەتوانین ڕێژیمی ئێستا بڕووخێنین؟ لە باشترین حاڵەتدا، مێژوو پێمان دەڵێ ئاڵوگۆڕێکی ئەوتۆ کەتوارگەرایانە نییە. بەڵام ئاخۆ ئێمە لانی کەم دەتوانێن ڕێگری لە دەربڕینی خولیای خەڵکی ئێران بۆ گۆڕینی ڕێژیم نەکەین؟ بێگومان ئێمە دەتوانین ئەو کارە بکەین، بەڵام تەنیا کاتێک ویستی ئەوان وەپێش خولیای خۆمان بۆ جێبەجیکردنی ڕێککەوتنی ناوکی لەگەڵ مەلاکان بدەین.

سێهەم: ئێمە دەبێ، بە یەکجاریی هەر چەشنە ڕێککەوتنی ناوکی لەگەڵ ڕێژیمی ئێستا لە ئێران وەلا نێین. مافی نەتەوە سەربەخۆکان بۆ پارێزگاریی لە خۆیان، تەنانەت بە گەشەپێدان و بوونە خاوەنی چەکی ناوکی بابەتی کاتێکی دیکەیە، بەڵام وەدەستهێنانی چەکی ناوکی لەلایەن ڕێژیمێکی شەڕانگێزی ئیسلامی، کە بە تەمای سەپاندنی دەسەڵاتی خۆی بەسەر ناچە و دەستڕۆیشتوویی لە هەموو جیهانی هەیە، نابێ قبووڵ بکرێ. هەر ئێستا دۆخەکە خراپە کە ناچارین لەگەڵ هەڕەشە ناوکییەکانی کۆرەی باکوور، چین یان ڕووسیە بژین، بەڵام ئەوانە ئاکامی هەڵەی ماوەیەکی زۆر لەوە پێشن. کاتێکی زۆر کەم ماوە بۆ پێشگرتن بە دووپات بوونەوەی ئەوە لەگەڵ ئێران، بەڵام ئەوە بە عەوداڵبوونی ساویلکانە بە دوای ڕێککەوتنی ناوکی ئۆباما ناکرێ.
هەنگاوی بچووکی دیکەش بە مێشکدا دێن. چەند پاپۆڕی ئێرانی نقوم بکەن، بە تایبەتی ئەوانەی ئاشکرا بووە خەریکی بە قاچاخ بردنی چەکوچۆڵ بۆ حوسییەکانن، ڕەنگبێ یەکەم هەنگاوی باش بێ. هەروەها یارمەتیی کەیفکردنی ڕێژیمی ئێران بە ئازاد کردنی چەند میلیارد دۆلار دراوی سڕکراو، نەدەین.

کورت و پوخت، لە کاتێکدا کە شەڕەکە دەستی پێ کردووە، دەکرێ سنووردار بکرێ، تەنیا بێتوو ئێمە هەوڵ بۆ سنووردار کردنەکەی بدەین. ئێمە پێویست ناکات ئێران داگیر بکەین، بەڵام ئێمە ناچارین دەست بوەشینین. ئێمە دەبێ پارێزگاریی لەخۆمان بکەین و، کاتێک ئەو کارە بکەین، ڕەنگبێ بتوانین بیر لەوە بکەینەوە چۆن براوە بین.

ڕەنگبێ یەکێک دەبوو جۆ باین لە خەو هەستێنێ و ئەوەی پێ بڵێ.

سەرچاوە:

https://spectator.org/we-are-at-war-with-iranian-mullahs/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=we-are-at-war-with-iranian-mullahs

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٧ی ڕێبەندانی ٢٧٢٣

سەرچاوە Serchawe

ئایا ئەمریکا دەبێ هێرش بکاتە سەر ئێران؟

ئانهرد – ڕۆنەل مارک گەرەشت

حاشای لێ ناکرێ هێزە بەکرێگیراوەکانی ئێران بایەخێکی زۆریان لەچاو تێچووەکانیان هەیە. بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ڕاستییە کە زۆربەیان سەرچاوەی داهاتی خۆیان هەیە، پشتگیریی دارایی ڕێژیم لە میلیشیا هاوپەیمانەکانی، لە نێویاندا حیزبوڵڵای لوبنان، حەماس و حوسییەکان، ڕەنگبێ لە چەند میلیارد دۆلار لە ساڵدا تێنەپەڕێ، ڕەنگبێ لەوەش کەمتر بێت. بۆ وێنە حیزبوڵڵا، گەلێک ماددەی سڕکەر دەگوێزێتەوە، کۆنترۆڵی بەسەر هاوردەدا هەیە، بەشێک لە داهاتی بازرگانەکانی لوبنان دەستێنێ و، سیستەمی مافیایی یەک لە دەی بە سەر کۆمەڵگە شیعەکانی وڵاتانی گەشەسەندوودا سەپاندوە.

ئەو بەکرێگیراوانە گەلێک لە هێزی ئاسایی سەربازیی ئێران هەرزانترن و لە کێشە زۆرەکانی ناوچەدا گەلێک بەکەڵکترن. ئەوان هەروەها لە ڕوانگەی سیاسییەوە کەمتر پەرتەوازەن. شەڕە دەرەکییەکانی ئێران لەنێو لاوەکانیدا، کە هەر ئێستا حکوومەتی ئایینییان بە نارەزایەتی بەربەرین هەژاندوە، لایەنگری نییە و ئەوە شتێکی دژوارە چونکە ئێران بۆ پڕ کردنەوەی لانی کەم نیوەی هێزی سەربازیی خۆی پشت بە لاوانی سەرباز لە ڕیزەکانی سوپای پاسداران دەبەستێ. ناردنی درێژ مەودای سەربازانی ناڕازی بۆ دەرەوەی وڵات، ستراتێژییەکی ڕیسکدارە. بەڵام شەڕی بەوەکالەت تەنیا هەر سیاسەتی باش نییە، بەڵکوو سیستەمی تیۆکراسیی ئێرانیش لەسەر پێ ڕادەگرێ. چونکە ڕەوایی سیاسی و ئایینییان لەنێوخۆی وڵات تێکرماوە، ئێلیتی دەسەڵاتدار چاوی بڕیوەتە دەرەوەی وڵات. مەلاکانی ئێران گەلێک کەیفخۆش بوون کاتێک میلیشیا هاوپەیمانەکانیان لە عێراق شکستیان بە جیهادییە سوننییەکانی عەرەب و وڵاتە یەکگرتووەکان هێنا و سوکناییان بە دڵدا هات کاتێک حکوومەتی سەرەڕۆی سوورییەیان لە ٢٠١٢ لە ڕووخان ڕزگار کرد. ئەگەر دەسەڵاتی بنەماڵەی ئەسەد لە سووریە تێکشکابا، ستراتێژیی تاران بۆ دژایەتیی ئەمریکا، ئیسرائیل و لاوازکردنی سوننییەکان کە لە سەرەتای شۆڕشی ئیسلامیی ١٩٧٩ بەولاوە برەوی پێداوە، هەرەسی دەهێنا.

لەو دواییانەدا، ٧ی ئۆکتۆبر و شەڕی غەززە بوونە هۆی شاگەشگە بوونی ئێلیتی سیاسیی ئێران و، بانگی فریودەرانەی

لایەنەکانی دیکە لە ناوچەکەدا، کە پێیان وابوو ناتوانن خوێنی جوولەکە بڕێژن. شەڕەکە، بە ڕێژەی پەرەئەستێنی قوربانییەکانی لەنێو خەڵکی مەدەنیدا و وێرانییە بەربڵاوەکەی لە کەرتی غەززە، ڕەنگبێ ئامرازێک بێ بۆ ڕێژیمی مەلاکان لە ئێران و بەکرێگیراوەکانی لە نێو "بەرەی مقاومەت"دا کە زۆرینەیان شیعەن، تا پێگەی خۆیان لە بڕوادار و سێکولارە سوننییەکاندا وەدەست بێننەوە. لە دوای شەڕی نێوخۆیی سووریە، کاتێک ئێران یارمەتیدەری کوشتاری دەیان هەزار عەرەبی سوننی بوو، ئەو پەیوەندییە گرژیی تێکەوتبوو.

بێتوو ئیسرائیل لە تێکشکاندنی حەماس ناسەرکەوتوو بێ، بێتوو ئەو داوەڵە وەکوو قەقنووس لە وێرانەکانی غەززە، دوای پاشەکشەی ئیسرائیل، سەر هەڵێنێتەوە، ئەوسا ئێران شانازیی بەرگریی سەرکەوتووانە دژی زایۆنیست و ئەمریکاییەکان بۆ خۆی دەگێڕێتەوە. بەرگرییەکی درێژخایەنی حەماس، کە بێگومان لە ئەگەری داگیرکرانەوەی غەززە لە لایەن ئیسرائیلەوە گەلێک زۆرە، دەبێتە هۆی ئەوە کە تاران سەرچاوەیەکی ئیلهامدەری شانۆی ئۆپەراسیۆنانی بۆ دەستەبەر بێ. کێشەی کەرتی غەززە وا دەکات تاران بەکرێگیراوانی هان بدا زەرەری زۆرتر لە ئیسرائیل و ئەمریکا بدەن. کوژرانی سێ سەربازی ئەمریکایی لە ئۆردۆن بەهۆی هێرشی فڕۆکەی بێفڕۆکەوان لە حەوتووی ڕابردوودا، ڕەنگبێ دەستپێکی ئەو ڕەوتە بێ.

لەگەڵ ئەوەشدا وێناچێ ئەمریکا خوازیاری تۆڵەئەستاندنەوە بێ. دنەدانەکانی مەلایان تا ئێستا لە وروژاندنی ئیسرائیل و ئەریکا بۆ هێرشی تۆڵەئەستێنانە دژی ئەو بێئاکام بووە؛ ئەوپەڕەکەی، ئەوە بۆتە هۆی هێرش بۆ سەر هاوبەشە عەرەبەکانی ئێران. هۆیەکەی ئەوەیە واشینگتۆن و ئورشەلیم لە قووڵکردنەوەی گرژییەکان دەترسن، ئەوەی لەپێشدا بۆ ترسی "جەنگێکی بێکۆتایی" دیکە لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست دەگەڕێتەوە و، ئەوەی دواتر، چونکە لە توانایی هێزی ئاسمانی و پاراستنی هێرشی هاژەکی بۆ پاراستنی تەل ئاڤیڤ لە حیزبوڵلا و ئێران دڵنیا نین. بەڕاستی دابین کردنی هاژەک لە لایەن ئێرانەوە بۆ دۆستەکەی لە لوبنان، ڕەنگبێ ئیسرائیلی لە دەستپێکی هێرشێکی داگیرکاریی زەمینی دیکە لە سنووری باکووری وڵات چاوترسێن کردبێ و لاوازیی بەرپەرچدانەوەی وڵاتە یەکگرتووەکان و ئیسرائیل ڕەنگبێ بووبێتە هاندەری خولیا ناوکییەکانی ئێران. ڕێبەری گەوری ئێران، عەلی خامنەیی، دەزانێ کە ئێستا ئەو خاوەندەسەڵاتە.

ئەمڕۆ، بەکرێگیراوانی ئێران لێک جیاوازن: سوننی و شیعەی توندئاژۆ ماکەی سەرەکی "تەوەری مقاومەت" پێک دێنن. ڕێژیمی مەلایان بیرۆکەیەکی بەهێزی پان - ئیسلامیی گەشە پێداوە کە بەڵێنی وەدەرنانی وڵاتە یەکگرتووەکان لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست، لەنێوبردنی ئیسرائیل، بەچۆکداهێنانی ئیماراتە دەوڵەمەندە عەرەبەکانی کەنداو کە ڕۆژاوا پشتیوانیانە و، دروستکردنی کولتوورێکی دیکەی ئیسلامی دەدا کە دەتوانێ لە بەرانبەر بە ڕۆژاوایی بوون خۆڕاگر بێ. ئەوە

خوازیارێکی باشی لەنێو ڕێژەیەکی زۆر لە عەرەبان و هەروەها شیعەکانی ئەفغانستان و پاکستاندا هەیە. ئەمجۆرە پەیامە دژە ئەمریکایی، دژە زایۆنیستی و دژە جوولەکەیە، برەوێکی زۆری لەنێو لاوانی نێرینەی موسڵماندا هەیە.

بەڵام ئێران تەنیا پشت بە ئایدیۆلۆژی نابەستێ. بیرۆکەی "ئەستاندنەوەی" ملکی دزراو هەمیشە سەرنجڕاکێش بووە: تەنیا سەیری یەکەم داگیرکارییە ئیسلامییەکان بکەن کە بەڵێنی غەنیمەت و هەروەها بەهەشت دەدرا، یان خاچپەرەستەکان. وەسفی مارکسیستی فەرانسەیی لە ئیسرائیل وەک "دەوڵەتێکی کۆلۆنیال-نیشتەجێ" بەتەواوی لە وشەنامەی ئیسلامیدا جێگیر کراوە. ئێران هیوادارە زایۆنیزم لە خەباتێکی درێژخایەنی خوێناویدا لە لایەن ئیماندرانەوە، یارمەتیدەری بەهێزتر بوونی متمانە بە کۆماری ئیسلامی لە ناوچە بێ.

حوسییەکان، ئەو شیعانەی کە لە ڕوانگەی بڕواوە لە سوننییەکان نزیکن و سەردەمێک مەلاکانی ئێران نەفرەتیان لێیان هەبوو، واژۆی بەشداری لەو شەڕەیاندا کردوە و، هەنووکە کێشە بۆ وڵاتە یەکگرتووەکان، ئیسرائیل و هاوپەیمانە ئورووپاییەکان لە دەریای سوور دروست دەکەن. تەنانەت ئەگەرچی ڕەنگبێ ئێران لە قوولترکردنەوەی گرژییەکان لە هەموو کەس زۆرتر بترسێ، نە واشینگتۆن و نە ئورشەلیم کەڵکیان لەو ترسە وەرنەگرتوە و ڕاستەوخۆ هێرشیان نەکردۆتە سەر ئێران. کوشتنی جاروبارەی زانا ناوکییەکان و ئەفسەرە پلەبەرزەکانی سوپای پاسداران، لە ناویاندا فەرماندەی تاریکی، قاسم سولەیمانی، بەڕاستی نایەنە ئەژمار. واشینگتۆنیش هیچ حەزێکی بۆ لێدان لە کۆماری ئیسلامی لە شوێنێک کە بەڕاستی لاوازە، واتە سووریە، نیشان نەداوە. ژەنراڵی سوپای پاسداران، حوسێن هەمەدانی، کە لە شەڕی حەڵەب لە ٢٠١٥ کوژرا، زێدەڕۆیی نەکرد کاتێک گوتی لە عێراق و سووریە "بۆ پارێزگاریی لە دەستکەوتەکانی شۆڕشی ئیسلامی، ئێمە ناچار بووین دەستێوەردان بکەین ".

لەگەڵ ئەوەشدا، نە ئەمریکا و نە ئیسرائیل، ئامادە نین سوننییەکانی سووریە چەکدار بکەنەوە. هەڵایسانەوەی شەڕی نێوخۆ لە سووریە لەوە بێزراوترە کە بیری لێ بکرێتەوە: قەیرانی پەنابەران بووە هۆی وروژان و بەهێزتربوونی حیزبە پۆپولیستەکان لە سەرانسەری ئورووپا و دەستمایەیەکی بەهێزی دا بە سەرۆککۆماری ئیسلامیستی تورکیە، ڕەجەب تەیب ئەردۆغان لەنێو یەکیەتی ئورووپادا. چەکداربوونی سوننییەکانی سووریە کە بەرهەمی خۆ لێ لانەدەرانەی سەرهەڵدانی عەرەبە سوننییەکان بوو، هەروەها بووە هۆی بەهێزتر کردنی جیهادیستە سوننییەکان.

بەڵام تێکڕمانی وردە وردەی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست تەنانەت دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی پێشووتر، بۆ ئاسەوارەکانی دوای

سەرچاوە
Serchawe

جەنگی جیهانیی دووهەم. لەو کاتییەوە، دیکتاتۆرییە سەربازییەکان توخمە سەرکییەکانی کۆمەڵگەیەکی دروستیان لەنێو برد، واتە ڕێزداریی بنەڕەتی وئابوورییەکی کاریگەر. پاشان سەرهەڵدانە بەربەرینە عەرەبییەکە ناوچەکەی هێندەی دیکەش هەژاند. ئەوە بووە هۆی سەرهەڵدانی تاقمی میلیشیا کە بەکردەوە لە شکاننەهاتوون، چونکە ئێستا زلهێزە ڕۆژاواییەکان ئالێرژی هێرشی سەربازیی خاکییان گرتوە و ناتوانن بە کەڵکوەرگرتن لە هێزی ئاسمانی بە شێوەی کاریگەر ڕیشەکێشیان بکەن.

بەڵام، هێشتا لەنێوبردنی بەکرێگیراوانی ئێران کارێکی مومکینە، بەڵام پێویست بە پابەندبوونی سەربازیی بەرچاو دەکات. بیرکردنەوە لە سێناریۆیەک، کە لەویدا ڕێژیمی مەلایان نەمێنێ و بوەستێندری دژوارە، بێجگە لە هێرشی ڕاستەوخۆ بۆ سەر ئێران و، هەر هێرشێک دەبێ گەلێک وێرانکەر بێ، چونکە هێرشێکی ڕۆژاوا کە ببێتە هۆی زەرەر پێنەگەیشتن بە بەرنامەی چەکی ناوکی ئێران، کارێکی ئاقڵانە نابێ.

ئورشەلیم وێدەچێ ئامادە بێ لە غەززە تێچوویەکی مەزن بدا. بەڵام بە لەبەرچاو گرتنی ئەو ڕاستییە کە ئۆپەراسیۆنی غەززە بۆتە هۆی لەنێوچوونی تاهەتایی ناوبانگی ئیسرائیل لە لای سیاسەتوانە چەپەکانی ڕۆژاوا، ڕەنگبێ ئورشەلیم نەخوازێ ئەرکێکی قورستری خەساندنی حیزبوڵڵای لوبنان بگرێتە ئەستۆ. جبەخانەی زەبەلاحی هاژەکی ئەو گرووپە کە ئێران بۆی دابین کردوە، دەتوانێ تەل ئاڤیڤ بهەنگێوێ، جا جیاوازیی نییە هێزی ئاسمانیی ئیسرائیل و سیستەمی دژە هاژەکییەکەی چەندە خێرا بن. حیزبوڵڵا تەنیا هێزی بەکرێگیراوی ئێرانە کە لەنێوبردنی دەتوانێ برینێکی کاریگەر و ڕەنگبێ ئیفلیج کەر بۆ خولیاکانی ئێران لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست بێ.

سەرەڕای ورووژاندنە کوشندەکەی ئەو دواییانە لە ئۆردۆن، وێناچێ ئەمریکا لەوبارەوە یارمەتیدەر بێ. وەڵامی بەڕاستی گێژانەی ئەمریکا بەو ڕووداوە، بێگومان ڕەنگدانەوەی سەرلێشێواویی بەڕێوەبەرایەتیی بایدن لەمەڕ ئێران، دوای وەڵامی نەرێنی خامنەیی بە بووژاندنەوەی ڕێککەوتنە ناوکییەکە لە هاوینی ڕابردوویە. وتەبێژی ئاسایشی نەتەوەیی وڵاتە یەکگرتووەکان، جان کربی، ڕۆژی دووشەممە گوتی، "ئێمە خوازیاری جەنگ لەگەڵ ئێران نین. ئێمە درێژە بە گەڕان بەدوای بژارەکان دەدەین ... ئێمە دەمانهەوێ ئەو هێرشانە کۆتاییان بێ." بەڵام ئەو هێرشانە کۆتاییان نایە. ئەوان زۆر خۆشن و، لە ڕوانگەی ستراتێژیکییەوە کاریگەرن: کۆماری ئیسلامی بۆتە هێزی دەسەڵاتدار لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست، خامنەیی بە تاقمە کارتێکی لاواز، کایەیەکی ژیرانەی کردوە. تەنانەت بە پشتگیریی ڕووسیە و چینەوە، کۆماری ئیسلامی ناتوانێ خاوەنی هێزی بەرچاوی مەیدانی لە بەرانبەر ئەمریکا و ئیسرائیل بێ. بەڵام تەنانەت مەزنترین پاشای سەفەوی، عەبباسی

بەشی: سێهەم

یەکەم، کە عوسمانییەکانی لە دووئاوان تێکشکاند، نفوزی ئێستای خامنەیی لەنێو ئاپۆرای جۆراجۆری لاوانی کەمخوێندەواری عەرەب، کە ڕەنگبێ قەت نەچووبنە ئێران و تەنانەت فارسیکیان نەدیتبێ، نەبوو.

بێگومان تاران درێژە بە زەخت هێنانەکانی تا ئەوکاتەی وڵاتە یەکگرتووەکان یان ئیسرائیل بەهێزتر وەڵام نەداتەوە، دەدات. ڕێژیمی مەلایان ڕەنگبێ پشوویەک بە ئۆپەراسیۆنەکانی بدا یان ئیدیعا بکات کۆنترۆڵی تەواوی بەسەر بەکرێگیراوەکانییەوە نییە، بەڵام سەرکەوتنی دەبێتە هۆی شەڕانشۆیی. ئەوە تێگەیشتی ئێران لە خۆی، وەکوو پاڵەوانێکی ئیسلامی کە لەگەڵ ئیمپریالیزمی ئەمریکایی و زایۆنی دەجەنگێش دەگرێتەوە. با گوتەیەکی حوسێن سەلامی، فەرماندەی سوپای پاسداران دووپات بکەمەوە، ڕێژیمی مەلایان "بەدوای شەڕێکەوە نییە" کە دەزانێ دەیدۆڕێنێ.

لە ئاکامدا، بێتوو پەرچەکرداری واشینگتۆن بە هێرشی ئۆردۆن تەنیا هێرشێکی دیکە دژی بەکرێگیراوەکانی ئێران، یان تەنانەت هێزەکانی ئێران لە سووریە بێ، وێناچی ئەوە لێکدانەوەکانی خامنەیی بگۆڕێ. تەنیا شتێکی بەتەواوی پەشۆکێنەر، وەکوو هێرشی وڵاتە یەکگرتووەکان بۆ سەر ئامانجەکانی سوپای پاسداران لە نێوخۆی ئێران و، ب ئاشکرا دەربڕینی هەڕەشەی کەڵک وەرگرتن لە هێزی نەبەزی ئەمریکا، شانسی ئەوەی هەیە مەلاکان دڵنیا بکات کە لۆلۆی ئەوجار لەگەڵ هی پێشوو جیاوازە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٤ی ڕەشەمەی ٢٧٢٣

ئایا واشینگتۆن لە جێهێشتنی عێراقدا جیددییە؟

نەیشناڵ ئینتەرێست - عەدنان ناسر

لەگەڵ داوای ئەو وڵاتە بۆ کشانەوە و قووڵتربوونەوەی قەیرانی ناوچەیی، بڵێی مانەوەی سەربازیی وڵاتە یەکگرتووەکان لە عێراق بەرەو کۆتایی بڕوا؟

زۆر شت لەبارەی شێوەی هەڵسوکەوتی وڵاتە یەکگرتووەکان لەگەڵ بەریەککەتنی ئەو دواییانەی بەرژەوەندییەکانی لەگەڵ عێراق گوتراوە. لەگەڵ بەردەوامیی پشتگیریی سەربازیی ئەمریکا لە ئیسرائیل لە شەڕەکەی دژی حەماس لە کەرتی غەززە، کە بۆتە تووڕەیی بەشێکی زۆر لە دنیا، ئاستی پەسەندکرانی واشینگتۆن لە ناوچەدا لە نزمترین ئاستی خۆیدایە.

حیزبوڵڵای لوبنان بۆ پشتگیریی لە حەماس، هێرشە سەربازییەکانی بۆ سەر ئیسرائیل چڕ کردوونەوە. تاقمەکانی هاوتەریبی میلیشیای فەلەستینی لە غەززە هێرش دەکەنە سەر ئامانجە سەربازییەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان، لە نێویاندا هێرشی ئەو دواییانە لە ئۆردۆن کە بووە هۆی کوژرانی سێ سەربازی ئەمریکایی و برینداربوونی زیاتر لە چل کەس.

ناوەندی فەرماندەیی وڵاتە یەکگرتووەکان لێدوانێکی بڵاو کردەوە و لەویدا هێرشەکە و لەدەستدانی کارمەندانی خزمەتگوزاری لە بنکەیەکی سەربازیی وڵاتە یەکگرتووەکان، "بورجی ٢٢" کە لە ئۆردۆن هەڵکەوتووەی پشتڕاست کردەوە. ئەو هێرشە یەکەم گورزی کوشندەیە کە ئەمریکا لە دوای شەڕی ئیسرائیل - حەماس لە ٧ی ئۆکتۆبر ئەزموونی کردوە. زیاتر لە ١٥٠ هێرش کراونە سەر بنکەکانی ئەمریکایی لە عێراقەوە بگرە تا سووریە و ئێستا ئۆردۆن. سەرۆککۆمار بایدن بە ئاشکرا تازیەباری لەکیس چوونی سێ سەربازەکە بوو و لە کاتێکدا دەیگوت، "ئێمە لە کات و بە شێوەی هەڵبژێردراوی خۆمان تۆڵە لە بەرپرسیارانی ئە هێرشە دەکەینەوە،" بە خەڵکی ئەمریکای گوت کە دەوڵەت ئەرکدارە دژی تێرۆریزم بجەنگێ.

هێندێک کەسی ناسازشکار لە کۆنگرە داوای تۆڵەی خوێنی ڕژاو بە هێرشی ڕاستەوخۆ بۆ سەر ئێران، وەک شێوەیەکی شیاو بۆ

سەرچاوە
Serchawe

تۆڵەئەستاندنیان کردوە. سەناتۆر لیندزی گراهام (کۆماریخواز لە ویلایەتی کارۆلاینای باشوور) لە لێدوانێکدا لە تۆڕی کۆمەڵایەتیی ئێکس گوتی تۆڵەئەستاندنەوەی سەرۆککۆماری پێشوو لە بەکرێگیراوانی ئێران بەس نەبووە و "نابێتە هۆی چاوترسێنکردنی شەڕانشۆیی ئێرانی." ئەو داوای "هێرش بۆ سەر ئامانجی گرینگ لە نێوخۆی ئێرانی کرد".

سەناتۆر جان کۆرنین (کۆماریخوار لە ویلایەتی تێکزاس)، بە هەمان شێوە وەک بەرپەرچدانەوەی هێرشەکە، لە ئێکس نووسی، "تاران بە ئامانج بگرە." ئەو لێدوانانە لەلایەن بەرەی فرە ڕاستڕەوی ئۆپۆزیسیۆن بڵاو بوونەوە کە داوای "نیشاندانی هێز" دەکەن بەڵام لە پلەیەکدا نین کە قامک بە پەلەپیتکەکەوە بنێن.

بێگومان، بایدن لەبارەی بەرپەرچدانەوەی سەربازیی دژی میلیشیاکانی سەر بە ئێران جیددییە. هیچ نەبێ، ئەو هیچ ڕێگاچارەیەکی بێجگە لە جیددی بوون نییە. ئەمساڵ ساڵی هەڵبژاردنە و، سیاسەتی دەرەوە لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست دەتوانێ ببێتە خاڵی لاوازی ناوبراو. گەرەنتی ئەوە دەکرێ کە واشینگتۆن کەڵک لە هێزی سەربازیی وەردەگرێ، بەڵام دووپاتی دەکاتەوە کە خوزیاری شەڕێکی هەمەلایەنە لەگەڵ ئێران نییە. پێش هێرشەکانی ئۆردۆن، هێزی سەربازیی وڵاتە یەکگرتووەکان لە ٢٣ی جانیوەری، هێرشی کردە سەر هاوپەیمانانی ئێران لە ڕۆژاوای عێراق.

عێراق داوای کشانەوە دەکات

سەرۆکوەزیرانی عێراق، محەممەد شیاع ئەلسودانی، داوای "کشانەوەیەکی وتووێژلەسەرکراوی ڕێکوپێک و خێرا"ی هاوپەیمانییەکە بە ڕێبەریی وڵاتە یەکگرتووەکان لە وڵاتەکەی کردوە. بە گوتەی سودانی، ئاشکرا بووە کە ئەو هێزە ٢٥٠٠ کەسییە مانەوەی لە کشانەوەی بە گیروگرفتترە. ئەو مەترسیی ئەوەی هەیە کە مانەوەیان ببێتە هۆی ناسەقامگیریی عێراق، بە هۆی پشتگیریی ئەمریکا لە گەمارۆی سەربازیی ئیسڕائیل دژی غەززە.

لە ڕوانگەی تەکنیکییەوە، ئەو سەربازانە لەسەر داوای دەوڵەتی بەغدا خەریکی دانی ڕاوێژکاریی سەربازین. ئامانجی ئەوان ڕاهێنان و دانی کەرەستە و هاوئاهەنگ کردنی سوپای عێراقە. بێتوو عێراق بیهەوێ، ئەوە مافی یاسایی دەوڵەتی عێراقە داوا لە هەر هێزێکی بیانی بکات کە خاکی ئەو وڵاتە چۆڵ بکات. لەگەڵ ئەوەشدا، ڕێبەرە عێراقییەکە هیچ دوا وادەیەکی دیاری نەکردوە و، ڕوون نییە کەنگێ ئەو کارە دەکات.

سەرچاوە
Serchawe

وێناچێ واشینگتۆن لەو کاتەدا و دوای هێرش بۆ سەر هێزەکانی و دانی قوربانی بکشێتەوە، بە تایبەتی بە لەبەرچاوگرتنی شەڕی غەززە. ئیسرائیل و هاوبەشەکانی دیکەی ئەمریکا ڕەنگبێ هەست بە لاوازیی بکەن. ڕێبەرانی تاران دەتوانن کەڵک لە پاشەکشەی ئەمریکا بۆ خۆ بەهێزتر نیشاندانی خۆیان لەلای لایەنگرانیان وەرگرن. هەر چۆنێک بێ، ئامانجی درێژخایەنی ئێران وەدەرنانی وڵاتە یەکگرتووەکان لە ناوچەیە.
پسپۆڕی بواری خۆرهەڵاتی نێوەڕاست پرۆفیسۆر جاشوا لەندیس لە زانکۆی ئۆکلاهاما باسی ڕونگەکانی لەمەڕ ئەگەری کشانەوەی ئەمریکا و ئەوەی کە ڕەنگبێ واشینگتۆن بیهەوی لە پێشدا بیر لە بژێرەی دیکە بکاتەوەی کرد. لەندیس گوتی، "بەڕێوەبەرایەتی بایدن هەوڵ دەدا پاش هێندێک ئاڵوگۆڕی بچووک لە ڕێککەوتنەکەی لەگەڵ دەوڵەتی عێراق، لەوێ بمێنێتەوە. بایدن نایهەوێ بکشێتەوە، گومان لەوە دا نییە کە نایهەوێ بەر لە هەڵبژاردنی مانگی نۆڤەمبەر ئەو کارە بکات".

سەرۆک کۆماری هەشتا و یەک ساڵەی ئەمریکا لە هەوڵدایە ڕێژەی لایەنگرانی، کە بەگوێرەی لێکۆڵینەوەیەکی نوێی گالۆپ لە ژێر ٤٠ لە سەد لە هاتووچۆدایە، بەرز بکاتەوە. بێتوو بایدن هەر هەنگاوێک بنێ کە وەک پاشەکشە لە بەرانبەر ئێران سەیر بکرێ، ڕەنگبێ خۆی لە هەمان دۆخدا ببینێتەوە کە سەرۆککۆماری پێشوو جیمی کارتەر لە نۆڤەمبەری ١٩٧٩ تووشی بوو، کاتێک خوێندکارانی ئێرانی (بە ئیلهاموەرگرتن لە دامەزرێنەری شۆڕشی ئیسلامی، ئایەتوڵڵا خومەینی) هێرشیان کردە سەر باڵوێزخانەی ئەمریکا لە تاران و پەنجا و دوو بارمتەی ئەمریکاییان بۆ ماوەی ٤٤٤ ڕۆژ ڕاگرت.

ئەو کارە بووە هۆی دۆڕاندنی کارتەر لە هەڵبژاردنی ساڵی دواتر لە بەرانبەر ڕکابەرە کۆماریخوازەکەیدا، ڕۆناڵد ڕەیگان، کە لە بانگەشەکانی هەڵبژاردندا وەک کەسێکی خاوەن هێز و ئیرادە دەرکەوت. ڕکەبەرە سیاسییەکەی بایدن، بێگومان دۆناڵد ترامپ دەبێ، کە بە هەمان شێوە هەوڵ دەدا سەرۆککۆمار وەک کاندیدایەکی لاواز نیشان بدا. سەرۆک کۆمارەکەی پێشوو دەتوانێ وەبیر خەڵکی ئەمریکا بێنێتەوە کە ئەوە ئەو بوو کە لە جانیوەری ٢٠٢٠ فەرمانی کوشتنی ژەنراڵی پلەبەرز قاسم سولەیمانی لە عێراق دا.

لەندیس هەروەها باسی کاردانەوەی تارانی کرد لە ئەگەری پاشەکشەی ئەمریکا لە عێراق. "ئێران پاشەکشەی ئەمریکا لە عێراق وەک سەرکەوتنێکی مەزن باس دەکات. لە سەرەتای دەستپێکی شەڕی غەززە، ئێران هەموو هەوڵی خۆی خستۆتە کار تا وڵاتە یەکگرتووەکان لە عێراق دەر بکات. هێرشەکانی بەکرێگیراوانی ئێران بۆ سەر بنکەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان واشینگتۆنیان ورووژاند تا کەسایەتیی بەنێوبانگی عێراقی بکوژێ".

بەشی: سێهەم

کوشتنی موشتاق تالیب ئەلسەعیدی، فەرماندەیەکی پلەبەرزی لیوای دوازدەی حەشدی شەعبی، کە سەر بە ئێرانە، لە ٤ی جانیوەری هیچ بژێرەیەکی بۆ سەرۆک وەزیران سودانی نەهێشتەوە بێجگە لەوەی داوا لە واشینگتۆن بکات بارگەوبنەی وەپێچێ و ناوچەکە جێهێڵێت.

بەڕێوەبەرایەتیی بایدن لەگەڵ بریتانیا، گەمارۆی زۆرتریان دژی ڕایەڵەیەک لە کەسانێک پەسەند کرد کە بە پشتیوانیی دەوڵەتی ئێران دەستیان لە کوشتنی بەرهەڵستکاران و کەسایەتی ئۆپۆزیسیۆندا هەبووە.

جێگری سەرۆکی وەزارەتی دارایی بۆ کاروباری تیرۆریزم و هەواڵگریی دارایی، برایان ئی. نێلسۆن گوتی، "ڕێژیمی ئێران درێژە بە هەوڵەکانی بۆ بە ئامانج گرتنی بەرهەڵستکاران و چالاکان دەدا کە نیشانەی نادڵنیایی قووڵی ڕێژیم و هەوڵ بۆ پەرەپێدانی سەرکوتی نێوخۆیی بۆ ئاستی نێونەتەوەییە." ئەو درێژەی بە قسەکانی دا و گوتی، "وڵاتە یەکگرتووەکان، لەگەڵ هاوپەیمانە نێودەوڵەتییەکان و هاوبەشەکانی، لە ناویاندا بریتانیا، درێژە بە بەربەرەکانی دژی سەرکوتی نێودەوڵەتی ڕێژیمی ئێران دەدا و کەڵک لە سەرجەم ئامرازەکانی بەردەست وەردەگرێ تا کۆتایی بەو هەڕەشانە بێنێ، بە تایبەتی لە خاکی وڵاتە یەکگرتووەکاندا".

ئاخۆ گەمارۆی زیاتر دەتوانێ ڕەفتاری ئێران سنووردار یان ئەو وڵاتە چاوترسێن بکات؟ وێناچێ. ئەوان لە جیات کاریگەریی لە سەر سەرکوتی بە کردەوە، تەنیا دەبنە هۆی تووڕەیی. ئاکامی هەستپێکراو کاتێک دەبێ کە بایدن بڕیار بدا ئاخۆ هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق و شوێنی دیکەی خۆرهەڵاتی نێوەڕست ڕابگرێ، بکشێنێتەوە یان کەمتریان بکاتەوە. تاران چاودێریی دەکات تا بزانێ ئاخۆ تێپەڕینی کات بە قازانجییەتی یان نا؟

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٩ی ڕەشەمەی ٢٧٢٣

ڕاگەیەندراوی کۆمیتەی دۆزینەوەی ڕاستییەکانی نەتەوە یەکگرتووەکان لەبارەی کۆماری ئیسلامی

"هەڵاواردنی سیستماتیک دژی ژنان و کچان، ڕێخۆشکەری پێشێلکردنی مافەکانی مرۆڤ و جینایەت دژی مرۆڤایەتی لە چوارچێوەی ناڕەزایەتییەکانی ئەو دواییانەدا بوون"

و لە ئینگلیزییەوە: کەماڵ حەسەنپوور

ژنێڤ، ٨ی مارچی ٢٠٢٤

سەرکوتی توندوتیژانەی خۆپیشاندانە هێمنانەکان و هەڵاواردنی بە دامەزراوەییکراوی بەربڵاو دژی ژنان و کچان بوونە هۆی پێشێلکاریی جیددی مافەکانی مرۆڤ لە لایەن دەوڵەتی ئێرانەوە. گەلێک لەو پێشێلکارییانە وەک جینایەت دژی مرۆڤایەتی دێنە ئەژمار، ئەوە لە یەکەم ڕاپۆرتی کۆمیتەی سەربەخۆ و نێونەتەوەیی دۆزینەوەی ڕاستییەکان لەبارەی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا هاتوە.

ڕاپۆرتەکە کە بۆ ئەنجومەنی مافەکانی مرۆڤ ئامادە کراوە دەڵێ، توندوتیژییەکان و پێشێلکارییەکانی یاسای نێودەوڵەتی لە چوارچێوەی ناڕەزایەتییەکانی "ژن، ژیان، ئازادی"دا کە لە سێپتەمبەری ٢٠٢٢ دەستیان پێ کرد و کوشتنی دەرەوەی یاسا، کوشتنی نایاسایی و گیانئەستاندن، کەڵکوەرگرتنی ناپێویست و نارێژەیی لە توندوتیژیی، دەستبەسەرکردنی گۆترەیی، ئەشکەنجە، لاقەکردن، بزرکردنی زۆرەملی و ڕاوەدوونانی زایەندیی دەگرتنە خۆ.

پێشێلکارییەکانی مافەکانی مرۆڤ بە شێوەی نارێژەیی دژی ژنان، منداڵان و ئەندامانی کەمینەکانی ئەتنیکی و ئایینی بەڕێوە چوون. ئەو کۆمیتەیە بەڵگەی ڕاوەدوونانی زایەندیی تێکەڵاو بە هەڵاواردن بەگوێرەی ئەتنیک و ئایینی دەست کەوتوە.

بەشی: سێهەم

سارا حوسێن، سەرۆکی کۆمیتەی دۆزینەوەی ڕاستییەکان گوتی، "ئەو کردەوانە بەشێک لە هێرشی بەربڵاو و سیستەماتیک دژی خەڵکی مەدەنیی ئێرانن، واتە دژی ژنان، کچان، کوڕان و پیاوانێک کە داوای ئازادی، یەکسانی، ڕێز و لێپرسینەوەیان کردوە. ئێمە داوا لە دەوڵەت دەکەین دەستبەجێ کۆتایی بە سەرکوتی ئەو کەسانەی بە شێوەی ئاشتییانە نارەزایەتییان دەربڕیوە بێنێ، بە تایبەتی هی ژنان و کچان".

ناڕەزایەتییەکانی ئێران بە هۆی مردنی ژنێکی کوردی ئێرانی، تەمەن ٢٢ ساڵ، بە ناوی ژینا -مەهسا ئەمینی لە کاتی دەستبەسەر کران بە هۆی ڕەچاونەکردنی یاسای ئێرانیی حیجابی زۆرەملیی دەستیان پێ کرد. ئەو کۆمیتەیە بۆی دەر کەوتوە کە توندوتیژیی فیزیکی لە کاتی دەستبەسەرکرانی، بووە هۆی کوشتنی نایاسایی خاتوو ئەمینی. دواتر لەجیاتی لێکۆڵینەوەی دەستبەجێ، کاریگەر و ورد، کە یاسای نێودەوڵەتی دەخوازێ، دەوڵەت چالاکانە ڕاستییەکەی شاردەوە و خۆی لە جێبەجێ کردنی دادپەروەری بوارد.

پاشان کاربەدەستان سەرجەم دامودەزگا ئەمنییەتییەکانی دەوڵەتی بۆ سەرکوتی ئەو خۆپیشاندەرانە خستە کار کە دوای کوژرانی خاتوو ئەمینی هاتبوونە سەر شەقامەکان. بەگوێرەی ئاماری بڕوا پێکراو، ٥٥١ خۆپیشاندەر بە دەست هێزە ئەمنییەتییەکان کوژران، لە نێویاندا ٤٩ ژن و ٦٨ منداڵ. زۆربەی کوژرانەکان بە هۆی چەک ڕوویان دا، لە نێویاندا بە تفەنگی ئوتوماتێک.

کۆمیتەی دۆزینەوەی ڕاستییەکان، لەو دۆخانەی کە لێیانی کۆلیوەتەوە بۆی دەر کەوت کە هێزە ئەمنییەتییەکان کەڵکیان لە توندوتیژیی لەڕادەبەدەر و ناڕێژەیی وەرگرت کە بووە هۆی کوشتن و برینداركردنی نایاسایی خۆپیشاندەرا.ن نموونەی برینی قووڵ لە چاوی خۆپیشاندەران، بۆتە هۆی کوێربوونی ژمارەیەکی زۆر لە ژنان، پیاوان و منداڵان و نقوستانبوونیان بۆ تا هەتایە. ئەو کۆمیتەیە هەروەها بەڵگەی کوشتنی دەرەوەی یاساشی دۆزیوەتەوە.

کۆمیتەکە کوژران و بریندار بوونی هێزە ئەمنییەتییەکانی پشتڕاست کردۆتەوە بەڵام زۆربەی هەرە زۆری ناڕەزایەتییەکان هێمنانە بوون.

هێزە ئەمنییەتییەکان خۆپیشاندەرەکانیان بە دەستبەسەرکردنی لەگۆترە سەرکوت کردوە، لە نێویاندا خەڵکی ئەوتۆ هەبووە کە تەنیا سەمایان کردوە، دروشمیان داوە، دروشمیان لەسەر دیوار نووسیوە، هۆرنیان لێ داوە، یان لەسەر سۆسیال میدیا

سەرچاوە Serchawe

بەشی: سێهەم

پشتگیرییان لە داخوازییەکان، وەکوو مافەکانی ژنان، یەکسانیی و لێپرسینەوەیان کردوە. گەلێک لەوان چاوبەست کراون و بردوویانننە نێو ئامێری گواستنەوەی بێ نیشانە، لە نێویاندا ئامبولانس. سەدان منداڵ کە بەشێکیان تەنیا دە ساڵ تەمەنیان هەبووە، دەستبەسەر کراون، بێ ئەوەی زانیارییەک لەبارەی شوێنی ڕاگرتنیان بدرێ، و لە بنەماڵەکانیان جیا کراونەوە.

لە کاتی دەستبەسەر کراندا، کاربەدەستانی دەوڵەتی، قوربانییەکانیان ئەشکەنجە کردوە تا ئیعترافیان لێ بستێنن یان بیانترسێنن، بێڕێزییان پێ کردوون و سزایان داون. کۆمیتەکە هێندێک دۆخی دۆزیونەوە کە لەواندا ژنان و کچان لاقە کراون و توندوتیژیی سێکسی و زایەندیی دژیان کراوە، لە نێویاندا لاقەکرانی بەکۆمەڵ، لاقە کران بە شتێک، لە کارەبادانی زێ، بەزۆر ڕووتکردنەوە و دەستبۆبردن. هێزە ئەمنییەتییەکان داوای ژنان بۆ یەکسانیی و نەهێشتنی هەڵاواردنیان وەکوو "ویستی ڕووتبوونەوە" و "بڵاوکردنەوەی بێڕەوشتی" لێک داوەتەوە.

کۆمیتەی دۆزینەوەی ڕاستییەکان بۆی دەر کەوتوە کە دەوڵەت لە دێسەمبەری ٢٠٢٢ تا جانیوەری ٢٠٢٤ لانی کەم و لەگۆترە، پاش دادگاییکردنی کورتماوە کە پشتبەستوو بە دانپێدانان لەژێر ئەشکەنجە و هەڵسوکەوتی ناڕەوا بووە ٩ لاوی لە سێدارە داون. دەیان تاک، هێشتا لە ژێر مەترسی لەسێدارە دران یان وەرگرتنی حوکمی ئیعدام لە پەیوەندی لەگەڵ ناڕەزایەتییەکان دان. ژنان و منداڵان لەنێو گەلێک لەو کەسانەدا دەبینرێن کە لە سەرەتای دەستپێکی ناڕەزایەتییەکان تۆمەتبار بە تاوانی ئەوتۆ کراون کە سزای مەرگیان هەیە.

ڕێژەیەکی زۆر هێشتا تێچوویەکی زۆر بە هۆی پشتیوانی لە جووڵانەوەی "ژن، ژیان، ئازادی" دەدەن. کاربەدەستان سەرکوتەکانیان بۆ سەر بنەماڵەی قوربانییان، ڕۆژنامەنووسان و داکۆکیکارانی مافەکانی مرۆڤ، پارێزەران، پزیشکان و گەلێک خەڵکی دیکە چەند هێندە دەکەن، تەنیا بەو هۆیە کە بیروڕای خۆیان دەربڕیوە، پشتگیرییان لە خۆپیشاندەران کردوە یان بە دوای ڕاستی و دادپەروەری بۆ قوربییانیان دابوون.

کاربەدەستانی دەوڵەتی، لە بەرزترین پلەکاندا بە لێدوانەکانیان هاندەر، بڕیاردەر و خوازیاری پێشێلکارییەکان دژی مافەکانی مرۆڤ بوون و پاساویان بۆ رەفتار و ئاکاری هێزە ئەمنییەتییەکان دەهێنایەوە. ئەوان دەستیان دایە هەڵمەتێکی شێواندنی ڕاستییەکان کە لەویدا خۆپیشاندەرانیان بە "ئاژاوەگێڕ"، "بەکرێگیراوی بیانی" یان تاقمی "جیاییخواز" نێو دەبرد.

هێزە ئەمنییەتییەکانی دەوڵەتی، بە تایبەت سوپای پاسداران، هێزی بەسیج و هێزەکانی فەرماندەیی سەپاندنی یاسای کۆماری ئیسلامیی ئێران (فەراجا)، بەشداری پێشێلکردنی جیددی مافەکانی مرۆڤ بەگوێرەی یاسای نێودەوڵەتی بوون.

کاربەدەستانی ئێران ڕێگرییان لە هەوڵەکانی قوربانییان و بنەماڵەکانیان بۆ قەرەبووکرانەوە و دۆزینەوەی چارەسەر داوە. کۆمیتەی دۆزینەوەی ڕاستییەکان بەو ئاکامە گەیستووە کە قوربانییەکان لەگەڵ سیستەمێکی دادوەریی بەرەوڕوو بوونەوە کە سەربەخۆیی، شەفافیەت و لێپرسینەوەی نییە.

ڤیڤیان کرستیچەڤیچ، ئەندامی کۆمیتەی دۆزینەوەی ڕاستییەکان گوتی، "کۆماری ئیسلامیی ئێران بەرپرسیارە مافەکانی ژنان و منداڵان بپارێزێ و مافی ڕاستی، دادپەروەریی و قەرەبووکردنەوەی سەرجەم قوربانییەکان دەستەبەر بکات. بە لەبەرچاوگرتنی هەڵاواردنی بەدامەزراوییکراو دژی ژنان و کچانی ئێران، ئەوان مافی قەرەبوو کرانەوەی تەواو و زەمانەت کردنی ئازادیی تەوا و و بەشداریی لە سەرجەم لایەنەکانی کۆمەڵگەی ئێرانیان هەیە. بە لەبەرچاوگرتنی ئەو زانیارییانەی ئێمە دۆزیومانەتەوە، ئەوە بێجگە لە ڕێکاری دیکە، بە مانای گۆڕینی سەرجەم یاساکانی مەدەنی و سزادان، چاکسازیی لە سیستەمی دادوەریی و هەنگاوەکان بۆ قبووڵی بەرپرسیارەتی دەگرنە خۆ".

کۆمیتەی دۆزینەوەی ڕاستییەکان بەداخە لە نەبوونی هاوکاریی کاریگەر لە لایەن دامودەزگاکانی ئێرانیی خاوەن دەسەڵات، سەرەڕای داوای بەردەوامی ئێمە بۆ وەرگرتنی زانیاریی، لە ناویاندا زانیاریی لە بارەی کوژراو و بریندارانی هێزە ئەمنییەتییەکان ئەوان لە خۆ بواردن لە دەستراگەیشتنی ئێمە بە وڵاتەکە و خەڵک بەردەوام بوون. کۆمیتەکە هەروەها نەبوونی هەر جۆرە شەفافیەت لە پەیوەندی لەگەڵ ڕاپۆرتی خودی دەوڵەت لەمەڕ تۆمەتەکانی پێشێلکاریی جیددی مافەکانی مرۆڤی پشتڕاست کردۆتەوە.

بە هۆی نەبوونی چارەسەری کاریگەر و بە لەبەر چاو گرتنی بێ سزا هێشتنەوەی پێشێلکارییەکانی سیستەماتیک و مێژوویی لە ئێران، دەوڵەتانی ئەندام پێویستە ڕێکارەکان بۆ لێپرسینەوە لە ئاستی نێودەوڵەتی و سیستەمەکانی نێوخۆیی خۆیاندا بکۆڵنەوە. کۆمیتەی دۆزینەوەی ڕاستییەکان داوا لە دەوڵەتان دەکات پرەنسیپە گەردوونییەکانی دادوەریی بۆ گشت تاوانەکانی ژێر یاسای نێودەوڵەتی بەبێ سنووردار کردنی ڕێکارەکان، دامەزراندنی سندووقی قەرەبوو کردنەوەی قوربانییان، بە کۆ یان بە تاک و، دابین کردنی پارێزگاریی، لە ناویاندا بە قبووڵی پەنابەریی و ڤیزای مرۆڤدۆستانە بۆ ئەو کەسانەی لە ڕاوەدوونان بە هۆی نارەزایەتییەکان لە ئێران ڕا دەکەن، لەبەر چاو بگرن.

بەشی: سێهەم

شەهین سەردار عەلی، ئەندامێکی کۆمیتەی دۆزینەوەی ڕاستییەکان گوتی، "ئێمە داوا لە کاربەدەستانی ئێران دەکەین دەستبەجێ لەسێدارەدانەکان ڕا بگرن و سەرجەم ئەو کەسانەی لەگۆترە و لە ڕەشبگیرییەکاندا بە هۆی بەشداریی لە ناڕەزایەتییەکان دەستبەسەر کراون بێ مەرج ئازاد بکات و کۆتایی بە سەرکوتی خۆپیشاندەران و بنەماڵەکانیان و لایەنگرانی جووڵانەوەی ژن، ژیان، ئازادی، بێنێ.

***

پاشخان: ئەنجومەنی مافەکانی مرۆڤی نەتەوە یەکگرتووەکان بڕیاری دروستکردنی کۆمیتەیەکی سەربەخۆی نێودەوڵەتی بۆ دۆزینەوەی ڕاستییەکان لە بارەی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە ٢٤ی نۆڤەمبەری ٢٠٢٢ی پەسەند کرد تا لە پێشێلکارییەکانی ئیددیعاکراوی مافەکانی مرۆڤ لە لایەن کۆمای ئیسلامیی ئێرانەوە لە پەیوەندی لەگەڵ ناڕەزایەتییەکانی دوای ١٦ی سێپتەمبەری ٢٠٢٢، بەتایبەتی ئەوانەی دژی ژن و منداڵانی دەگرتەوە، بکۆڵێتەوە.

لە ٢٠ی دێسەمبەری ٢٠٢٢، سەرۆکی ئەنجومەنی مافەکانی مرۆڤ ڕایگەیاند کە سارا حوسێن (بەنگلادێش)، شەهین سەردار عەلی (پاکستان) و ڤیڤیان کرستیچەڤیچ (ئارژانتین) وەک سێ ئەندامی سەربەخۆ بەشداری کۆمیتەکە دەبن و سارا حوسێن وەک سەرۆکی کۆمیتەکە دیاری کرا.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١ی خاکەلێوەی ٢٧٢٤

لەگەڵ نزیکبوونەوەی جەنگ لەگەڵ ئێران، ڕۆژانی چارەنووسسازی ئیسرائیل بەڕێوەن

ئورشەلیم پۆست – یاکۆڤ کاتز

و لە ئینگلیزییەوە: کەماڵ حەسەنپوور

ئێستا ڕۆژانی چارەنوسسازی دەوڵەتی ئیسرائیلن. کاتێک ئەو وتارە دەخوێنیەوە ڕەنگبێ ئیسرائیل لەلایەن ئێران هێرشی کرابێتە سەر، یان ڕاستەوخۆ لەلایەن کۆماری ئیسلامیی ئێرانەوە یان بە هۆی بەکرێگیراوانی ئەو وڵاتە و، ڕەنگبێ ئیسرائیل وەڵامی دابێتەوە. ڕەنگبێ دۆخەکە بۆ ئاستی جەنگی هەمەلایەنە لەگەڵ ئێران، حیزبوڵڵا یان هەردووکیان گۆڕابێ، کە شەڕی غەززە بە بەراورد لەگەڵ ئەو جەنگە لە تەنیا چەند ڕۆژدا ببێتە بیرەوەرییەکی لەبیرکراو.

دۆخەکە لە هەموو پلەکانی نێو دەوڵەت و هێزەکانی بەرگریی ئیسرائیلدا ئاڵۆزە. لە لایەکەوە، لێکدانەوەی گشتی ئەوەیە ئێران نایهەوێ جەنگێکی بەتەواو مانای هەبێ و ئەوە بەو لێکدانەوەیە بوو کە هێزی بەرگریی ئیسرائیل چوو بۆ کۆبوونەوەی کابینەی ئەمنییەتی، کاتێک پێشنیاری هێرشی هاژەکیی بۆ سەر خانووەکەی دیمەشقی کرد کە لەوێ ژەنراڵی ئێرانی، موحەممەد ڕەزا زەندیی کوشت.

ئیسرائیل گریمانەی ئەوە دەکات ئێران سنووردارکردنی دۆخەکەی پێ باشتر بێ لە کاتێکدا کە زاهیدی پلەبەرزترین کاربەدەستی سەربازیی ئێران بوو کە بکوژرێ، دوای کوشتنی فەرماندەی سوپای قدس، قاسم سولەیمانی کە لە جانیوەری ٢٠٢٠، لەلایەن وڵاتە یەکگرتووەکانەوە بە ئامانج گیرا. گریمانەکە لە ئیسرائیل ئەوە بوو ئێران وای پێ باش دەبێ دۆخەکە سنووردار بکات. بەڵێ، ئێران وەڵام دەداتەوە، بەڵام ئیسرائیل پێی وایە ئەوە نابێتە هۆی شەڕێکی هەمە لایەنە.

هۆی ناچاربوونی ئێران بە وەڵامدانەوە، پلەی بەرز و دەوری گرینگی زاهیدییە. ئەو فەرماندەیەکی پلەبەرزی سوپای قودس بوو، بەرپرسی یەکینەکانی لوبنان و سووریە و وێدەچێ دەورێکی یەکلاکەرەوەی لە هاوپەیمانیی سوپای پاسدارانی ئێران،

حیزبوڵڵای لوبنان و سەرۆککۆمار بەشار ئەلئەسەد دا هەبووبێ.

سێناریۆکانی شێوەی وەڵامدانەوەی ئێران جیاوازن و، هەر کامیان مەترسیی جۆراجۆر لە خۆ دەگرن. لە سەرووی هەموویانەوە ئەگەری هێرشی ڕاستەوخۆی ئێران لە خاکی خۆیەوەیە. لەو دۆخەدا، بۆ ئیسرائیل دژوار دەبێ لە تۆڵەی ئەو هێرشە هێندێک شوێن لە نێوخۆی ئێران نەکاتە ئامانج، ئەوە بژارەیەکە کە مەترسییەکی زۆری هەیە ببێتە هێرشی تۆڵەئەستێنانەی دیکە لەلایەن هەردوو لا و بەرفراوانتر بوونەوەی کێشەکە.

لە لایەکی دیکەوە ئەگەری تۆڵە ئەستاندنەوە لەلایەن بەکرێگیراوانی ئێران هەیە. لێرە ئەوە بەستراوەتەوە بە کام بەکرێگیراو و چۆنیەتیی هێرشەکە. ئەگەر، بۆ وێنە، حیزبوڵڵا بە هاژەک هێرش بکاتە سەر حەیفا و تێلئاڤیڤ، ئەوسا دەتوانین گریمانەی ئەوە بکەین ئیسرائیل ناچار دەبێ بە هێرش بۆ سەر بەیروت وەڵام بداتەوە، کە لەو حاڵەتەدا ڕێگا بەرەو جەنگ کورت دەبێ. بەڵام، بێتوو حیزبوڵڵا یان بەکرێگیراوێکی دیکە، وەکوو حوسییەکانی یەمەن یان میلیشیاکانی سەر بە ئێران لە عێراق، هێرش بکەنە سەر پێگەیەکی سەربازی، ئەوسا پرسەکە زۆرتر دەگەڕێتەوە سەر ئەوە کە چ شوێنێک هەنگێوتراوە یان کێ کوژراوە. هەروەها هەمیشە ئەگەری هێرش بۆ سەر کۆنسولخانەیەک یان باڵوێزخانەیەکی ئیسرائیل لەودیوی دەریاکانەوە هەیە.

ئەوە سروشتییە کە ئیسرائیل لە ئەگەری ڕوودانی هەرکام لەو هێرشانەدا، ناچارە وەڵام بداتەوە، بەڵام کاتێک هێرشەکە بۆ سەر پێگەیەکی سەربازی بێ و هیچ زەرەرێکی ڕاستەقینە لەئارادا نەبێ و کەس نەکوژرێ، ئێتر وەڵامەکەش تەنیا سیمبۆلیک دەبێ تا کۆتایی بە کۆی ئەو دۆخە بێندرێ.

بۆ ڕوونکردنەوەی ئاستی جیددیبوونی دۆخەکە لە هەڕەشەی ڕۆژی چوارشەممە لە لایەن سەرۆک کۆمار جۆ بایدن ئاشکرا دەبێ، کە پشوویەکمان لە هێرشی بەردەوامی ناوبراو بۆ سەر سەرۆک وەزیرانی ئیسرائیل، بنیامین نەتانیاهوو، چاو پێکەوت کە هەر ئەو حەوتوویە گوتی سەرۆکی ئیسرائیل لە شەڕی غەززەدا "هەڵەیە". بایدن ڕۆژی چارشەممە لە جیاتان هەڕەشەی لە ئێران کرد کە بێتوو ئیسرائیل هێرشی بکرێتە سەر، ئەمریکا پشتگیریی لە ئیسرائیل دەکات.

سەرۆککۆماری وڵاتە یەکگرتووەکان لە کۆنفرانسێکی ڕۆژنامەوانی لەگەڵ سەرۆک وەزیرانی ژاپۆن، فومیۆ کیشیدا، لە ڕۆژی چوارشەممە گوتی، " هەر وەکوو بە سەرۆک وەزیران نەتانیاهووم گوتوە، پابەندبوونمان بە ئاسایشی ئیسرائیلەوە، دژی ئەو

هەڕەشانەی ئێران و بەکرێگیراوانی فرە بەهێزە. ئێزن بدەن با دووپاتی بکەمەوە: فرە بەهێزە. ئێمە ئەوەی لە توانامانىدا بێ بۆ ئەمنییەتی ئیسڕائیل دەیکەین." چەند کاتژمێر دواتر، وەزیری کاروباری دەرەوەی وڵاتە یەکگرتووەکان، ئانتۆنی بلینکن، لێدوانێکی هاوشێوەی بڵاو کردەوە و بە وەزیری بەرگریی ئیسڕائیل، یواڤ گالانتی گوت کە وڵاتە یەکگرتووەکان لە دژی هەڕەشەکانی ئێران، پشتگیریی لە ئیسڕائیل دەکات".

لە کاتێکدا کە ڕەنگبێ ئەوە وەک وەرسووڕانێکی مەزن لە سیاسەتی وڵاتە یەکگرتووەکان بێتە بەرچاو، بەڵام بەو شێوەیە نییە. لە سەرەتای شەڕەکەوە، ئەمریکاییەکان نیگەرانی دوورەدیمەنی ڕووبەڕووبوونەوەیەکی بەرفراوانتر لە ناوچە بوون. ئەوە هۆی سەرەکیی وتاری "وا مەکەی" سەرۆک کۆمار بوو، کاتێک ماوەیەکی کورت دوای هێرشی حەماس لە ٧ی ئۆکتۆبر، هەڕەشەی لە ئێران و حیزبوڵڵا کرد. نیگەرانیی ئێستای وڵاتە یەکگرتووەکان، درێژەی هەمان سیاسەتە، کە هەموو شتێک دەکات تا پێش بە کێشەیەکی بەرفراوانی ناوچەیی بگرێ.

ئیسڕائیلیش لەو هەڵا و هەنگامە جەماوەرییەی حەوتووی ڕابردوو کە هەموو وڵاتی گرتەوە، وانەی وەرگرتوە، بۆیە کاربەدەستانی ئیسڕائیل بەئاشکرا شتێک نائێن. ئەوکاتی، دوابەدوای بانگکردنی هێزی یەدەگ و هەڕەشەکانی ئێران، خەڵک دەستیان بە ڕاکێشانی دراو لە بانکەکان کرد و دەستیان کرد بە پاشەکەوتکردنی ئاو و کڕینی هەرچی مەکینەی کارەبای بەردەست.

دەوڵەت نایهەوێ بەرەو ڕووی هەمان کاردانەوە بێتەوە، لە کاتێکدا ڕەنگبێ هەموو ئەو بەزمە بە چەند تەقینەوان کۆتایی بێ.

بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئیسڕائیل دەبێ ئامادە بێ. لەبەر ئەو هۆیە، لە کۆتایی ئەم حەوتوویەدا هێزی ئاسمانیی ئیسڕائیل مانۆڕێکی ئاسمانیی درێژمەودای بەرەو ئاسمانی قوبرس بەڕێوە برد و لە ئامادەباشیی تەواودایە، هەموو ئەوە بەو مەبەستەیە کە بە ئێران نیشان بدەن کە ئیسڕائیل ئامادەیە لە کاتی پێویستدا هێرش بکاتە سەر تاران.

لەگەڵ ئەوەشدا، ئەوە دەبێ بەگوێرەی دۆخەکە ڕێژەیی بێ. ئێران ناتوانی ئیسڕائیل لەنێو ببات و حیزبوڵڵا ناتوانی ئیسڕائیل وێران بکات.

بەشی: سێهەم

هەر دوو لا دەتوانن زیان بە ژێرخانی مەدەنیی ئیسرائیل بگەیەنن و خەڵکی سیڤیلی ئیسرائیل بکوژن، بەڵام ئەوان هەڕەشەیەکی کوشندە بۆ سەر ئیسرائیل نین. ئیسرائیل دەتوانێ بەسەریاندا زاڵ بێ و ئەو کارەش دەکات.

ئەوەی کە دەبێ لەبیرمان بێ ئەوەیە کە ئەو ڕاستییەی ئێستا بەرەوڕووی بووینەوە، ئاسایی نییە. ئەوە ئاسایی نییە کە ئیسرائیل لە ژێر هەڕەشەی ١٥٠ هەزار تۆپ و هاژەکی لوبنان، دروست لە سنووری باکووری خۆی بێ و ئەوە ئاسایی نییە کە ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران بەردەوام داوای لەنێوبردنی دەوڵەتی جوولەکە دەکات.

ئەگەر ٧ی ئۆکتۆبر شتێکی فێر کردبین ئەوەیە کە لە کاتێکدا کە ئێمە، ئیسرائیل، ڕەنگبێ حەز بکەین هەڕەشەکە سنووردار بکەین و بیشارینەوە، ئەو هەڕەشەیە هەمیشە بە کردەیی ناکرێ. کاتێک ئەو تاقمە تێرۆریستییانە حەز دەکەن هێرش بکەنە سەر ئیسرائیل و ئامرازی ئەو کارەشیان هەیە، بەڵام لە کۆتاییدا ئیسرائیل سەر دەکەوێ.

ئایا ئەوە بەو مانایەیە کە شەڕ لەگەڵ حیزبوڵڵا حەتمییە؟ ڕەنگبێ، بەڵام ئەوە بەو مانایە نییە کە پێویستە هەر ئێستا ڕوو بدا. بە لەبەرچاوگرتنی شەش مانگی ڕابردوو، هەم ئیسرائیل و هەروەها ئێران نیشانیان داوە خوازیاری سنووردارکردنی کێشەکەن و ئیزن نادەن ببێتە کێشەیەکی بەرفراوانتر.

بەو زووانە بۆمان ئاشکرا دەبێ ئاخۆ ئەوە دەتوانێ درێژەی هەبێ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١ی بانەمەڕی ٢٧٢٤

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

بانەمەڕی ٢٧٢٤ی کوردی = مای ٢٠٢٤ی زایینی

سپاس و پێزانین

هاوڕێ کەماڵ حەسەن پوور بۆ وەرگێڕاوەکانی و ئامادەکردنی هەموو بابەتەکان

دەستخۆش و هەروا قەڵەم ڕەنگین بن بۆ گەل و نیشتمان

ڕەحمان نەقشی